

T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ALTUN YARUK SUDUR'UN VI. KİTABI ÜZERİNE
SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ**

Mizan Coşkun Özgür

2501100002

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fikret Turan

İstanbul, 2016

T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ALTUN YARUK SUDUR'UN VI. KİTABI ÜZERİNE
SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ**

Mizan COŞKUN ÖZGÜR

2501100002

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fikret TURAN

(Düzeltilmiş Tez)

İstanbul, 2016

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Mizan COŞKUN ÖZGÜR Numarası : 2501100002
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Danışmanı : Prof. Dr. Fikret TURAN
Tez Savunma Tarihi : 28.12.2016 Saati : 13.00
Tez Başlığı : Altun Yaruk Sudur'un VI. Kitabı Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~GYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Fikret TURAN		Kabul
2- Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK		Kabul
3- Yrd. Doç. Dr. Feryal KORKMAZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR		
2- Yrd. Doç. Dr. Arzu ÖZTÜRK		

Mizan COŞKUN ÖZGÖR

**Altun Yaruk Sudur ‘un VI. Kitabı Üzerine Söz Dizimi
İncelemeleri**

ÖZ

Sanskritçesi Suvarᅇaprabhāsa, Uygurcası ilk sahifesinde yazıldığı üzere “altun önglög yaruk yaltrıklıg ıopta kötrölmiŐ nom iligi atlıg nom” olan Altun Yaruk Sudur, Uygur Türklerine, inanıŐlarına dair önemli bilgiler içermektedir. Uygurlara dair eserleri değerlendirdiğimizde içerik bakımından oldukça tatmin edici olan bu eserle ilgili bulunduğu tarihten beri pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu tezde de Altun Yaruk Sudur VI. Kitap incelenmiŐtır. Giriş bölümü, Uygurlar ve Eserleri, Altun Yaruk’la İlgili Yapılan Çalışmalardan oluşan tezde Altun Yaruk Sudur VI. Kitap’ta bulunan cümleler deęerlendirilmiŐtır. Cümleler ögelerine ayrılmıŐ, aslına uygun şekilde günümüz Türkçesine çevrilmiŐtır. Tüm cümleler yapısına, yüklem türüne, yüklem yerine göre ve anlamına göre incelenmiŐ, cümlelerdeki kelime grupları bulunmuştur. Sonuç kısmında ise yapılmış olan tüm incelemeler deęerlendirilmiŐtır.

Anahtar Sözcükler: Uygur Türkleri, Eski Uygur Türkçesi, Altun Yaruk, Cümle İncelemeleri, Kelime Grupları

Mizan COŞKUN ÖZGÜR

Syntax Analyses in Altun Yaruk Sudur VI. Book

ABSTRACT

Altun Yaruk Sudur delivers important informations to Old Uighurs about their beliefs which was translated in Sanskrit as Suvarnāprabhāsa, also means “altun önglög yaruk yaltrikñlög kñopta kötrölmüş nom iligi atlıg nom” in Uighur as it was written in the Altun Yaruk’s first page. There has been a lot of research done about Old Uighurs’ work and when it is evaluated, the results are satisfying. In this thesis Altun Yaruk Sudur VI. Book was investigated. Introduction is about Old Uighurs’ history and their work that is included in Altun Yaruk’s study and also includes sentences from Altun Yaruk Sudur VI. Book. These sentences are separated into parts in order to be translated to today’s Turkish. All these sentences are reviewed by their parts that includes the differences of the verbs, where these verbs are used and what these verbs meant. Also words that are used in the sentences are separated into their groups. The conclusion includes the result of the research that is done.

Key Words: Old Uighurs, Old Uighur Turkic, Altun Yaruk Sudur, Syntactic Analysis, Word Groups.

ÖN SÖZ

Altun Yaruk Sudur VI. Kitap, 12. bölüm, cümle incelemeleri ve kelime gruplarıyla ilgili yapmış olduğum tez, bana Eski Uygur Türkçesine dair önemli bir bakış açısı kazandırmıştır. Özellikle Altun Yaruk Sudur'la ilgili yapılmış çalışmalar insanı heyecanlandıran niteliktedir. Bu çalışmaların önemli olan bazılarının Almanca olması işi biraz zorlaştırırsa da çalışmaların asıllarına ulaşmak esere tam hâkim olma açısından oldukça önemliydi.

Bahsettiğim bu hususta bazı zorluklar yaşadım. Metne tam olarak nüfuz edebilmek için günümüz Türkçesiyle doğru bir şekilde anlaşılması gerekiyordu. Eski Uygur Türkçesini incelerken bugünkü Türkçeden tamamen soyutlamak imkânsızdı. Günümüz Türkçesiyle karşılaştırmalı olarak yaptığım bu tezde elbette dönemin dil özellikleri de çözülmesi ve anlaşılması gereken noktalardı. Metni analiz ederken resmi bir bütün olarak görmek belki de en kilit noktaydı.

Karşılaştığım bazı sıkıntılara rağmen çözümleninin zevk verdiği bu çalışmada bana destek olan pek çok kişi var. Burada onlara teşekkür etmek isterim. Öncelikle çalışmamı hazırlarken bana destek veren aileme, daima anlayış gösteren ve bana en iyi ortamı sağlamaya çalışan sevgili eşime teşekkür ederim. Kaynakların asıllarına ulaşabilmemi sağlayan, Almanya'dan gönderdiği kaynaklarla bu tezin hazırlanmasına büyük katkıda bulunan Araş. Gör. Uğur Uzunkaya'ya ve teziyle, yardımlarıyla yanımda olan Araş. Gör. Berker Keskin'e müteşekkirim. Bana destek olmalarından, her konuda yol göstermelerinden, ufkumu açmalarından dolayı çok şey borçlu olduğum hocalarım Sayın Yard. Doç. Dr. Özcan Tabaklar'a ve Yard. Doç. Dr. Feryal Korkmaz'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tezimde benden desteğini ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışmanım Sayın Prof. Dr. Fikret Turan'a çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2016

Mizan COŞKUN ÖZGÜR

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM UYGURLAR VE ESERLERİ

1.1. Uygur Kelimesiyle İlgili Etimolojik Görüşler.....	3
1.2. Uygurların Tarihi ile İlgili Bilgi.....	4
1.3. Uygurlarda Kültür ve Medeniyet	6
1.4. Uygurlarda Edebiyat	8

İKİNCİ BÖLÜM: ALTUN YARUK VE ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	11
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE BAZI GÖRÜŞLER.....	24
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALTUN YARUK SUDUR VI. KİTAP ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ

4.1. Cümle	35
4.2. Söz Dizimi İncelemeleri	38
SONUÇ.....	474
KAYNAKÇA	479

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Altun Yaruk Sudur'da yapılarına göre cümleler..... s. 476

Tablo 2: Altun Yaruk Sudur'da yüklem türüne göre cümleler.....s. 476

Tablo 3: Altun Yaruk Sudur'da yüklem yerine göre cümleler.....s. 477

Tablo 4: Altun Yaruk Sudur'da anlamına göre cümleler.....s. 477

Tablo 5: Altun Yaruk Sudur'daki kelime grupları.....s. 478

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	Adı geçen eser
Bkz.	:	Bakınız
CDU	:	Cümle dışı unsur
ÇE	:	Çekim edatı
Çev.	:	Çeviren
Ed.	:	Editör
F	:	Fiil
Haz.	:	Hazırlayan
İ	:	İsim
N	:	Nesne
Ö	:	Özne
S	:	Sıfat
s.	:	Sayfa
TDAY	:	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TN	:	Tamlanan
TY	:	Tamlayan
YF	:	Yardımcı fiil
YT	:	Yer tamlayıcısı
Z.	:	Zarf

GİRİŞ

Uygur Türkleri gerek kültür bakımından gerek bu kültürle inşa ettikleri edebî değerleriyle Türk tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Farklı bir dini kabul ederek farklı bir medeniyet kurmuşlar. Edebiyatımıza kazandırdıkları eserler bakımından da kıymet verilmesi gereken Uygurlar, Türklerin karakterine uymayan diyebileceğimiz yerleşik yaşamları, etle beslenmenin yer almadığı, adam öldürmenin günah olduğu bir nazariyeyle edebi dil hakkında bugün fikir sahibi olmamızı, karşılaştırma yapmamızı ve dilimizin tarihî seyahatini izlememizi sağlamıştır.

Altun Yaruk Sudur, Uygur edebiyatı içerisinde dikkat çeken bir eserdir. İçerik bakımından, dil bakımından Türk edebiyatına başka bir pencere açmıştır. Uygur dönemi edebiyatının Budacı metinlerini en iyi şekilde temsil etmektedir. Bu eserle ilgili yurt dışında ve yurt içinde pek çok çalışma yapılmıştır. Berlin'de ve Petersburg'da bulunan fragmanlarla esere farklı yönlerden çok kez yaklaşılmıştır. Eserin hacmi de eserle ilgili çalışmak isteyenlere geniş bir konu yelpazesi sunmuştur.

Benim de bu eseri seçme sebebim Altun Yaruk Sudur'un ilgi çeken içeriği ve hakkında yapılan çalışmalar olmuştur. Hâlâ bakir olan çalışma alanları olduğuna dair düşüncem bu tez konusunu seçmeme yardımcı olmuştur. Bu tezi yapmaktaki amacım Eski Uygur Türkçesinin cümle tiplerine ve kelime gruplarına dair bir eser üzerinden tespitlerde bulunmaktır. Yaptığım bu tez Altun Yaruk Sudur'un 6. kitabı yani 12. bölümünün cümlelerini ve kelime gruplarını ele almaktadır. Daha önce bu kitap, bu bölüm hakkında cümlelerle ilgili bir çalışma yapılmaması, VI. kitabın tamamen 12. bölümden oluşması ve bu sayede konu bakımından sekteye uğramayacak olmam beni bu eseri incelemeye sevk etmiştir.

Bu tez dört bölümden oluşmaktadır:

Çalışmanın birinci bölümünde Uygurlar ve Uyguların eserleri incelenmiştir. Uygur kelimesinin etimolojisine dair görüşler verildikten sonra kısaca Uygurların tarihine, kurdukları devletlere değinilmiştir. Kültür ve medeniyet ile edebiyatları anlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde Altun Yaruk'la ilgili ve Altun Yaruk üzerine yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Yapılmış çalışmalar kronolojik sırayla verilmiştir. Bu

Çalışmalardan kısaca bahsedilerek Altun Yaruk'un içeriğine, biçimine, önemine dair noktalara değinilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Muharrem Ergin'nin, Tahsin Banguoğlu'nun, Tahir Nejat Gencan'ın ve Nurettin Koç'un söz dizimi ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. İnceleme kısmında izlenen yolun böylece daha iyi anlaşılacağı düşünölmüşür.

Dördüncü bölüm Altun Yaruk Sudur VI. Kitap'taki söz dizimi incelemelerini içermektedir. Metinde bulunan 1331 satırın cümleleri belirlenmiş ve her bir cümle ayrı ayrı incelenmiştir. Budizm'den bahseden metinde belirlenen cümleler aslına uygun kalmaya çalışılarak günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Ancak geçen zaman, Uygur Türkçesi özellikleri, eserin bir çeviri eser olması sebebiyle çeviri de bazı değişikliklere başvurulmuştur. Bu nedenle yapılan çevirinin birebir çeviri olmadığını eklemek gerekir.

Günümüz Türkçesinin ardından cümleler ögelerine ayrılmıştır. Bu inceleme yöntemi kelime gruplarını belirgin hale getirmek maksadıyla izlenmiştir. Cümleler yapısına göre, yüklem türüne göre, yüklem yerine göre ve anlamına göre belirlenmiştir.

Cümleleri bu özelliklerine göre değerlendirecek olursak yapısına göre cümleler; basit, şartlı birleşik cümle, iç içe birleşik cümle, sıralı cümle ve bağlı cümle olarak karşımıza çıkar. Yüklem türüne göre fiil ve isim cümleleri, yüklem yerine göre kurallı ve devrik, anlamına göre olumlu, olumsuz, soru cümleleri tespit edilmiştir. Cümle tespitlerinden sonra ise kelime grupları ve çeşitleri sıralanmıştır.

Sonuç kısmında bütün bu bulgular değerlendirilmiş, kelime gruplarının sayısı verilmiştir. Grafiklerle cümleleri tiplerinin oranları gösterilmiştir. Bu bölümde beş grafikte bulunan sonuçlar görsel olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yaptığım bu tez Eski Uygur Türkçesinin cümle türlerine, yapılarına ve anlamlarına, kelime gruplarının türlerine, oluşum biçimlerine dair fikir verirse amacına hizmet etmiş olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYGURLAR VE ESERLERİ

1.1. Uygur Kelimesiyle İlgili Etimolojik Görüşler

5. yüzyıldan başlayarak, önceleri yalnız kendi boy ve soy soplaları, sonraları ise diğer Türk urukları ile birlikte, siyasî katma bir birlik haline gelen eski Uygur Türklerinin Orta-Asya dil ve kültür gelişmesinde önemli rolleri olmuştur.¹ Nitekim Çin kaynakları incelendiğinde Uygur Türklerinin bir medeniyet vücuda getirdikleri, bu medeniyetin kültürünü inşa ettikleri görülmektedir.

“Uygur” adının nereden geldiğiyle ilgili pek çok görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden en eskisi Kâşgarlı Mahmud’a aittir. Kâşgarlı Mahmud bu kelimenin karşısına, “beş şehirli vilayetin adı. Zülkarneyn, Türk hakanı ile barıştıktan sonra bu şehirleri yaptırmıştır. ... Bunlar kendileri geçinirler, başkasının yiyeceğine muhtaç olmazlar; çünkü bunların elinden av kurtulmaz, istedikleri zaman avlayıp yiyebilirler.” açıklamasını yazar.² Şecere-i Terâkime’de Ebu’l Gazi Bahadır Han, kelime için “Ma’nâsı barçaga ma’lûm turur yapışgur ma’nâsına turur.”der.³ Yazıcı-zâde Ali Oguz-nâme’de kelimeyi “uy-“ fiil köküne indirger ve “-gur” ekiyle yapılmış isim olduğunu belirtir.

Yukarıda bazı tarihî nazariyelerden sonra Batılı görüşlerden bahsedelim. V. Thomsen, Orhon Yazıtları Araştırmaları eserinde sözcüğün anlamının “ud-“ fiil kökünde aranması gerektiğini ifade eder. Ona göre kelime “Udgur”dan gelmektedir.⁴ J. Németh’e göre, bu kelime “uy-“ fiil kökünden gelir ve anlamı da “uymak, takip etmek”tir.⁵ Clauson “to follow” anlamına gelen “uy-“ fiil kökünden ele alırken, J.R. Hamilton Uygur sözcüğünü, bu dönemde “y” nin olmadığını söyleyerek “uy-“ köküne, anlam olarak “bağlaşmak” fiiline bağlar. On Uygur adını da “On bağlaşıklar”

¹ Ahmet Caferoğlu, “Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü”, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1993, s. III.

² Kaşgarlı Mahmud, “Divanü lügati’t-Türk”, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 2008.

³ Ebulgazi Bahadır Han, “Şecere-i Terâkime”, İstanbul, Devlet Basımevi, 1937.

⁴ Vilhelm Thomsen, “Orhon Yazıtları Araştırmaları”, Çev. Vedat Köken, İstanbul, 1993, s. 218.

⁵ İbrahim Kafesoğlu, “Türk Milli Kültürü”, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1977, s. 110

biçiminde çevirir.⁶ Bununla birlikte Peter B. Golden ud->uy- değişiminin bu dönemde olamayacağı kanısındadır.⁷

Çağdaş Türk araştırmacılarının tespitlerinden bahsedecek olursak İbrahim Kafesoğlu, “takip etmek” anlamına gelen “ud-“ fiil kökü olduğunu belirterek oy- fiil köküne gelen “-gur” ekiyle açıklanabileceğini, anlam olarak da “10 müttefik” manasına gelebileceğini bildirir.⁸ Semih Tezcan, Çin kaynaklarında Uygurlara verilen isimlerden yola çıkarak bu kelimenin fiilden türemiş bir isim olarak açıklanmaması gerektiğini, “çukur orman” anlamına gelen “oy” isminden türemiş olabileceğini yazar.⁹

Çin kaynaklarında Uygur adı Hoi-ho, Vei-ho, Hui-ho, Huei-hu, Wei-wu gibi farklı şekillerde geçer. Çin'deki Türk Tabgaç hanedanlığı zamanında adları Kao-che'dir.¹⁰

1.2. Uygurların Tarihi İle İlgili Bilgi

Saadettin Gömeç Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü eserinde şöyle demektedir:

“Birtakım araştırmacılar kitabelere göre Uygur tarihini üç bölüme ayırmaktadırlar. I. Uygur Kağanlığının 550'den önce 300 yıl yaşadığı iddia olunmaktadır. Bunu da Tez II Kitabesinin kuzey tarafı, ikinci satırındaki; üç yüz yıl il tutmuş cümlesinden çıkarmaktadırlar. Bundan başka Uygurlar, değişik boyların hakimiyeti altında 200 yıl geçirmişlerdir. Buna karşılık Şine-Usu yazıtında On-Uygurlar ve Tokuz-Oguzlar üzerinde 100 yıllık bir hakimiyetten bahsediliyor.

II. Uygur Kağanlığı ise 80 yıl hüküm sürmüştür. Bu süre Terhin yazıtında; sekiz on yıl olurmuş şeklinde, Tez II de ise; Uygur kagan on yıl olurmuş, yetmiş yıl ermiş biçiminde geçmektedir. Bunu on artı yetmiş biçiminde düşünmek mümkündür. III. Uygur Kağanlığının kuruluşu da Kök Türklerin yıkılmasından sonra kabul edilmektedir.” (Gömeç, 2002: 17)

Mehmet Ölmez Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları'nda Jeong'un Uygur tarihini dört döneme ayırdığını belirtir. 744-755 yılları arası ilk dönem, göçebe devletin kuruluşu, 755-787 yılları arası orta dönem, yükselme, refah dönemi, 787-839 yılları arası ise batıya yöneliş, göçebe devletin refahı ve gerileme, çöküş, son olarak da yıkılış dönemi. Yine Mehmet Ölmez Bozkır Uygur Kağanlığının tarihi için kaynakları Çin

⁶ Erhan Aydın, “**Uygur Kağanlığı Yazıtları**”, Konya, Kömen Yayınları, 2001, s. 13.

⁷ Peter B. Golden, “**Türk Halkları Tarihine Giriş**”, Çev. Osman Karatay, İstanbul, Ötüken, 2012, s. 126.

⁸ İbrahim Kafesoğlu, **a.g.e.**, s. 111.

⁹ Erhan Aydın, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁰ Saadettin Gömeç, “**Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü**”, Ankara, Akçağ, 2002, s.12.

tarihleri, Uygur yazıtları ve bu yazıtları destekleyen Hoço elyazmaları olarak ikiye ayırır.¹¹

Kao-çe “yüksek tekerlekli arabalı” demektir ve Türklerin Çincedeki adıdır. Yine Çin kaynaklarında Türk kavimlerinin onlara Tie-le dedikleri geçer ve bu Köktürk bengu taşlarındaki Tölis ile aynıdır.¹² Bahaeddin Ögel Kao-çelerin tarihini 5. yüzyıla dayandırır ve Göktürklerin de Uygurların da bu topluluktan geldiğini söyler.¹³ Tölislere kaynaklarda 6. yüzyılın ikinci yarısında rastlanmaya başlanır. 7. yüzyılın başında isyan eden Tölisler Göktürklerin zayıflamasına neden olur ve Göktürkler Çinliler tarafından ağır yenilgiye uğratıldığında da serbest kalmışlardır. Uygur tarihinde önemli olay Uygur, Bugu, Toŋra, Bayırku, Fulo boylarından bir birlik oluşturmalarıdır. Bu birlik Uygur tarafından idare edilmekteydi.

Uygurlar özellikle İlteber unvanlı Pusa zamanında kuvvetlenmiştir. Pusa (Bodisatva) isminden de anlaşılacağı üzere Buda dinindendi. Annesi Vu-lo-hun’un töreleri büyük bir ciddiyetle uygulaması ve Pusa’nın Çinlileri vergiye bağlamış olması Uygurların bu dönemdeki refahını kanıtlar niteliktedir.¹⁴ 646 yılında Uygurlar Sir Tarduşları yenerek topraklarını ele geçirmişler ve Çin’e tabi olmuşlardır.¹⁵ 682’ye geldiğimizde kitabede yazdığına göre Göktürkler Tonyukuk’un hareketiyle Ötüken’i alır ve Uygurlar Göktürlere bağımlı olur. Göktürk kitabelerinde Uygurlarla ilgili, “... *kağanlığın güçlü zamanlarında Köktürk teb’ası olmuşlar; fakat en küçük bir karışıklık anında ayaklanmaktan geri kalmamışlardır.*” (Ercilasun, 2005: 220) ifadesi ile bu çıkarımı yapabiliriz. Önce Karluk ve Basmıllarla birleşerek Göktürkleri yenen Uygurlar daha sonra da 745’te Karlukları bertaraf etmişlerdir.¹⁶

Uygur Türklerinin kurdukları kağanlığı, devletleri A. Bican Ercilasun aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Orhun Uygur Kağanlığı

¹¹ Mehmet Ölmez, “**Moğolistan’daki Eski Türk Yazıtları**”, Ankara, Bilgesu, 2013, s. 22.

¹² A. Bican Ercilasun, “**Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**”, Ankara, Akçağ, 2005, s. 217.

¹³ Bahaeddin Ögel, “**Türk Kültürünün Gelişme Çağları**”, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1971, s.17.

¹⁴ İbrahim Kafesoğlu, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁵ Şinasi Tekin, “**Uygurca Metinler II Maytrisimit**”, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1976, s. 9-10.

¹⁶ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s.221.

745 yılında Orhun bölgesinde kurulmuştur ve Kırgızlar tarafından varlığına son verilmiştir. Bu kağanlığın en önemli özelliği Böğü Kagan döneminde Manihaizm'in resmi olarak kabul edilmesidir.¹⁷ Manihaizm'in 762 yılında kabulünden sonra Türk kültür tarihi açısından bir dönüm noktası yaşanır ve farklı bir medeniyet inşa edilmeye başlanır. Kırgızların saldırısıyla son bulan kağanlığın durumu Göç Destanı'nın da konusu olur.¹⁸

2. Kansu Uygur Devleti

Destanda geçen göç sonucunda güneye gidenler Kansu'da bu devleti kurmuşlar, önce Çin daha sonra Kitanların ve Tangutların egemenliği altına girmişlerdir. Tangutların 1028'de başkenti ele geçirmeleriyle Buda rahipleri kaçmış ve yüzlerce dinî kitabı bir mağarada gizleyerek koruma altına almışlardır. En son Cengizlerin hakimiyeti altına giren Kansu Uygurları, bugün küçük bir grup olarak Sarı Uygurlar, Çin'in Kansu bölgesinde yaşamaktadır.¹⁹

3. Hoço Uygur Devleti

Güneybatıya giden büyük bir grup tarafından kurulmuştur ve Tibetlilere bağlanmışlardır. Kansu Uygurlarının Tun-huang'ı ele geçirmelerinden sonra, 911 yılında bağımsız olmuşlardır. Hoço Uygurları yaygın olarak Buda dinine inanmışlar ve bu baskın inanış 14. yy'a kadar da devam etmiştir. İslamiyet'in Hoço Uygurları arasında 15. yy'dan itibaren yayılmaya başladığı bilinmektedir. Aralarında Hıristiyanlığa bağlı olanlar da bulunmaktaydı. 1209 yılında Cengizlilere, 1260'ta Çağatay Hanlığına bağlı olan devlete Çinliler tarafından son verilmiştir.^{20 21}

1.3. Uygurlarda Kültür ve Medeniyet

Uygurların yüksek medeniyet sahibi olduklarıyla ilgili Ahmet Caferoğlu'nun şu yazdıklarıyla fikir sahibi olabiliriz:

¹⁷ Şinasi Tekin, **a.g.e.**, s. 12-18.

¹⁸ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s. 226.

¹⁹ Gülçin Çandarlıoğlu, "**Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü (Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre)**", İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2004, s.34-35.

²⁰ İbrahim Kafesoğlu, **a.g.e.**, s. 128-129.

²¹ Peter B. Golden, **a.g.e.**, s. 167-188.

“Uygurlarda fikir hayatı da yüksek bir seviyeye ulaşmıştı. Uygur hükümdarlarının saraylarında, yerli ve yabancı tarihçiler, şairler, âlimler, san'atkârlar, musikişinaslar sempatik bir himayeye mazhar olmuşlardır. Mürebbilerin şehzadelere ve yüksek tabaka çocuklarına ders verdiklerini, şiir inşad edecek kadar kudret sahibi olduklarını, kütüphanelere rastlandığını, Uyguristanda seyahat etmiş Çin gezginlerinden öğrenmekteyiz.” (Caferoğlu, 1984: 151)

Uygurların kültürel özellikleri araştırıldığında kültürlerinde, bozkır hayatının izlerini bulmak mümkündür. Çünkü bu yaşayış tarzından gelen, Göktürk kültüründen beslenen Uygurlarda bozkır kültürünün ancak yerleşik yaşama geçmesiyle şekil değiştirdiği görülür.

Uygurlar güneyde farklı kültürlerle karşılaşmışlardır. Özellikle Çin ve Doğu Türkistan kültürlerinden etkilenen²² Uygurların maddi ve manevi kültürlerinde Soğd etkileri de bulunur.²³ Yazı sistemlerinin Soğd yazı sisteminden etkilenmiş olması bu ifadeyi doğrulamaktadır.

Uygurlar önemli kültür merkezlerini himayeleri altına aldılar. Tibet ve Uygur arasında bu kültür merkezleri için verilen mücadelelere kaynaklarda rastlamak mümkündür. Kuça ve Turfan gibi kültür merkezleri için verilen mücadelenin temelinde bu yerlerin, manevi hayatı inşa edenlerin geldikleri yerler olması yatar. Nitekim bazı Uygurca kaynaklar bu şehirlerden çıkmıştır.²⁴

Uygurlarda Gök-Tanrı inancı, Manihaizm ve Budizm inanışları bulunmaktaydı. Ancak Uygurlardaki kültürel değişimin kırılma noktası Böğü Kagan zamanında Manihaizm'in kabulü olmuştur. 4 rahibin Böğü Kagan'a Mani dinini kabul ettirmesiyle bu dinin yayılması görevini üstlenmiş, Mani mabetleri kurmuşlardır. Bu din Türklerin bozkır hayatına, alışkın olmadıkları, yeni, bir yaşayış tarzı getirmiştir. Işığın büyük bir kısmının tahıl ve meyvede bulunmasından dolayı²⁵, hayvani ürünlerin tüketilmediği, sebze yenilen bu “Işık dini” şehirlilere uygun bir karakter teşkil etmekteydi.

“Koyun ve at sürülerinin peşinden giden; kışın kışlaklara inip, yazın yaylaklara çıkan ve tabiatın her türlü zorluklarına karşı koymağa mecbur olan Uygurların bu din ve dünya görüşü ile anlaşabilmeleri çok zordu. Bu sebeple bu dinin, Uygur başkentinde Kagan ve mâiyeti ile küçük bir münevver zümresinden başka Uygur kitlelerine yayılmış olması az muhtemeldi. Nitekim Maniheizm'in Uygurlar tarafından kabul edilışinden iki asır sonra gelen Çin seyyahları, Turfan'daki Uygurların bile hâlâ göçebe hayatı yaşadıklarını kaydetmektedir.

²² Bahaeddin Ögel, **a.g.e.**, s.348.

²³ Peter B. Golden, **a.g.e.**, s.184.

²⁴ Bahaeddin Ögel, **a.g.e.**, s.349.

²⁵ Kemal Eraslan, “**Eski Uygur Türkçesi Grameri**”, Ankara, TDK, 2012, s. 44.

...

... entelektüel hayata girmiş Uygurlar, Mani dinini yayma bahanesi ile kültür merkezleri arasında mekik dokuyorlar.” (Ögel, 1971: 350)

Kabul ettikleri dinlere ait eserlerin tercümesi zengin bir kültürel zemin oluşturmuştur. Bu kültürel zeminde bugünkü matbaanın temelini oluşturan, 10. yüzyılda kâğıt üzerine baskıda tek harf kalıplarını ilk kullanan da Uygurlardır.²⁶

1.4. Uygurlarda Edebiyat

Hoço (İdikut) şehri harabelerinde bulunan yazmalar bu kültürel zenginliği gözler önüne serer. Bulunan yazmalar Budist, Mani, Hıristiyan Uygurlara ait olup Uygur dili ve edebiyatının gelişmişliğinin timsalidir. Eserlerin mahiyetlerine baktığımızda dinî bir edebiyat geleneği olduğunu söyleyebiliriz. Bulunan eserlerin çoğunluğu çeviri eserlerdir. Dolayısıyla nadir olarak orijinal eserlere rastlanmıştır. Eserlerin dinî oluşu ve tercüme olması pek çok yabancı terimlerin, deyimlerin Uygurcaya girmesine neden olmuştur. Bu yabancı kelimeler daha çok Hintçeden, Soğdçadan, Çinceden geçmiştir.

Şinasi Tekin, Uygurların musiki zevkinin Uygur Türklerinde manzum edebiyat nevinin doğmasını sağladığını belirtir.²⁷ Uygurlara ait Mani ve Burkancı dörtlükler dikkat çekmektedir. Bulunan eserler arasında tıpla, astronomiyle ilgili eserler, hukukla ilgili vesikalar olmakla birlikte bir seyahatname de bulunmaktadır. Uygurlardan kalan edebi eserleri aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

1. Uygur Kağanlığından Kalma Yazıtlar
 - 1.1. Kara Balgasun (I) Yazıtı
 - 1.2. Kara Balgasun (II) Yazıtı
 - 1.3. Sevrey Yazıtı
 - 1.4. Tes Yazıtı
 - 1.5. Taryat Yazıtı
 - 1.6. Moyun Çor Yazıtı
 - 1.7. Süci Yazıtı²⁸

²⁶ Gülçin Çandarlıoğlu, **a.g.e.**, s. 44.

²⁷ Şinasi Tekin, **a.g.e.**, s.152.

²⁸ Mehmet Ölmez, **a.g.e.**, s. 31-32.

2. Manihaist Çevreye Ait Metinler

Manzum eserlerden bilinen sekiz şiir bulunmaktadır. Bu şiirler çoğunlukla dörtlüklerle yazılmışlardır. Mensur eserlerin çoğu dini metinlerdir. İçlerinde tövbe duaları ve manastır yönetmeliği gibi parçalar bulunmaktadır. Bunun dışında İrk Bitig (fal kitabı), atasözü derlemesi ve çeşitli hikâyeler de bu çevreye ait mensur eser örnekleridir.²⁹

3. Budist Çevreye Ait Metinler

Budist edebiyattaki şiirleri incelemek için Reşit Rahmeti Arat'ın antolojik özellik gösteren "Eski Türk Şiiri" çalışmasına bakarsak 25 tane şiir görebiliriz.³⁰ Peter Zieme manzum parçalara 60 tane daha parça eklemiştir. Diğer yapılmış çalışmalarla 15 tane farklı parça görmemiz de mümkün olmuştur.³¹ Bütün bu manzum parçalar incelendiğinde ağırlıklı nazım birimi olarak dörtlük karşımıza çıkar.

Tezimizin konusunu oluşturan Altun Yaruk'ta da pek çok manzum parça bulunmaktadır.

Budist çevredeki edebiyatta nesri ele aldığımızda Şinasi Tekin bunları üç sepet adı altında toplamıştır: Vinayalar, Sūtralar, Abidarmalar.³²

Vinayalar, çok sayıda değillerdir. Din adamlarının günlük hayatlarındaki kuralları içerir.³³

Sūtralar, burkanların vaazlarını içeren metinlerdir. Uygurcada nom, nom sudur, nom bitig ve sudur adı verilmektedir.³⁴ En hacimli sudur Altun Yaruk'tur. Çince'den Uygurcaya Şingku Şeli Tutung tarafından çevrilmiş olan bu sudurda manzum parçalar, lirik ifadeler bulunmaktadır. Bu eser birebir çeviri olmaktan çok yazarı tarafından eklemelerle zenginleştirilmiştir. 10. yüzyılın ilk yarısında yazıldığı tahmin edilmektedir. Sekiz Yükmek (Reşit Rahmeti Arat), Kuanşi im Pusar (Şinasi Tekin), İnsadi Sudur (Semih Tezcan), Yitiken Sudur (Semih Tezcan), Kşanti Kılguluk Nom Bitig (Sema Barutçu Özönder) diğer sudur kitaplarındandır.

²⁹ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s.236.

³⁰ Reşit Rahmeti Arat, "**Eski Türk Şiiri**", Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1965.

³¹ Talat Tekin, "**İslam Öncesi Türk Şiiri**", Türk Dili, S. 409, Ankara, 1986, s.20.

³² Şinasi Tekin, "**Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller-Vezinler)**" Türk Kültürü Araştırmaları, 1965.

³³ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s.242.

³⁴ Şinasi Tekin, **a.g.e.**, s.36-37.

Sudurlar içerisinde çatık adı verilen, Buda'nın hayatını anlatan masallar bulunabilir.³⁵ Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi, Edgü Ögü Tigin ile Ayıg Ögü Tigin en meşhur olanlarıdır. Altun Yaruk içerisinde bulunan en bilindik çatık ise Aç Bars Hikâyesi'dir (Zemire Gulcalı).

Abidarmalar, Budizm'in metafizik yönünü el alan metinlerdir. Bundan başka Küentso (Hüen-Tsang) Biyografisi adıyla yayımlanan önemli bir eser daha bulunmaktadır.³⁶

4. Hıristiyan (Nesturî) Çevreye Ait Metinler

İncil'den Uygurcaya çevrilen bazı parçalar Turfan çevresinde bulunmuştur.³⁷

5. Müslüman Çevreye Ait Metinler

Bu metinlerin manzum örnekleri Reşit Rahmeti Arat'ın çalışmasında görülmektedir.³⁸

³⁵ Şinasi Tekin, **a.g.e.**, s.31-33.

³⁶ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s.250-251.

³⁷ A. Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s.263.

³⁸ Reşit Rahmeti Arat, **a.g.e.**, 1965.

İKİNCİ BÖLÜM

ALTUN YARUK VE ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Altun Yaruk Sudur, eski Uygurca eserler (yazmalar) içerisinde günümüze kadar en iyi korunabilen ve en hacimli eserlerden biridir. Bu nedenle hakkında pek çok araştırma yapılmıştır. Uygurca adı kısaca Altun Yaruk olarak bilinen eser, Rus Türkolog Sergey Malov tarafından 1910 yılında Çin'in Gansu bölgesinde, Suzhou şehri civarındaki Wenshugou adlı küçük bir köyün yakınında, Budistlere ait bir tapınakta bulunmuştur.³⁹ Sanskritçesi Suvarṇaprabhāsa olan eserin Uygurcası ilk sahifesinde yazıldığı üzere: “altun önglög yaruk yaltrıklığ kıpta kötrülmiş nom iligi atlıg nom⁴⁰” dur.

Bu yüksek lisans tezinde Altun Yaruk'un VI. kitabının (12. bölümünün) cümle yapıları ve kelime grupları ele alınmıştır. Bu bölümün Uygurcası “Tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yertinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök”tür. Günümüz Türkçesiyle şöyledir: “Dört mahārāja Tanrıların yeryüzünü gözetmesi adlı 12. bölüm”.⁴¹

Uygur Türkçesine ait bu önemli eser hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde de o çalışmalardan bahsedilecektir.

1. Altun Yaruk'un Uygurca nüshası hakkında ilk defa bilgi veren Müller'dir. Berlin'deki Turfan yazıları içerisinde esere ait parçalar bularak Çincesiyle karşılaştırmış ve tercüme etmiştir.⁴² Bu çalışmanın tarihi 1908'dir.
2. 1913 yılında W. Radloff ilk deneme olarak Altun Yaruk'un bir kısmını Almancaya çevirir. Ancak Radloff'un ölümünden sonra eser S. Malov

³⁹ F. W. K. Müller, **Uigurica**, Berlin, 1908.

⁴⁰ Saadet Ş. Çağatay, **Altun Yaruk'tan İki Parça**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1945, s.1

⁴¹ Saadet Çağatay bu bölümün çevirisini “4 Maharaca tarafından Dünyanın muhafazası” şeklinde yapmıştır. (Çağatay, a.g.e., s. 8). Şinasi Tekin ise “Yeryüzünün dört gök hükümdarı tarafından korunması” çevirisini yapar.

Şinasi Tekin, “**Altun Yaruk'un Çincesinin Almancaya Tercümesi Dolayısıyla**”, Erzurum, TDAY-B, 1959, s. 302.

⁴² Reşit Rahmeti Arat, **Türk Dili Üzerinde Araştırmalar Uygur Devrine Ait Dil Örnekleri 'Altun Yaruk'**, İstanbul, Fazilet Basımevi, 1936, s. 1.

tarafından basılır.⁴³ Petersburg nüshası, Malov tarafından dökme Uygur harfleri ile Rusça önsöz ekleyerek yayımlanmıştır.⁴⁴

3. W. Bang ve A. v. Gabain eserin 133-141. sayfalarını çalışmışlardır. Metnin çeviri yazısı yapılmıştır. Bu eserde Almanca çeviri ve açıklamalar da bulunmaktadır.⁴⁵
4. Radloff ölümünden önce metnin çevirisine başlamış ancak tamamlayamamıştır. Altun Yaruk'un R-M' den 1-466 arasının Almacaya çevirisi Malov tarafından tamamlanmış⁴⁶ ve kendi yazdığı Rusça ön söz ile 1930'da yayımlanmıştır.⁴⁷
5. Altun Yaruk Sudur'a ait ülkemizdeki ilk çalışma Reşit Rahmeti Arat'ın çalışmasıdır. Çalışmasında R-M' den 386.5-390.15 arasının çeviri yazısı bulunur.⁴⁸
6. 1936'da yine Reşit Rahmeti Arat, R-M baskısının 607-616 sayfalarını kısa bir girişle yayımlamıştır.⁴⁹
7. A.v. Gabain, Aç Bars hikâyesini, Alttürkische Grammatik'te, Turfan yazmalarından faydalanarak yayımlamıştır.⁵⁰ Çalışmasında Aç Bars hikâyesinin çeviri yazısı ve sözlüğü de bulunur.⁵¹
8. 1945 yılında Saadet Çağatay, "Altun Yaruk'tan İki Parça" adıyla yayımladığı çalışmasında, "Küü Tav'ın canlıları öldürdüğünden dolayı gördüğü ceza" metin, tercüme ve izahlar; "Üç prensle pars hikâyesi"nin metni, tercümesi ve izahları, nesir ve şiir kısımları bulunur. Saadet

⁴³ Reşit Rahmeti Arat, a.g.e., s. 2.

⁴⁴ Şinasi Tekin, "Altun Yaruk'un Çincesinin Almacaya Tercümesi Dolayısıyla", Erzurum, TDAY-B, 1959, s. 295.

⁴⁵ Willi Bang, A. von Gabain, *Uigurische Studien*, Berlin, UJb.10, 1930, s. 193-210

⁴⁶ Ceval Kaya, *Uygurca Altun Yaruk Giriş, Metin, Dizin*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994, s. 39.

⁴⁷ W. Radloff, *Suvarnaprabhāsa (Das Goldglanz-Sūtra) I-III*, Leningrad, 1930.

⁴⁸ Mehmet Ölmez, *Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm)*, Ankara, 1991, s. 8.

⁴⁹ Reşit Rahmeti Arat, a.g.e., s. 8.

⁵⁰ Şinasi Tekin, "Altun Yaruk'un Çincesinin Almacaya Tercümesi Dolayısıyla", Erzurum, TDAY-B, 1959, s. 296.

⁵¹ A. von Gabain, *Alttürkische Grammatik*, Wiesbaden, 1941, s. 294-307.

Çağatay, yayımlamakta olduğu metinlerin ilkinin “Altun Yaruk”un birinci kitabı olduğunu, yalnızca Leningrad nüshasında mevcut olup Berlin nüshasında olmadığını, kitabın “Altun Yaruk”a ait eser olmayıp sonradan Uygur “Altun Yaruk” a ilave edildiğini belirtir. Yine Çağatay, Malov’un ön sözüne dayanarak Sanskrit, Moğol, Çin, Tibet ve Kalmık dillerinde olan “Altun Yaruk”ta mevcut değildir, der.⁵² Eserde giriş, Altun Yaruk I. kitap “Küü Tav’ın canlıları öldürdüğünden dolayı gördüğü ceza” metin, tercüme ve izahlar, Altun Yaruk X. kitap “Üç prensle pars hikâyesi”nin metni, tercümesi ve izahları a) nesir, b) şiir kısmı, metinlerin diline ait bazı izahlar, Üç prensle pars hikâyesinin Çince den tercümesi ve söz dizimi kısımları bulunmaktadır. W. Eberhard, ikinci metnin Türkçe çevirisini yapmıştır ve bu çeviri esere eklenmiştir. Gabain, Çağatay’ın eserinin değerlendirmiştir.⁵³

9. 1951 yılında Sergey Efimoviç Malov, R-M 4/05-17/16 ve 607/06-627/21 kısımlarını Uygur harflerine aktarır, metnin çevirisini yapar, Rusçaya çevirir. Çalışmanın sonunda dizin bulunmaktadır.⁵⁴
10. 1959 yılında Altun Yaruk’un Çincesinin Almancaya tercümesi dolayısıyla Şinasi Tekin TDAY-B dergisinde bir tanıtım yazısı yazar. Bu yazıda, Singku Seli Tutung’dan ve İ-tsing’den bahseder. Daha sonra Altun Yaruk’un nüshaları hakkında kısaca bilgi verir. Tekin, eserin Çincesi ile Uygurcasını kıyaslar. Altun Yaruk’un ön sözlerinden sonra bölüm başlıklarını ve Çince karşılıklarını vererek yazısını Altun Yaruk’un son sözü ile tamamlar.⁵⁵
11. Şinasi Tekin, 1961 yılında yazdığı başka bir makalesinde Māhāyāna Budizmi’ndeki üç etöz (trikāya)⁵⁶ öğretisini ele alır. R-M’deki 40/14-42/11, 43/18-47/12 satırları arasındaki Trikāya ile ilgili kısımların çeviri yazısını

⁵² Çağatay, **a.g.e.**, s. 12.

⁵³ A. v. Gabain, **a.g.e.**, s. 282-284.

⁵⁴ Sergey Efimoviç Malov, **Pamyatniki drevnetyurkskoy pis’mennosti**, Moskva-Leningrad, 1951.

⁵⁵ Şinasi Tekin, “**Altun Yaruk’un Çincesinin Almancaya Tercümesi Dolayısıyla**”, Erzurum, TDAY-B, 1959, s. 293-306.

⁵⁶ Şinasi Tekin, “**Über die buddhistische Trinitätslehre in der uigurischen Version des Goldglanz Sūtra**”, UAJb, XXXIII/1-2, s. 187-192.

yapar.⁵⁷ Şinasi Tekin aynı yıl “yok kurug”, Sanskritçe “Śūnyata” olan Uygurlardaki “boşluk” ve “ertük ’teg”, Sanskritçe “bhūta tathāta”, “mutlak hakikat” kavramlarını açıklar. Bu açıklamasında da Altun Yaruk Sudur’un bazı parçalarının çeviri yazısını verir.⁵⁸

12. 1962 yılında Şinasi Tekin, yukarıda da bahsettiğimiz Willi Bang Kaup ve Annamarie von Gabain’in 1930 yılında yayımladıkları tahta baskı fragmanları tekrar yayımlamış ve metni Almancaya çevirmiştir.⁵⁹

13. Mori, 1962 yılında AY’nin kolofonlarını ve bölüm başlıklarını inceler.⁶⁰

14. Yukarıda bahsi geçen Willi Bang Kaup ve Annamarie von Gabain’in 1930 yılında yayımladıkları ve 1962 yılında Şinasi Tekin’in Almancaya çevirdiği fragmanları Reşit Rahmeti Arat, 1965 yılında “Eski Türk Şiiri” çalışmasında ele alır. Bu fragmanlar T III M 197 ve T III M 195’tir.⁶¹

15. 1966 yılına gelince Şinasi Tekin, “Reşit Rahmeti Arat İçin” de yer alan bir çalışma yazar. Bu çalışmada AY’ ye sonradan eklenen “Buyan Evirmek” kısmındaki metnin transkripsiyonunu yapar ve Türkçeye çevirir. Bu çeviri R-M’ den 678/1-686/21 arasını kapsar. Dipnotlarda metne dair açıklamalarda bulunur.⁶²

16. 1970’te Tenişev, AY’ nin ve Kutadgu Bilig’in dilini karşılaştırır. AY’ nin Uygurcaya Kutadgu Bilig’in yazıldığı devirde çevrildiğini belirtir.⁶³

17. 1971 yılında Şinasi Tekin başka bir çalışma yayımlar. Bu çalışmasında AY ile ilgili çeşitli bilgiler verir. R-M’ den (IX. ve X. kitaptan) 362/17-

⁵⁷ Zemiire Gulcalı, **Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan ‘Aç Bars’ Hikâyesi**, Ankara, TDK, 2013, s. 18.

⁵⁸ Mehmet Ölmez, **a.g.e.**, s. 9.

⁵⁹ Erdem Uçar, “**Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi**”, TÜRK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 233.

⁶⁰ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 40.

⁶¹ Reşit Rahmeti Arat, **Eski Türk Şiiri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1965, s. 180-183

⁶² Şinasi Tekin, “**Buyan Evirmek (Sevâbın tevcihi)**”, Reşid Rahmeti Arat İçin, Ankara, 1966, s. 390-411.

⁶³ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 40.

398/18 arasının transkripsiyonunu ve Almanca çevirisini yapar.⁶⁴ Erdem Uçar çalışmasında, Tekin'in eserinin Gabain'in danışmanlığında 1958 yılındaki doktora tezine dayandırır. Tez savunulduktan 13 sene sonra yayımlanabilmiştir. Röhrborn ve Schulz'un Tekin'in çalışmasında bazı düzenlemeler yaptığını da ekler.⁶⁵

18. Peter Zieme 1975 yılında R-M' den 589/9-590/5 arasının transkripsiyonunu ve Almancaya çevirisini yapar. Çeviri yaparken de açıklamalarda bulunur.⁶⁶ 1976'da da AY' nin çevirmeni Şingko Şeli Tutung hakkında bilgiler verir. İsminden, kimliğinden ve eserlerinden bahseder. (U 2330)'un, yani "miñ közlüg miñ iliglig iduk yarlıkançuçı köñül atlıg daranı nom" adlı çevirinin transkripsiyonunu yapar. Bu parçayı Almancaya çevirir ve tıpkıbasımını yayımlar.⁶⁷ Aynı yıl Zieme, 692/12, 694/17 arasının ve (U 3285)'in transkripsiyonunu yaparak Rusçaya çevirir.⁶⁸ 1977 yılına geldiğimizde AY' nin Berlin'deki Mz. 123 [=7.16 – 9.12] ve U998 [14.15 – 16.19] yapraklarının, giriş kısmının, transkripsiyonunu yapar.⁶⁹ Bunu yaparken yaprakları R-M yayımındakilerle kıyaslar ve açıklar.

19. 1976'da Şükürov ve Meherremov R-M' den 607/6-609/22 arasının transkripsiyonunu yaparak Azerice çevirisini yayımlar.⁷⁰

20. 1979 yılında Dieter Maue ve Klaus Röhrborn R-M' den 30/10-34/16 arasında yer alan "Caityastotra" kısmının transkripsiyonunu yaparlar ve

⁶⁴ Şinasi Tekin, **Die Kapitel über die bewußtseinlehre im uigurischen Goldglanzsūtra IX und X**, Wiesbaden, 1971.

⁶⁵ Erdem Uçar, "**Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi**", TÜRK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 233.

⁶⁶ Peter Zieme, "**Ein uigurischer Erntesege**", AoF, 3, 1975, s. 109-143.

⁶⁷ Peter Zieme, "**Singqu Sali Tutung-Übersetzer buddhistischer Schriften ins Uigurische**", Tractata Altaica, Wiesbaden, 1976 a, s. 767-775.

⁶⁸ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 40.

⁶⁹ Peter Zieme, "**Zu den Legenden im uigurischen GoldglanzSutra**", JTS, 1, 1977, s. 149-156.

⁷⁰ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 40.

Almancaya çevirirler. Metni Tibetçe paraleliyle karşılaştırarak yayımlarlar.⁷¹

21. Kōgi Kudara ve Klaus Röhrborn 1982'de Stockholm Etnografya Müzesinde bulunan St. Petersburg nüshasının iki yaprağının, 132a/01-132b/23 ve 552a/01-552b/23 numaralı yaprakların, transkripsiyonunu yaparak bunları Almancaya çevirirler ve açıklamalarda bulunup metinlerin tıpkıbasımını yayımlarlar.⁷²

22. Abduqeyim Hoca, Tursun Ayup ve İsrabil Yüsüp 1984'te yayımladıkları "Eski Uygur Yazma Yadigârlarından Seçmeler" adlı eserlerinde R-M' den 607/6-627/21 arasının transkripsiyonunu yaparlar ve Yeni Uygurcaya çevirirler.⁷³

23. 1985 yılında Peter Zieme, AY' nin III. kitabı V. bölümle ilgili dörtlükleri yayımlamış ve bu dörtlükleri Berlin fragmanlarına dayandırmıştır.⁷⁴ R-M' den 131/1-10, 134/11-22, 135/1-22, 136/1-22, 137/1-23, 138/1-23, 139/1-22, 140/1-22, 141/1-22, 142/1-3, 144/4-18, 146/2-23, 147/1-2 arasının transkripsiyonunu yapmış ve bu kısımları Almancaya çevirmiştir.⁷⁵

24. 1985 yılında Klaus Röhrborn AY' de kullanılan Budizm terimlerine ve Mz. 599 parçasına göre esere yapılan eklemelerin Şingko Şeli Tutung'a ait olmadığını söyler. Bu eklemeler sonraki müstensihlere aittir diye belirtir. Yine Mz. 599'a dayanarak eserin ikinci bir çevirisinden söz edilir. (221-222).⁷⁶ Aynı sene Budizm'deki "Śūnyavāda" ve "Vijñānavāda" konularını işlediği çalışmasında AY' nin III. bölümüne ait 65/19-67/17, 70/13-71/2

⁷¹ Dieter Maue, Klaus Röhrborn, "Ein caityastotra aus dem alttürkischen Goldglanz-Sūtra", ZDMG, 129/2, 1979, s. 282-320.

⁷² Kōgi Kudara und Klaus Röhrborn, "Zwei verirrte Blätter des uigurischen Goldglanz-Sūtra im Etnografika Museum", Stockholm, 1982, s. 336-347.

⁷³ Ceval Kaya, a.g.e., s. 41.

⁷⁴ Erdem Uçar, "Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi", TÜRKÜK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 234.

⁷⁵ Peter Zieme, "Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren", BT XVIII, Berlin, 1985, s. 86-181.

⁷⁶ Klaus Röhrborn, "Ein neuer Impuls zur Erforschung des alttürkischen Goldglanz-Sūtras", Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi. Tebliğler 1. Türk Dili, Cilt 1, İstanbul, 23-28 Eylül, 1985a, s. 221-222.

arasının Çince ve Moğolcasıyla kıyaslayarak transkripsiyonunu yapar, Almancaya çevirir. Çalışmada açıklamalar kısmı da bulunmaktadır.⁷⁷

25. Dieter Maue ve Osman F. Sertkaya 1896'da, R-M' den 475-476/24 ve üç paralel parçanın (Mz. 144, U 3244 ve U 3148), Berlin fragmanlarıyla kıyaslayıp, harf çevirisini, transkripsiyonunu yaparlar ve Almancaya çevirirler.⁷⁸ Makalede Leningrad ve Berlin yazmalarında bulunan ilaç adlarına ve büyüye dair bir bölüm de bulunmaktadır.⁷⁹

26. 1986'da Talat Tekin, İslam Öncesi Türk Şiiri makalesinde 618/16-21, 618/23-619/5, 619/22-620/8, 621/3-14, 626/3-8 ve 626/14-627/11 arasındaki manzumelerin transkripsiyonunu ve Türkçe çevirisini yapar.⁸⁰

27. Klaus Röhrborn 1986 yılında R-M' den VI. bölüme ait 218/2-219/2 arasının transkripsiyonunu yaparak Almancaya çevirir.⁸¹

28. 1987 yılında Şinasi Tekin, R-M' den AY' nin XX. bölümündeki 546/6-568/18 arasının, paralel parçalarıyla karşılaştırarak, harf çevirisini yapar. Tıpkıbasımını verdiği parçaların Türkçe çevirisini yayımlar. Bu çalışmada Dr. Jan Nattier'in yaptığı Moğolcasının transkripsiyonu da bulunur.⁸²

29. 1897'de Gerhard Ehlers AY' ye ait Mainz koleksiyonundaki fragmanların katalogunu yayımlar. Yaptığı bu çalışmada Mainz koleksiyonuna ait 183 parça tavsif edilerek 164'ünün yerlerini R-M' ye göre tespit eder.⁸³ Ehlers

⁷⁷ Klaus Röhrborn, “**Şunyavada und Vijñanavada Zentralasiatische Resonanzen eines Schulstreits**”, UAJ, 5, 1985 b, s. 123-145.

⁷⁸ Erdem Uçar, “**Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi**”, TÜRK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 231.

⁷⁹ Zemire Gulcalı, **a.g.e.**, s. 21.

⁸⁰ Talat Tekin, “**İslam Öncesi Türk Şiiri**”, Türk Dili Sayı 409, Ocak 1986, s. 36-42.

⁸¹ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 41.

⁸² Mehmet Ölmez, **a.g.e.**, s. 10.

⁸³ Gerhard Ehlers, **Alttürkische Handschriften, Teil 2: Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzyklus Daśakarmapathāvadānamālā**, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 1987, s. 3-15, 29-112

bu çalışmayı Katalogisierung der orientalischen Handschriften in Deutschland (KOHD) projesi kapsamında yayımlamıştır.⁸⁴

30. 1988 yılında Roger Finch R-M' den 512/16-527/10 arasının harf çevrimini ve İngilizceye çevrimini yapar. Çalışmada dizin kısmı da bulunmaktadır.⁸⁵ Bu kısım AY' nin XVI. ve XVII. bölümlerine aittir.

31. Şinasi Tekin 1988 yılında Ehlers'in yayımladığı katalogun tanıtımı çalışmasında yerleri tespit edilemeyen 172, 176 ve 183'ün R-M' deki yerlerini belirler. Ehlers'in katalogunda bulunmayan Mz. 392 numaralı fragmanın da AY' ye ait olduğunu belirtir. Şinasi Tekin'in AY' nin girişi olarak kabul ettiği parçaların ve Mz. 392, 500, 602'nin tıpkıbasımları yayımlanmıştır.⁸⁶

32. Peter Zieme aynı yıl (1988), Şinasi Tekin gibi Ehlers katalogunun tanıtımını yapar. Katalogda yerleri tespit edilmeyen 12 parçanın (nu. 167, 169, 170, 172, 174-180, 183) R-M' deki yerlerini belirler. Yine Ehlers'in çalışmasında geçmeyen Mainz koleksiyonuna ait 21 parçanın AY' ye ait olduğunu belirterek yerlerini tespit etmiştir.⁸⁷

33. 1989'da da Peter Zieme, AY' nin 1022 tarihli bir nüshasının ön sözünü yayımlar.⁸⁸

34. Mehmet Ölmez, 1991'deki çalışmasında AY' nin III. kitabını yani V. bölümünü ele alır. Ölmez, Altun Yaruk üzerine 1991 yılına kadar yapılan çalışmalar hakkında bilgi verir. Eserde, metnin yazım özellikleri, yazıçevrimi üzerine, çeviri üzerine, dizin üzerine, tıpkıbasımlar kısımlarından sonra metnin çevirisi, açıklamalar ve dizin gelir. Tıpkıbasımları çalışmaya ekleyen Mehmet Ölmez, Nobel çevirisi, Çince

⁸⁴ Erdem Uçar, "**Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi**", TÜRK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 236.

⁸⁵ Roger Finch, "**Chapter XXX of the Uigur Suvarṇaprabhāsottama-sūtra (Altun Yaruk)**", BILT, 36, Waseda University, 1988, s. 37-91.

⁸⁶ Mehmet Ölmez, **a.g.e.**, s. 11.

⁸⁷ Ceval Kaya, **a.g.e.**, s. 42.

⁸⁸ Mehmet Ölmez, **a.g.e.**, s. 11.

ve Uygurca metni de eklemiştir. Çalışmada R-M' den 131/1-199/20 arası incelenmiştir.⁸⁹

35. Peter Zieme 1991 yılındaki çalışmasında AY' nin manzum kısımlarıyla ilgili sorunları inceler.⁹⁰

36. 1994 yılında Ceval Kaya “Uygurca Altun Yaruk Giriş, Metin, Dizin” çalışmasını yayımlar. Bütün R-M yayımının çeviri yazılı metnini ele alır. Çalışmanın en son kısmında dizin bölümü vardır. Giriş kısmında eserden ve çevirmeninden, çevirinin tarihinden ve eserin dilinden bahsedilmiştir. R-M' nin tamamını Latin harflerine aktaran Ceval Kaya, metni Berlin fragmanlarıyla da kıyaslar. Mainz fragmanlarının R-M yayımından farklı yönleri gösterilir. Çalışmada 1991 yılına kadar AY ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir. Bu çalışma aslında 1989 yılında İstanbul Üniversitesinde yapılmış bir doktora çalışması olup TDK tarafından 1994'te basılmıştır.⁹¹

37. Peter Zieme 1996'da Berlin Turfan Text serisinin XVIII. cildinde AY' nin I. kitabının içeriğini ele alır. Uygurca metin ile Çince metni karşılaştırır. Yaptığı karşılaştırmada bulduğu farklılıklarla ilgili açıklamalarda bulunur. Metnin transkripsiyonunu, Almanca çevirisini yapar. Çalışmada Buda adları, Bodhisattva adları, mistik varlıklar, kişi adları, yer adları, zamanla ilgili kavramlar, çiçek, renk, hayvan adları, ibadete ilişkin sözcükler vardır.⁹²

38. 1997 yılında Johan Elverskog AY hakkında bilgi verdiği “Uygur Buddhist Literature” adlı çalışmasında AY' nin bulunma tarihini, yerini, çevirmenini ve eser üzerine yapılmış çalışmaları inceler. AY' nin metin yayınlarının listesi de çalışmada bulunmaktadır.⁹³

⁸⁹ Mehmet Ölmez, **a.g.e.**

⁹⁰ Peter Zieme, “**Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang, Studien zur alttürkischen Dichtung**”, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991.

⁹¹ Ceval Kaya, **a.g.e.**

⁹² Peter Zieme, “**Altun Yaruk Sudur. Vorworte und das erste Buch**”, BT XVIII, Turnhout, 1996.

⁹³ Johan Elverskog, **Uygur Buddhist Literature**, Brepols, 1997.

39. 2000 yılında Simone-Christiane Rascmann AY' nin I., II., III., kitabına ait Berlin fragmanlarının katalog çalışmasını yayımlar. Kataloglar dört farklı biçimde hazırlamıştır. Toplam 197 fragman tanıtılır. Çalışmanın sonunda Berlin, Mainz fragmanlarının fotoğraf örnekleri vardır.⁹⁴
40. Jen Wilkens II. kitabı ele aldığı çalışmada R-M' den 36/5-92/3 kısmını inceler. 2001 yılında yaptığı bu çalışmada incelenen bölüm hakkında bilgi verir. Çalışmada dizin kısmı da bulunmaktadır.⁹⁵
41. Aynı yıl (2001) Tursun Eyüp ve Muhammetrehim Sayit R-M metninin tamamının çevirisini yapar. Çeviri yaparken Çincesi ve tercümesini gösteren tabloyu kullanırlar. Metin, Yeni Uygur Türkçesine de bu yöntemle aktarılır. Çalışmada, AY' nin 1-675, 688-707 sayfalar arası ile "Buyan Evirmek" metninin Latin harfli çevirisi, alfabetik bir sözlük de bulunmaktadır. AY' nin el yazmasından 2 sayfanın ve R-M yayımından 5 bölümün tıpkıbasımı yer alır.⁹⁶
42. 2002 yılında Simone-Christiane Rascmann, 2000 yılındaki AY' nin I., II., III. kitabının Berlin fragmanlarının katalogu çalışmasının devamı niteliğinde bir çalışma daha yapar. Bu çalışmada da IV. ve V. kitabın fragmanlarını ele alır. 198-400 arası olan bu katalog çalışmasının tekniği hakkında da bilgi verir.⁹⁷
43. 2003 yılında Geng Shimin iki çalışma yayımlar. İlk çalışmada AY' nin VI. kitabı (12. bölüm), R-M' den 404a/1-458/15 arasını inceler. Çalışmada Uygurca metin, Çince aslı ve Çince çevirisi vardır. İkinci çalışmada ise AY' nin IX. bölümü, R-M' den 570/4-606/16 arası ele alınır. İlk çalışmaya benzer şekilde Uygurca metin, metnin Çince aslı ve çevirisi verilmiştir.⁹⁸

⁹⁴ Simone Christiane Rascmann, **Alttürkische Handschriften Teil 5, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 1: Vorworte und erstes bis drittes Buch. Band XIII**, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2000.

⁹⁵ Jens Wilkens, **Die drei Körper des Buddha (trikaya)**, BT XXI, Turnhout, 2001.

⁹⁶ Zemire Gulcalı, **a.g.e.**, s. 25.

⁹⁷ Simone Christiane Rascmann, **"Alttürkische Handschriften Teil 6, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 2: Vorworte und fünftes Buch. Band XIII"**, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2002.

⁹⁸ Zemire Gulcalı, **a.g.e.**, s. 25.

44. 2004'te Skjærvø Prods Oktor, iki ciltten oluřan bir alıřma yayımlar. "The Most Excellent Shine of Gold, King of Kings of Sutras, The Khotanese Suvarᅇabhāsottamasūtra Volume I, The Khotanese Text With English Translation and the Complete Sanskrit Text" adlı I. ciltte, Suvarᅇabhāsottamasūtra'nın tarihçesi ve Sanskritçesi bulunur. Sanskritçe fragmanlarının tablosu bulunduėu gibi Tibetçe ve Çince versiyonları hakkında da bilgi verilir. Çalıřmada Hotan metni ve Sanskritçe metinle fragmanlar vardır. "The Most Excellent Shine of Gold, King of Kings of Sutras, The Khotanese Suvarᅇabhāsottamasūtra Volume II, Manuscript, Commentary, Glossary, Indexes" adlı II. ciltte eserin el yazması, sözlük ve indeks bulunur.⁹⁹
45. Simone-Christiane Raschmann 2005'te VI., VII., VIII., IX. ve X. kitapların fragman listesini hazırlamıştır. 1075 adet fragmanın AY' deki dağılım durumu hakkında açıklamalar yapmıştır. 397 fragmanın (Katalog Numarası: 401-798/763??) sayfa yapısına, satır sayılarına, demirbaş kaydına, bulunduğu yere dair bilgi verir. Çalışmada beş farklı şekilde hazırlanmış uyum tablosu bulunmaktadırdır. Bu katalog çalışmasında tezimizin konusu olan VI. kitabın XII. bölümünün fragmanları da vardır.¹⁰⁰
46. Simone-Christiane Raschmann ve Ablet Samet 2006'da bir bibliyografik çalışma yayımlarlar. Bu alışmada Altun Yaruk zerine Yeni Uygurca ve Çince yapılan çalışmaların kaynaklarıyla ilgili açıklamalar bulunur. 32 eserin tanıtımı yapılır.¹⁰¹
47. 2008 yılında bir önce maddede adı geçen Raschmann ve Samet, "A Bars Hikāyesi" ne dair bir başka çalışma yayımlar. Bu alışmada AY' nin X. kitabında, 26. bölümde, bulunan "A Bars Hikāyesi"nden önceki metinde bulunması gereken fakat kayıp olan kısmına ait Mainz ve Berlin

⁹⁹ zlem Ayazlı, **Altun Yaruk VI. Kitap Karşılaştırmalı Metin Yayını**, İstanbul,TDK, 2012.

¹⁰⁰ Simone Christiane Raschmann, "**Alttürkische Handschriften Teil 7, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 3: Sechstes bis zehntes Buch. Kolophone, Kommentare und Versifizierungen. Gesamtkonkordanzen**", Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2005.

¹⁰¹ Erdem Uçar, "**Altun Yaruk Sudur zerine Yapılan alışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi**", TRK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1 Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 239.

fragmanlarını Çince metne göre sıralar ve transkripsiyonuyla çeviri yazısını yaparlar. 90 satır olması gereken bu bölümü neredeyse tamamlamışlardır.¹⁰²

48. 2012 yılında Özlem Ayazlı doktora çalışmasında AY' nin VI. kitabını (12. bölüm) konu alır. Daha sonra bu çalışma kitaplaşır ve TDK yayınlarından çıkar. Çalışmanın giriş kısmında Budist Uygur edebiyatı, Mahāyāna Sūtralar, Altun Yaruk'a ait manzumelerle ilgili bilgi verilir. Daha sonra Altun Yaruk ile ilgili yapılmış çalışmalara kısaca yer verilmiştir. Berlin fragmanları, çeviri, AY' ye ait düzeltilmiş okuyuşlar ve farklı okuyuşlarla devam eden çalışmada Petersburg yazması ile R-M yayını arasındaki farklar incelenmiştir. Berlin fragmanlarının listesi verildikten sonra transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmanın sonunda dizin bölümü bulunmaktadır. Bu dizin ikilemeler dizini, Uygurca- Çince ve Çince-Uygurca dizinlerinden oluşmaktadır.¹⁰³

49. 2013'te Zemire Gulcalı Altun Yaruk 'un X. kitabını (26. bölümünü) çalışmıştır. Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur'dan "Aç Bars" Hikâyesi" adlı kitabı TDK tarafından basılmıştır. Çalışmanın giriş kısmında Altun Yaruk Sudur ve üzerine yapılmış çalışmalar, başka dillerdeki çalışmalar ve "Aç Bars" metni üzerine yapılan çalışmalardan bahsedilir. Berlin fragmanlarının uyum tablosu, transkripsiyonu, çeviri yazısı yapılmış, Çince metinle karşılaştırılmıştır. Dizin kısmı; Uygurca-Türkçe-Çince-Çağdaş Uygurca, Çince-Uygurca, Çağdaş Uygurca-Eski Uygurca dizinlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın sonunda faksimileler, fragmanlar R-M yayımının fotokopisi ve Çince metin bulunur.¹⁰⁴

50. Engin Çetin 2013 yılında "Altun Yaruk Sudur Yedinci Kitap" adlı çalışmasını yayımlar. Çalışmada metin parçaları, karşılaştırmalı metin, çeviri, açıklamalar ve dizin bulunmaktadır. AY' nin nüshaları ve nüshalar arasındaki farklılıklar, VII. kitapla ilgili çalışmalardan bahsedilir. Berlin nüshalarının yazı çevirisi ve transkripsiyonu yapılmıştır. Berlin nüshasıyla

¹⁰² Özlem Ayazlı, **a.g.e.**, s. 11.

¹⁰³ Özlem Ayazlı, **a.g.e.**

¹⁰⁴ Zemire Gulcalı, **a.g.e.**

Petersburg nüshası Çince metne dayanılarak karşılaştırılır. Engin Çetin, metnin çevirisini yaptıktan sonra metindeki ses, biçim gibi bazı özelliklerle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Dizin kısmı ise Uyurca, Uyurca-Çince, Çince-Uyurca dizinlerinden oluşur. Çalışmanın sonunda Petersburg nüshasından sayfalar ve Çince metin bulunmaktadır.¹⁰⁵

Yukarıda bahsettiğimiz çalışmaların dışında J. Nobel Tibetçe metin üzerinde 1944, 1950 yıllarında birer, 1958 yılında iki çalışma olmak üzere dört çalışma yapmıştır. Gerek hacmi gerek içeriği bakımından üzerinde pek çok çalışma yapılan Altun Yaruk Sudur, gerek yüksek lisans tezleri, gerek farklı ülkelerdeki çalışmalarla incelenmeye devam edilmektedir.

¹⁰⁵ Engin Çetin, **Altun Yaruk Yedinci Kitap. Berlin Bilimler Akademisindeki Metin Parçaları, Karşılaştırmalı Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin**, Adana, Karahan Kitabevi, 2013.

(Düzeltilme)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE BAZI GÖRÜŞLER

Tezimde Altun Yaruk Sudur VI. Kitap'taki cümlelerle ilgili bir fotoğraf ortaya koymak için cümleleri analiz etme, bu analiz sonrasında ortaya çıkan grupları değerlendirme yolunu izledim. Bunun için söz dizimi hakkındaki farklı görüşleri araştırmak ve bu eserdeki cümlelerin hangi şablonlarla inceleneceğine karar vermek gerekti.

Bu bölümde Muharrem Ergin, Tahsin Banguoğlu, Nurettin Koç ve Tahir Nejat Gencan'ın söz dizimi ile ilgili bazı görüşlerine yer verilmiştir. Daha sonra Altun Yaruk Sudur VI. Kitap incelenirken nasıl bir sınıflandırma yapıldığı anlatılacaktır.

MUHARREM ERGİN

Cümleyi en tam, en geniş kelime grubu olarak ifade eden Muharrem Ergin, esas görevinin hüküm ifade etmek olduğundan yola çıkarak cümleyi hüküm grubu olarak da tanımlar. Bir cümle var edebilmek için çekimli bir fiil yeterlidir. Şahıs eklerinin kullanımıyla birlikte tam bir cümle için gerekli olan fiil ve fail unsurları var demektir.

Muharrem Ergin'in cümleleri iki ana başlıkta topladığını görmek mümkün.

1. Yüklemin türüne göre cümleler

1.1. Fiil cümlesi

1.2. İsim cümlesi

2. Yapısına göre cümleler

2.1. Basit cümle

2.2. Birleşik cümle

2.2.1. Şartlı birleşik cümle

2.2.2. Ki' li birleşik cümle

(Düzeltilme)

2.2.3. İç içe birleşik cümle

1. Yüklem türüne göre cümleler

1.1. Fiil cümlesi: Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi kitabında fiil yerine daha geniş bir anlam ifade etmesi bakımından *predikat* kelimesini kullanmayı tercih eder. Ve predikatın cümlede hareketi ve hükmü bildiren unsur olduğunu belirtir. İşte fiil cümlesi de predikatı fiil olan cümledir.

1.2. İsim cümlesi: Predikatı isim fiili ile bir isim unsurundan oluşmuş cümledir. İsim cümlesinin fiil unsuru predikat ismi ile bildirme unsurundan oluşur. Predikat ismi bir kelime veya kelime grubu olabilir. Ayrıca Ergin şöyle der: Bir fiil unsuru ihtiva etmesi itibarıyla, şüphesiz, isim cümlesi de bir fiil cümlesinden başka bir şey değildir. Onun için bu cümleyi fiil cümlesinden büsbütün ayrı bir şey sanmamak, bu cümlelerin fiil cümlesinin hususî bir şekli olduğunu unutmamak lazımdır.¹⁰⁶

2. Yapısına göre cümleler

2.1. Basit cümle: Muharrem Ergin Türkçede genellikle tek fiil unsuru bulunan basit cümlelerin kullanıldığı görüşündedir. Bu kullanımı gerundium ve partisiplerle zengin bir anlatım yapabilme kabiliyetine bağlamaktadır.

2.2. Birleşik cümle: Temel cümle ile onu anlam olarak tamamlayan bir ya da daha fazla yardımcı cümleden oluşur.

2.2.1. Şartlı birleşik cümle: Muharrem Ergin şartlı birleşik cümleyi Türkçenin asıl birleşik cümlesi olarak kabul eder. Şart kipinin bulunduğu yardımcı cümle bitmiş bir hüküm ifade etmez. Genelde şartlı birleşik cümle asıl cümleden önce gelir. Ancak asıl cümlelerin arasına girdiği örnekler de görülür.

2.2.2. Ki' li birleşik cümle: Edat olan ki, Türkçeye Farsçadan geçmiştir. Bu birleşik cümle ki edatıyla yapılır. İki cümleyi, bir isimle bir fiili, bir isim unsuruyla onun izahı olan cümleyi birbirine bağlar. Her koşulda ki'den sonra gelen cümle yardımcı cümledir.

¹⁰⁶ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Basım, Yayım Tanıtım, 2004, s. 403

(Düzeltilme)

2.2.3. İç içe birleşik cümle: Birden fazla cümlenin iç içe bulunmasıyla oluşan cümledir. Bir cümle diğer cümlenin bir unsurudur ya da cümle içerisinde bir isim unsurudur. Bu cümleler daha çok birinden yapılan aktarmalarda kullanılır. Eğer cümlede aktarma söz konusu değilse bir edatla edat grubu oluşturduğu görülür. İç içe birleşik cümlelerde yardımcı cümle ile asıl cümle değerlendirildiğinde diğer birleşik cümle türlerinden daha farklıdır. Muharrem Ergin, bu farklılıktan ötürü belki de iç içe cümleyi tam, normal bir birleşik cümle saymak gerekir der. Fakat iki cümlenin birbirine bir birleşik cümle, arka arkaya gelen iki ayrı cümleden farklı bir şekilde birbiri ile birleşmiş iki cümleden kurulu tek bir cümle yapar şekilde bağlandıklarının açıkça görülmesinden bu cümlelerin üçüncü bir birleşik cümle tipi olarak kabul edilebileceğini ekler.¹⁰⁷

TAHSİN BANGUOĞLU

Tahsin Banguoğlu'nun da söz dizimi ile ilgili görüşlerine yargı ve cümle kavramlarıyla başlamak gerekir. Bir yargı öbeği halindeki anlatışa *yargı* denir. Her yargıda esas olan iki kavram vardır: 1. Yargının yüklediği kılış, oluş ve vasfı, 2. Kılan, olan, vasıflanan kişi veya şeyi.¹⁰⁸ Kendi kendine yeten yargı da cümle sayılır. Tahsin Banguoğlu cümlenin tarifine yargı tarifini ayırmaz.

Banguoğlu, cümleyi söz dizimi yapısına göre ana başlıkta ikiye ayırır. Cümle türlerini şöyle sınıflandırabiliriz:

1. Basit cümle

1.1. Fiil cümlesi

1.2. İsim cümlesi

2. Birleşik cümle

2.1. Anlam açısından birleşik cümleler

2.1.1. Yan yana birleşik cümle

¹⁰⁷ Muharrem Ergin, **a.g.e**, s. 398-407.

¹⁰⁸ Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s. 520.

(Düzeltilme)

2.1.2. Alt alta birleşik cümle

2.2. Şekil açısından birleşik cümleler

2.2.1. Tümlene birleşik cümle

2.2.1.1. Şart cümlesi

2.2.1.2. İlinti zamiri cümlesi

2.2.1.3. Bağlam cümlesi

2.2.2. Karmaşık birleşik cümle

2.2.2.1. Ad-fiil cümlesi

2.2.2.2. Sıfat-fiil cümlesi

2.2.2.3. Zarf-fiil cümlesi

1. Basit cümle: Tek bir yargı ifade eden dolayısıyla tek bir yüklemi bulunan cümledir.

1.1. Fiil cümlesi: Yüklemi çekimli fiilden oluşan cümlelerdir.

1.2. İsim cümlesi: Yüklemi isim olan cümlelerdir.

2. Birleşik cümle: Anlam ve şekil ilişkileri olan birden fazla yargıdan oluşan cümlelerdir.

2.1. Anlam açısından birleşik cümleler

2.1.1. Yan yana birleşik cümle: Başcümleyle anlamca ilgili olan ve onunla aynı zamanda ikincil bir cümleden meydana gelen birleşik cümlelerdir.

Örnek:

Beni aramadan eve gelmiş.

2.1.2. Alt alta birleşik cümle: Başcümlelerin gerçekleşmesi ikincil bir cümleye bağlı şekilde oluşmuş cümlelerdir.

(Düzeltilme)

Örnek:

Üniversiteye gittiğinde onu göreceksin.

2.2. Şekil açısından birleşik cümleler

2.2.1. Tümlene birleşik cümle: Tahsin Banguoğlu, karmaşık cümle yapısının Türkçede hep kullanılageldiğini belirtir. Bu nedenle tümlene birleşik cümlelerin daha az olmakla birlikte yaygın kullanıldığını söyler.

2.2.1.1. Şart cümlesi: Bu cümleler bir başcümleyle şart kipiyle kurulmuş ve anlamca başcümleyle bağlı bir dış cümleden oluşur. Anlam bakımından olağan şart cümlesi ve olmayası şart cümlesi olarak ikiye ayrılır.

2.2.1.2. İltinti zamiri cümlesi: “ki, hani” iltinti zamirleriyle kurulan cümlelerdir.

Örnek:

O kadar güzel ki bakmaya kıyamazsın.

Bizim sınıfın birincisi o çocuktaki, hani sesi güzeldir.

2.2.1.3. Bağlam cümlesi: Farklı anlam ilişkileri olan iki yargının bir bağlamda birleşerek oluşturdukları cümlelerdir. Bu cümleler de biri öbürüne tabi olmayan sadece ilişkili olan yan yana bağlam cümlesi ve biri diğerine bağlı yan cümleden oluşan alt alta bağlam cümlesi olarak ikiye ayrılır.

2.2.2. Karmaşık birleşik cümle: Muharrem Ergin fiilimsiler bulunan cümleleri basit cümle kabul ederken Tahsin Banguoğlu ise birleşik cümle kategorisinde değerlendirmiştir. İkisi bu tür cümlelerin Türkçede çok yaygın bir şekilde kullanıldığı konusunda ise hemfikirdirler. Banguoğlu, bu tür cümlelerde yarım yargıların bulunduğunu söyler. Yarım yargıların yüklemeleri ad-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerdir.

2.2.2.1. Ad-fiil cümlesi: Karmaşık birleşik cümlelerde yarım yargının yüklemine ad-fiil olduğu cümlelerdir.

2.2.2.2. Sıfat-fiil cümlesi: Karmaşık birleşik cümlelerde yarım yargının yüklemine sıfat-fiil olduğu cümlelerdir.

(Düzeltilme)

2.2.2.3. Zarf-fiil cümlesi: Karmaşık birleşik cümlelerde yarım yargının yüklemine zarf-fiil olduğu cümlelerdir.¹⁰⁹

TAHİR NEJAT GENCAN

Tahir Nejat, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisini tümce olarak tanımlar.¹¹⁰ Tümceyi, yüklemine göre, anlam özelliklerine göre, dizilişlerine göre ve yapılarına göre tümceler başlıkları altında inceler. Tahir Nejat'a göre tümceleri şöyle sınıflandırabiliriz:

1. Yüklemine göre tümceler
 - 1.1. Eylem tümcesi
 - 1.2. Ad tümcesi
2. Anlam özelliklerine göre tümceler
 - 2.1. Olumlu tümce
 - 2.2. Olumsuz tümce
 - 2.3. Soru tümcesi
3. Dizilişlerine göre tümceler
 - 3.1. Kurallı tümce
 - 3.2. Devrik tümce
4. Yapılarına göre tümceler
 - 4.1. Yalın tümce
 - 4.2. Bağımsız önermelerden birleşmiş tümce

¹⁰⁹ Tahsin Banguoğlu, **a.g.e.**, s. 520-586.

¹¹⁰ Tahir Nejat Gencan, **Dilbilgisi**, Ankara, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, 2007, s. 112

(Düzeltilme)

4.3. Bileşik tümce

Yukarıda sıraladığımız tümce türlerini kısaca şöyle açıklayabiliriz:

1. Yüklemine göre tümceler

1.1. Eylem tümcesi: Yüklemi eylem olan tümcelectedir.

1.2. Ad tümcesi: Yüklemi ad soyundan olan tümcelectedir.

2. Anlam özelliklerine göre tümceler

2.1. Olumlu tümce: Yüklemi olumlu olan, anlam bakımından olumluluk bildiren tümcelectedir.

2.2. Olumsuz tümce: Olumsuz yüklemi olan ya da şekil olarak olumlu anlamca olumsuz olan tümcelectedir.

2.3. Soru tümcesi: Soru bildiren bir kelime veya soru eki bulunan tümcelectedir.

3. Dizilişlerine göre tümceler: Tümcelectedin dizilişleri yazı dilinden konuşma diline geçişteki değişimi gösterir.

3.1. Kurallı tümce: Gençan, kurallı cümlelerin sıralanışını şöyle gösterir:

ÖZNE+YÜKLEM TAKIMI

Tümleçler+Yüklem

Yükleme yakın olacak sözcüğün belirlenmesinde vurgu amacı rol oynar.

3.2. Devrik tümce: Daha çok koşuklarda ve gelişigüzel konuşmalarda rastlanan devrik cümlelerde yüklem sonda bulunmaz.

4. Yapılarına göre tümceler

4.1. Yalınç tümce: Tek bir duyguyu, düşüncüyü, isteği, olayı, yargıyı anlatan cümlelectedir.

4.2. Bağımsız önermelerden birleşmiş tümce: Başlı başına bir tümce olmasına karşın bir bağlaçla ya da virgül, noktalı virgül gibi bir imle bir tümceye bağlananlara

(Düzeltilme)

bağımsız önerme denir.¹¹¹ Bu tip cümlelerin bazıları birbirlerine virgül, noktalı virgülle bağlı oldukları halde anlam ve şekil bakımından birbirlerinden bağımsızdırlar. Bu bağımsız önermeler, sıra önermelerdir.

Bazı bağımsız önermeler ise ya anlamca ya da biçimce birbirlerine bağlıdır. Biçimce bağlı önermelerde bir ya da birden fazla öge ortaktır. Anlamca bağlı önermelerde ise ortak ögesi olmadığı halde anlam bakımından birbiriyle ilgililik vardır.

4.3. Bileşik tümce: Tümleyen ve tümlenen önermelerden kurulmuş söz dizisine denir. Birleşik tümcelerde iki unsur bulunur: temel önerme, yan önerme. Yan önermeler, koşullu eylemle ya da eylemsilerle kurulan önermelerdir. Birleşik tümcelerde yan önermeler temel önermenin bir ögesiye ya da öğelerden birini tümlüyorsa bu tümcelere girişik tümce denir.¹¹²

NURETTİN KOÇ

Nurettin Koç'un tümce tanımlaması şu şekildedir: Aralarında birtakım ilişkiler bulunan, yani bazı kurallara göre bir araya gelen sözcük dizimi.¹¹³ Koç, bu sözcük dizimini türlerine göre, yüklemelerine göre, biçimlerine göre üçe ayırmıştır. Nurettin Koç'a göre tümceleri aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

1. Türlerine göre tümceler

1.1. Bildirme tümcesi

1.2. İsteme tümcesi

1.3. Soru tümcesi

1.4. Ünlem tümcesi

2. Yüklemelerine göre tümceler

2.1. Ad tümcesi

¹¹¹ Tahir Nejat Gencan, **a.g.e.**, s.159.

¹¹² Tahir Nejat Gencan, **a.g.e.**, s.115.-177

¹¹³ Nurettin Koç, **Yeni Dilbilgisi**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1990, s. 417.

(Düzeltilme)

2.2. Eylem tümcesi

3. Biçimlerine göre tümceler

3.1. Yalın tümce

3.2. Bileşik tümce

3.3. Sıralı tümce

3.4. Ara tümce

3.5. Girişik tümce

3.6. Devrik tümce

3.7. Kesik tümce

3.8. İç tümce

Yukarıdaki şekilde sıralanan cümleleri kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz:

1. Türlerine göre tümceler: Nurettin Koç tümceleri türlerine göre ayırırken tümcelerin anlamlarını göz önünde bulundurmuştur. İnsanların hangi duyguyu vermek istediklerine göre tümce türü dört tanedir.

1.1. Bildirme tümcesi: Bir açıklama içeren, duygu ve düşünce amacı taşıyan tümcelerdir. Tüm haber kiplerini alabilir ve yapı bakımından da çeşitlilik gösterebilir.

1.2. İsteme tümcesi: İsteme tümcelerinde dilek-istek kipleri görülür.

1.3. Soru tümcesi: Soru anlamı taşıyan tümcelerdir.

1.4. Ünlem tümcesi: Bu tümceler ünlem belirtir. Sevinç, acı, üzüntü, heyecan vb. duyguları ifade eden tümcelerdir.

2. Yüklemelerine göre tümceler

2.1. Ad tümcesi: Yüklemi ad veya ad soylu sözcüktür, ek-eylem olarak hüküm bildirir.

(Düzeltilme)

2.2. Eylem tümcesi: Yükleme çekimli eylemden oluşan tümcedir.

3. Biçimlerine göre tümceler: Koç, tümcelerinin yapısını şu şekilde göstermiştir:

Özne+tümleç/tümleçler+yüklem

Biçimlerine göre tümceyi sekiz başlık altında inceler.

3.1. Yalın tümce: Bir çekimli eylemle kurulmuş olan tümceyledir. İçerisinde eylemsiler bulunan cümleler yalın cümle değildir. Bazı yalın tümcelerde çekimli eylemin ya da i- eyleminin düştüğü görülebilir.

3.2. Bileşik tümce: Birden fazla çekimli eylemle kurulmuş tümceyledir. Birleşik cümleler temel cümle ve anlamca ona bağlı olan yan cümle ya da cümlelerden oluşur. Bu bağıllık, şart eki, ki bağlacı, mi soru eki, değil koşacı ya da bir ilgeç aracılığıyla gerçekleşir.

3.3. Sıralı tümce: Sıralı tümce bağımlı ve bağımsız sıralı tümce olmak üzere ikiye ayrılır. Anlam olarak bağları bulunan tümcelerde ortak öge varsa bağımlı, yalnızca anlam yakınlığı olup ortak öğeleri yoksa bağımsız sıralı tümcedir.

3.4. Ara tümce: Açıklama ya da anlamı pekiştirmek amacıyla iki virgül arasında, parantez içerisinde bulunan tümceye ara tümce denir.

3.5. Girişik tümce: Nurettin Koç, girişik tümcenin, temel tümce ile bir ya da birden fazla tümcesiden oluştuğunu belirtir. Tümcesimsi eylemsi ile kurulur. Kısaca içerisinde eylemsi bulunan tümce girişik tümce adını alır. Tümcesimsi temel tümcenin bir ögesi olabilir bir ilgeçle kullanılabilir.

3.6. Devrik tümce: Konuşma dilinde sıkça görülen, atasözlerinde ve şiirlerde kullanılan, anlamı güzelleştirmek ya da güçlendirmek amacıyla kullanılan bu tümcelerde yüklem, Türkçenin tümce yapısına aykırı bir şekilde, tümcenin sonunda bulunmaz.

3.7. Kesik tümce: Uyarı, sesleniş vb. amaçlarla günlük konuşmalarda da çok rastlanan bu tür tümcelerde yüklem kullanılmaz ancak hüküm, yargı vardır.

(Düzeltilme)

3.8. İç tümce: Çekimli eylemin bulunduğu ve başlı başına müstakil bir tümce olarak değerlendirilebilecek unsur, tümcede bir öge olarak yer alır. Bu tür tümcelere iç tümce denilir.¹¹⁴

Yukarıda vermeye çalıştığım dört ismin, cümle konusundaki bakış açılarını kısaca ortaya koymak isteyişimin nedeni, tezimdeki söz dizimi incelemelerinden önce faydalandığım görüşleri toparlayabilmektir. Özet biçiminde aktardığım görüşlerde yazarların görüşleri kullandıkları sözdizimi kavramlarıyla verilmeye çalışılmıştır. Tezin genelinde “cümle” kavramı kullanılmasına rağmen Tahir Nejat Gencan ve Nurettin Koç’un görüşleri aktarılırken “tümce”nin kullanılması bu sebeptendir.

¹¹⁴ Nurettin Koç, **a.g.e.**, s. 417-457.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALTUN YARUK SUDUR VI. KİTAP ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ

4.1. Cümle

Çalışmanın bu bölümünde Altun Yaruk Sudur VI. Kitap'ta bulunan cümleler incelenmiştir. Yapılan incelemeye ışık tutmak adına cümle kavramından ve kelime gruplarıyla olan ilişkisinden bahsetmek gerekir.

Bir düşüncüyü ifade eden, duyguyu, hareketi ya da bir oluşu anlatan, hükmü olan ifadedir. Bu hükmü ifade ederken mutlak surette yüklem gerekir. Yargıyı bildiren yüklem ögesiyle beraber özne cümleyi oluşturan temel iki ögedir. Anlamı tamamlamak bakımından yüklem, nesne, zarf, yer tamlayıcısı gibi öğelere ihtiyaç duyar. Tüm bu öğeler olmasa da yüklem bir cümlenin kuruluşu için yeterlidir.^{115 116}
117 118

Eski Türkçedeki cümleleri incelediğimizde yüklem ana unsur olduğunu, öznenin bazen bir kelime grubuyla ifade edildiğini bazen de gizli özne şeklinde var olduğunu görmekteyiz.

Günümüz Türkçesinde yüklem genelde sonda olması, kurallı cümle esastır. Eski Türkçede de bu kaideyi hissetmekle beraber devrik cümlelerin azımsanmayacak şekilde kullanılması dikkat çeker.

Yüklem türlerine baktığımızda Eski Türkçede hareket esaslı fiillerin yüklem olarak daha çok bulunduğunu görür, fiil cümlelerinin ağırlığına şahit oluruz.

Altun Yaruk Sudur VI. Kitap'taki cümleleri sistemli bir şekilde görebilmek için şu şekilde incelemiş bulunmaktayız:

¹¹⁵ Tahsin Banguoğlu, a.g.e, 2011.

¹¹⁶ Leyla Karahan, **Cümlede Söz Dizimi Cümle Tahlilleri**, Ankara, Akçağ, 1997.

¹¹⁷ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2003.

¹¹⁸ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Haz. Şükrü Akalın vd., 11. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Yapılarına göre cümleler:

1. Basit cümle
2. Birleşik cümle
 - a. Şartlı birleşik cümle
 - b. İç içe birleşik cümle
3. Sıralı cümle

4. Bağlı cümle

Yüklem türüne göre cümleler:

1. Fiil cümlesi
2. İsim cümlesi

Yüklem yerine göre cümleler:

1. Kurallı cümle
2. Devrik cümle

Anlamına göre cümleler:

1. Olumlu cümle
2. Olumsuz cümle
3. Soru cümlesi

Cümleyi yapısına göre şu şekilde değerlendirmiş bulunmaktayız:

1. Basit cümle: Bu cümlelerde bir tane yüklemle birlikte tek bir yargı bulunmaktadır. Yüklem fiil ya da isimdir.

2. Birleşik cümle: Bu cümlelerde tek bir yargı yoktur. Tek bir yargı olmasa da asıl yargıyı bildiren anlam üzerinde taşıyan ana cümle ve onu anlam olarak tamamlayan bir veya birden fazla yardımcı cümleden oluşur.

a. Şartlı birleşik cümle: Bu cümlelerde şart unsuru vardır. Şart eki –sAr kullanılır. Fakat şart unsuru alan cümle anlamı tamamlayan yardımcı cümle görevindedir. Eski Türkçede de genelde şart unsurunun ana cümleden önce geldiğini görürüz.

b. İç içe birleşik cümle: Bu cümlelerde bir cümle ana cümle içerisindedir ve ana cümle bir unsurudur.¹¹⁹ Bir kimsenin konuşması iç cümle olarak verilmektedir. İç cümleler genelde tēp fiiliyle zarf unsuru olarak görev almaktadır. İç cümleler de müstakil olarak incelenmiştir.

3. Sıralı cümle: Bu cümlelerde birden fazla yargı vardır. Bu cümleler art arda sıralanmıştır ve her bir cümle müstakil bir hüviyete sahiptir. Bu cümlelerde ortak öğeler bulunabileceği gibi hiç ortak öğesi olmayan cümleler de sıralanabilmiştir. Bu cümlelerin her biri ayrı bir şekilde değerlendirilmiştir. Cümlelerin sıralı olduğuna anlama göre karar verilmiştir.

4. Bağlı cümle: *yme, kaltı, inçä kaltı* gibi bağlaçlarla kurulmuş cümlelerdir. Bağlaçlar anlam bakımından cümleleri birbirine bağlamışlardır. Bu bağlaçlar yalnız cümlelerin arasında değil, farklı yerlerde bulunabilmektedir. Bağlı cümleleri oluşturan cümleler de müstakil olarak incelenmiştir.

İncelemelere başlamadan önce, bu çalışmada Araştırma Görevlisi Berker Keskin tarafından 2015 yılında yapılan Altun Yaruk'un Yedinci Kitabı Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri adlı yüksek lisans tezinden faydalandığımı söylemek isterim.

¹¹⁹ Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s. 406.

4.2. Söz Dizimi İncelemeleri

Bu bölümde Altun Yaruk Sudur VI. kitaptaki cümleler birer birer yazılarak günümüz Türkçesine çevrilmiş, cümlelerin orijinaleri üzerinden öğeleri bulunmuş ve kelime grupları tespit edilmiştir.

ALTUN YARUK SUDUR VI. KİTAP

- 1 namo budaya namo darmaya namo saṅgaya¹²⁰ (1-3)
- 2 altun öñlüg y(a)ruk yaltrıgılık kopda kötrülmış nom eligi atl(ı)g nom bitigdä tört m(a)haraaça t(ä)nrilär yetinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök <erür> (4-9)

Günümüz Türkçesiyle;

Altın renkli, parlak, hep yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Dört Mahārāja Tanrıları(ın) yeryüzünü gözetme(si) adlı on ikinci bölümdür.

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıgılık kopda kötrülmış nom eligi atl(ı)g nom bitigdä tört

YT.

m(a)haraaça t(ä)nrilär yetinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök <erür>

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

¹²⁰ Buda'ya, akideye, cemaate saygı. Hitap unsurudur. Reşit Rahmeti Arat'a göre bu kalıp ifade Budist Uygur Türklerinin besmelesidir. Altun Yaruk'un Çince ve Sanskritçe nüshalarında rastlanmaz. Eserlerin genelde başında görülür ancak sonunda da yer alabilir. (Bkz. Reşit Rahmeti ARAT, **Eski Türk Şiiri**, 4. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2007, s.360.)

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıglık kopda kötrülmış nom eligi atl(ı)g (S) / nom bitig (İ):
Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) / y(a)ruk yaltrıglık (S) / kopda kötrülmış (S) / nom eligi (S) / atl(ı)g
(İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñlüg (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrıglık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmış: Ayrılma grubu

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom (TY) / bitig (TN): Eksiz tamlama

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yetinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök (İ) /
er- (YF): Birleşik fiil grubu

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yetinçüg küzätmək atl(ı)g (S) / iki y(e)g(i)rminç bölök
(İ): Sıfat tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yetinçüg küzätmək (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yetinçüg küzätmək: İsim-fiil grubu

Ö. N. Y.

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Unvan grubu

iki y(e)g(i)rminç (S) / bölök (İ): Sıfat tamlaması

iki y(e)g(i)rmi: Sayı grubu

→ 3 nom üzä yertinçükä ulug asıg tusu kılın [ıŝ sizlär] (10)

Günümüz Türkçesiyle;

Öğreti ile yeryüzüne fayda sağlamışsınız.

nom üzä yertinçükä ulug asıg tusu kılın [ıŝ sizlär]

Z. YT. Y.

(sizlär: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nom (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ulug asıg tusu (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / asıg tusu (İ): Sıfat tamlaması

asıg (İ) / tusu (İ): Tekrar grubu

→ 4 [uzun] üdüñ tınl(ı)glarka asıglıg ädgü sakınç [sakınsar] [kamag]ka bir

yanlıg ençgü mäñji Berd[äçi ädgü] ögli köñültin turmış köni LIG küsüşünülär

küçintä ötgürü yertinçüg küzätçi bolguluk ulug tü[şk]ä utlıka tägmış ärü[r] sizl[är]
(11-16)

Günümüz Türkçesiyle;

Uzun zaman canlılar için faydalı, iyi düşünüp hepsine aynı rahat, huzur verecek iyi, düşünceli gönül oluşturup arzularınızın gücüyle yeryüzünü gözetecek büyük ödüle ulaşmışsınız.

[uzun] üdün tın(ı)glarka asıglıg ädgü sakınç [sakınsar] [kamağ]ka bir yanlıg

Z.

ençgü mänji Berd[äçi ädgü] ögli könjültin turmış köni LIG küsüşünjzlä

Z.

küçintä ötgürü yertinçüg küzätçi bolguluk ulug tü[şklä utlıka tägmiş ärü[r] sizl[är]

YT.

Y.

(sizlä: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

uzun] üdün tın(ı)glarka asıglıg ädgü sakınç [sakınsar]: Şart unsuru

Z.

N.

Y.

uzun (S) / üdün (İ): Sifat tamlaması

tın(ı)glarka asıglıg (S) / ädgü sakınç (İ): Sifat tamlaması

tın(ı)glarka asıglıg: Yönelme grubu

ädgü (S) / sakınç (İ): Sifat tamlaması

[kamağ]ka bir yanlıg ençgü mänji Berd[äçi ädgü] ögli könjültin turmış köni LIG küsüşünjzlä küçintä (İ) / ötgürü (ÇE): Edat grubu

[kamağ]ka bir yanlıg ençgü mänji Berd[äçi ädgü] ögli könjültin turmış köni LIG küsüşünjzlä (TY) / küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

[kamağ]ka bir yanlıg ençgü mänji Berd[äçi ädgü] ögli könjültin turmış köni LIG küsüşünjzlä: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

[kamag]ka bir yaŋlıg (S) / ençgü mänj Berd[äçi (S) / ädgü] ögli köñültin turmış (S)
/ köni LIG küsüş (İ): Sıfat tamlaması

[kamag]ka bir yaŋlıg: Yönelme grubu

bir (S) / yaŋlıg (İ): Sıfat tamlaması

ençgü mänj Berd[äçi: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

ençgü (İ) / mänj (İ): Tekrar grubu

ädgü] ögli köñültin turmış: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

ädgü] ögli (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

ädgü] ögli: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

köni LIG (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

yertinçüg küzätçi bolguluk (S) / ulug tü[şk]ä utlı (İ): Sıfat tamlaması

yertinçüg küzätçi bolguluk: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

küzätçi (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) / utlı (İ): Tekrar grubu

täg- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 5 ken käl[igm] ä üdlärdä kayu eliglä [hanlar bo nom] ärdinig bilip ukup

ayadukta ötrü ol eliglärig hanlarig sizlä [hanlar bo nom] küyü küzätü tutup ençülüg mänjilig

kılmak bo iş ugrayu sizlärkä tägimlik iş tetir (17-23)

Günümüz Türkçesiyle;

Gelecek zamanlarda hangi hükümdarlar bu öğreti mücevherini anlayıp saygı gösterdikten sonra, o hükümdarları sizlerin koruyup mutlu etmesi, bu size yakışan davranıştır.

ken käl[ig]m] ä üdlärdä kayu eliqlär [hanlar bo nom] ärdinig bilip ukup

ayadukta ötrü ol eliqläriq hanlarig sizlär küyü küzätü tutup ençülüg mäniliq

kılmak bo iş ugrayu sizlärkä tägimlik iş tetir

CDU. Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ken käl[ig]m] ä üdlärdä kayu eliqlär [hanlar bo nom] ärdinig bilip ukup ayadukta

Z.

Z.

ötrü ol eliqläriq hanlarig sizlär küyü küzätü tutup ençülüg mäniliq kılmak: İsim-fiil

N.

Z.

Y.

grubu

ken käl[ig]m] ä (S) / üd (İ): Sifat tamlaması

ken kälfigm] ä: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

kayu eliglär [hanlar bo nom] ärdinig bilip ukup ayadukta (İ) / ötrü (ÇE): Edat grubu

kayu eliglär [hanlar bo nom] ärdinig bilip ukup ayaduk: Sıfat-fiil grubu

Ö. N. Z. Z. Y.

kayu (S) / eliglär [hanlar (İ): Sıfat tamlaması

eliglär (İ) / [hanlar (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom] ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom] (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

eliglär (İ) / hanlar (İ): Tekrar grubu

sizlär küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

Ö. Y.

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

ençülüg mänjilig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) / iş (İ): Sıfat tamlaması

sizlärkä tägimlik iş (İ) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

sizlärkä tägimlik (S) / iş (İ): Sıfat tamlaması

sizlärkä tägimlik: Yönelme grubu

→ **6** inçip sizlär k(ä)ntü k(ä)ntü kuvragıñızlar birlä birök bo nom ärdinig

küyü küzätü tutsar sizlär ötrü üç üdki burhanlarınñ ädgü tetyük köni nomlug

sazınıg küyü küzätü tutmış bolgay sizlär (23-28)

Günümüz Türkçesiyle;

Böylece sizler kendi topluluğunuz ile bu öğreti mücevherini korursanız bundan dolayı üç zamanki Budaların iyi yani doğru öğretisini korumuş olacaksınız.

inçip sizlär k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqınızlar birlä birök bo nom ärdiniğ küyü küzätü

CDU.

Z.

tutsar sizlär ötrü üç üdki burhanların ädgü tetyük köni nomluğ sazınıg küyü

Z.

N.

küzätü tutmış bolgay sizlär

Y.

(sizlär: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sizlär k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqınızlar birlä birök bo nom ärdiniğ küyü küzätü tutsar

Ö.

Z.

CDU.

N.

sizlär: Şart unsuru

Y.

k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqınızlar (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqınız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü (S) / kuvraqınız (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

üç üdki burhanların (TY) / ädgü tetyük köni nomlug saşını (TN): Belirtili isim tamlaması

üç üdki (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

ädgü tetyük (S) / köni nomlug (S) / saşın (İ): Sıfat tamlaması

ädgü tetyük: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

köni (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

kü- küzät- tut- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **7** kaçan t(ä)ñrilär kuvragına katılıp asurelar birlä sünüşgäli ugrasar

sizlär <ürüg uzatı> sizlär ök utdaçı yegäddäçi bolgay sizlär (29-32)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrılar topluluğuna katılıp şeytanlar ile savaşırsanız o zaman sizler yenecek iyi olacaksınız.

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğreti mücevherini gözetip koruyarak sevap gücüyle kıtlık, hastalık, düşmanın hepsini uzaklaştıracaksınız.

bo ok nom ärdinig küyü küzätü tutmış buyan ädgü kılınç küçintä aç kız ig kägän

YT.

yağı yavlak adasın barçanı tarkaru ketärü ugay sizlär

N. N. Y.

(sizlär: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo ok nom ärdinig küyü küzätü tutmış buyan ädgü kılınç (TY) / küçi (TN):
Belirtisiz isim tamlaması

bo ok nom ärdinig küyü küzätü tutmış (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat
tamlaması

bo ok nom ärdinig küyü küzätü tutmış: Sıfat-fiil grubu

N. CDU. N. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

buyan (İ) / ädgü kılınç (İ): Tekrar grubu

ädgü (S) / kılınç (İ): Sıfat tamlaması

aç kız (TY) / ig kägän (TY) / yağı yavlak (TY) / adası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

aç kız (İ): Tekrar grubu

ig (İ) / kägän (İ): Tekrar grubu

yağı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

tarkar- ketär- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

tarkar- (F) / ketär- (F): Tekrar grubu

→ 9 anı üçün sizlär kamağ tört m(a)haraçlar a näçätä bir ök çambudivip
yertinçütäki toyın şamnanç upase upasanç tört törlüg terin kuvragrıñ bo nom
ärdinig boşgunmışların tutmışların bitimişlärin bitişmişlärin okımışların
okıtımışların nomlamışların nomlatmışların körsär sizlär ötrü ançada ok sımtagsız
kınıg katıg köñülin küyü küzätü berip korkınç busuş kağgu adaların tarkarıp
ketärip eñçgü mäñi berinlär tep yarlıkadı (36-48)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için sizler, ey bütün dört Mahārājalar, dünyadaki rahip, rahibe, mümin, mümine, dört tür topluluğun bu öğretini mücevherini öğrenmiş, yapmış, yazmış, yazdırmış, okumuş, okutmuş, açıklamış, açıklatmışları gördükten sonra gayretli, istekli gönülle koruyup, endişe, tehlikeleri uzaklaştırıp huzur versin diye buyurdu.

anı üçün sizlär kamağ tört m(a)haraçlar a näçätä bir ök çambudivip

yertinçütäki toyın şamnanç upase upasanç tört törlüg terin kuvragrıñ bo nom

ärđinię boşgunmışların tutmışların bitimiřlärin bititmiřlärin okımışların

okıtımışların nomlamışların nomlatmışların körsär sizlär ötrü ançada ok simtagsız

kınığ katığ köñülin küyü küzätü berip korkınç busuş kadqu adaların tarkarıp

ketärip ençgü mäñi berinlär tep yarlıkadı

Z.

Y.

(of: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

anı üçün sizlär kamağ tört m(a)haraçlar a näçätä bir ök çambudivip

Z.

Ö.

CDU.

vertinçütäki toyın şamnanç upase upasanc tört törlüg terin kuvraqnıñ bo nom

ärđinię boşgunmışların tutmışların bitimiřlärin bititmiřlärin okımışların

okıtımışların nomlamışların nomlatmışların körsär sizlär ötrü ançada ok simtagsız

Z.

Z.

Z.

CDU.

kınıq katıq köñülin küyü küzätü berip korkınç busuş kadqu adaların tarkarıp

Z.

Z.

ketärip ençgü mäni berinlär

Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anı üçün sizlär kamaq tört m(a)haraçlar a năcätä bir ök çambudivip

vertinçütäki toyın şamnanç upase upasanç tört törlüg terin kuvraqnıñ bo nom

ärdiniq boşgunmışların tutmışların bitimişlärin bititmişlärin okımışların

okıtımışların nomlamışların nomlatmışların körsär sizlär ötrü ançada ok sımtaqsız

kınıq katıq köñülin küyü küzätü berip korkınç busuş kadqu adaların tarkarıp

ketärip ençgü mäni berinlär tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

anı üçün: Edat grubu

kamag (S) / tört m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip yertinçütäki toyın şamnanç upase upasanc tört törlüg terin kuvragıñ

CDU.

bo nom ärdiniğ boşgunmışların tuılmışların bitimişlärin bititmişlärin okımışların

okıtmişların nomlamışların nomlatmışların körsär sizlä: Şart unsuru

N.

Y.

çambudivip yertinçütäki tört törlüg terin kuvragıñ (TY) / bo nom ärdiniğ

boşgunmışları tuılmışları bitimişläri bititmişläri okımışları okıtmişları nomlamışları

nomlatmışları (TN): Belirtili isim tamlaması

çambudivip yertinçütäki (S) / tört törlüg terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip (İ) / yertinçü (İ): Tekrar grubu

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (İ) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

sımtagsız kınığ katıg köñülin küyü küzätü berip: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

sımtagsız (S) / kınığ (S) / katıg (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

kü- küzät- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

korkınç busuş kadgu adaların tarkarıp ketärip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

korkinç busuş kağgu adaları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

korkinç busuş kağgu ada: Eksiz bağlama grubu

busuş (İ) / kağgu (İ): Tekrar grubu

tarkar- (F) / keřär- (F): Tekrar grubu

ençgü mäni (İ) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

ençgü (İ) / mäni (İ): Tekrar grubu

→ 10 ol üdün tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanın bo y(a)rılığın

äřidip ötrü t(ä)rkin tavrata olormış oronlarıntın örü turup birtin sınar on

'än{n}inlärindäki tonların açınıp on tizlärin çökitep ayalarnın kavşurup ağır

ayamakın t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka inçä tep ötündilär (49-57)

Günümüz Türkçesiyle;

O zaman dört Mahārāja Tanrılar, Tanrılar Tanrısı Buda'nın bu buyruğunu işitip ondan sonra hemen oturdukları yerden kalkıp, bir taraftaki, sağ omuzlarındaki giysiyi açıp, sağ dizlerini çökertip, ellerini kavuşturup, saygıyla Tanrı Tanrısı Buda'ya şöyle şöylediler.

ol üdün tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanın bo y(a)rılığın

Z.

Ö.

Z.

äřidip ötrü t(ä)rkin tavrata olormış oronlarıntın örü turup birtin sınar on

Z.

'än{n}inlärindäki tonların açınıp on tizlärin çökitep ayalarnın kavşurup ağır

Z.

Z.

Z.

ayamakin t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka inçä tep ötündilär

Z. YT. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Unvan grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıñ bo y(a)rılığın äşidip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıñ (TY) / bo y(a)rılığ (TN): Belirtili isim tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / y(a)rılığ (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)rkin tavrata olormış oronlarıntın örü turup: Zarf-fiil grubu

Z. YT. Y.

t(ä)rkin (İ) / tavrata (İ): Tekrar grubu

olormış oronları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olormış (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

ör- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

birtin sınaŕ oŋ 'äŋ{n}inläŕindäki tonların açınıp: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

birtin (İ) / sınaŕ (ÇE): Edat grubu

oŋ 'äŋ{n}inläŕindäki tonları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oŋ 'äŋ{n}inläŕindäki (S) / ton (İ): Sıfat tamlaması

oŋ 'äŋ{n}inläŕi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oŋ (S) / 'äŋ{n}in (İ): Sıfat tamlaması

oŋ tizläŕin çökitip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

oŋ tizläŕi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oŋ (S) / tiz (İ): Sıfat tamlaması

ayaların kavşurup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ayaları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agır ayamak: Tekrar grubu

t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ŋri (TY) / t(ä)ŋrisi (TN): Belirtili isim tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ 11 aŋı kötrülmüş ayakga tägimlik t(ä)ŋrim birök bo altun öŋlög y(a)ruk

yaltrıklık kopda kötrülmüş nom eligi atl(ı)g nom ärdinig ken käligmä üđlärtä kayu

kayu ellärdä uluşlarta käntlärtä suzaklarta taglarta arıglarta öŋlärtä kürtüklärtä

kayuta ärsär tägmiş yadılmış oronlarta birök ol yer orontakı eliglär hanlar bo nom
ärdinig süzök kertgünç köñülin äşidsär tınlasar ögsär küläsär tapinsar udunsar
ayasar ağırlasalar yänä ymä bo nom ärdinig boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin
kuvragı açinsar ayasar küyü küzätü berip adaların ämgäklärin tarkarsar
keşärsärlär bo tıltagtın ötgürü biz kamağ tört m(a)haraaçlar ötrü ol eliglärig
hanlarig bodunı karası birlä busuşsuz kağgusuz enç mänjilig kılğay biz özin
yaşın üstäp ulug çoğka yalınka tägürgäy biz (57-79)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, eğer bu altın renkli, parlak, her şeyden üstün öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevheri gelecek zamanlarda birçok ülkede, şehirde, köyde, dağda, ormanda, çölde, karda her neredeki yerlerde yayılmış ise o yerdeki hükümdarlar bu öğreti mücevherini temiz gönülle dinlese, övse, hizmet etse, saygı duysa ve bu öğreti mücevherini öğrenecek, tutacak dört türlü topluluğa saygı gösterse, koruyup, tehlikeleri, sıkıntıları uzaklaştırırsa bu nedenden dolayı biz bütün dört Mahārājalara o hükümdarları halkı ile kaygısız, huzurlu kılacağız, ömrünü uzatıp büyük güce ulaştıracamız.

atı kötrülmüş ayakğa tägimlik t(ä)ñrim birök bo altun önlüg y(a)ruk

CDU.

yaltrıklık kopda kötrülmüş nom eligi atl(ı)g nom ärdinig ken käligmä üdlärtä kayu

kayu ellärdä uluşlarta kântlärtä suzaklarta tağlarta arıqlarta önlärtä kürtüklärtä

kayuta ärsär tägmiş yadılmış oronlarta birök ol yer orontakı eliglär hanlar bo nom

ärdinig süzök kertgünç köñülin äşidsär tınlasar ögsär küläsär tapinsar udunsar

ayasar aqırlasarlär yänä ymä bo nom ärdiniq boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin

Z.

kuvraqıq açınsar ayasar küyü küzätü berip adaların ämgäklärin tarkarsar

Z.

ketärsärlär bo tıltagtın ötgürü biz kamaq tört m(a)haraaçlar ötrü ol eligläriq

Z.

Z.

Ö.

CDU.

Z.

hanlarıq bodunı karası birlä busuşsuz kadqusuz enç mäniliq kılqay biz özin

N.

Z.

Z.

Y.

yaşın üstäp uluq çoqka yalınsa tägürgäy biz

Z.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmüş ayakga tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmüş (S) / ayakga tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmüş: İsnat grubu

ayakga tägimlik: Yönelme grubu

birök bo altun önlüg v(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmüş nom eliqi atl(i)g nom

CDU.

N.

ärdiniq ken käliqmä üdlärtä kayu kayu ellärdä uluşlarta kätlärtä suzaklarta

Z.

taglarta arıqlarta önlärtä kürtüklärtä kayuta ärsär täqmış yadılmış oronlarta birök

YT.

CDU.

YT.

CDU.

ol yer orontakı eligläär hanlar bo nom ärdiniğ süzök kertgünç köñülin äşidsär

Ö.

N.

Z.

tınlasar ögsär küläsär tapınsar udunsar ayasar ağırlasalar: I. şart unsuru

Y.

Y.

Y.

Y.

bo (S) / altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmış nom eligi atl(ı)g nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmış nom eligi atl(ı)g (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklık (S) / kopda kötrülmış (S) / nom eligi (İ) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñlüg (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk yaltrıklık: Tekrar grubu

kopda kötrülmış: Ayrılma grubu

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ken käligmä (S) / üdlär (İ): Sıfat tamlaması

ken käligmä: Sıfat-fiil grubu

Z.

Y.

kayu kayu (S) / ellärdä uluşırlarta kántlärtä suzıqlarta taglarta arıqlarta öñlärtä kürtüklärtä (İ): Sıfat tamlaması

ellärdä uluşırlarta kántlärtä suzıqlarta taglarta arıqlarta öñlärtä kürtüklärtä: Eksiz bağlama grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

kayuta (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

tägmiş yadılmış (S) / oronlar (İ): Sifat tamlaması

tägmiş (İ) / yadılmış (İ): Tekrar grubu

ol yer orontakı (S) / eliglär hanlar (İ): Sifat tamlaması

ol (S) / yer oron (İ): Sifat tamlaması

yer (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sifat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sifat tamlaması

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

ög- (F) / külä- (F): Tekrar grubu

tapın- (F) / udun- (F): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

yänä ymä bo nom ärdiniğ boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvragıg açınсар

Z.

N.

Y.

ayasar: II. şart unsuru

Y.

yänä ymä: Tekrar grubu

bo nom ärdiniğ boşgundaçı tutdaçı (S) / tört törlüg terin kuvrag (İ): Sifat tamlaması

bo nom ärdiniġ boşgundaċı tutdaċı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

küyü küzätü berip adaların ämgäklärin tarkarsar ketärsärlär: III. şart unsuru

Z.

N.

N.

Y.

kü- küzät- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

adaları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ämgäklärin: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tarkar- (F) / keřär- (F): Tekrar grubu

bo tıltagtın (İ) / ötgürü (ÇE): Edat grubu

bo (S) / tıltag (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) / tört m(a)haraaçlar (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaçlar (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / eligläri hanları (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bodunı karası (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

bodunı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

karası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

busuş (İ) / kağgu (İ): Tekrar grubu

enç mänjilig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mänjilig (İ): Tekrar grubu

özin yaşın üstâp: Zarf-fiil grubu

N. N. Y.

ulug (S) / çoğ yalın (İ): Sıfat tamlaması

çoğ (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

→ **12** atı kötrülmüş ayağka tægimlik t(ä)ñrim, birök ol eliglär hanlar bo nom
ärdinig boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvragıg ayayu ağırlayu küyü küzätü
tuıup k(a)ltı ögi kañı k(ä)ntü oğlın kızın oğşayurça amrayurça nä k(ä)rgäkin
ägsüksüz tüzü tükäti bersärlär ötrü biz kamagun ol elig hanıg küyü küzätü tuıup
kamag yalañukka barçaka bir yañlıg ayatgay ağırlatgay biz (79-90)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, eğer o hükümdarlar bu öğretiyi mücevherini öğretecek, yapacak dört tür topluluğa saygı gösterip, gözetip sanki anne babanı kendi oğlunu kızını okşayıp severmişçesine ne gerekiyorsa eksiksiz tamamen verirlerse biz, bütün o hükümdarı gözetip bütün insanlara, hepsine, eşit şekilde saygı göstereceğiz.

atı kötrülmüş ayağka tægimlik t(ä)ñrim, birök ol eliglär hanlar bo nom

CDU.

ärdinig boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvragıg ayayu ağırlayu küyü küzätü

tutup k(a)ltı ögi kañı k(ä)ntü oğlin kızın oğşayurça amrayurça nä k(ä)rgäkin

ägsüksüz tüzü tükäti bersärlär ötrü biz kamağun ol elig hanıg küyü küzätü tutup

Z. Z. Ö. CDU. Z.

kamağ yalanukka barçaka bir yañlıg ayatğay ağırlatğay biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

añı kötrülmiş ayakğa tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

añı kötrülmiş (S) / ayakğa tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

añı kötrülmiş: İsnat grubu

ayakğa tägimlik: Yönelme grubu

birök ol eliglär hanlar bo nom ärdinig boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıg

CDU. Ö.

ayayu ağırlayu küyü küzätü tutup k(a)ltı ögi kañı k(ä)ntü oğlin kızın oğşayurça

Z. CDU.

amrayurça nä k(ä)rgäkin ägsüksüz tüzü tükäti bersärlär: Şart unsuru

Z. N. Z. Z. Y.

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdiniġ boşgundaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvragıq ayayu ağırlayu küyü

N.

Z.

küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

Y.

bo nom ärdiniġ boşgundaçı tutdaçı (S) / tört törlüg terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniġ boşgundaçı tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtisiz isim tamlaması

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tut - (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

öġi kañı k(ä)ntü oġlın kızın oġşayurça amrayurça: Sıfat-fiil grubu

Ö. Ö.

N.

Y.

öġi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kañı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü oġlı kızı: İyelik grubu

oġşa- (F) / amra- (F): Tekrar grubu

nä (S) / k(ä)rgäk (İ): Sıfat tamlaması

tüzü (İ) / tükäti (İ): Tekrar grubu

ol elig hanıg küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tut - (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

kamag yalañuk barça bir yañlıg: Yönelme grubu

kamag (S) / yalañuk (İ): Sıfat tamlaması

bir (S) / yañlıg (İ): Sıfat tamlaması

ayat- (F) / ağırlat- (F): Tekrar grubu

→ **13** anı üçün aı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim biz kamag tört

m(a)haraaçlar öz öz kuvragımız birlä közünmäz ät'özin bo nom ärdini eyin edärü

yorıp küyü küzätü tutgalı yänä ymä bo nom ärdinig tıñladaçı tutdaçı eliglärniñ

hanlarnıñ adasın tudasın tarkargalı yagısın yavlakın ketärgäli odug sak bolgay

biz (90-99)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, biz, bütün dört Mahārājalar kendi topluluğumuzla, görünmeyen bedenimizle bu öğretiyi mücevherini yayıp gözetmek için, yine bu öğretiyi mücevherini dinleyecek, yerine getirecek hükümdarların tehlikesini, düşmanını uzaklaştırmak için uyanık olacağız.

anı için aşı kötrülmüş ayakga tögimlik t(ä)ñrim biz kamağ dört m(a)haraçlar öz

Z.

CDU.

Ö.

CDU.

öz kuvraqımız birlä közünmüz ät'özün bo nom ärdini eyin edärü yorıp küyü

Z.

küzätü tutğalı yänä ymä bo nom ärdiniğ tınladaçı tutdaçı eliğläriñ hanlarnıñ

Z.

adasın tudasın tarkargalı yağısın yavlakın ketärgäli oduğ sak bolğay biz

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anı (İ) / için (ÇE):Edat grubu

aşı kötrülmüş ayakga tögimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

aşı kötrülmüş (S) / ayakga tögimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

aşı kötrülmüş: İsnat grubu

ayakga tögimlik: Yönelme grubu

kamağ (S) / dört m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

dört (S) / m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

öz öz kuvraqımız birlä közünmüz ät'özün bo nom ärdini eyin edärü yorıp küyü

Z.

Z.

Z.

Z.

küzätü tutgali: Zarf-fiil grubu

Y.

öz öz kuvragımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

öz öz kuvragımız: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

öz öz (S) / kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) / öz (İ): Tekrar grubu

közünmäs (S) / ät'öz (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdini (İ) / eyin (ÇE): Edat grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtisiz isim tamlaması

edärü yorıq: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

kü- küzät- (F) / tut - (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

yänä ymä bo nom ärdiniq tınladaçı tutdaçı eligläriñ hanlarıñ adasıñ tudasıñ

Z.

N.→

tarkargalı yağısın yavlakın ketärgäli

Y.→

←N.

←Y.

yänä ymä: Tekrar grubu

bo nom ärdiniq tınladaçı tutdaçı eligläriñ hanlarıñ (TY) / adasıñ tudasıñ yağısı yavlakı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo nom ärdiniq tınladaçı tutdaçı (S) / eligläriñ hanlar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniġ tınladaçı tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tıñla- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

yagı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

tarkar- (F) / ketär- (F): Tekrar grubu

odug sak (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

odug (İ) / sak (İ): Tekrar grubu

→ **14** birök kayu eligläär hanlar bo nom ärdiniġ süzök kertgünç köñülin äşidür

tıñlayur ärkän ol eligläärniġ hanlarınġ elinjä uluşıñña yaguk yagısı yavlakı ol elig

uluşug arıatgalı buźgalı sakınçın süülägäli ugrasarlar inçip bo nom ärdiniġniġ

çogınıta yalınınıta ol süülügäli ugramış elig yagınıġ elintä uluşınta ärüş üküş

yavız irü b(ä)lgülär b(ä)lgürtüp ig kägän adası üküş bolmagay (99-111)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer herhangi bir hükümdar bu öğretiyi mücevherini temiz gönülle dinlerken o hükümdarların ülkesine yakın düşmanı o ülkeyi tahrip etme düşüncesiyle savaşmayı planlarsa böylece bu öğretiyi mücevherinin gücüyle o savaşımaya gelmiş olan düşman hükümdarın ülkesinde pek çok kötü belirtiler ortaya çıkıp hastalık tehlikesi çok olmayacak.

birök kayu eligläär hanlar bo nom ärdiniġ süzök kertgünç köñülin äşidür

CDU.

tınlayur ärkän, ol eligläriñ hanların elinä uluşına yaquk yağısı yavlakı ol elig

uluşuq artatqalı buzqalı sakınçın süülägäli ugrasarlar inçip bo nom ärdininin

Z.

Z.

çoqınta yalınınta ol süülüqäli ugramış elig yaqının elintä uluşınta ärüş üküş

YT.

yavız irü b(ä)lqülär b(ä)lqürtüp ig kägän adası üküş bolmağay

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

kayu eligläär hanlar bo nom ärdiniq süzök kertgünç köñülin äşidür tınlayur ärkän

Z.

ol eligläriñ hanların elinä uluşına yaquk yağısı yavlakı ol elig uluşuq artatqalı

YT.

Ö.

buzqalı sakınçın süülägäli ugrasarlar: Şart unsuru

Z.

Z.

Y.

kayu eligläär hanlar bo nom ärdiniq süzök kertgünç köñülin äşidür tınlayur ärkän:

Ö.

N.

Z.

Y.

Zarf-fiil grubu

kayu (S) / eligläär hanlar (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtisiz isim tamlaması

süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

äşid- tıñla- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

ol eliglärnıñ hanlarınıñ (TY) / eli uluşı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / eligläř hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

yaguk yagısı yavlakı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yaguk (S) / yagı yavlak (İ): Sıfat tamlaması

ol elig uluşuğ artatğalı buzğalı (S) / sakınç (İ): Sıfat tamlaması

ol elig uluşuğ artatğalı buzğalı: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol (S) / el uluş (İ): Sıfat tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

arta- (F) / buz- (F): Tekrar grubu

bo nom ärdininiñ (TY) / çoğını yalını (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtili isim tamlaması

çog (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

ol süülügäli ugramış elig yağının elintä uluşınta ärüş üküş yavız irü b(ä)lgülär

Ö.

YT.

N.

b(ä)lgürtüp: Zarf-fiil grubu

Y.

ol (S) / süülügäli ugramış elig (İ): Sıfat tamlaması

süülügäli ugramış (S) / elig (İ): Sıfat tamlaması

süülügäli ugramış: Sıfat-fiil grubu

Z.

Y.

yağının (TY) / eli uluşı (TN): Belirtili isim tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

ärüş üküş yavız (S) / irü b(ä)lgülär (İ): Sıfat tamlaması

ärüş üküş (S) / yavız (İ): Sıfat tamlaması

ärüş (İ) / üküş (İ): Tekrar grubu

irü (İ) / b(ä)lgü (İ): Tekrar grubu

ig kägän (TY) / adası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ig (İ) / kägän (İ): Tekrar grubu

üküş (İ) / bolma- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **15** birök yänä bo nom ärdinig tutdaçı eliglär hanlar tört törlüg süülüg

kuvragın eñinip tümänip ol yağılagalı ugradaçı ellig yağının elinjä uluşınğa bargalı

ugrasar ötrü biz tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär k(ä)ntü yäklig içgäklig öz öz

kuvraglarımız birlä köžünmüz ät'özin ol elig hanıñ süü<s>injä çäriğinjä art basut

bolup yağısın yavlakın k(ä)ntün yavaldurgay biz (111-122)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer yine bu öğreti mücevherini tutacak hükümdarlar dört türlü asker topluluğuyla hazırlanıp, o savaşmayı planlayan hükümdar düşmanın ülkesine gitmeyi planlarsa bundan dolayı biz, dört Mahārāja Tanrılar, kendi şeytanlı topluluklarımızla, görünmez bedenimizle o hükümdarın askerine yardımcı olup düşmanını kendiliğinden yeneriz.

birök yänä bo nom ärdiniğ tutdaçı eliğlär hanlar tört törlüg süülüg

kuvraqın etinip tümänip ol yağılaçalı ugradaçı ellig yaqınıñ elinä uluşına bargalı

ugrasar ötrü biz tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär k(ä)ntü yäklig içgäklig öz öz

Z. Z. Ö. CDU.

kuvraqlarımız birlä közünmäz ät'özün ol elig hanıñ süü<s>inä çäriğnä art basut

bolup yaqısın yavlakın k(ä)ntün yavaldurgay biz

Z. N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birök yänä bo nom ärdiniğ tutdaçı eliğlär hanlar tört törlüg süülüg

CDU. Z. Ö.

kuvragın etinip tümänip ol yağılalalı ugradaçı ellig yağının elinä uluşına bargalı

Z.

YT.

ugrasar: Şart unsuru

Y.

bo nom ärdinig tutdaçı (S) / eliglär hanlar (İ): Sifat tamlaması

bo nom ärdinig tutdaçı: Sifat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sifat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Belirtili isim tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

tört törlüg süülüg kuvragın etinip tümänip: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

tört törlüg (S) / süülüg kuvrag (İ): Sifat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

süülüg (S) / kuvrag (İ): Sifat tamlaması

ețin- (F) / tümän- (F): Tekrar grubu

ol yağılalalı ugradaçı ellig yağının (TY) / eli uluşı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / yağılalalı ugradaçı ellig yağı (İ): Sifat tamlaması

yağılalalı ugradaçı (S) / ellig yağı (İ): Sifat tamlaması

yağılalalı ugradaçı: Sifat-fiil grubu

Z.

Y.

ellig (S) / yağı (İ): Sifat tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

bar- (F) / ugra- (YF): Birleşik fiil grubu

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)ñrilär: Unvan grubu

k(ä)ntü yäklig içgäklig öz öz kuvraglarımız birlä közünmüz ät'özün ol elig hanın

Z.

Z.

süü<s>inä çäriğinä art basut bolup: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

k(ä)ntü yäklig içgäklig öz öz kuvraglarımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

k(ä)ntü yäklig içgäklig öz öz kuvraglarımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü (S) / yäklig içgäklig öz öz kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

yäklig içgäklig (S) / öz öz kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

yäk (İ) / içgäk (İ): Tekrar grubu

öz öz (İ) / kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) / öz (İ): Tekrar grubu

közünmüz (S) / ät'öz (İ): Sıfat tamlaması

ol elig hanın (TY) / süü<s>i çäriği (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

süü (İ) / çäri (İ): Tekrar grubu

art basut (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

art (İ) / basut (İ): Tekrar grubu

yagısı yavlakı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yagı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

→ 16 ol el uluş içintä ikiläyü takı süü çäriğ adası üzäki korkınç ayınç

bultukmagay t(ä)ñrim tep ötündilär (122-125)

Günümüz Türkçesiyle;

O ülke içinde tekrar askerî tehlike korkusu olacak deyip söylediler.

ol el uluş içintä ikiläyü takı süü çäriğ adası üzäki korkınç ayınç bultukmagay

t(ä)ñrim tep ötündilär

Z. Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

ol el uluş içintä ikiläyü takı süü çäriğ adası üzäki korkınç ayınç bultukmagay

YT. Z. CDU. Ö. Y.

t(ä)ñrim

CDU.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

ol el uluş içintä ikiläyü takı süü çäriğ adası üzäki korkınç ayınç bultukmağay

t(ä)ñrim tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ol (S) / el uluş içi (İ): Sıfat tamlaması

el uluş (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

süü çäriğ adası üzäki (S) / korkınç ayınç (İ): Sıfat tamlaması

süü çäriğ adası (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

süü çäriğ (TY) / adası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

süü (İ) / çäriğ (İ): Tekrar grubu

korkınç (İ) / ayınç (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ 17 anța ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan yänä tört m(a)haraaç

t(ä)ñrilärkä inçä tep yarlıkadı (125-128)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra bilge Tanrılar Tanrısı Buda yine dört Mahārāja Tanrılara şöyle deyip buyurdu.

anța ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan yänä tört m(a)haraaç t(ä)ñrilärkä inçä

Z.

Ö.

Z.

YT.

tep yarlıkadı

Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

anğa (İ) / ötrü (ÇE): Edat grubu

tükäl bilgä (S) / t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükäl (S) / bilgä (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)ñrilär: Unvan grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **18** tört maharaaçlar a äşidiñ sizlär kim män önrä ärtmiş yüz miñ kolti
nayut sanınça kalp üdlärtä üç asankelar içindä burhan kutıña katıglanıp tüü tüpi
yokaru turgu täğ yüräk yarılınçığ açığ tarka ämgäklär ämgänip ol ämgäkimniñ
küçindä temin ök bo alp bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan
kutın bulup түkäl bilgä biligkä täğip ötrü bo idok nom ärdiniğ açä yađa okıtu
nomladım (128-139)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey dört Mahārājar, dinleyin! Ben geçmişte Koṭi Nayuta sayısınca Kalpa zamanda üç Asaṃkhyeya içinde Buda kutsallığına ulaşmak için çabalayıp, tüylerim diken diken olur gibi yürek yaralayıcı acılara, zahmetlere katlanıp, bu zahmetlerimin gücüyle bu zor, ulaşılmaz, iyi, doğru Buda kutsallığına ulaşip, tam bilgeliğe eriştikten sonra bu kutsal öğreti mücevherini açıklayıp okuyarak yaydım.

tört maharaaçlar a aşıdın sızlar kim män önrä ärtmiş yüz miñ kolti nayut sanınça

CDU. Y. CDU. Ö. CDU.

kalp üdlärtä üç asankelar içindä burhan kutına katıqlanıp tüü tüpi yokaru turqu

Z. YT. Z.

täg yüräk yarılınçığ açığ tarka ämgäklär ämgänip ol ämgäkimniñ küçindä temin

Z.

ök bo alp bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutın bulup tükäl

Z.

bilgä biligkä tägip ötrü bo ıdok nom ärdiniğ açä yada okıtu nomladım

Z. Z. N. Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre bağlı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle¹²¹
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tört (S) / maharaaçlar (İ): Sıfat tamlaması

önrä ärtmiş (S) yüz miñ kolti nayut sanınça (S) / kalp üdlär (İ): Sıfat tamlaması

¹²¹ "kim" bağlacından sonraki cümle yardımcı cümledir.

önrä ärtmiş: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

yüz miň (TY) / kolti nayut (TY) / sanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yüz (S) / miň (İ): Sıfat tamlaması

kolti (İ) / nayut (İ): Tekrar grubu

kalp (İ) / üç (İ): Tekrar grubu

üç asankelar (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üç (S) / asankelar (İ): Sıfat tamlaması

burhan kutıña katıglanıp: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

burhan (TY) / kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tüü tüpi yokaru turgu täg yüräk yarılınçığ açığ tarka ämgäklär ämgäniip: Zarf-fiil

Ö.

Y.

grubu

tüü tüpi yokaru turgu täg yüräk yarılınçığ (S) / açığ tarka ämgäklär (İ): Sıfat tamlaması

tüü tüpi yokaru turgu täg (S) / yüräk yarılınçığ (İ): Sıfat tamlaması

tüü tüpi yokaru turgu (SF) / täg (ÇE): Edat grubu

tüü tüpi yokaru turgu: Sıfat-fiil grubu

Ö. Z. Y.

tüü (TY) / tüpi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yüräk yarılınçığ: Eksiz tamlama

açığ tarka ämgäklär: Eksiz bağlama grubu

ol ämgäkimniñ küçindä temin ök bo alp bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz

Z. Z. CDU.

tuymak burhan kutın bulup: Zarf-fiil grubu

N. N. Y.

ol ämgäkimniñ (TY) / küçi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol ämgäkim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ol (S) / ämgäk (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / alp bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak (İ): Sıfat tamlaması

alp bulguluk (S) / üzäliksiz üstünki (S) / yeg (S) / köni tüz (S) / tuymak (İ): Sıfat tamlaması

alp bulguluk: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

üzäliksiz (İ) / üstünki (İ): Tekrar grubu

köni (İ) / tüz (İ): Tekrar grubu

burhan (TY) / kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tükäl bilgä biligkä tägip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

tükäl bilgä (S) / bilig (İ): Sıfat tamlaması

tükäl (S) / bilgä (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / idok nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

idok (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

aç- (F) / yağ- (F): Tekrar grubu

→ 19 anın birök kayu el<i>glär hanlar bo nom ärdiniğ boşgunsarlar tutsarlar
ayasarlar ağırlasarlar äşidsärlär tınlasarlar ötrü ol eliqlärniñ hanlarnıñ iğ ağığ
ada tudaları bar ärsär barça yokadıp ençgölüg äsängölüg bolgaylar (139-146)

Günümüz Türkçesiyle;

*Eğer herhangi hükümdar bu öğretiyi mücevherini öğrenip tutsa, saygı gösterse,
dinlese bundan dolayı o hükümdarların hastalıkları, tehlikeleri varsa hepsini yok
edip huzurlu olacaklar.*

anın birök kayu el<i>glär hanlar bo nom ärdiniğ boşgunsarlar tutsarlar

ayasarlar ağırlasarlar äşidsärlär tınlasarlar ötrü ol eliqlärniñ hanlarnıñ iğ ağığ

Z.

CDU.

ada tudaları bar ärsär barça yokadıp ençgölüg äsängölüg bolgaylar

Z.

Z.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anın birök kayu el<i>glär hanlar bo nom ärdiniğ boşgunsarlar tutsarlar ayasarlar

CDU.

Ö.

N.

Y.

ağırlasarlar äşidsärlär tınlasarlar: I. şart unsuru

Y.

Y.

anın (İ) / birök (ÇE): Edat grubu

kayu (S) / el<i>glär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

el<i>g (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

äşid- (F) / tınla- (F): Tekrar grubu

ol eliglärnin hanlarnin ig ağıg ada tudaları bar ärsär: II. şart unsuru

Ö.

Y.

ol eliglärnin hanlarnin (TY) / ig ağıg ada tudaları (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / eliglärn hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ig (İ) / ağıg (İ): Tekrar grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

barça yokadıp: Zarf-fiil grubu

Ö. Y.

ençgölüg äsängölüg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ençgü (İ) / äsängü (İ): Tekrar grubu

→ **20** yänä k(ä)ntü öz ellärin uluşların odugın sakın küyü küzätü tutup yağ

yağı adasın amırtgurup adın elig hanlarıg ymä bir ikinışkä erşisiz karşısız kılğalı

ugaylar takı ymä sizlär tört m(a)haraaçlar inçä bilinlär (146-152)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine kendi ülkelerini bilinçle koruyup yabancı düşman tehlikesini geri püskürtüp diğer hükümdarları da birbirlerine kavgasız olabilecekler ve sizler dört Mahārājalar şöyle bilin.

yänä k(ä)ntü öz ellärin uluşların oduğın sakın küyü küzätü tutup yat

Z.

Z.

yağı adasın amırtgurup adın eliğ hanlarığ ymä bir ikintişkä erşisiz karşısız kılğalı

Z.

N.

CDU.

YT.

ugaylar takı ymä sizlär tört m(a)haraaçlar inçä bilinlär

Y. CDU.CDU. Ö.

CDU.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre bağlı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(ä)ntü öz ellärin uluşların oduğın sakın küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

N.

Z.

Y.

k(ä)ntü öz elläri uluşları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz (S) / ellär uluşlar (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü öz : İyelik grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

odug (İ) / sak (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

yağ yağı adasın amırtgurup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yağ yağı (TY) / adası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yağ (S) / yağı (İ): Sıfat tamlaması

adın (S) / elig hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bir (S) / ikinçiş (İ): Sıfat tamlaması

erşisiz karşısız kıl- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

erşisiz karşısız (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

erşisiz (İ) / karşısız (İ): Tekrar grubu

tört (S) / m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

→ **21** k(a)ltı bo ç(a)mbudivip yertinçütä säkiz tümän tört miñ ulug el uluşlar

ärür säkiz tümän tört miñ ök ulug eliglä hanlar tetir kim ol eliglä hanlar öz öz

k(ä)ntü el uluşlarında ärk tartıp mänji mänjiläp ilkidäki kılmış kazganmış buyan

ädgü kılınç tüşin utlısın aşayurlar (152-159)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bu Jambudvīpa dünyada seksen dört bin ülke, seksen dört bin hükümdar vardır ki o hükümdarlar kendi ülkelerinde güç kazanıp, mutlu olup önceki, kazandıkları sevabın meyvesini alırlar.

k(a)ltı bo ç(a)mbudivip yertinçütä säkiz tümän tört miñ ulug el uluşlar ärür säkiz

CDU.

YT.

Y.

tümän tört miñ ök ulug eligläär hanlar tetir kim ol eligläär hanlar öz öz k(ä)ntü el

Y.

CDU.

Ö.

uluşlarında ärk tartıp mäni mäniläp ilkidäki kılmış kazğanmış buyan ädqü kılınç

Z.

tüşin utlısın aşayurlar

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) / ç(a)mbudivip yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

ç(a)mbudivip yertinçü: Unvan grubu

säkiz tümän tört miñ ulug el uluşlar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

säkiz tümän tört miñ (S) / ulug (S) / el uluşlar (İ): Sıfat tamlaması

säkiz tümän tört miñ: Sıfat tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

säkiz tümän tört miñ ök ulug eligläär hanlar (İ) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

säkiz tümän tört miñ (S) / ök ulug (S) / eligläär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

säkiz tümän tört miñ: Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

öz öz k(ä)ntü el uluşlarınta ärk tartıp mänj mäniläp: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

Y.

öz öz k(ä)ntü el uluşları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz öz (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

öz (İ) / öz (İ): Tekrar grubu

ärk tartıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

mänj mäniläp: Zarf-fil grubu

N. Y.

ilkidäki kılmış (S) / kazğanmış (S) / buyan ädgü kılınç tüşi utlısı (İ): Sıfat tamlaması

ilkidäki kılmış: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

buyan ädgü kılınç (TY) / tüşi utlısı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

tüş (İ) / utlı (İ): Tekrar grubu

→ **22** birök ol kamağ eliglär hanlar öz öz ellerinjä k(ä)ntü k(ä)ntü mänjlärijä

kanımlıg bolup adınırıj elinjä adınlar{lar} iriginjä suklanmasar t(ä)rs yavlak ayıg

sakinç sakınmasar sünjüş aşış bamak bälämäktä ulaşı irig yavgan iş küdöklärij

kılmasarlar ötrü imäriğmäkamag bodun kara enç mänjilig { k(ı)ltı } örü ulug kuğı

kiçig tüz baz k(ı)ltı (159-168)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer o hükümdarlar kendi memleketlerine, kendi sevinçlerine doyup başkasının memleketine, başkalarının gücünü arzulamazsa, yanlış, kötü düşünce düşünmezse, savaş, zincire vurma ve sert, kaba işleri yapmazlarsa bundan dolayı etraftaki bütün halkı huzurlu, üstteki büyükler ve alttaki küçükler uyum içinde olur.

birök ol kamağ eliqlär hanlar öz öz ellerinäh k(ä)ntü k(ä)ntü mäniläriñäh

CDU.

kanımlıq bolup adınñın elinäh adınlar{lar} iriginäh suklanmasar t(ä)rs yavlak ayıq

Z.

sakinç sakınmasar süñüş atış bamak bälämäktäh ulatı irig yavgan iş küdökläriq

Z.

kılmasarlar ötrü imäriqmäkamağ bodun kara enç mänilig { k(ı)ltı } örü ulug kudu

Z.

Z.

Ö.

Y.

kiçig tüz baz k(ı)ltı

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol kamağ eliqlär hanlar öz öz ellerinäh k(ä)ntü k(ä)ntü mäniläriñäh kanımlıq bolup

Ö.

Z.

adının elinə adınlar{lar} iriqinə suklanmasar: I. şart unsuru

YT. YT. Y.

ol (S) / kamag (S) / eliglər hanlar (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

öz öz ellerinə k(ä)ntü k(ä)ntü mänilärinə kanımlıq bolup: Zarf-fiil grubu

YT. YT. Y.

öz öz elleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz öz (S) / el (İ): Sifat tamlaması

öz (İ) / öz (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü mäniləri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü (S) / mänji (İ): Sifat tamlaması

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

kanımlıq (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

adının (TY) / eli (TN): Belirtili isim tamlaması

adınlar{lar} (TY) / irigi (ärki) (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(ä)rs yavlak ayıg sakınç sakınmasar: II. şart unsuru

N. Y.

t(ä)rs (S) / yavlak ayıg (S) / sakınç (İ): Sifat tamlaması

yavlak (İ) / ayıg (İ): Tekrar grubu

sünüş atış bamak bəklämäktä ulatı irig yavğan iş küdökläriq kılmasarlar: III. şart

N. Y.

unsuru

süñüş aış bamak bāklāmāktā ulaı irig yavgan iş küdöklārig: Bağlama grubu

süñüş (İ) / aış (İ): Tekrar grubu

bamak bāklāmāk: İsim-fiil grubu

N. Y.

irig yavgan (S) / iş küdöklār (İ): Sıfat tamlaması

irig (İ) / yavgan (İ): Tekrar grubu

iş (İ) / küdök (İ): Tekrar grubu

imārigmä (S) / kamag (S) / bodun kara (İ): Sıfat tamlaması

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

enç mājilig (İ) / { k(ı)- } (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mājilig (İ): Tekrar grubu

örü (S) / ulug (İ): Sıfat tamlaması

kuğı (S) / kiçig (İ): Sıfat tamlaması

tüz baz (İ) / k(ı)- (YF): Birleşik fiil grubu

tüz (İ) / baz (İ): Tekrar grubu

→ **23** sütli yağlı tæg erşisiz karşısız bolup <ötrü> bir ikinışkä ayaşdaçı

amraşdaçı ögrünç sävinç üzä ilinçü mājı kıltaçı ädgü sakınçlıg y(a)rlıkançuçı

biliglig asra köñüllüg buyan ädgü kılınçka eyin bolurlar (168-174)

Günümüz Türkçesiyle;

Süt yağ gibi kavgasız olurlarsa bundan dolayı birbirlerine sevgi gösterecek, sevinçle mutlu kılacak, iyi düşünceli, merhametli, bilgili, alçak gönüllü erdeme ulaşırlar.

sütli yağlı tæg erşisiz karşısız bolup <ötrü> bir ikintışkâ ayaşdaçı amraşdaçı

Z. CDU.

ögrünç sävinç üzä ilinçü mänj kıltaçı ädgü sakınçlıg y(a)rlıkançuçı biliglig asra

könüllüg buyan ädgü kılınçka eyin bolurlar

YT. Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sütli yağlı tæg erşisiz karşısız bolup: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

sütli yağlı (İ) / tæg (ÇE): Edat grubu

sütli yağlı: Vasita grubu

erşisiz karşısız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

erşisiz (İ) / karşısız (İ): Tekrar grubu

bir ikintışkâ ayaşdaçı amraşdaçı (S) / ögrünç sävinç üzä ilinçü mänj kıltaçı (S) / ädgü sakınçlıg (S) / y(a)rlıkançuçı (S) / biliglig (S) / asra könüllüg (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

bir ikintışkâ ayaşdaçı amraşdaçı: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

bir (S) / ikinçi (İ): Sıfat tamlaması

ayaş- (F) / amraş- (F): Tekrar grubu

ögrünç sävinç üzä ilinçü mänji kıltaçı: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

ögrünç sävinç (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ögrünç (İ) / sävinç (İ): Tekrar grubu

ilinçü mänji (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ilinçü (İ) / mänji (İ): Tekrar grubu

ädgü (S) / sakınç (İ): Sıfat tamlaması

asra (İ) / köñül (S): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

eyin (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **24** bo ok avant tıltağ üzä ötrü ç(a)mbudivip yertinçütä ençgü äsängü

mänji ögrünçü üküş tälim bodun kara köp kalın bolur (175-178)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu nedenden dolayı Jambudvīpa yeryüzünde huzur ve sevinç çok, halk kalabalık olur.

bo ok avant tıltağ üzä ötrü ç(a)mbudivip yertinçütä ençgü äsängü mänji ögrünçü

Z. Z. YT. Ö. Ö.

üküş tälim bodun kara köp kalın bolur

Y.→ Ö. ←Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo ok avant tıltag (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bo (S) / avant tıltag (İ): Sıfat tamlaması

avant (İ) / tıltag (İ): Tekrar grubu

ç(a)mbudivip yertinçü: Unvan grubu

ençgü (İ) / äsängü (İ): Tekrar grubu

mäñji ögrünçü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

mäñji (İ) / ögrünç (İ): Tekrar grubu

üküş tälim (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

üküş (İ) / tälim (İ): Tekrar grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

köp kalın (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

köp (İ) / kalın (İ): Tekrar grubu

→ **25** yağız yer tuprakı ädädür (178-179)

Günümüz Türkçesiyle;

Yeryüzü (toprak) verimli olur.

yağız yer tuprakı ädädür

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yagız yer (TY) / tuprakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yagız (S) / yer (İ): Sıfat tamlaması

→ **26** isig tumlıg uluşı tänsiz tört üdler kolusı şaşmaz (179-180)

Günümüz Türkçesiyle;

Sıcak, soğuk halkı; eşsiz dört devir (mevsimler) değişmez

isig tumlıg uluşı tänsiz tört üdler kolusı şaşmaz

Ö.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

isig tumlıg (TY) / uluşı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

isig (İ) / tumlıg (İ): Tekrar grubu

tänsiz (S) / tört (S) / üdler kolusı (İ): Sıfat tamlaması

üdler kolusı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

üd (İ) / kolu (İ): Tekrar grubu

→ 27 kün ay garhlar yultuzlar yorıkı tığşilmáz (181-182)

Günümüz Türkçesiyle;

Güneş, ay, yıldızlar seyri değişmez

kün ay garhlar yultuzlar yorıkı tığşilmáz

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

kün ay (TY) / garhlar yultuzlar (TY) / yorıkı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kün (İ) / ay (İ): Tekrar grubu

garhlar (İ) / yultuzlar (İ): Tekrar grubu

→ 28 yeel yağmur üdinçä bolur (182)

Günümüz Türkçesiyle;

Rüzgâr, yağmur vakitlice olur

yeel yağmur üdinçä bolur

Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yeel (İ) / yagmur (İ): Tekrar grubu

→ **29** üdsüz kolusuz ada tudalar özin ök tarıkar (183-184)

Günümüz Türkçesiyle;

Zamansız tehlikeler kendiliğinden yok olur

üdsüz kolusuz ada tudalar özin ök tarıkar

Ö. Z. CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üdsüz kolusuz (S) / ada tudalar (İ): Sıfat tamlaması

üdsüz (İ) / kolusuz (İ): Tekrar grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

→ **30** öz eltingülük äd tavar ärdini yinçü çaç kaş keñ uçuz bolur (184-186)

Günümüz Türkçesiyle;

Kendisi için istediği mal, mülk, mücevher, inci, firuze, kaş taşı (süs taşı) çok değersiz olur

öz eltingülük äd tavar ärdini yinçü çaç kaş keñ uçuz bolur

Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öz eltingülük (S) / äd tavar (İ) / ärdini (İ) / yinçü (İ) / çaç (İ) / kaş (İ): Sıfat tamlaması

öz (S) / eltingü (İ): Sıfat tamlaması

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

uçuz (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **31** yalanuklar köñülü açsız suksız buşika akı buyan ädgü kılınçka tavraniğlı
on buyan ädgü kılınç yolınta yoriğalı udaçı bolurlar (186-190)

Günümüz Türkçesiyle;

İnsanlar, gönlü ihtirassız (kılarak), sadaka (gibi) cömert sevaba (uygun) davranarak, on sevap yolunda yürüyüp muktedir olurlar.

yalanuklar köñülü açsız suksız buşika akı buyan ädgü kılınçka tavraniğlı on

Ö.

Z.

buyan ädgü kılınç yolınta yoriğalı udaçı bolurlar

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

könüli açsız suksız buşika akı buyan ädgü kılınçka tavraniqlı: Zarf-fiil grubu

N. YT. YT. Y.

açsız suksız (S) / buşi (İ): Sıfat tamlaması

açsız (İ) / suksız (İ): Tekrar grubu

akı (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

on buyan ädgü kılınç yolınta yorıqalı: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

on buyan ädgü kılınç (TY) / yolu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

on (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

u- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **32** kaçan munta ät'öz kodsarlar üküşi barça t(ä)nri yerintä tugup t(ä)nrilär

kuvragı asılır, üstälür (190-193)

Günümüz Türkçesiyle;

Ne zaman burada bedenlerini bırakırlar (o zaman) hepsi Tanrı mevkiinde (gökte) doğar, Tanrılar topluluğu artar.

kaçan munta ät'öz kodsarlar üküşi barça t(ä)nri yerintä tugup t(ä)nrilär kuvragı

Z. Z. Ö.

asilur üstälür

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kaçan munta ät'öz kodsarlar: Şart unsuru

Z. YT. N. Y.

üküşü barça t(ä)nri yerintä tuğup: Zarf-fiil grubu

Ö. Ö. YT. Y.

üküşü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

t(ä)nri (TY) / yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(ä)nriilər (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

asil- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

→ **33** tört m(a)haraçlar a birök ken käligmä üdlärtä kayu eliglär hanlar bo
nom ärdinig süzök köñülin äşidsärlär tıñlasarlar ayasar ağırlasar tapınsar
uğınsar yänä bu nom ärdinig boşguntaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvragı ymä
ögsär küläsär açınsar ayasarlar, sizlär kamag t(ä)ñriläriniñ t(ä)ñridäm
kuvragıñızlarınıñ çoğın yalının küçin küsünin asılğalı üstälğäli küsäsär sizlär, ötrü
ol eliglär hanlar ürüg uzaçı bo nom ärdinig äşidzünlär tıñlazunlar (193-207)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey dört Mahārājalār! Şayet gelecek zamanlarda bazı hükümdarlar bu öğreti mücevherini temiz gönülle dinlerlerse, saygı gösterirlerse, hürmet ederlerse yine bu öğreti mücevherini öğrenecek, yerine getirecek dört tür topluluk da övse, takdir etse, saygı duysa, siz bütün tanrıların ilahi topluluklarının gücüyle, parıltının gücüyle artıp çoğalmayı dilererseniz, (o zaman) o hükümdarlar daima bu öğreti mücevherini dinlesinler.

tört m(a)haraçlar a birök ken kâligmä üdlärtä kayu eliqlär hanlar bo nom ärdiniq
CDU.

süzök köñülin äşidsärlär tınlasarlar ayasar aqırlasar tapınsar udınsar yänä bu

Z.

Z.

nom ärdiniq boşquntaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıq ymä öqsär küläsär

açınsar ayasarlar sizlär kamaq t(ä)ñriläriniñ t(ä)ñridäm kuvraqıñızlarınıñ çoğın

Z.

yalınıñ küçin küsünin asılgalı üstälgäli küsäsär sizlär ötrü ol eliqlär hanlar ürüg

Z.

Z.

Ö.

uzatı bo nom ärdiniq äşidzünlär tınlazunlar

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tört (S) / m(a)haraçlar (İ): Sıfat tamlaması

birök ken käligmä üdlärtä kayu eliglär hanlar bo nom ärdiniğ süzök köñülin

CDU. Z. Ö. N. Y.

äşidsärlär tıñlasarlar ayasar ağırlasar tapınsar uğınsar: I. şart unsuru

Y. Y. Y.

ken käligmä (S) / üdlär (İ): Sıfat tamlaması

ken (İ) / käligmä (İ): Tekrar grubu

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

süzök (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

tapın- (F) / uğın- (F): Tekrar grubu

bu nom ärdiniğ boşguntaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvraqı ymä öqsär küläsär

N. CDU. Y.

açınsar ayasarlar: II. şart unsuru

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

boşguntaçı tutdaçı (S) / tört törlüg terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

boşgun (F) / tut- (F): Tekrar grubu

tört (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

terin (İ) kuvrag (İ): Tekrar grubu

ög- (F) / külä- (F): Tekrar grubu

açın- (F) / aya- (F): Tekrar grubu

sizlär kamag t(ä)ñriläriniñ t(ä)ñridäm kuvragıñızlarınıñ çoğın yalınını küçin

Ö.

küsüniniñ asılqalı üstälgäli kūsäsär sizlär: III. şart unsuru

Z.

Y.

kamag t(ä)ñriläriniñ t(ä)ñridäm kuvragıñızlarınıñ çoğın yalınını küçin kūsüniniñ

Z.

Z.

asılqalı üstälgäli: Zarf-fiil grubu

Y.

kamag t(ä)ñriläriniñ (TY) / t(ä)ñridäm kuvragıñızlarınıñ (TY) / çoğı (TN): Belirtili isim tamlaması

kamag (S) / t(ä)ñrilär (İ) / t(ä)ñridäm kuvragıñızlar (İ): Sifat tamlaması

t(ä)ñridäm (S) / kuvragıñızlar (İ): Sifat tamlaması

yalınını (TY) / küçi kūsünü (TN): Belirtili isim tamlaması

küç (İ) / kūsün (İ): Tekrar grubu

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ürüg (İ) / uzağı (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sifat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äŝid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

→ **34** bo nomug äŝidmäk ugurınta nom tözin ukmaklıg noş tatıg üzä köñüllüg idişläri tolu bolup muntağı töröçä ävrilsärlär ötrü sizlärnin t(ä)ñridäm çoğınızlar <yalınıñızlar kutunuz> küçünüzläär asılıp üstälip çoğlug yalınıg tolu tükäl bolgay sizläär (207-214)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğretiyi dinlemek üzerine, öğreti özünü anlamak (için) tatlı lezzetli düşünce kapları dolu olup, böylesi öğretilere dönerlerse (bu öğretilere uyarlarsa) bundan dolayı sizin ilahi güçleriniz (parıltılarınız, saadetiniz) artıp parlak yanan, tastamam olacaksınız.

bo nomug äŝidmäk ugurınta nom tözin ukmaklıg noş tatıg üzä köñüllüg idişläri

tolu bolup muntağı töröçä ävrilsärlär ötrü sizlärnin t(ä)ñridäm çoğınızlar

Z.

Z.

<yalınıñızlar kutunuz> küçünüzläär asılıp üstälip çoğlug yalınıg tolu tükäl bolgay

Z.

sizläär

Y.

(sizläär. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nomug aşıdmäk ugunıta nom tözin ukmaklıg noş tatıg üzä köñüllüg idışläri

YT.

tolu bolup muntagı töröçä ävrilsärlär: Şart unsuru

Z. Z. Y.

bo nomug aşıdmäk (TY) / ugunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nomug aşıdmäk: İsim-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

nom tözin ukmaklıg noş tatıg üzä köñüllüg idışläri tolu bolup: Zarf-fiil grubu

Z. Ö. Y.

nom tözin ukmaklıg noş tatıg (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

nom tözin ukmaklıg (S) / noş tatıg (İ): Sıfat tamlaması

nom tözin ukmak: İsim-fiil grubu

N. Y.

nom (TY) / tözi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

noş (S) / tatıg (İ): Sıfat tamlaması

köñüllüg (S) / idışläri (İ): Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köñüllüg (S) / idışläri (İ): Sıfat tamlaması

tolu (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

muntagı (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

sizlärnin t(ä)ñridäm çoğınızlar <yalınıñızlar kutunuz> küçünüzlär asılıp üstälip:

Ö.

Y.

Zarf-fiil grubu

sizlärnin (TY) / t(ä)ñridäm çoğınızlar (TN) / <yalınıñızlar (TN) / kutunuz> (TN) / küçünüzlär (TN): Belirtili isim tamlaması

t(ä)ñridäm (S) / çoğ (İ) / yalın (İ) / kut (İ) / küç (İ): Sıfat tamlaması

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

çoğlug yalınlig (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğlug (İ) / yalınlig (İ): Tekrar grubu

tolu tükäl (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tolu (İ) / tükäl (İ): Tekrar grubu

→ 35 anın inçä bilmiş k(ä)rgäk (214-215)

Günümüz Türkçesiyle;

Bunu böyle bilmek gerek

anın inçä bilmiş k(ä)rgäk

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anın inçä bilmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö. Z. Y.

→ **36** kayu eliglär hanlar bo nom ärdiniğ süzök kertgünç köñülin äşidtäçi tınladaçı bolsar ötrü ol eliglär hanlar başdinkita başdinkı yeg tapıg uduğ üzä maña tapıg uduğ ağır ayag kılmış bolğaylar (215-221)

Günümüz Türkçesiyle;

Herhangi bir hükümdar bu öğretiyi mücevherini temiz, inanan kalple dinlerse bundan dolayı o hükümdarlar en iyi hürmet ve saygı ile bana hürmet, saygı göstermiş olacaklar.

kayu eliglär hanlar bo nom ärdiniğ süzök kertgünç köñülin äşidtäçi tınladaçı

bolsar ötrü ol eliglär hanlar başdinkita başdinkı yeg tapıg uduğ üzä maña tapıg

Z. Z. Ö. Z. YT.

udug ağır ayag kılmış bolğaylar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemine göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu eliglär hanlar bo nom ärdiniğ süzök kertgünç köñülin äşidtäçi tınladaçı

Ö. N.

bolsar: Şart unsuru

Y.

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

süzök kertgünç köñülin äşid- tıñla- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

süzök kertgünç köñülin äşidtäçi tıñladaçı: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

başdinkıta başdinkı yeg tapıg udug (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

başdinkıta başdinkı (S) / yeg (S) / tapıg udug (İ): Sıfat tamlaması

başdinkıta başdinkı: Ayrılma grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

tapıg udug ağır ayag kılını (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg udug ağır ayag kılını: Sıfat-fiil grubu

Y.

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ 37 birök maña tapıg udug agir ayag kılmış bolsar ötrü üç üdki

burhanlarka tapıg udug agir ayag kılmış bolgaylar (221-225)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer bana hürmet ve saygı gösterirlerse bundan dolayı üç zamandaki Burhanlara (da) hürmet ve saygı göstermiş olurlar.

birök maña tapıg udug agir ayag kılmış bolsar ötrü üç üdki burhanlarka tapıg

Z.

CDU.

YT.

udug agir ayag kılmış bolgaylar

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemine göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birök maña tapıg udug agir ayag kılmış bolsar: Şart unsuru

CDU. YT.

Y.

tapıg udug agir ayag kılmış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg udug agir ayag kılmış: Sıfat-fiil grubu

Y.

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agir ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

üç üğki (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / üç (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug agir ayag kılmış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg udug agir ayag kılmış: Sıfat-fiil grubu

Y.

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agir ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **38** birök üç üğki burhanlarka tapıg udug agir ayag kılmış bolsarlar ötrü

sakınu sözläyü yetinçsiz ulug buyan ädgü kılınçig kılmış kazganmış bolgaylar
(225-229)

Günümüz Türkçesiyle;

*Eğer üç zamandaki Burhanlara hürmet, saygı gösterirlerse bundan dolayı
(böylece) düşünmesi, söylemesi imkânsız sevabı yapmış olacaklar.*

birök üç üğki burhanlarka tapıg udug agir ayag kılmış bolsarlar ötrü sakınu

Z.

CDU.

sözlâyü yetinçsiz uluğ buyan ädgü kılınçığ kılınış kazganınış bolğaylar

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemine göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birök üç üdki burhanlarka tapığ uduğ ağır ayag kılınış bolsarlar: Şart unsuru

CDU.

YT.

Y.

üç üdki (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / üç (İ): Sıfat tamlaması

tapığ uduğ ağır ayag kılınış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tapığ uduğ ağır ayag kılınış: Sıfat-fiil grubu

Y.

tapığ uduğ (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapığ (İ) / uduğ (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

sakını sözlâyü yetinçsiz uluğ buyan ädgü kılınçığ kılınış kazganınış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

sakını sözlâyü yetinçsiz uluğ buyan ädgü kılınçığ kılınış kazganınış: Sıfat-fiil

N.

Y.

grubu

sakını sözlüyü yetinçsiz (S) / ulug (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

kıl- (F) / kazgan- (F): Tekrar grubu

→ 39 anın sizlär bo muntag ugur yık üzä bo nom ärdiniğ äşidtäçi tınladaçı

eliğlär hanlarığ ol elig hannıñ hatunların kırkınların inançların ulatı bodunın

karasın alpınta ämgäkintä adasınta tudasınta isig özlüg korkınçınta küyü küzätü

tutunlar tep y(a)rılıkadı (229-238)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu nedenle sizler böyle fırsat ile bu öğreti mücevherini dinleyen hükümdarları o hükümdarların eşlerinin, cariyelerinin, danışmanlarının ve halkın sıkıntısında, tehlikesinde, sıcak, canlı korkusunda gözetip emri yerine getirin deyip buyurdu

anın sizlär bo muntag ugur yık üzä bo nom ärdiniğ äşidtäçi tınladaçı eliğlär

hanlarığ ol elig hannıñ hatunların kırkınların inançların ulatı bodunın karasın

alpınta ämgäkintä adasınta tudasınta isig özlüg korkınçınta küyü küzätü tutunlar

tep y(a)rılıkadı

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümlesi
- d. Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

anın sizlär bo muntag uqur yık üzä bo nom ärdiniq äşidtäçi tınladaçı eliqlär

Z. Ö.

hanlarig ol elig hannıñ hatunların kırkınlrın inançların ulatı bodunın karasın

N.

alpınta ämgäkintä adasınta tudasınta isig özlüg korkınçınta küyü küzätü tutunlar

YT.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümlesi
- d. Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilgisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

anın sizlär bo muntag uqur yık üzä bo nom ärdiniq äşidtäçi tınladaçı eliqlär

hanlarig ol elig hannıñ hatunların kırkınlrın inançların ulatı bodunın karasın

alpınta ämgäkintä adasınta tudasınta isig özlüg korkınçınta küyü küzätü tutunlar

N.

tep: Zarf-fiil grubu

Y.

bo muntag ugur yık üzä bo nom ärdinig äşidtäçi tınladaçı (S) / eligär hanlar (İ):
Sıfat tamlaması

bo muntag ugur yık üzä bo nom ärdinig äşidtäçi tınladaçı: Sıfat-fiil grubu

Z.

N.

Y.

bo muntag ugur yık (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bo muntag (S) / ugur yık (İ): Sıfat tamlaması

bo (İ) muntag (İ): Tekrar grubu

ugur (İ) / yık (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ol elig hannıñ hatunların kırkınların inançların ulatı bodunun karasın (TY) / alpı
ämğäki (TN) / adası tudası (TN) / isig özlüg korkınçı (TN): Belirtisiz isim
tamlaması

ol elig han hatunlar kırkınlar inançlar ulatı bodun kara: Bağlama grubu

ol (S) / elig han (İ) / hatunlar kırkınlar (İ) / inançlar (İ) / bodun kara (İ): Sıfat
tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

hatun (İ) / kırkın (İ): Tekrar grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

alp (İ) / ämğäk (İ): Tekrar grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

isig (S) / özlüg (S) / korkınç (İ): Sıfat tamlaması

kü- küzät- (F) / tuṭ- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **40** anta ötrü ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)nrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın y(a)rılığın äşidip yänä inçä tep ötündilär (238-241)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra o zaman dört Mahārāja tanrılar, tanrılar tanrısı burhanın buyruğunu işitip şöyle söyleyip bildirdiler

anta ötrü ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)nrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın y(a)rılığın

Z. Z. Ö.

äşidip yänä inçä tep ötündilär

Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) / ötrü (ÇE): Edat grubu

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)nrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)nrilär: Unvan grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın y(a)rılığın äşidip: Zar-fiil grubu

N.

Y.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannıñ (TY) / y(a)rılığ (TN): Belirtili isim tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil

Z. Y.

→ 41 atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim birök ken käligmä üddäki kayu eliglä hanlar öz ät'özlärin küzätgäli azu hatunların tegitlärin ordo karşı içintäki inançların içär{ä}kilärin küzätgäli altınç yeti azu balıkın uluşın ordosın karşısın küzätgäli bo nom ärdinig äşidsärlär tınlasarlar olar ötrü sakını sözläyü yetinçsiz başdinkita başdinkı ulug ögrünçlüg sävinçlig ençgü mänjig bulgaylar (242-253)
Günümüz Türkçesiyle;

Yüce Tanrım, eğer gelecek zamanlardaki bazı hükümdarlar kendi bedenlerini (gözeterek) ve hatunlarını (eşlerini), prensleri, saray içindeki danışmanlarını, saray ahalisini (gözeterek) ve milletini, sarayını gözetip bu öğreti mücevherini dinlerlerse ondan dolayı, düşünüp söylemesi çok zor, en büyük sevinçli, mutluluğu elde edecekler

atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim birök ken käligmä üddäki kayu eliglä

CDU.

hanlar öz ät'özlärin küzätgäli azu hatunların tegitlärin ordo karşı içintäki

inançların içär{ä}kilärin küzätgäli azu balıkın uluşın ordosın karşısın küzätgäli

bo nom ärdiniĝ äšidsärlär tınlasarlar olar ötrü sakınu sözläyü yetinçsiz

Z. Ö. Z. Z.

başdınkıta başdınkı uluĝ ögrünçlüĝ sävinçliĝ ençĝü mänig bulgaylar

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmiş (S) / ayagka tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tägimlik: Yönelme grubu

birök ken käligmä üddäki kayu eliglär hanlar öz ät'özlärin küzätgäli azu

CDU. Ö. Z. CDU.

hatunların tegitlärin ordo karşı içintäki inançların içär{ä}kilärin küzätgäli azu

Z. CDU.

balıkın uluşın ordosın karşısin küzätgäli bo nom ärdiniĝ äšidsärlär tınlasarlar:

Z. N. Y.

Şart unsuru

birök ken käligmä üddäki kayu eliglär hanlar öz ät'özlärin küzätgäli azu
hatunların tegitlärin ordo karşı içintäki inançların içär{ä}kilärin küzätgäli altıncı
yeti azu balıkın uluşın ordosın karşısin küzätgäli: Bağlama grubu

ken käligmä üddäki (S) / kayu (S) / eliglä hanlar (İ): Sıfat tamlaması

ken käligmä (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

ken käligmä: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

öz ät'özlärin küzätgäli: Zarf-fiil grubu

N. Y.

öz ät'özläri : Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz (S) / ät'özlär (İ): Sıfat tamlaması

hatunların tegitlärin ordo karşı içintäki inançların içär{ä}kilärin küzätgäli: Zarf-fiil

N. N. N. N. Y.

grubu

hatun (İ) / tegit (İ): Tekrar grubu

ordo karşı içintäki (S) / inançlar (İ): Sıfat tamlaması

ordo karşı (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ordo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

balıkın uluşın ordosın karşısin küzätgäli: Zarf-fiil grubu

N. N. Y.

balık (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

ordo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

yeŋinçsiz (S) / başdınkıtı başdınkı (S) / ulug (S) / ögrünçlüg sävinçlig (S) / ençgü mäñi (İ): Sıfat tamlaması

başdınkıtı başdınkı: Ayrılma grubu

ögrünçlüg (İ) / sävinçlig (İ): Tekrar grubu

ençgü (İ) / mäñi (İ): Tekrar grubu

→ **42** köžünür ažuñta el oronı yegädgäy kötrülgäy (253-255)

Günümüz Türkçesiyle;

Görünen dünyada devlet, mevkii yükselecek.

köžünür ažuñta el oronı yegädgäy kötrülgäy

YT.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

köžünür (S) / ažuñ (İ): Sıfat tamlaması

el [i] oronı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yegäd- (F) / kötrül- (F): Tekrar grubu

→ **43** elänmäki ärksinmäki asılgay üstälgäy (255-256)

Günümüz Türkçesiyle;

Hâkimiyeti artacak.

elänmäki ärksinmäki asılgay üstälgäy

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

elänmäki ärksinmäki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

elän- (F) / ärksin- (F): Tekrar grubu

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

→ **44** ülgülänçsiz tänlänçsiz ulug buyan ädgü kılınçig bulgaylar kazqangaylar

(256-258)

Günümüz Türkçesiyle;

Ölçülmez, büyük sevabı kazanacaklar.

ülgülänçsiz tänlänçsiz ulug buyan ädgü kılınçig bulgaylar kazqangaylar

N.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ülgülänçsiz tänlänçsiz (S) / ulug buyan ädgü kılınç (İ): Sifat tamlaması

ulug (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sifat tamlaması

buyan (İ) / ädgü kılınç (İ): Tekrar grubu

bul- (F) / kazgan- (F): Tekrar grubu

→ **45** yänä k(ä)ntü elintä uluşinta yağı yavlak adası busuş sakinç ulatı adın
ada tudalar bolmagay (258-261)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine kendi ülkelerinde düşman tehlikesi, sıkıntı, düşünce ve başka tehlikeler olmayacak.

yänä ülgülänçsiz tänlänçsiz ulug buyan ädgü kılınç bulgaylar kazganaylar

Z.

N.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(ä)ntü eli uluşı: İyelik grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

yağı yavlak adası busuş sakinç ulatı adın ada tudalar: Bağlama grubu

yagı yavlak (TY) / adası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yagı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

adin (S) / ada tuda (İ): Sıfat tamlaması

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

→ **46** atı kötrülmiş a inçip ol eliglär hanlar sımtag osal bolmadın tärintä tärin
agir ulug süzök kertgünç köñülin ötrü bo nom ärdinig äşidgäli tınlagalı y(i)ti kınıg
bolmış k(ä)rgäk (261-266)

Günümüz Türkçesiyle;

*Yüce Tanrım, böylece o hükümdarlar tasasız olmadan, derin anlamlı, yüce,
temiz- inanan gönülle bu öğreti mücevherini dinlemek için sağlam istekli olmalı*

atı kötrülmiş a inçip ol eliglär hanlar sımtag osal bolmadın tärintä tärin agir ulug

CDU. Z. Ö. Z.

süzök kertgünç köñülin ötrü bo nom ärdinig äşidgäli tınlagalı y(i)ti kınıg bolmış

Z.

k(ä)rgäk

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş: İsnat grubu

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

sımtag osal bolmadın: Zarf-fiil grubu

Y.

sımtag osal (İ) / bol- (YF) : Birleşik fiil grubu

sımtag (İ) / osal (İ): Tekrar grubu

täriñtä täriñ ağır ulug süzök kertgünç köñülin ötrü bo nom ärdiniğ äşidgäli

Z.

Z.

N.

tıñlağalı: Zarf-fiil grubu

Y.

täriñtä täriñ (S) / ağır ulug (S) / süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

täriñtä täriñ: Bulunma grubu

ağır (İ) / ulug (İ): Tekrar grubu

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdiniğ äşidgäli tıñlağalı: Zarf-fiil grubu

N.

Y

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

y(i)ti kınığ (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

y(i)ti (S) / kınığ (İ): Sıfat tamlaması

→ **47** kaçan birök bo nom ärdiniğ äşidgäli tıñlağalı sakınsar ötrü 'äñ aşnu ol

elig han k(ä)ntü özi sävâr taplayur közünügli açok taşaŋ oronta yıdılg yıparlıg
suv saçıp tüü törlüg äsrinü körklä hua çäçäklär töltäp ediz yügsäk arslanlıg
örgün urup ol örgünüg yinçü monçuk tizigi üzä eŋip yaraŋıp adrok adrok pra
kuşatrelar asıp öŋi öŋi ärdiniglär tooglar tikip saŋıgsız ädgu yıd yıparlar köyürüp
beş törlüg tüzülmüş yinçgä oyunlar eŋiz türüp ol elig han suvka kirip ät'öziŋä yıd
yıpar tūrŋüp yanı arıg ton kädip eligläriŋ hanlarıŋ öz eŋigin yaraŋıgın urunup
m(ä)n mäniŋ küväŋç köŋülin ketärip süzök kertgünç köŋülin asıp üstäp
nomlataçı nomlaçı üzä yolçı yerçi ulug bahşı sakınçın turgurup temin ök bo nom
ärdiniŋ äşidmiş tıŋlamış k(ä)rgäk (266-291)

Günümüz Türkçesiyle;

Ne zaman bu öğreti mücevherini dinleyip düşünse bundan dolayı ilk önce o hükümdar, kendi sevdiği, görünen geniş yerde güzel kokulu sular saçıp, çok çeşitli, çok renkli güzel hua çiçekleri döşeyip, yüksek, arslan motifli tahta çıkıp, o tahtı inci boncuk dizisi ile donatıp, başka başka gölgelikler asıp, çeşit çeşit mücevherler, bayraklar dikip, paha biçilemez iyi, güzel kokular yakıp, beş türlü düzenlenmiş ince müzikler çaldırıp, o hükümdar suya girip, bedenine güzel kokular sürüp, yeni, temiz giysi giyip, hükümdarlara özgü süsle süslenip, kibirli gönlünü uzaklaştırıp, temiz, inanan düşüncelerini artırıp, öğüt veren ve rehber, ulu üstad düşüncesini yükseltip hemen bu öğreti mücevherini dinlemeli.

kaçan birök bo nom ärdiniŋ äşidgäli tıŋlaŋalı sakınsar ötrü 'än aşnu ol elig han

Z. Z. Z. Ö.

k(ä)ntü özi sävâr taplayur közünügli açok taşaŋ oronta yıdılg yıparlıg suv saçıp

Z.

tüü törlüg äsrinü körklä hua çäçäklär töltäp ediz yügsäk arslanlıg örgün urup ol

Z. Z.

örünüg yinçü monçuk tizigi üzä etip yaratıp adrok adrok pra kuşatrelar asıp öni

Z.

Z.

öni ärdiniqlär tooglar tikip satıqsız ädgü yıd yıparlar köyürüp beş törlüg tüzülmış

Z.

Z.

yinçgä oyunlar etiz türüp ol elig han suvka kirip ät'öziñä yıd yıpar türtüp yanı

Z.

Z.

Z.

arıg ton kädip eligläriñ hanların öz etigin yaratıqın urunup m(ä)n mäniñ

Z.

Z.

küväñç köñülin ketärip süzök kertgünç köñülin asıp üstäp nomlataçı nomlaçı

Z.

Z.

üzä yolçı yerçi ulug bahşı sakınçın turgurup temin ök bo nom ärdiniğ äşidmiş

Z.

Z. CDU.

N.

tıñlamış k(ä)rgäk

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom ärdiniğ äşidgäli tıñlağalı sakınsar: Şart unsuru

N.

Z.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äŝid- (F) / tıŋla- (F): Tekrar grubu

’äŋ (S) / aşnu (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntü özi sävâr taplayur közünügli açok taŝaŋ oronta yıdılığ yıparılığ suv saçıp:

YT.

N.

Y.

Zarf-fiil grubu

k(ä)ntü özi sävâr taplayur (S) / közünügli (S) / açok taŝaŋ (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü özi sävâr taplayur: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

k(ä)ntü özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz : İyelik grubu

säv- (F) / tapla- (F): Tekrar grubu

açok (İ) / taŝaŋ (İ): Tekrar grubu

yıdılığ yıparılığ (S) / suv (İ): Sıfat tamlaması

yıdılığ (İ) / yıparılığ (İ): Tekrar grubu

tüü törlüg äsrinü körklä hua çäçäklär töltäp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

tüü törlüg (S) / äsrinü (S) / körklä (S) / hua çäçäklär (İ): Sıfat tamlaması

tüü (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

hua çäçäklär: Eksiz tamlama

ediz yügsäk arslanlığ örgün urup: Zarf-fiil grubu

ediz yüğsäk arslanlığ örgün (İ) / ur- (YF): Birleşik fiil grubu

ediz (S) / yüğsäk (S) / arslanlığ (S) / örgün (İ): Sıfat tamlaması

ol örgünüg yinçü monçuk tizigi üzä etip yaratıp: Zarf-fiil grubu

N.

Z.

Y.

ol (S) / örgün (İ): Sıfat tamlaması

yinçü monçuk tizigi (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

yinçü monçuk (TY) / tizigi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yinçü (İ) / monçuk (İ): Tekrar grubu

eñ- (F) / yarat- (F): Tekrar grubu

adrok adrok pra kuşatrelar asıp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

adrok adrok (S) / pra kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

adrok (İ) / adrok (İ): Tekrar grubu

pra (İ) / kuşatre (İ): Tekrar grubu

öñi öñi ärdiniglär tooglar tikip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

öñi öñi (S) / ärdiniglär (İ) / tooglar (İ): Sıfat tamlaması

öñi (İ) / öñi (İ): Tekrar grubu

satıqsız ädgü yıd yıparlar köyürüp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

satıqsız (S) / ädgü (S) / yıd yıparlar (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) / yıpar (İ): Tekrar grubu

beş törlüg tüzülmüş yinçgä oyunlar etiztürüp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

beş törlüg tüzülmüş (S) / yinçgä (S) / oyunlar (İ): Sifat tamlaması

beş törlüg tüzülmüş: Sifat- fiil grubu

Z.

Y.

beş (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

ol elig han suvka kirip: Zarf-fiil grubu

Ö.

YT.

Y.

ol (S) / elig han (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ät'öziñä yıd yıpar türtüp: Zarf-fiil grubu

YT.

N.

Y.

yıd (İ) / yıpar (İ): Tekrar grubu

yañı arıq ton kädip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

yañı (S) / arıq (S) / ton (İ): Sifat tamlaması

eliqlärniñ hanlarnıñ öz etiğın yaratıqın urunup: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

eliqlärniñ hanlarnıñ (TY) / öz etiği yaratığı (İ): Belirtili isim tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

öz (S) / etiğ yaratığı (İ): Sifat tamlaması

eğ- (F) / yarat- (F): Tekrar grubu

m(ä)n mäniñ küväñ köñülin ketärip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

m(ä)n mäniñ (TY) / küväñ köñüli (TN): Belirtili isim tamlaması

m(ä)n män: Tekrar grubu

küväñ (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzök kertgünç köñülin asıp üstäp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

nomlataçı nomlaçı üzä yolçı yerçi ulug bahşı sakınçın turgurup: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

nomlataçı nomlaçı üzä yolçı yerçi ulug bahşı sakınç: Bağlama grubu

nomlataçı (S) / nomlaçı (İ): Sıfat tamlaması

yolçı yerçi (TY) / ulug bahşı (TY) / sakınç (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yolçı (İ) / yerçi (İ): Tekrar grubu

ulug (S) / bahşı (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

→ **48** yänä orđo karşı içindäki hatunlar tegitlär bäglär buryuklar inançlar

tayançlar arkası bir ikinçikä öçsüz kaksız övkäsiz kakıgsız äymänçsiz köñülin

ärtinü ögrünçlüg sävinçlig bolmiş k(ä)rgäk (291-297)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine saray içindeki hatunlar, prensler, üst düzey görevliler, kumandanlar, müşavirler topluluğu; biri diğerine intikam duygusu beslemeyen, öfkesiz, korkusuz gönülle son derece mutlu olmalı

yänä ordo karşı içindäki hatunlar tegitläär bäglär buryuklar inançlar tayançlar

Z.

arkası bir ikintikä öcsüz kaksız övkäsiz kakıgsız äymänçsiz köñülin ärtinü

Ö.

YT.

Z.

ögrünçlüg sävinçlig bolmiş k(ä)rgäk

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ordo karşı içindäki hatunlar tegitläär bäglär altınç säkiz buryuklar inançlar tayançlar (TY) / arkası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ordo karşı içindäki (S) / hatunlar (İ) / tegitläär (İ) / bäglär (İ) / buyruklar (İ) / inançlar tayançlar (İ): Sıfat tamlaması

ordo karşı (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ordo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

inanç (İ) / tayanç (İ): Tekrar grubu

bir (İ) / ikinti (İ): Tekrar grubu

öçsüz kâksiz (S) / övkâsiz kakıgsız (S) / äymänçsiz (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

öçsüz (İ) / kâksiz (İ): Tekrar grubu

övkâsiz (İ) / kakıgsız (İ): Tekrar grubu

ögrünçlög sävinçlig (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ögrünçlög (İ) / sävinçlig (İ): Tekrar grubu

→ 49 artokrak ıakı bo nom ärdini üzä ağır ayağ köñül öritmiş k(ä)rgäk tep
ötündilär (297-299)

Günümüz Türkçesiyle;

Daha çok bu öğreti mücevheri ile (daha çok) hürmet duygusu yükselmeli deyip bildirdiler.

artokrak ıakı bo nom ärdini üzä ağır ayağ köñül öritmiş k(ä)rgäk tep ötündilär

Z.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

artokrak ıakı bo nom ärdini üzä ağır ayağ köñül öritmiş k(ä)rgäk

Z. CDU.

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

artokrak takı bo nom ärdini üzä ağır ayag köñül öritmiş k(ä)rgäk tep: Zarf-fiil

N.

Y.

grubu

bo nom ärdini (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ağır ayag (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **50** ötrü ol üdün tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan tört m(a)haraaça

t(ä)ñrilärniñ bo ötüglärin äşidü y(a)rılıkap inçä tep y(a)rılıkadı (300-303)

Günümüz Türkçesiyle;

Bundan dolayı, o zaman eksizksiz bilge Tanrılar Tanrısı Buda, dört Mahārāja Tanrılarının bu dileklerini dinleyip şöyle deyip buyurdu

ötrü ol üdün tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärniñ bo

Z.

Z.

Ö.

ötüglärin äşidü y(a)rılıkap inçä tep y(a)rılıkadı

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

tükäl bilgä (S) / t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükäl (S) / bilgä (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärniñ bo ötüglärin äşidü y(a)rlıkap: Zarf-fiil grubu

N. Y. Y.

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärniñ (TY) / bo ötügläri (TN): Belirtili isim tamlaması

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)ñrilär: Unvan grubu

bo (S) / ötüglär (İ): Sıfat tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ 51 'älänlär yertinçü küzätdäçilär a (304)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey yeryüzünü gözetener, sakin olun!

'älänlär yertinçü küzätdäçilär a

Y. CDU.

(siz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

vertinçü küzätdäçilär: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

→ **52** bo nom ärdinig äşidgäli ugrasarlar nomlataçı nomçıka sizlär ötünmış täg

ayag ayag yeniq tetir (305-307)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğreti mücevherini dinlemeye niyetlenseler açıklayacak öğretmene söylediğiniz gibi saygı basittir.

bo nom ärdinig äşidgäli ugrasarlar nomlataçı nomçıka sizlär ötünmış täg ayag

Z.

YT.

Z.

ayag yeniq tetir

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom ärdiniġ äşidġäli uġrasarlar: Şart unsuru

Z. Y.

bo nom ärdiniġ äşidġäli: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

nomlataçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

sizlär ötünmiş (F) / tæg (ÇE): Edat grubu

sizlär ötünmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

agır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **53** muntaġ kılġuluk ärmäz (307-308)

Günümüz Türkçesiyle;

Böyle yapmak gerekmez.

muntaġ kılġuluk ärmäz

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

muntaġ (S) / kılġuluk (İ): Sıfat tamlaması

→ 54 nätäg kılğuluk ol tep tesär anı amtı m(ä)n sizlärkä ayu beräyin (308-310)

Günümüz Türkçesiyle;

“Nasıl yapmak gerekir?” diye söylerse onu şimdi ben size söyleyiveririm.

nätäg kılğuluk ol tep tesär anı amtı m(ä)n sizlärkä ayu beräyin

Z. N. Z. Ö. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

nätäg kılğuluk ol

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nätäg kılğuluk ol tep tesär: Şart unsuru

Z. Y.

nätäg kılğuluk ol tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

nätäg (S) / kılğuluk (İ): Sıfat tamlaması

ay- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 55 birök kayu eliglär hanlar bo nom ärdinig nomlatgalı ugrasarlar 'än başlayu ol elig han k(a)ltı öñräki töröçä suvka kirip ät'özin yumış arıtmış k(ä)rgäk (310-315)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer bazı hükümdarlar bu öğreti mücevherini anlatmaya niyetlenirse en başta o hükümdar önceki öğretice (öğretiye göre) suya girip vücudunu yıkamalı, arıtmalı

birök kayu eliglär hanlar bo nom ärdinig nomlatgalı ugrasarlar 'än başlayu ol elig

Z.

Z.

han k(a)ltı öñräki töröçä suvka kirip ät'özin yumış arıtmış k(ä)rgäk

Ö. CDU.

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu eliglär hanlar bo nom ärdinig nomlatgalı ugrasarlar: Şart unsuru

Ö.

Z.

Y.

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdinig nomlatgalı: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

'ân başlayu: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

öñräki töröçä suvka kirip: Zarf-fiil grubu

Z. YT. Y.

öñräki (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

yu- (F) / arıt- (F): Tekrar grubu

→ **56** anta basa kädädük yürün arıq yañı ton kädip kop törlüg etiğ yaratıq

üzä ät'özin uz etmiş yaratmış k(ä)rgäk (315-319)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra giyilmemiş, beyaz, temiz, yeni giysi giyip çok çeşit süs ile bedenini ustaca süslemeli.

anta basa kädädük yürün arıq yañı ton kädip kop törlüg etiğ yaratıq üzä

Z.

Z.

Z.

ät'özin uz etmiş yaratmış k(ä)rgäk

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) / basa (ÇE): Edat grubu

kädmädük yürün arıq yañı ton kädip: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

kädmädük (S) / yürün (S) / arıq (S) / yañı (S) / ton (İ): Sıfat tamlaması

kop törlüg eñig yarañıg (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

kop törlüg (S) / eñig yarañıg (İ): Sıfat tamlaması

eñ- (F) / yarañ- (F): Tekrar grubu

uz (İ) / eñ- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **57** ät'özın uz eñmiştä ken süü çarıg tümägi üzä terin kuvragın eñip tümäp

ötrü k(ä)ntü özi yürün kuşatre tütsüg hua çäçäklär birlä äligintä tutup oyunın

bädizin äñiştürüp yadagin yorıy orđo kapıgında taşdıñ ünüp ärtiñü ağır ulug

sakinçın añ(ı)g mañgallıg töröläriğ kultura ol nomçıka utru barmış k(ä)rgäk

(319-329)

Günümüz Türkçesiyle;

Bedenini süsledikten sonra topluluğu askeri düzenle düzenleyip, hazırlayıp, sonra kendi beyaz gölgelik tütsü ile hua çiçekleri elinde tutup, müzik çaldırıp, yaya olarak saray kapısından dışarıya çıkıp, son derece büyük düşünceyle Mañgallık diye adlandırılan (Şanslı) töreleri gerçekleştirip, o rehberi karşılamalı.

ät'özın uz etmiştä ken süü çarıg tümägi üzä terin kuvragın etip tümäp ötrü

Z.

Z.

Z.

k(ä)ntü özi yürün kuşatre tütsüg hua çäçäklär birlä äligintä tutup oyunın bädizin

Z.

ätiztürüp yadağın yorıyü ordo kapıqınta taşdın ünüp ärtinü ağır uluğ sakınçın

Z.

Z.

Z.

atlı(ı)ğ mangallıq töröläriğ kälturu ol nomçıka utru barmış k(ä)rgäk

Z.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ät'özin uz ețmiştä ken: Edat grubu

ät'özin uz etmiş: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

ät'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

uz (İ) / eț- (YF): Birleşik fiil grubu

süü çäriğ tümägi üzä terin kuvraqın etip tümäp: Zarf-fiil grubu

Z.

N.

Y.

süü çäriğ tümägi (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

süü çäriğ (TY) / tümägi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

süü (İ) / çäriğ (İ): Tekrar grubu

terin (İ) / kuvraq (İ): Tekrar grubu

eț- (F) / tümän- (F): Tekrar grubu

k(ä)ntü özi yürün kuşatre tütsüg hua çäçäklär birlä äligintä tutup: Zarf-fiil grubu

YT.→

Z.

←YT. Y.

k(ä)ntü özi äligi: İyelik grubu

yürün kuşatre (İ) / tütsüg (İ) / hua çäçäklär (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

yürün (S) / kuşatre (İ): Sıfat tamlaması

hua çäçäklär: Eksiz tamlama

oyunun bädizin ätitztürüp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

oyun (İ) / bädiz (İ): Tekrar grubu

yadağın yorıyu ordo kapıgında taşdın ünüp: Zarf- fiil grubu

Z. YT. YT. Y.

yadağın yorıyu: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

ordo kapıgında taş: Bulunma grubu

ordo (TY) / kapıgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ärtiñü (S) / ağır ulug (S) sakınç (İ): Sıfat tamlaması

ağır (İ) / ulug (İ): Tekrar grubu

at!(ı)g mañallıg töröläriğ kıluru: Zarf-fiil grubu

N. Y.

mañallıg at!(ı)g (S) / töröläri (İ): Sıfat tamlaması

mañallıg (S) / at (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

→ **58** nä üçün ol yalañuklar hanın moñçulayu yañlıg ağır ayag kılmakıg

y(a)rılıkayur ärki tep tesär sizlär anı inçä bilinlär (329-333)

Günümüz Türkçesiyle;

Ne için o insanlar hükümdara bu şekilde saygı gösteriyor acaba deyip söylese siz onu şöyle bilin.

nä üçün ol yalanuklar hanın monçulayu yanlıq ağır ayaq kılmakıq y(a)rılıkayur

ärki tep tesär sizlär anı inçä bilinlär

Z. Ö. N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

nä üçün ol yalanuklar hanın monçulayu yanlıq ağır ayaq kılmakıq y(a)rılıkayur

Z. Ö. N. Y.

ärki

CDU.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nä üçün ol yalanuklar hanın monçulayu yanlıq ağır ayaq kılmakıq y(a)rılıkayur

ärki tep tesär: Şart unsuru

Z. Y.

Şart unsuru iç içe birleşik cümledir, iç cümle şart unsuruna zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

nä üçün ol yalañuklar hanın monçulayu yanlıg ağır ayag kılmakıg y(a)rılıkayur

N.

ärki tep: Zarf- fiil grubu

CDU.Y.

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ol (S) / yalañuklar (İ): Sifat tamlaması

hanın monçulayu yanlıg ağır ayag kılmak: İsim-fiil grubu

N. Z. Z. Y.

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **59** tört m(a)haraaçalar a k(a)ltı ol ellär hanı m(ä)n y(a)rılıkamışça ağır

ayag tükäl kılıp k(ä)ntü özläri yadag yorıp ağakların irkläyü mañ sayu mañ

mañmışça yüz miñ tümän kolti nayut sanınça burhanlarka barçaka ağır ayag

kılmış bolur (333-340)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey dört Mahārājalar, öyle ki o ülkeler hükümdarı benim buyurduğum gibi bütünüyle saygı gösterip, kendileri yaya yürüyüp, ayaklarını yere basarak attığı her adımda bir milyar, sonsuz sayıda Budaların hepsine saygı göstermiş olur.

tört m(a)haraaçalar a k(a)ltı ol ellär hanı m(ä)n y(a)rılıkamışça ağır ayag tükäl

CDU. CDU. Ö.

kılıp k(ä)ntü özläri yadağ yorıp adakların irkläyü mañ sayu mañ mañmışça yüz

Z. Z. Z. Z. Z.

miñ tümän kolti nayut sanınça burhanlarka barçaka ağır ayag kılmış bolur

Z. YT. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tört (S) / m(a)haraaçalar (İ): Sifat tamlaması

ol (S) / ellär hanı (İ): Sifat tamlaması

ellär (TY) / hanı (TN): Belirtisiz ad tamlaması

m(ä)n y(a)rılıkamışça ağır ayag tükäl kılıp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.→ Z. ←Y.

m(ä)n y(a)rılıkamış: Sifat-fiil grubu

Ö. Y.

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntü özläri yadağ yorıp: Zarf-fiil grubu

Ö. Z. Y.

k(ä)ntü özläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz : İyelik grubu

adaların irklâyü: Zarf-fiil grubu

N. Y.

mañ sayu: Zarf-fiil grubu

N. Y.

mañ (İ) / mañ- (F): Birleşik-fiil grubu

yüz miñ tümän kolti nayut sanınça ağır ayag kılmış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yüz miñ tümän kolti nayut sanınça ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yüz miñ tümän (S) / kolti nayut sanınça (S) / ağır ayag (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ tümän: Sıfat tamlaması

kolti nayut (TY) / sanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kolti (İ) / nayut (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **60** monuñ sanınça ok kalp üdlärkä tağı tugmak ölmäklig tuğ tulvı aqmak

tägrilmäklig (täğşilmäklig) ämgäklärtin oźmış kutrulmış bolur (340-343)

Günümüz Türkçesiyle;

Bunun sayısınca, zamanlara kadar doğum-ölüm, değerli-değersiz değişim zahmetlerinden kurtulmuş olur.

monuñ sanınça ok kalp üdlärkä tağı tugmak ölmäklig tuğ tulvı aqmak tägrilmäklig

Z.

(tägşilmäklig) ämgäklärtin ozmış kutrulmış bolur

YT.

Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

monuñ sanınça ok kalp üdlärkä (İ) / tägi (ÇE): Edat grubu

monuñ sanınça (S) / ok kalp üdlär (İ): Sıfat tamlaması

monuñ (TY) / sanı (TN): Belirtili isim tamlaması

kalp (İ) / üç (İ): Tekrar grubu

tugmak ölmäklig (S) / tuñ tulvı agmak tägrilmäklig (tägşilmäklig) (S) / ämgäklär (İ): Sıfat tamlaması

tug- (F) / öl- (F): Tekrar grubu

tuñ tulvı (S) / agmak tägrilmäk (tägşilmäk) (İ): Sıfat tamlaması

tuñ (İ) / tulvı (İ): Tekrar grubu

ag- (F) / tägril- (tägşil-) (F): Tekrar grubu

ozmış kutrulmış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

oz- (F) / kurtul- (F): Tekrar grubu

→ 61 munça täñlig ök kalp üdlärtä altun tingänlig çakiravart elig han bolguluk

ulug buyan ädgü kılınçig kılmış kazğanmış bolur (344-347)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu kadar ölçülü zamanlarda altın tekerli çakiravart (hükümdar) hükümdar olmak için büyük sevabı kazanmış (yerine getirmiş) olur.

munça täñlig ök kalp üdlärtä altun tingänlig çakiravart elig han bolguluk ulug

YT.

Ö.

buyan ädgü kılınçig kılmış kazganmış bolur

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

munça täñlig (S) / ök kalp üdlär (İ): Sıfat tamlaması

munça (S) / täñ (İ): Sıfat tamlaması

kalp (İ) / üd (İ): Tekrar grubu

altun tingänlig (S) / çakiravart (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / tingän (İ): Sıfat tamlaması

elig han bolguluk (S) / ulug buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

elig han (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ulug (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü kılınç (İ): Tekrar grubu

kılmış kazganmış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

kıl- (F) / kazgan- (F): Tekrar grubu

→ 62 yänä mañ mañ sayu adakların irklämişçä bo köžünür ažuñtakı kutı kıvı

asilur çoğı yalını kaşınçıg (348-350/351)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine her adımda ayaklarını yere basmış gibi bu görünür dünyadaki mutluluğu, gücü fazlasıyla çoğalır.

yänä mañ mañ sayu adakların irklämişçä bo köžünür ažuñtakı kutı kıvı asilur

Z.

Z.

N.→

Y.

çoğı yalını kaşınçıg

←N.

Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

mañ mañ sayu adakların irklämişçä: Sıfat-fiil grubu

Z.

N.

Y.

mañ mañ sayu (S) / adaklar (İ): Sıfat tamlaması

mañ mañ (S) / sayu (İ): Sıfat tamlaması

mañ (İ) / mañ (İ): Tekrar grubu

bo köžünür ažuñtakı kutı kıvı çoğı yalını: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo köžünür ažuñtakı (S) / kut kıv (İ) / çoğı yalın: Sıfat tamlaması

bo (S) / közünür (S) / aźun (İ): Sıfat tamlaması

kut (İ) / kıv (İ): Tekrar grubu

çoğ (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

→ **63** elänmäki ärksinmäki üstälür (350-351)

Günümüz Türkçesiyle;

Hâkimiyeti artar.

elänmäki ärksinmäki üstälür

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

elänmäki ärksinmäki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

elän- (F) / ärksin- (F): Tekrar grubu

→ **64** kamağka bir yañlıq ayağuluk ‘äñitgülük bolur (352-353)

Günümüz Türkçesiyle;

Herkes aynı şekilde saygılı olur.

kamağka bir yañlıq ayağuluk ‘äñitgülük bolur

YT. Z. Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir (S) / yanlış (İ): Sıfat tamlaması

ayaguluk 'âñitgölük (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

aya- (F) / 'âñit- (F): Tekrar grubu

→ 65 takı ymä ażun ażunta yüz miñ tñmñn kolti kalp üđlärkä řägi t(ä)ñri
yerintä yalañuk yertinçüsintä kayuta tugsar sını süñüki uz yüüzi mänjizi körkä özi
yaşı uzun ögrünçlüg mänç<i>lig açok adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıg tıdıgsız
t(ä)ñrikä yalañukka taplaguluk ärdinilig oronta tugdaçı tugmış oron sayu el han
boltaçı yänä t(ä)ñriniñ yalañukniñ bahşısıña tuşdaçı ädgü ädgü ögli birlä
tuşuşdaçı ulug işlärig işlädäçi ulug buyanlarig kıltaçı bolurlar (353-367)

Günümüz Türkçesiyle;

Ve yine dünyada bir milyar zamanlara kadar tanrı yerinde, insan dünyasında nerede doğarsa iskeleti yetenekli, yüzü benzi güzel, ömrü uzun, sevinçli, mutlu, açıkça buyurduğu emir engelsiz (olup) tanrıya, insana (onaylanmış) mücevherle süslü yerde doğacak, doğduğu her yerde hükümdar olacak yine tanrının, insanın öğretmenine rastlayacak, iyi düşünce ile karşılaşacak, büyük işleri yerine getirecek, büyük erdemleri yapacak.

takı ymä ażun ażunta yüz miñ tımän kolti kalp üdlärkä täqi t(ä)ñri yerintä

CDU.

yalañuk yertinçüsintä kayuta tuqsar sını sünüki uz yüüzi mänizi körklä özi yaşı

Z.

uzun ögrünçlüg män<i>lig açok adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıgı tıdıgsız t(ä)ñrikä

yalañukka taplaguluk ärdinilig oronta tuğdaçı tuğmış oron sayu el han boltaçı

YT.

Y.

Z.

Y.

yänä t(ä)ñrinin yalañuknıñ bahşısına tuşdaçı ädgü ädgü ögli birlä tuşuşdaçı uluğ

Z.

YT.

Y.

Z.

Y.

işläriğ işlädäçi uluğ buyanlarığ kıltaçı bolurlar

N.

Y.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

takı ymä ażun ażunta yüz miñ tımän kolti kalp üdlärkä täqi t(ä)ñri yerintä

CDU.

yalañuk yertinçüsintä kayuta tuqsar sını sünüki uz yüüzi mänizi körklä özi yaşı

Z.

uzun ögrünçlüg män<i>lig açok adırtlıg y(a)rıkamış y(a)rılıgı tıdıqsız t(ä)ñrikä

yalañukka taplaguluk ärdiniliğ oronta tuğdaçı bolurlar

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

tuğmıñ oron sayu el han boltaçı bolurlar

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

3. cümle:

yänä t(ä)ñriniñ yalañukniñ bahşısına tuşdaçı bolurlar

Z.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

4. cümle:

ädgü ädqü ögli birlä tuşuşdaçı bolurlar

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

5. cümle:

uluğ işläriğ işlädäçi bolurlar

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

6. cümle:

uluğ buyanlarığ kıltaçı bolurlar

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ažun ažunta yüz miñ tümän kolti kalp üdlärkä täqi t(ä)ñri yerintä yalanuk

YT. Z. YT.

yertinçüsintä kayuta tuqsar: Şart unsuru

YT. Z. Y.

Şart unsuru ana cümleye zarf ilgisiyle bağlanmıştır.

ažun (İ) / ažun (İ): Tekrar grubu

yüz miñ tümän kolti kalp üđlärkä (İ) / tğ (ÇE): Edat grubu

yüz miñ tümän (S) / kolti kalp üđlä (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ tümän: Sıfat tamlaması

kolti (S) / kalp üç (İ): Sıfat tamlaması

kalp (İ) / üç (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñri (TY) / yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yalañuk (TY) / yertinçüsi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sını süñüki uz yüüzi mänjizi körklä özi yaşı uzun ögrünçlüg män<i>lig açok
adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıgı tıdıgsız t(ä)ñrikä yalañukka taplaguluk (S) / ärdinilig
oron (İ): Sıfat tamlaması

sını süñüki uz yüüzi mänjizi körklä özi yaşı uzun ögrünçlüg män<i>lig açok

adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıgı tıdıgsız t(ä)ñrikä yalañukka taplaguluk: Sıfat-fiil

YT.

YT.

Y.

grubu

sını süñüki uz (S) / yüüzi mänjizi körklä (S) / özi yaşı uzun (S) / ögrünçlüg
män<i>lig (S) / açok adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıgı tıdıgsız (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat
tamlaması

sını süñüki uz: İsnat grubu

yüüzi mänjizi körklä: İsnat grubu

özi yaşı uzun: İsnat grubu

ögrünçlüg (İ) / mänç<i>lig (İ): Tekrar grubu

açok adırtlıg y(a)rılıkamış y(a)rılıgı tıdıgsız: Belirtme grubu

açok adırtlıg y(a)rılıkamış (S) / y(a)rılıg (İ): Sıfat tamlaması

açok adırtlıg y(a)rılıkamış: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

açok (İ) / adırtlıg (İ): Tekrar grubu

ärdinilig (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

sayu tugmış (S) / sayu oron (İ): Sıfat tamlaması

sayu (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

el han (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

el (İ) / han (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñriniñ (TY) / yalañukniñ (TY) / bahşısı (TN): Belirtili isim tamlaması

tuş- (F) / (bol-) (YF): Birleşik fiil grubu

ädgü ädgü ögli (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

ädgü ädgü (S) / ögli (): Sıfat tamlaması

ädgü (İ) / ädgü (İ): Tekrar grubu

tuşuş- (F) / (bol-) (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / işlär (İ): Sıfat tamlaması

işlä- (F) / (bol-) (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / buyanlar (İ): Sıfat tamlaması

kıl- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 66 tört m(a)haraaçalar a bo muntag yaŋlıg taŋlanıg muŋadıncıg ŋi ŋi adrok adrok ulug asıg tusularıg körüp anın ol yalaŋuklar hanı k(ä)nt özläri k bo nom ärdinıg nomlataçı nomçıka ötrü bir yoan ulatı yüz yoan yerkä ägi barmış k(ä)rgäk (367-374)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey dört Mahäräjalar, bu şekilde, böyle olağanüstü başka başka, ayrı ayrı büyük faydaları görüp onun için (bundan dolayı) o insanlar hükümdarı(nın) kendisi, bu öğreti mücevherini öğretecek öğretmene bir ve (dahi) yüz uzunluktaki yere kadar gitmeli.

tört m(a)haraaçalar a bo muntag yaŋlıg taŋlanıg muŋadıncıg ŋi ŋi adrok

CDU.

adrok ulug asıg tusularıg körüp anın ol yalaŋuklar hanı k(ä)nt özläri k bo nom

Z.

Z.

.

CDU.

ärdinıg nomlataçı nomçıka ötrü bir yoan ulatı yüz yoan yerkä ägi barmış

YT.

Z.

Z.

k(ä)rgäk

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tört (S) / m(a)haraaçalar (İ): Sıfat tamlaması

bo muntag yanlıg tañlançig muñadinçig öñi öñi adrok adrok ulug asıg tusularıg

Z.

N.

körüp: Zarf-fiil grubu

Y.

bo (S) / muntag (İ): Sıfat tamlaması

yanlıg (S) / tañlançig muñadinçig (S) / öñi öñi (S) / adrok adrok (S) / ulug (S) /
asıg tusular (İ): Sıfat tamlaması

tañlançig (İ) / muñadinçig (İ): Tekrar grubu

öñi (İ) / öñi (İ): Tekrar grubu

adrok (İ) / adrok (İ): Tekrar grubu

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sıfat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ök bo nom ärdiniğ nomlataçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

ök bo nom ärdiniğ nomlataçı: Sıfat-fiil grubu

CDU.

N.

Y.

k(ä)ntü özläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz: İyelik grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

bir yoçan ulatı yüz yoçan yerkä (İ) / tãgi (ÇE): Edat grubu

bir yoçan ulatı yüz yoçan yer: Bağlama grubu

bir yoçan (S) / yer (İ): Sıfat tamlaması

yüz yoçan (S) / yer (İ): Sıfat tamlaması

bir (S) / yoçan (İ): Sıfat tamlaması

yüz (S) / yoçan (İ): Sıfat tamlaması

→ **67** yänä ol nomçı üzä burhan sakınçığ sakınmış k(ä)rgäk (374-376)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine o öğretmen ile Buda düşüncesini düşünmek gerekir.

yänä ol nomçı üzä burhan sakınçığ sakınmış k(ä)rgäk

Z. Z. N. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol nomçı (İ) / üzä (ÇE): Edat Grubu

ol (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

burhan (TY) sakınçı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **68** kaçan öz orđasıña kirtüktä ya bökünki kün üzä bahşımız şakimuni t(ä)ñri

t(ä)ñrisi burhan k(ä)ntü özi mäniñ tapıgımın ayagımın algalı ordomka karşımka

kirü y(a)rılıkadı inçip amtı maña nom nomlayu y(a)rılıkar (376-383)

Günümüz Türkçesiyle;

Kendi sarayına girdiği zaman bugünkü gün ile öğretmenimiz Şakimuni tanrı tanrısı Buda kendisi benim saygımı almak için sarayıma girip buyurdu böylece şimdi bana öğretti açıklayıp buyurdu.

kaçan öz ordasına kirtüktä ya bökünki kün üzä bahşımız şakimuni t(ä)ñri

Z. Z. CDU. Z. Ö.

t(ä)ñrisi burhan k(ä)ntü özi mäniñ tapıgımın ayağımın algalı ordomka karşımka

CDU. CDU. Z.

kirü y(a)rılıkadı inçip amtı maña nom nomlayu y(a)rılıkar

Z. Y. Z. Z. YT. Z. Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre ki'li birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öz ordasına kirtüktä: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

öz ordası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bökünki kün (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bökünki (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

bahşımız (S) / şakimuni (İ): Sıfat tamlaması

bahşımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

mäniñ tapıgımın ayağımın algalı: Zarf-fiil

N. Y.

grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

k(ä)ntü özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz: İyelik grubu

mäniñ (TY) / tapıgım ayagım (TN): İyelik grubu

tapıg (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

ordomka karşımka kirü: Zarf-fiil grubu

YT. YT. Y.

ordom karşım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ordo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

nom nomlayu: Zarf-fiil grubu

N. Y.

→ **69** kim m(ä)n ol nomug äşidsär ötrü üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak

burhan kutıña yanmaksız ävrilmäksiz bolgay m(ä)n (383-386)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer o öğretiyi iştirsem bunu duyduğumdan dolayı, en üstün, iyi gerçek Buda kutsallığına dönmeksizin ulaşacağım.

kim m(ä)n ol nomug äşidsär ötrü üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan

CDU. Ö. Z. Z.

kutıña yanmaksız ävrilmäksiz bolgay m(ä)n

YT. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol nomuğ âşidsâr: Şart unsuru

N. Y.

ol (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

üzâliksiz (S) / üstünki (S) / yeg (S) / köni tüz (S) / burhan kutı (İ): Sıfat tamlaması

köni (İ) / tüz (İ): Tekrar grubu

yan- (F) / ävril- (F): Tekrar grubu

→ **70** bo ok tıltagıntın sansız üküş bodis(a)t(a)vlar birlä ogağmadın şaşmadın

tuşgay m(ä)n (386-388)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bu nedenden sayısız çok Budalar ile şaşmadan karşılaşacağım.

bo ok tıltagıntın sansız üküş bodis(a)t(a)vlar birlä ogağmadın şaşmadın tuşgay

Z.

Z.

Z.

m(ä)n

Y.

(m(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) / tıltag (İ): Sıfat tamlaması

sansız üküş bodis(a)t(a)vlar (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

sansız (S) / üküş (S) / bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

ogağ- (F) / şaş- (F): Tekrar grubu

→ 71 üç üdki burhanlarka tapınmış udunmuş bolgay m(ä)n (389-390)

Günümüz Türkçesiyle;

Üç zamanki Budalara hizmet etmiş olacağım.

üç üdki burhanlarka tapınmış udunmuş bolgay m(ä)n

YT.

Y.

(m(ä)n): Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üç üdki (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

tapınmış udunmuş (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tapın- (F) / udun- (F): Tekrar grubu

→ 72 bökünki bo kutlug küntä tamu pret yılki bo üç yavlak yoltaki açığ tarka

ämgäklärtin ozar m(ä)n kurtulur m(ä)n (390-393)

Günümüz Türkçesiyle;

Bugünkü bu mutlu günde cehennem, açlık ruhu, hayvan (gibi) bu üç kötü yoldaki tatsız eziyetlerden kurtuluyorum.

bökünki bo kutlug küntä tamu pret yılki bo üç yavlak yoltaki açığ tarka

YT.

CDU.

ämgäklärtin ozar m(ä)n kurtulur m(ä)n

YT.

Y.

(män: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bökünki (S) / bo kutlug kün (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / kutlug kün (İ): Sıfat tamlaması

kutlug (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

bo üç yavlak yoltaki (S) / açığ tarka (S) ämgäklär (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / üç (S) / yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) / yol (İ): Sıfat tamlaması

tamu pret yılık: Eksiz bağlama grubu

açıg (İ) / tarka (İ): Tekrar grubu

oz- (F) / kurtul- (F): Tekrar grubu

→ 73 üküş ağunlarta ak(i)ravart elig han bolguluk äzrua hormuzta tãnrilãr

oronıta tugguluk buyan ädgü kılur m(ä)n kazganur m(ä)n (393-397)

Günümüz Türkçesiyle;

Pek çok dũnyalarda, çakiravart dũnya hũkũmdarı olmak için Brahma, İndra tanrılar mevkiinde doğacak iyi davranışlar kazanırım.

üküş ağunlarta ak(i)ravart elig han bolguluk äzrua hormuzta tãnrilãr oronıta

YT.

Z.

tugguluk buyan ädgü kılur m(ä)n kazganur m(ä)n

N.

Y.

(mãn: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üküş (S) / ağunlar (İ): Sıfat tamlaması

ak(i)ravart elig han bolguluk (S) / buyan ädgü (İ): Sıfat tamlaması

ak(i)ravart elig han bolguluk: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

çak(i)ravart elig han: Unvan grubu

elig (î) / han (î): Tekrar grubu

buyan (î) / ädgü (î): Tekrar grubu

äzrua hormuzta täñrilär oroninta tugguluk (S) / buyan ädgü (î): Sifat tamlaması

äzrua hormuzta täñrilär oroninta tugguluk: Sifat-fiil grubu

YT.

Y.

äzrua hormuzta täñrilär (TY) / oronı (TN): Belirtili isim tamlaması

äzrua hormuzta täñrilär: Unvan grubu

buyan (î) / ädgü (î): Tekrar grubu

kıl- (F) / kazgan- (F): Tekrar grubu

→ **74** ülgüsüz sansız tınl(ı)qlarıq sansar ämgäkintin ozgurup nirvan mänşisinä

tägürgülük küç küsünkä täggülük buyanlıq ulug bädük yügmäkiq yügär m(ä)n

yıgar m(ä)n (397-402)

Günümüz Türkçesiyle;

Sayırsız canlıları dünya zahmetlerinden kurtarıp Nirvana huzuruna ulaştıracak güce kavuşturmak (için) erdemli, büyük yığınlar yığarım.

ülgüsüz sansız tınl(ı)qlarıq sansar ämgäkintin ozgurup nirvan mänşisinä

tägürgülük küç küsünkä täggülük buyanlıq ulug bädük yügmäkiq yügär m(ä)n

Z.

N.

yıgar m(ä)n

Y.

(mān: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ülgüsüz sansız tınl(ı)glarıq sansar ämgäkintin ozgurup nirvan mänisinä

Z.

YT.

täggürlük: Zarf-fiil grubu

Y.

küç küsünkä täggürlük: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

ülgüsüz sansız tınl(ı)glarıq sansar ämgäkintin ozgurup: Zarf-fiil grubu

N.

YT.

Y.

ülgüsüz sansız (S) / tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (İ) / sansız (İ): Tekrar grubu

sansar (TY) / ämgäki (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nirvan (TY) / mänjisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

küç (İ) / küsün (İ): Tekrar grubu

buyanlıq (S) / ulug bädük (S) / yügmäk (İ): Sıfat tamlaması

ulug (İ) / bädük (İ): Tekrar grubu

yüg- (F) / yığ- (F): Tekrar grubu

→ 75 orđomın karşımın terinimin kuvragımın ulatı bodunımın karamın elimin uluşımın enç mǎñilig kılğuluk tıtagda ävrilür m(ä)n (402-406)

Günümüz Türkçesiyle;

Sarayımın, topluluğumun ve halkımın ÷lkemin huzurlu yapmak sebebinden dönerim.

orđomın karşımın terinimin kuvragımın ulatı bodunımın karamın elimin uluşımın

enç mǎñilig kılğuluk tıtagda ävrilür m(ä)n

YT. Y.

(mǎn: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

orđomın karşımın terinimin kuvragımın ulatı bodunımın karamın elimin uluşımın enç mǎñilig kılğuluk (S) / tıtag (İ): Sıfat tamlaması

orđomın karşımın terinimin kuvragımın ulatı bodunımın karamın elimin uluşımın

N.

enç mǎñilig kılğuluk: Sıfat-fiil grubu

Y.

orđomın karşımın terinimin kuvragımın ulatı bodunımın karamın elimin uluşımın: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

orđo karşı terin kuvrag ulatı bodun kara eli uluş: Bağlama Grubu

orđo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

enç mäjilig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mäjilig (İ): Tekrar grubu

→ **76** aç kız ig kägän bolmağuluk yat yağıka basınmağuluk iş küğöküg işläyür

m(ä)n tep munçulayu sakınmış k(ä)rgäk (406-409)

Günümüz Türkçesiyle;

Açlık, hastalık olmayacak, yabancı ve düşmana baskın vermeyecek olan işi yaparım diye böyle düşünmek gerekir.

aç kız ig kägän bolmağuluk yat yağıka basınmağuluk iş küğöküg işläyür m(ä)n

tep munçulayu sakınmış k(ä)rgäk

Z. Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

aç kız ig kägän bolmaquluk yat yağıka basınmaquluk iş küdöküg işläyür m(ä)n

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

aç kız ig kägän bolmaquluk yat yağıka basınmaquluk iş küdöküg işläyür m(ä)n

N.

tep: Zarf- fiil grubu

Z.

aç kız ig kägän bolmaquluk (S) / yat yağıka basınmaquluk (S) / iş küdök (İ):
Sıfat tamlaması

aç kız ig kägän bolmaquluk: Sıfat-fiil grubu

Y.

aç kız ig kägän (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

aç (İ) / kız (İ): Tekrar grubu

ig (İ) / kägän (İ): Tekrar grubu

yat yağıka basınmaquluk: Sıfat-fiil grubu

YT.

Y.

yat yağı: Eksiz tamlama grubu

iş (İ) / küdök (İ): Tekrar grubu

→ 77 tört m(a)haraçlara ken kligm üddki eliglr hanlar bo nom rdinig

nomlataç nomçka bo muntag yanlg ağır ayağ klmş k()rgk (409-413)

Günümüz Türkçesiyle;

*Ey dört Mahrjalar, gelecek zamanlardaki hükümdarlar bu öğreti mücevherini
ğretecek ğretmene bu Şekilde saygı göstermelidir.*

tört m(a)haraçlara ken kligm üddki eliglr hanlar bo nom rdinig nomlataç

CDU.

.

nomçka bo muntag yanlg ağır ayağ klmş k()rgk

YT.

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ken kligm üddki (S) / eliglr hanlar (): Sıfat tamlaması

ken kligm (S) / d (): Sıfat tamlaması

elig () / han (): Tekrar grubu

ken kligm: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

bo nom rdinig nomlataç (S) / nomç (): Sıfat tamlaması

bo nom rdinig nomlataç: Sıfat-fil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom rdini (): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

bo (İ) / muntag (İ): Tekrar grubu

agir ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **78** yänä bo nom ärdiniğ boşgundaçı tutdaçı toyın şamnanç upaşe upasanç
tört törlüg terin kuvragıg ymä ayamış açınmış ögmiş külämiş k(ä)rgäk (413-417)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine bu öğreti mücevherini anlayacak rahip, rahibe, mümin, mümine dört türlü topluluğu da saymalı, övmelidir.

yänä bo nom ärdiniğ boşgundaçı tutdaçı toyın şamnanç upaşe upasanç dört

Z. CDU.

törlüg terin kuvragıg ymä ayamış açınmış ögmiş külämiş k(ä)rgäk

N. CDU. Y. Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

yänä bo nom ärdiniğ boşgundaçı tutdaçı toyın şamnanç upaşe upasanç

Z. CDU.

tört törlüg terin kuvraqıg ym avamış aınmış k()rgk

N. CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

yn bo nom rdiniĝ boşqundaı tutdaçı toyın şamnanç upaşe upasaı

Z. CDU.

tört törlüg terin kuvraqıg ym oĝmiř klmiş k()rgk

N. CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom rdiniĝ boşqundaı tutdaçı (S) / toyın şamnanç (İ) / upaşe upasaı (İ):
Sıfat tamlaması

bo nom rdiniĝ boşqundaı tutdaçı: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom rdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / rdini (TN): Eksiz tamlama

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

toyın (İ) / şamnanç (İ): Tekrar grubu

upaşe (İ) / upasanç (İ): Tekrar grubu

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

aya- (F) / açın- (F): Tekrar grubu

ög- (F) / külä- (F): Tekrar grubu

→ **79** bo muntag ädgüglärtä ävrilmiş kılmış buyan ädgü kılınçların yänä

sizlärkä sizlärniñ kuvraqıñızlarka ävirmiş k(ä)rgäk (418-421)

Günümüz Türkçesiyle;

Bunun gibi iyiliklere dönmüş sevapları yine sizlere, sizlerin topluluğunuza döndürmek gerekir.

bo muntag ädgüglärtä ävrilmiş kılmış buyan ädgü kılınçların yänä sizlärkä

N.

Z.

YT.

sizlärniñ kuvraqıñızlarka ävirmiş k(ä)rgäk

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo muntag ädgülüglärtä ävrilmiş (S) / kılmış (S) / buyan ädgü kılınçlar (İ): Sifat tamlaması

bo muntag ädgülüglärtä ävrilmiş: Sifat-fiil grubu

YT. Y.

bo muntag (S) / ädgülüglär (İ): Sifat tamlaması

bo (İ) / muntag (İ): Tekrar grubu

buyan (İ) / ädgü kılınç (İ): Tekrar grubu

sizlärneñ kuvragıñız: İyelik grubu

→ **80** birök kayu eligläär hanlar munçulayu yañın m(ä)n y(a)rılıkamış y(a)rılıgça kırsarlar ötrü ol eligläär hanlar ulug kutlug ülüglüg ulug buyan ädgü kılınçlıg ulug ilinmäklig (elänmäklig) ärsinmäklig ulug çoqlug yalınlıg bolgaylar (421-428)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer herhangi bir hükümdar bu şekilde buyurduğum fermana göre hareket ederlerse bundan dolayı o hükümdarlar büyük, kutsal ölçülü, büyük erdemli, büyük iktidar sahibi, büyük güçlü olacaklar.

birök kayu eligläär hanlar munçulayu yañın m(ä)n y(a)rılıkamış y(a)rılıgça kırsarlar

Z.

ötrü ol eligläär hanlar ulug kutlug ülüglüg ulug buyan ädgü kılınçlıg ulug ilinmäklig

Z. Ö.

(elänmäklig) ärsinmäklig ulug çoqlug yalınlıg bolgaylar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birök kayu eliglär hanlar munçulayu yanın m(ä)n y(a)rılıkamış y(a)rılıqça kılzarlar:

CDU.

Ö.

Z.

Y.

Şart unsuru

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

munçulayu yanın m(ä)n y(a)rılıkamış (S) / y(a)rılıq (İ): Sıfat tamlaması

munçulayu yanın m(ä)n y(a)rılıkamış: Sıfat-fiil grubu

Z.

Z.

Ö.

Y.

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ulug kutlug ülüglüg ulug buyan ädgü kılınçlıg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / kutlug (S) / ülüglüg (S) / ulug (S) / buyan ädgü kılınçlıg (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

ulug ilinmäklig (elänmäklig) ärksinmäklig (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / ilinmäklig (elänmäklig) ärksinmäklig (İ): Sıfat tamlaması

ilinmäklig (elänmäklig) (İ) / ärksinmäklig (İ): Tekrar grubu

ulug çoqlug yalınlıg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) / çoqlug yalınlıg (İ): Sıfat tamlaması

çoğlug (İ) / yalınlig (İ): Tekrar grubu

→ **81** kop törlüg ädgü b(ä)lgülär ol elig hanların elintä uluşınta közüngäy

b(ä)lgürgäylär (428-431)

Günümüz Türkçesiyle;

Her türlü iyi işaretler o hükümdarların ülkesinde görünecek, ortaya çıkacak.

kop törlüg ädgü b(ä)lgülär ol elig hanların elintä uluşınta közüngäy

Ö.

YT.

b(ä)lgürgäylär

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kop törlüg (S) / ädgü b(ä)lgülär (İ): Sıfat tamlaması

kop (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

ädgü (S) / b(ä)lgülär (İ): Sıfat tamlaması

ol elig hanların (TY) / eli uluşı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / elig hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

közün- (F) / b(ä)lgür- (F): Tekrar grubu

→ 82 yavlak sakınçlıq yağılarıq alkunı barça adak asra kılıp köni nom üzä

köntürgäy basgay utgay yegädgäy tep y(a)rılıkadı (431-434)

Günümüz Türkçesiyle;

Kötü düşünceli düşmanların hepsini ayakaltına alıp doğru öğreti ile basacak, mağlup edecek deyip buyurdu.

yavlak sakınçlıq yağılarıq alkunı barça adak asra kılıp köni nom üzä köntürgäy

basgay utgay yegädgäy tep y(a)rılıkadı

Z.

Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle;

yavlak sakınçlıq yağılarıq alkunı barça adak asra kılıp köni nom üzä köntürgäy

N.

Z.

Z.

basgay utgay yegädgäy

Y.

Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yavlak sakınçlıq yağılarıq alkunı barça adak asra kılıp köni nom üzä köntürgäy

basqay utqay yegädqäy tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yavlak sakınçlıq yağılarıq alkunı barça adak asra kılıp: Zarf-fiil grubu

N. N. Z. Y.

yavlak sakınçlıq (S) / yağılar (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) / sakınç (İ): Sıfat tamlaması

adaq asra (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

adaq asra: Eksiz tamlama

köni nom (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

köni (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

köntür- (F) / bas- (F): Tekrar grubu

uṭ- (F) / yegäd- (F): Tekrar grubu

→ **83** ötrü ol tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannıñ y(a)rılığın

äşidip yänä inçä tep ötündilär (435-437)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra o dört Mahārāja tanrılar tanrısı Buda'nın buyruğunu işitip yine şöyle deyip rica ettiler.

ötrü ol tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın y(a)rılığın äşidip yänä

Z.

Ö.

Z.

Z.

inçä tep ötündilär

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / tört m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)ñrilär: Eksiz tamlama

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın y(a)rılığın äşidip: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhannın (TY) / y(a)rılığ (TN): Belirtili isim tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçä tep: Zarf- fiil grubu

Z. Y.

→ **84** atı kötrülmiş ayagka tägimlig t(ä)ñrim birök eliglär hanlar k(a)ltı

t(ä)ñrim siz y(a)rılıkaguçı bo töröçä ävrilip bo törölärig tükäl kılıp bo nom ärdinig

äşidsärlär yänä bo nom ärdinig boşguntacı tutdaçı tört törlüg terin kuvragıg ymä

ayasar açınсар ögsär küläsärlär ötrü ol yalañuklar hanı bızni ögirzün sävinzün
tep sakınсарlar inçip ol nomçı olorguluk asan tüpiñä yağuk yıdılığ yıparlığ suv
töküp tüü törlüg äsrinü hua çäçäklär saçıp kim biz kamağun ol yalañuklar hanı
birlä olorup nom tıñlaguluk tört örgünlär kılzun (438-454)

Günümüz Türkçesiyle;

*Adı yücelmiş, saygıya yaraşır Tanrım, eğer hükümdarlar böyle buyurduğunuz
bu öğretice dönüp, bu öğretileri eksiksiz yapıp bu öğreti mücevherini dinlerlerse,
yine bu öğreti mücevherini dikkate alacak dört türlü topluluğu saygı gösterip
överlerse, bundan dolayı o insanlar hükümdarı bizi sevindirsın deyip
düşünürlerse, böylelikle o öğretmenin oturduğu makam temeline yakın güzel
kokulu su döküp, türlü türlü hua çiçekler saçıp hepimiz o insanlar hükümdarı ile
oturup öğretiyi dinlemek için dört taht yapsın.*

atı kötrülmiş ayağka tağimlig t(ä)ñrim birök eliqlär hanlar k(a)ltı t(ä)ñrim siz

CDU.

y(a)rlıkağuçı bo töröçä ävrilip bo töröläriğ tükäl kılıp bo nom ärdiniğ äşidsärlär

Z.

yänä bo nom ärdiniğ boşguntaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıq ymä ayasar

Z.

açınсар ögsär küläsärlär ötrü ol yalañuklar hanı bızni ögirzün sävinzün tep

Z.

Z.

sakınсарlar inçip ol nomçı olorguluk asan tüpiñä yağuk yıdılığ yıparlığ suv töküp

Z.

Z.

Z.

tüü törlüg äsrinü hua çäçäklär saçıp kim biz kamağun ol yalañuklar hanı birlä

Z.

CDU.

olorup nom tıñlaguluk tört örgünlär kılzun

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

ol yalañuklar hanı bizni ögirzün sävinzün

Ö.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş ayagka tägimlig t(ä)ñrim: Tamlaynı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmiş (S) / ayagka tägimlig (S) / t(ä)ñrim (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmiş: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

ayagka tägimlig: Yönelme grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

birök eliglär hanlar k(a)ltı t(ä)ñrim siz y(a)rıkaguçı bo töröçä ävrilip bo töröläriq

CDU.

Ö.

CDU. CDU.

Z.

tükäl kılıp bo nom ärdinig äşidsärlär: Şart unsuru

Z. N. Y.

elig (î) / han (î): Tekrar grubu

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

siz y(a)rılıkaguçı bo töröçä ävrilip: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

siz y(a)rılıkaguçı (S) / bo törö (î): Sıfat tamlaması

siz y(a)rılıkaguçı: Eksiz tamlama

bo (S) / törö (î): Sıfat tamlaması

bo töröläriq түkäl kılıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

tükäl (î) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) / törölär (î): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom erdinig (î): Sıfat tamlaması

nom (TY) / erdini (TN): Eksiz tamlama

bo nom ärdinig boşquntaçı tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıq ymä ayasar açınсар

N. CDU. Y.

öqsär küläsärlär: Şart unsuru

Y.

bo nom ärdinig boşquntaçı tutdaçı (S) / tört törlüg terin kuvrag (î): Sıfat tamlaması

bo nom ärdinig boşquntaçı tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom erdinig (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / erdini (TN): Eksiz tamlama

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

aya- (F) / açın- (F): Tekrar grubu

ög- (F) / külä- (F): Tekrar grubu

ol yalañuklar hanı bizni ögirzün sävinzün tep sakınsarlar: Şart unsuru

Z.

Y.

ol yalañuklar hanı bizni ögirzün sävinzün tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sıfat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ögir- (F) / sävin- (F): Tekrar grubu

ol nomçı olorguluk asan tüpiñä yağuk yıdılığ yıparlıq suv töküp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol nomçı olorguluk asan tüpiñä yağuk (S) / yıdılığ yıparlıq (S) / suv (İ): Sıfat tamlaması

ol nomçı olorguluk asan tüpiñä yağuk: Yönelme grubu

ol nomçı olorguluk (S) / asan tüpi (İ): Sıfat tamlaması

ol nomçı olorguluk: Sıfat-fiil grubu

Ö.

Y.

ol (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

yıdılg yıparlıg (S) / suv (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) / yıpar (İ): Tekrar grubu

tüü törlüg äsrinü hua çäçäklär saçıp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

tüü törlüg (S) / äsrinü (S) / hua çäçäklär (İ): Sıfat tamlaması

tüü (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

hua çäçäklär: Eksiz tamlama

biz kamağun ol yalañuklar hanı birlä olorup: Zarf-fiil grubu

Ö.

Z.

Z.

Y.

ol yalañuklar hanı (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sıfat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom tıñlaguluk (S) / tört (S) / örgünlär (İ): Sıfat tamlaması

nom tıñlaguluk: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

→ **85** ol elig hannıñ nä törlüg buyan ädgü kılınçı ärsär anı barça biziñä

ävirezün (455-457)

Günümüz Türkçesiyle;

O hükümdarın ne tür erdemi varsa onun hepsini bize yöneltsin.

ol elig hannıñ nä törlüg buyan ädgü kılınçı ärsär anı barça bızınä ävirzün

Z.

N. Z. YT. Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol elig hannıñ nä törlüg buyan ädgü kılınçı ärsär: Şart unsuru

N.

Y.

ol elig hannıñ (TY) / nä törlüg buyan ädgü kılınçı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / elig han (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

nä törlüg (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sifat tamlaması

nä (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

buyan (İ) / ädgü kılınç: Tekrar grubu

→ **86** näçädä birök ol elig han <nomçig ötünüp nomlaguluk oronka

agıtnıñta ol elig han> biz üçün tütsüg urup bo nom ärdinikä nomladaçı

nomçıka ağır ayag kılzun (457-461)

Günümüz Türkçesiyle;

Ne zaman o hükümdar öğretmeni davet edip öğretiyi açıklayacağı yere çıktığında o hükümdar bizim için tütsü yakıp bu öğreti mücevherini öğretecek öğretmene saygı gösterecek.

näçädä birök ol elig han <nomçiq ötünüp nomlaquluk oronka aqtınmışta ol elig

Z. CDU. Ö. Z.

han> biz üçün tütsüg urup bo nom ärdinikä nomladaçı nomçika ağır ayaq kılzun

CDU. Z. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

<nomçiq ötünüp nomlaquluk oronka aqtınmış>: Zarf-fiil

Z. YT. Y.

grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

nomçiq ötünüp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

nomlaquluk (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

biz üçün tütsüg urup: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

biz (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

tütsüg (İ) / ur- (YF): Birleşik fiil grubu

bo nom ärdinikâ nomladaçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdinikâ nomladaçı: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

bo (S) / nom ärdinig (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

agir ayag (İ) / kıl- (F): Birleşik fiil grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **87** ol tütsügnüh tütüni turum ara kök kalık içintâ yadılıp bizniñ yänä orđomızka karşımızka tægip t(ä)ñridäm kuşatre bolup tægzinü turgay biz ol kuşatreg körüp tütsüg yıdın tuyđukumuzta ol tütsüglüg kuşatreğın altun öñlüg y(a)ruklar ünüp orđomızını karşımızını y(a)rutgay yaşutgay (461-470)

Günümüz Türkçesiyle;

O tütsünün dumanı hemen gökyüzü içinde yayılıp bizim sarayımıza kadar ulaşip ilahi gölgelik olup çevresini dolaşacak, biz o gölgeliği görüp tütsü kokusunu duyduğumuzda o tütsülü gölgelikten altın renkli ışıklar yükselip sarayımızı aydınlatacak.

ol tütsügnüh tütüni turum ara kök kalık içintâ yadılıp bizniñ yänä ordomızka

Ö. Z.

karşımızka tãqip t(ã)ñridãm kuşatre bolup tãgzinü turgay biz ol kuşatreg körüp

Z. Z. Z. Y.

tütsüg yıdın tuydukumuzta ol tütsüglüg kuşatredın altun öñlög y(a)ruklar ünüp

Z.

ordomızını karşımızını y(a)rutgay yaşutgay

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

ol tütsügnün tütünü turum ara kök kalık içintä yadılıp bizniñ yänä ordomızka

Ö. Z.

karşımızka tãqip t(ã)ñridãm kuşatre bolup tãgzinü turgay

Z. Z. Z. Y

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

biz ol kuşatreg körüptütsüg yıdın tuydukumuzta ol tütsüglüg kuşatredın altun

önlüg y(a)ruklar ünüp ordomızni karşımızni y(a)rutgay yaşutgay

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol tütsügnüñ (TY) / tüñüni (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

turum ara kök kalık içintä yadılıp: Zarf-fiil grubu

Z.

YT.

Y.

turum (İ) / ara (İ): Tekrar grubu

kök kalık (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kök (İ) / kalık (İ): Tekrar grubu

bizniñ yänä ordomızka karşımızka täqip: Zarf-fiil grubu

→YT.

Z.

←YT.

Y.

bizniñ ordomız karşımız: İyelik grubu

orđo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñridäm kuşatre bolup: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

t(ä)ñridäm (S) / kuşatre (İ): Sıfat tamlaması

biz ol kuşatreg körüp tütsüg yıdın tuydukumuzta ol tütsüglüg kuşatredın altın

Z.

YT.

önlüg y(a)ruklar ünüp: Zarf-fiil grubu

Ö. Y.

biz ol kuşatreg körüp: Zarf-fiil grubu

Ö. N. Y.

ol (S) / kuşatre (İ): Sıfat tamlaması

tütsüg yıdın tuydukumuzta: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

tütsüg (TY) / yıdı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / tütsüglüg kuşatre (İ): Sıfat tamlaması

tütsüglüg (S) / kuşatre (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) / y(a)ruklar (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

orđomız karşıımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

orđo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

y(a)rut- (F) / yaşut- (F): Tekrar grubu

→ 88 'äh mintin äzrua t(ä)ñri orđosıña tği kayu ärklig küçlüg baş başdın
t(ä)ñrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşiklarnıñ orđo karşıları ärsär inçä k(a)ltı
äzrua t(ä)ñrilärniñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvaäte t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut
t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz
otuz bag t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare
uruñutnuñ kariniñ beş yüz kuvraglarınıñ ymä anavaťapte luu hanınıñ ulug
taloy ügüz ärkliginiñ bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär ol tütsüg barçaka tğip

biziñçiläyü ök tütsülüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarig körüp tütsüg yıdın
tuyduklarında ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär
(470-492)

Günümüz Türkçesiyle;

*Hatta Brahma Tanrının sarayına kadar güçlü en baş Tanrıların ejderhaların dişi
erkek iyi ruhların sarayları varsa ve Brahma Tanrının Indra Tanrının Sarasvati
Tanrının kızının Srikanya saadet Tanrı Tanrısının vasumdhara yer kraliçesinin
sançanaçaye komutanın bütün yirmi sekiz sülale tanrıların mahesvara Tanrının
vajrapani manibhadra komutanın karini'nin beş yüz topluluğun ve anavatapte
ejderha hükümdarının büyük okyanus gücünün bunların ne kadar sarayları
varsa o tütsü bütünüyle ulaşıp işte bizimki gibi tütsülü gölgelikler belirip o
gölgelikleri görüp tütsü kokusunu duyduktan sonra o gölgeliklerden altın renkli
ışıkların yükseldiğini görecekler.*

'än mintin äzrua t(ä)ñri ordosına tägi kayu ärkliq küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärnin

luularnıñ tişi erkäk kut vahşiklarınñ ordo karşıları ärsär inçä k(a)ltı äzrua

Z.

CDU.

t(ä)ñrilärnin hormuzta t(ä)ñrinin sarasvate t(ä)ñri kızının şirikene kut t(ä)ñri

t(ä)ñrisinin vasundare yer hatunının sançanaçaye uruñutnıñ kamağ säkiz otuz

bağ t(ä)ñrilärnin mahesvare t(ä)ñrinin v(a)çirapani toña manibadare uruñutnıñ

karininiñ beş yüz kuvraqlarınıñ ymä anavatapte luu hanınıñ uluğ taloy ügüz

ärkliginin bolarnın näçä oronları ordoları ärsär ol tütsüg barçaka täqip biziñiläyü

Z.

ök tütsülüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında

Z.

ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär

Z.

N.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

‘än mintin äzrua t(ä)ñri orđosına tägi kayu ärklig küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärnin

Z.

luularnıñ tişi erkäk kut vahşiklarınñ orđo karşıları ärsär: I. şart unsuru

N.

Y.

‘än (S) / mintin (İ): Sıfat tamlaması

äzrua t(ä)ñri orđosına (İ) / tägi (ÇE): Edat grubu

äzrua t(ä)ñri (TY) / orđosı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

äzrua t(ä)ñri: Eksiz tamlama

kayu ärklig küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärnin (TY) / luularnıñ (TY) / tişi erkäk kut vahşiklarınñ (TY) / orđo karşıları (TN): Belirtili isim tamlaması

kayu (S) / ärklig küçlüg (S) / baş başdın (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

ärk (İ) / küç (İ): Tekrar grubu

baş (İ) / başdın (İ): Tekrar grubu

tişi erkäk (S) / kut vahşiklar (İ): Sifat tamlaması

tişi (İ) / erkäk (İ): Tekrar grubu

kut vahşiklar: Eksiz tamlama

äzrua t(ä)ñrilärniñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut

t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatuniniñ sançanaçaye uruñutnun kamağ säkiz

otuz bağ t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare

uruñutnun kariniñ beş yüz kuvraqlariniñ ymä anavatapte luu haniniñ uluğ

taloy ügüz ärkliginiñ bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär: II. şart grubu

N.

Y.

äzrua t(ä)ñrilärniñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

äzrua t(ä)ñrilär: Unvan grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

hormuzta t(ä)ñriniñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

hormuzta t(ä)ñri: Unvan grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

sarasvate t(ä)ñri kızınıñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

sarasvate t(ä)ñri (TY) / kızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sarasvaṭe t(ä)ḥri: Unvan grubu

oron (î) / orḍo (î): Tekrar grubu

ṣirikene kut t(ä)ḥri t(ä)ḥrisiniḡ (TY) / oronları orḍoları (TN): Belirtili isim tamlaması

ṣirikene kut t(ä)ḥri (TY) / t(ä)ḥrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ṣirikene kut t(ä)ḥri: Unvan grubu

oron (î) / orḍo (î): Tekrar grubu

vasundare yer hatuniniḡ (TY) / oronları orḍoları (TN): Belirtili isim tamlaması

vasundare yer hatunı: Unvan grubu

yer (TY) / hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

oron (î) / orḍo (î): Tekrar grubu

saṅṇaṇaṇaye uruṇutnuḡ (TY) / oronları orḍoları (TN): Belirtisiz isim tamlama

saṅṇaṇaṇaye uruṇut: Unvan grubu

oron (î) / orḍo (î): Tekrar grubu

kamaḡ säkiz otuz baḡ t(ä)ḥrilärniḡ (TY) / oronları orḍoları (TN): Belirtili isim tamlaması

kamaḡ (S) / säkiz otuz baḡ t(ä)ḥrilär (î): Sıfat tamlaması

säkiz otuz baḡ t(ä)ḥrilär: Eksiz tamlama

säkiz otuz (S) / baḡ (î): Sıfat tamlaması

säkiz otuz: Sıfat tamlaması

oron (î) / orḍo (î): Tekrar grubu

maheṣvare t(ä)ḥriniḡ (TY) / oronları orḍoları (TN): Belirtili isim tamlaması

maheṣvare t(ä)ḥri: Unvan grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

v(a)çirapani toņa manibadare uruñutnuñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

v(a)çirapani toņa manibadare uruñut: Unvan grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

karininiñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

beş yüz kuvraglarıniñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtisiz isim tamlaması

beş yüz (S) / kuvraglar (İ): Sifat tamlaması

beş yüz: Sifat tamlaması

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

anavaťapťe luu hanınıñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

anavaťapťe luu (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

anavaťapťe luu: Unvan grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

ulug taloy ügüz ärkliginiñ (TY) / oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

ulug taloy ügüz (TY) / ärkligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ulug (S) / taloy ügüz (İ): Sifat tamlaması

taloy (İ) / ügüz (İ): Tekrar grubu

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

bolarnıñ (TY) / năçä oronları orđoları (TN): Belirtili isim tamlaması

năçä (S) / oronları orđoları (İ): Sifat tamlaması

oron (İ) / orđo (İ): Tekrar grubu

ol tütsüg barçaka täqip biziñiläyü ök tütsülüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol

Z.

Z.

kuşatrelariq körüp tütsüg yıdın tuyduk: Sıfat-fiil grubu

Z.

N.

Y.

ol tütsüg barçaka täqip: Zarf-fiil grubu

Ö.

YT.

Y.

ol (S) / tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

biziñiläyü ök tütsülüg kuşatrelar b(ä)lgürüp: Zarf-fiil grubu

Ö.

Y.

biziñiläyü ök (S) / tütsülüg (S) / kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

biziñiläyü (Z) / ök (ÇE): Edat grubu

ol kuşatrelariq körüp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol (S) / kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

tütsüg (TY) / yıdı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmiş: Sıfat-fiil grubu

YT.

Ö.

Y.

ol (S) / kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) / y(a)ruklar (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

→ 89 ok bo muntag yañın ol tütsüg turum ara bo kamag t(ä)ñrilär orđosiña

tözükä tägip altun önlüg y(a)rukın y(a)rutu yaşutu turgaylar t(ä)ñrim tep ötündilär
(492-497)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bunun gibi o tütsü hemen bu bütün tanrılar sarayının temeline ulaşıp altın renkli ışığı parlatıp devam edecekler deyip belirttiler.

ok bo muntag yañın ol tütsüg turum ara bo kamağ t(ä)ñrilär ordosına tözükä

YT.

YT.

tägip altun önlüg y(a)rukın y(a)rutu yaşutu turgaylar t(ä)ñrim tep ötündilär

Z.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

ok bo muntag yañın ol tütsüg turum ara bo kamağ t(ä)ñrilär ordosına tözükä

CDU.

tägip altun önlüg y(a)rukın y(a)rutu yaşutu turgaylar t(ä)ñrim

Z.

N.

Y.

CDU.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

ok bo muntag yañın ol tütsüg turum ara bo kamağ t(ä)ñrilär ordosına tözükä

tägip altun öñlüg y(a)rukın y(a)rutu yaşutu turgaylar t(ä)ñrim tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo muntag yañın ol tütsüg turum ara bo kamağ t(ä)ñrilär ordosına tözükä tägıp:

Z.

Ö.

Z.

YT.

YT.

Y.

Zarf-fiil grubu

bo muntag (S) / yañ (İ): Sıfat tamlaması

bo (İ) / muntag (İ): Tekrar grubu

ol (S) / tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

turum (İ) / ara (İ): Tekrar grubu

bo kamağ t(ä)ñrilär (TY) / ordosı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / kamağ t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

kamağ (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) / y(a)ruk (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)rut- (F) yaşut- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

y(a)rut- (F) / yaşut- (F): Tekrar grubu

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ 90 t(ä)ñri t(ä)ñrиси burhan yänä tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärkä inçä tep

y(a)rılıkadı (497-499)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrılar Tanrısı Buda yine dört Mahārāja Tanrılara şöyle deyip buyurdu.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan yänä tört m(a)haraaç t(ä)ñrilärkä inçä tep y(a)rılıkadı

Ö.

Z.

YT.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) / m(a)haraaç t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaç t(ä)ñrilär: Unvan grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ 91 'älänlär tört m(a)haraaçalar a kim ol tütsüglüg y(a)ruk yaltrıklarınñ

inçip yalañuz sizlär ötünmişçä bo munça oronlarka tägir ärmäz (499-503)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey dört Maharajalar! O tütsülü parılıtlar yalnızca sizlerin söylediği gibi böyle yerlere ulaşmayacağı için sakın olun.

'älänlär tört m(a)haraaçalar a kim ol tütsüglüg y(a)ruk yaltrıklarınñ inçip yalañuz

Y.

CDU.

CDU.

N.

sizlär ötünmişcä bo munça oronlarka tägir ärmäz

Z. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre ki'li birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik / kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu/olumsuz cümle

Ana cümle:

'älänlär tört m(a)haraaçalar a

Y. CDU.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Yan cümle:

ol tütsüqlüg y(a)ruk yaltrıklarınñ inçip yalañuz sizlär ötünmişcä bo munça

N. Z.

oronlarka tägir ärmäz

YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

tört (S) / m(a)haraaçalar (İ): Sifat tamlaması

ol (S) / tütsüglüg y(a)ruk yaltrıklar (İ): Sifat tamlaması

tütsüglüg (S) / y(a)ruk yaltrıklar (İ): Sifat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

sizlär ötünmiş: Sifat-fiil grubu

Ö. Y.

bo munça (S) / oronlar (İ): Sifat tamlaması

bo (İ) / munça (İ): Tekrar grubu

täg- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **92** nâ üçün tep tesâr kim ol yalañuklar hanı b(ä)k bädük ağır ulug süzök
kertgünç köñülin katıg kınıg kertü sakınçın k(ä)ntü eligintä tütsüg tutup ädgü yıd
yıparlarıg köyürüp bo nom ärdinikâ nomlataçı nomçıka tapıg udug kılsar ötrü ol
ağır ayag kılmış ıakı urmış tütsügnün tütünü bir kşan üç içindä üç miñ ulug miñ
yertinçütä tözü yadılıp nâçä t(ä)ñrilärniñ luularniñ yäklärniñ gandarvelarnıñ
asurelarnıñ garuđelarnıñ kinarelarnıñ mahoragelarnıñ orđoları karşıları ärgülük
turguluk yer oronları ärsâr olarka barçaka tüzükä tägip kök kalık içindä tolu tüü
törlüg adrok adrok tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelartın ymä ök altun
öñlüg y(a)ruklar ünüp ol ol yer oronlarıg barçanı yarutgay yaşutgaylar (503-527)

Günümüz Türkçesiyle;

*Neden diye dersin o insanlar hükümdarı sağlam, büyük, inançlı gönülle,
acımasız, doğru düşünceyle kendi elinde tütsü tutup, iyi kokuları yakıp bu öğreti*

mücevherini açıklayacak öğretmene saygı gösterse, sonra o saygı gösterdiği ve yaktığı tütsünün dumanı bir an içinde üç bin büyük bin yeryüzüne yayılıp ne kadar (pek çok) tanrıların, ejderhaların, şeytanların, gökyüzü müzisyenlerinin, asurların, garudaların, kimnaraların, mahoragaların sarayları(na), kaldığı yerlere ulaşırsa onlara, hepsine ulaşıp gökyüzü içinde bütün, çok çeşitli, ayrı ayrı tütsülü gölgelikler belirip, o gölgeliklerden de altın renkli ışıklar yükselip o, o yerleri, hepsini aydınlatacaklar.

nä üçün tep tesär kim ol yalanuklar hanı b(ä)k bädük ağır ulug süzök kertgünc

Z. CDU.

könülin katıg kınıg kertü sakıncın k(ä)ntü eligintä tütsüg tutup ädgü yıd

yıparlarıg köyürüp bo nom ärdinikä nomlataçı nomçıka tapıg uduq kılsar ötrü ol

Z.

Z.

ağır ayağ kılmış takı urmış tütsügnün tütünü bir kşan üd içindä üç miñ ulug miñ

vertinçütä tözü yadılıp näçä t(ä)ñrilärniñ luularniñ yäklärniñ gandarvelarnıñ

asurelarnıñ qarudelarnıñ kinarelarnıñ mahoragelarnıñ ordoları karşıları ärgülük

turguluk yer oronları ärsär olarka barçaka tüzükä tägip kök kalık içindä tolu tüü

Z.

Z.

törlüg adrok adrok tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lqürüp ol kuşatrelartın ymä ök altun

Z.

öñlüg y(a)ruklar ünüp ol ol yer oronlarıg barçanı yarutgay yaşutgaylar

Z.

N.

N.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

nä üçün tep tesär: I. şart unsuru

Z. Y.

nä üçün tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ol yalañuklar hanı b(ä)k bädük ağır uluğ süzök kertgünç köñülin katıg kınıg kertü

Ö.

sakınçın k(ä)ntü eligintä tütsüg tutup ädgü yıd yıparlarıg köyürüp bo nom

Z.

Z.

ärdinikä nomlataçı nomçıka tapıg uduğ kılсар: II. şart unsuru

YT.

Y.

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sıfat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

b(ä)k bädük ağır uluğ süzök kertgünç köñülin katıg kınıg kertü sakınçın k(ä)ntü

Z.

Z.

eligintä tütsüg tutup: Zarf-fiil grubu

YT. N. Y.

b(ä)k bädük ağır ulug süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

b(ä)k (İ) / bädük (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) / ulug (İ): Tekrar grubu

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

katıg kınıg (S) / kertü (S) / sakınç (İ): Sıfat tamlaması

katıg (İ) / kınıg (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntü eligi: Tamlayarı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü (S) / elig (İ): Sıfat tamlaması

ädgü yıd yıparlarıg köyürüp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ädgü (S) / yıd yıparlar (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) / yıpar (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdinikä nomlataçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdinikä nomlataçı: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

ol ağır ayağ kılmiş takı urmış tütsügnün tütüni bir kşan üd içindä üç miñ ulug

miñ yertincütä tözü yadılıp näçä t(ä)ñrilärniñ luularniñ yäklärniñ qandarvelariniñ

Z.

asurelarnıñ qarudelarnıñ kinarelarnıñ mahoragelarnıñ ordoları qarşıları ärgülük

turguluk yer oronları ärsär: II. şart unsuru

N. Y.

ol ağır ayag kılmiş ƙakı urmiş tütsügnüñ tütüni bir kşan üç içindä üç miñ ulug

N. YT.

miñ yertinçütä tözü yadılıp: Zarf-fiil grubu

YT. N. Y.

ol (S) / ağır ayag kılmiş ƙakı urmiş tütsügnüñ tütüni (İ): Sıfat tamlaması

ağır ayag kılmiş ƙakı urmiş tütsügnüñ (TY) / tütüni (İ): Belirtili isim tamlaması

ağır ayag kılmiş ƙakı urmiş (S) / tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

ağır ayag kılmiş ƙakı urmiş: Bağlama grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

bir (S) / kşan üç içi (İ): Sıfat tamlaması

kşan üç (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kşan üç: Eksiz tamlama

üç miñ (S) / ulug miñ (S) / yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç miñ: Sıfat tamlaması

näçä t(ä)ñrilärniñ luularniñ yäklärniñ gandarvelarnıñ asurelarnıñ qarudelarnıñ

kinarelarnıñ mahoragelarnıñ ordoları qarşıları ärgülük turguluk yer oronları

N.

ärsär: III. şart unsuru

Y.

näçä t(ä)ñrilärniñ (TY) / luularniñ (TY) / yäklärniñ (TY) / gandarvelärniñ (TY) / asurelärnäñ (TY) / garuđelärniñ (TY) / kinarelärniñ (TY) / mahoragelärniñ (TY) / orđoları karşıları (TN) / ärgülük turguluk yer oronları (TN): Belirtili isim tamlaması

näçä (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sifat tamlaması

orđo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

ärgülük turguluk (S) / yer oron (İ): Sifat tamlaması

är- (F) / tur- (F): Tekrar grubu

yer (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

olarka barçaka tüzükä täğip: Zarf-fiil grubu

YT. YT. YT. Y.

kök kalık içindä tolu tüü törlüg adrok adrok tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp: Zarf-

YT.

Ö.

Y.

fiil grubu

kök kalık (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kök (İ) / kalık (İ): Tekrar grubu

tolu (S) / tüü törlüg (S) / adrok adrok (S) / tütsüglüg (S) / kuşatrelar (İ): Sifat tamlaması

tüü (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

adrok (İ) / adrok (İ): Tekrar grubu

ol kuşatrelartın ymä ök altun önlüg y(a)ruklar ünüp: Zarf-fiil grubu

YT.

CDU.CDU.

Ö.

Y.

ol (S) / kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) / y(a)ruklar (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

ol ol (S) / yer oron (İ): Sıfat tamlaması

ol (İ) / ol (İ): Tekrar grubu

yer (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

yarut- (F) / yaşut- (F): Tekrar grubu

→ **93** antada basa ok bo tütsüglüg kuşatrelar ondın sınar vertinçülärtä
ülgüsüz sansız ganj ügüzdäki kum sanınça burhanlar uluşınta keñürü yadılıp ol
kamağ burhanlar üzäsintä täğzinü turup altun önlüg y(a)ruklar ünüp y(a)rutu
yaltritu turgaylar (527-535)

Günümüz Türkçesiyle;

*Ondan sonra bu tütsülü gölgelikler on gök yanı tarafındaki yeryüzüne sayısız
Ganj Nehri'ndeki kum sayısınca Budalar ülkesine yayılarak o bütün Budalar
üzerinde dolaşıp, altın renkli ışıklar yükselip parlayacaklar.*

antada basa ok bo tütsüglüg kuşatrelar ondın sınar vertinçülärtä ülgüsüz sansız

Z. CDU. Ö.

ganj ügüzdäki kum sanınça burhanlar uluşınta keñürü yadılıp ol kamağ

Z.

burhanlar üzäsintä täğzinü turup altun önlüg y(a)ruklar ünüp y(a)rutu yaltritu

Z.

Z.

Z.

turgaylar

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) / basa (ÇE): Edat grubu

bo (S) / tütsüglüg kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

tütsüglüg (S) / kuşatrelar (İ): Sıfat tamlaması

ondın sıñar yertinçülärtä ülgüsüz sansız gañ ügüzdäki kum sanınça burhanlar

YT.

uluşınta keñürü yadılıp: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

ondın sıñar (S) / yertinçülär (İ): Sıfat tamlaması

ondın (İ) / sıñar (ÇE): Edat grubu

ülgüsüz sansız gañ ügüzdäki kum sanınça (S) / burhanlar uluşı (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz sansız gañ ügüzdäki (S) / kum sanı (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz sansız (S) / gañ ügüz (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (İ) / sansız (İ): Tekrar grubu

gañ ügüz: Eksiz tamlama

kum (TY) / sanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

burhanlar (TY) / uluşı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

keñür- (F) / yadıl- (F): Tekrar grubu

ol kamağ burhanlar üzäsintä täğzinü turup: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

ol kamağ burhanlar (TY) / üzäsi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / kamağ (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

täğzin- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

altun öñlüğ y(a)ruklar ünüp: Zarf-fiil grubu

Ö.

Y.

altun öñlüğ (S) / y(a)ruklar (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruñ- (F) / yaltrit- (F): Tekrar grubu

→ **94** ol kamağ burhanlar bo b(ä)lgüläriğ körüp ötrü bügü biligläri üzä bilip t(ä)ñridäm közläri üzä iraktın <ok> körü y(a)rılıkap inçip öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü onjaru ävrilmış idok tillig ärdiniläri üzä bir ünin bo nom ärdinig nomladaçı nomçıg ögä alkayu inçä tep y(a)rılıkagaylar (535-543)

GünümüzTürkçesiyle;

O bütün Budalar bu işaretleri görüp bundan dolayı bilgelik bilgileri ile bilip ilahi gözleriyle uzaktan görüp buyurarak böylece başka başka kendilerine doğru yöneltmiş kutsal dilli mücevherler ile bu öğretini mücevherini öğretecek öğretmenini tek sesle övüp şöyle buyuracaklar.

ol kamağ burhanlar bo b(ä)lgüläriğ körüp ötrü bügü biligläri üzä bilip t(ä)ñridäm

Ö.

Z.

Z.

Z.

közləri üzə ıraktın <ok> körü y(a)rılıkap inçip önin önin k(ä)ntü k(ä)ntü onaru

Z.

Z.

ävriilmiş idok tilliq ärdiniləri üzə bir ünin bo nom ärdinig nomladaçı nomçıq ögä

alkayu inçä tep y(a)rılıkağaylar

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / kamag burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

bo b(ä)lgüläriq körüp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / b(ä)lgülär (İ): Sıfat tamlaması

bügü biligləri üzə bilip: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

bügü biligləri (İ) / üzə (ÇE): Edat grubu

bügü biligləri: Belirtisiz isim tamlaması

bügü (S) / biliglär (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñridäm közləri üzə ıraktın <ok> körü y(a)rılıkap: Zarf- fiil grubu

Z.

YT. CDU.

Y.

t(ä)ñridäm közläri (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

t(ä)ñridäm közläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

t(ä)ñridäm (S) / köz (İ): Sıfat tamlaması

kör- (F) / y(a)rılıka- (YF): Birleşik fiil grubu

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış ıdok tillig ärdiniläri üzä bir ünin bo nom

Z.

ärdiniq nomladaçı nomçıq ögä alkayı: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış ıdok tillig ärdiniläri (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış ıdok tillig ärdiniläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış ıdok tillig (S) / ärdini (İ): Sıfat tamlaması

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış (S) / ıdok (S) / til (İ): Sıfat tamlaması

öñin öñin k(ä)ntü k(ä)ntü oñaru ävrilmış: Sıfat-fiil grubu

Z.

Z.

Z.

Y.

öñin (İ) / öñin (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

bir ünin bo nom ärdiniq nomladaçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bir ünin bo nom ärdiniq nomladaçı: Sıfat-fiil grubu

Z.

N.

Y.

bir (S) / ün (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ög- (F) / alka- (F): Tekrar grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **95** ädgü ädgü ulug äränlärnin tözün(i) ya uduñ s(ä)n bo täriñdä täriñ idok

nom ärdini yörügin açä yada keñürü nomlagalı (544-547)

Günümüz Türkçesiyle;

Ey ulu erenlerin en soylusu, bu derinde derin, kutsal öğreti mücevherini açarak iyi iyi öğretebildin.

ädgü ädgü ulug äränlärnin tözün(i) ya uduñ s(ä)n bo täriñdä täriñ idok nom

Z.

CDU.

Y.→

ärdini yörügin açä yada keñürü nomlagalı

Z.

Z.

←Y.

(s(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ulug äränlärnin (TY) / tözün(i) (TN): Belirtili isim tamlaması

ulug (S) / äränlä (İ): Sıfat tamlaması

ädgü (İ) / ädgü (İ): Tekrar grubu

bo täriñdä täriñ idok nom ärdini yörügin açä yada: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / täriñdä täriñ idok nom ärdini yörügi (İ): Sıfat tamlaması

täriñdä täriñ idok nom ärdini (TY) / yörügi (TN): Belirtisizi isim tamlaması

täriñdä täriñ (S) / idok (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

täriñdä täriñ: Bulunma grubu

nom ärdini: Eksiz tamlama

aç- (F) / yad- (F): Tekrar grubu

nomla- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 96 yügdün s(ä)n ülgülänçsiz täñläçsiz buyan ädgü kılınçlıg ulug bädük

ediz yükmäkiğ sindirdin (547-550)

Günümüz Türkçesiyle;

Ölçülemez, erdemli, iyi amelli, yüce yığını da yığdın.

yügdün s(ä)n ülgülänçsiz täñläçsiz buyan ädgü kılınçlıg ulug bädük ediz

Y.→

yükmäkiğ sindirdin

N. ←Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ülgülänçsiz täñläçsiz (S) / buyan ädgü kılınçlıg (S) / ulug bädük (S) / ediz (S) /
yükmäk (İ): Sıfat tamlaması

ülgülänçsiz (İ) / täñläçsiz (İ): Tekrar grubu

buyan (İ) / ädgü kılınç (İ): Tekrar grubu

ulug (İ) / bädük (İ): Tekrar grubu

yüg- (F) / sindir- (F): Tekrar grubu

→ 97 bo nom ärdinig äşitdäçilär ymä yetinçsiz tutunçsız ulug törlüg

buyan ägdü kılınçlarıg bulurlar kazganurlar (550-553)

Günümüz Türkçesiyle;

*Bu öğreti mücevherini dinleyecekler de (dinleyecek olanlar) erişilmez ulu, türlü
erdemlerini elde edip kazanırlar.*

bo nom ärdinig äşitdäçilär ymä yetinçsiz tutunçsız ulug törlüg buyan ägdü

Ö. CDU.

kılınçlarıg bulurlar kazganurlar

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

yetinçsiz tuğunçsız (S) / ulug (S) / törlüg (S) / buyan ägdü kılınçlar (İ): Sıfat tamlaması

yetinçsiz (İ) / tuğunçsız (İ): Tekrar grubu

buyan (İ) / ägdü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

bul- (F) / kazgan- (F): Tekrar grubu

→ 98 takı nä ayıtmış k(ä)rgäk (554)

Günümüz Türkçesiyle;

Daha ne söylemeli?

takı nä ayıtmış k(ä)rgäk

CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre soru cümlesi

→ 99 bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış buyan ägdü

kılınçlarıg nä üçün tep tesär ulug äranlärniñ tözüni ya birök kim kayu tını(ı)glar

bo nom ärdiniğ aşıdsärlär ötrü üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan

kutıña agınçsız ävrilinçsiz bolurlar (554-563)

Günümüz Türkçesiyle;

Yazmaktan, yazdırmaktan, her zaman okumaktan, okutmaktan süren erdemlerini ne için deyip söyleseler, yüce varolanların soylusu ey, her kim, hangi canlılar bu öğreti mücevherini işitseler, o zaman ulaşılmaz, en üstün, iyi, doğru düzgün sezme, Buda saadetine dönüşsüz (dönüşü olmayan bir biçimde) ulaşırlar.

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış buyan ädgü kılınçlarıq

nä üçün tep tesär uluq äränlärnin tözüni ya birök kim kayu tınl(ı)qlar bo nom

Z. CDU.

ärdinigi äşidsärlär ötrü üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutına

Z. Z. YT.

agınçsız ävrilincisiz bolurlar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış buyan ädgü kılınçlarıq

nä üçün tep tesär: I. şart unsuru

Z. Y.

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış buyan ädgü kılınçlarıq

nä üçün tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış buyan ädgü kılınçları:
Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış (S) / buyan ädgü kılınçlar
(İ): Sıfat tamlaması

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın turmış: Sıfat-fiil grubu

Z.

Y.

bitimäktin bititmäktin uzatı okımaktın okıtmaktın: Bağlama grubu

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ulug äränläriñ (TY) / tözüni (TN): Belirtili isim tamlaması

ulug (S) / äränläri (İ): Sıfat tamlaması

birök kim kayu tınl(ı)glar bo nom ärdiniğ äşidsärlär: II. şart unsuru

Z. CDU. Ö. N. Y.

kayu (S) / tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak (TY) / kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üzäliksiz (S) / üstünki (S) / yeg (S) / köni tüz (S) / tuymak (İ): Sıfat tamlaması

köni (İ) / tüz (İ): Tekrar grubu

burhan (TN) / kutı (TY): Belirtisizi isim tamlaması

aginçsız ävrilinçsız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

aginçsız (İ) / ävrilinçsız (İ): Tekrar grubu

→ **100** anın amtı s(ä)n tözünlär ogli ya ken käligmä üqlärtä kaçıglanmaklıg
küçünj üzä asankelar içindäki alp kılguluk işlärig tüzü tükäl kılıp iki törlüg
yeviglärin ägsüksüz yevätip kamag tözünlär kızıgindin ärtip üç uguş yertinçütün
ünüp alkuta başdınkı yeg bolup sögütlär eligi m(a)habodi sögüt tipintä v(a)žirlıg
v(a)çirazan örgün üzäsintä b(ä)k bagdaşını olorup şimnu süüsin uçup burhan
kutın bulup üç tægziñç iki y(e)g(i)rmi bölöklüg darmaçak(i)r nom tilgänin ävirip
üzäliksiz nomlug küvrügüg yañkurtu tokıp üzäliksiz ädgü tetyük nomlug labayıg
ädgüti ürüp üzäliksiz yeg başdınkı idok nomlug toogug örü tikip üzäliksiz y(a)ruk
yaşuk nomlug yula tamturup üzäliksiz noş çatıglıg nomlug yagmur yagıtıp
ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut sanınça tınl(ı)glarınj nizvanılıg
kadguların tarkarıp uçsuz kızıgsız ulug ämgäklıg taloy ügüztin kaçürüp ulsuz
tüpsüz tugmak ölmäklıg sansarlıg tægziñçtin taşkaru tartıp sansız sakışsız
burhanlar birlä ogağmadın tuş bolguluk ädgülärkä tükällıg kılgay s(ä)n tep
y(a)rılıkagay tep y(a)rılıkadı (563-597)

GünümüzTürkçesiyle;

*Onun için şimdi ey sen soylular oğlu, gelecek zamanlarda gayretli gücünle
Asamkhyeya içindeki cesurca işleri tamamıyla yerine getirip iki çeşit
donanımlarla eksiksiz donatıp bütün soylular arasından geçip üç nesil dünyayla
ortaya çıkıp hepsinde en baştaki, iyi olup söğütler hükümdarı Mahabodhi söğüt
dibinde elmas işlemeli Vajrapani taht üzerinde sağlam bağdaş kurup, oturup
şeytan ordusunu yenip Buda saadetine ulaşip üç tomar on iki bölümlü
Dharmacakra öğreti tekerleğiyle çevirip en üst öğreti davulunu çalıp, en üst, iyi
diye adlandırılan öğreti borazanını iyice üfleyip, en üst, iyi, en baştaki kutsal
öğreti bayrağını yukarı dikip, en üstün parıltılı öğreti meşalesini tutuşturup, en
üstün tatlı lezzetli öğreti yağmurunu yağdırıp sayısız, yüz bin tümen, Koti*

sonsuz sayısınca canlıların ihtiraslı kaygılarını uzaklaştırıp, uçsuz bucaksız büyük zahmetli okyanustan geçirip, sonsuz doğum-ölüm Samsara döngüsünden dışarı çekip, sayısız hesapsız Budalar ile gözden kaçırmadan zaman olacak iyiliklere tamamlayacaksın diye buyuracak deyip bildirdi.

anın amtı s(ä)n tözünlär oqlı ya ken kälıgmä üdlärtä katıqlanmaklıg küçün üzä

Z. Z.

asankelar içindäki alp kılğuluk işläriğ tüzü tükäl kılıp iki törlüg yevıglärin

äqsüksüz yevätıp kamağ tözünlär kızığındin ärtıp üç uguş vertinçütin ünüp

alkuta başdınkı yeg bolup söğütlär elıgı m(a)habodı sögüt tipintä v(a)žırlıg

v(a)çırazan örgün üzäsintä b(ä)k bağdaşını olorup şimnu süüsin utup burhan

kutın bulup üç täğzinç iki y(e)g(i)rmi bölöklüg darmaçak(i)r nom tilğanin ävirip

üzäliksiz nomluğ küvrügüg yañkurtu tokıp üzäliksiz ädgü tetyük nomluğ labayıg

ädgüti ürüp üzäliksiz yeg başdınkı ıdok nomluğ tooquğ örü tikip üzäliksiz y(a)ruk

yaşuk nomluğ yula tamturup üzäliksiz noş tatıqlıg nomluğ yağmur yaqıtıp

ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut sanınça tınl(ı)glarınñ nizvanılıg

kadguların tarkarıp uçsuz kırıqsız ulug ämgäklig taloy ügüztin kâçürüp ulsuz

tüpsüz tuğmak ölmäklig sansarlıg tägzinçtin taşkaru tartıp sansız sakıssız

burhanlar birlä oğadmadın tuş bolguluk ädgülärkä tükällig kılğay s(ä)n tep

y(a)rlıkagay tep y(a)rlıkadı

Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tözünlär (TY) / oğlı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ken käligmä üdlärtä katıqlanmaklıg küçün üzä asankelar içindäki alp kılğuluk

ışläriq tüzü tükäl kılıp iki törlüg yevıglärin ägsüksüz yevätıp kamağ tözünlär

käzigindin ärtip üç uğuş yertinçütin ünüp alkuta başdınkı yeg bolup sögütlär eliği

m(a)habodi sögüt tipintä v(a)žirliq v(a)çirazan örgün üzäsintä b(ä)k bağdaşını

olorup şimnu süüsin utup burhan kutın bulup üç tığzinç iki y(e)g(i)rmi bölöklüg

darmaçak(i)r nom tilgänin ävirip üzäliksiz nomluğ küvrügüg yañkurtu tokıp

üzäliksiz ädgü tetyük nomluğ labayıg ädgüti ürüp üzäliksiz yeg başdınkı ıdok

nomluğ toogug örü tikip üzäliksiz y(a)ruk yaşuk nomluğ yula tamturup üzäliksiz

noş tatıqlıq nomluğ yaqmur yağıtıp ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut

sanınça tın(ı)gların nızvanılıg kadguların tarkarıp uçsuz kızıqsız ulug ämgäklig

taloy ügüztin kaçürüp ulsuz tüpsüz tuğmak ölmäklig sansarlıg tığzinçtin taşkaru

tartıp sansız sakışsız burhanlar birlä oğadmadın tuş bolguluk ädgülärkä tükällig

kılğay s(ä)n tep y(a)rlıkağay tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

1. İç cümle:

ken käligmä üdlärtä katıqlanmaklıg küçün üzä asankelar içindäki alp kılğuluk

işläriq tüzü tükäl kılıp iki törlüg yevıqlärin ägsüksüz yevätip kamağ tözünlär

kāzigindin ārtip üç uğuş yertinçütin ünüp alkuta başdınkı yeg bolup sögütlār eliqi

m(a)habodi sögüt tipintā v(a)žirlıg v(a)çirazan örgün üzāsintā b(ā)k bağdaşinu

olorup şimnu süüsin utup burhan kutın bulup üç tægziñç iki y(e)g(i)rmi bölöklüg

darmaçak(i)r nom tilgānin āvirip üzāliksiz nomlug küvrügüg yānkurtu tokıp

üzāliksiz ādgü tetyük nomlug labayıg ādgüti ürüp üzāliksiz yeg başdınkı ıdok

nomlug toogug örü tikip üzāliksiz y(a)ruk yaşuk nomlug yula tamturup üzāliksiz

noş tātıqlıg nomlug yağmur yağıtıp ülgüsüz sansız yüz miñ tūmān kolti nayut

sanınça tınl(ı)gların nızvanılıg kadguların tarkarıp uçsuz kızıqsız ulug āmqāklıg

taloy ügüztin káčürüp ulsuz tüpsüz tuğmak ölmāklıg sansarlıg tægziñçtin taşkaru

tartıp sansız sakışsız burhanlar birlā ogadmadın tuş bolguluk ādgülārka tükāllıg

kılqay s(ā)n tep y(a)rlıkaqay

Z. Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. İç cümle:

ken käligmä üdlärtä katıqlanmaklıq küçün üzä asankelar içindäki alp kılğuluk

ışläriğ tüzü tükäl kılıp iki törlüg yeviglärin ägsüksüz yevätip kamağ tözünlär

Z.

Z.

käzigindin ärtip üç uğuş yertinçütin ünüp alkuta başdınkı yeg bolup söğütlär eliği

Z.

Z.

Z.

m(a)habodi sögüt tipintä v(a)žirliq v(a)çirazan örgün üzäsintä b(ä)k bağdaşnu

olorup şimnu süüsin utup burhan kutın bulup üç tägzinç iki v(e)g(i)rmi bölöklüg

Z.

Z.

Z.

darmaçak(i)r nom tilgänin ävirip üzäliksiz nomluğ küvrügüg yañkurtu tokıp

üzäliksiz ädgü tetyük nomluğ labayıq ädgüti ürüp üzäliksiz yeg başdınkı idok

Z.

nomluğ tooquğ örü tikip üzäliksiz v(a)ruk yaşuk nomluğ yula tamturup üzäliksiz

Z.

Z.

noş tatıqlıq nomluq yaqmur yaqıtıp ülgüsüz sansız yüz miñ tımän kolti nayut

Z.

sanınça tın(l)ıqların nızvanılıq kadguların tarkarıp uçsuz kırıqsız ulug ämgäklig

Z.

taloy ügüztin kaçürüp ulsuz tüpsüz tuqmak ölmäklig sansarlıq tägzinçtin taşkaru

tartıp sansız sakıışsız burhanlar birlä ogadmadın tuş bolguluk ädgülärkä tükällig

Z.

Z.

YT.

kılgay s(ä)n

Y.

(s(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ken kälıgmä üdlärtä katıqlanmaklıq küçün üzä asankelar içindäki alp kılguluk

ışläriq tüzü tükäl kılıp iki törlüg yevıqlärin äqsüksüz yevätıp kamaq tözünlär

käziqindin ärtip üç uquş yertinçütin ünüp alkuta başdınkı yeg bolup sögütlär eligi

m(a)habodi sögüt tipintä v(a)žirliq v(a)çirazan örgün üzäsintä b(ä)k bağdaşını

olorup şimnu süsin utup burhan kutın bulup üç tægziñ iki y(e)g(i)rmi bölöklüg

darmaçak(i)r nom tilgänin ävirip üzäliksiz nomlug küvrügüg yañkurtu tokıp

üzäliksiz ädgü tetyük nomlug labayıg ädgüti ürüp üzäliksiz yeg başdınkı ıdok

nomlug toogug örü tikip üzäliksiz y(a)ruk yaşuk nomlug yula tamturup üzäliksiz

noş tatıglıg nomlug yaqmur yağıtıp ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut

sanınça tınl(ı)glarınñ nizvanılıg kadguların tarkarıp uçsuz kızıqsız ulug ämqäklıg

taloy ügüztin kaçürüp ulsuz tüpsüz tuqmak ölmäklıg sansarlıg tægziñtin taşkaru

tartıp sansız sakışsız burhanlar birlä oqadmadın tuş bolguluk ädgülärkä tükällıg

kılgay s(ä)n tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ken käligmä üdlärtä katıqlanmaklıg küçün üzä asankelar içindäki alp kılguluk

Z. Z.

ışläriq tüzü tükäl kılıp: Zarf- fiil grubu

N. Y.

ken käligmä (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

ken kâligmä: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

kağıglanmaklıg küçün (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

kağıglanmaklıg küçün: İyelik grubu

kağıglanmaklıg (S) / küç (İ): Sıfat tamlaması

asankelar içindäki (S) / alp kılğuluk (S) / işlär (İ): Sıfat tamlaması

asankelar (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

alp kılğuluk: Sıfat-fiil grubu

Y.

tüzü tükäl kılıp: Zarf-fiil grubu

Y.

tüzü (İ) / tükäl (İ): Tekrar grubu

iki törlüg yeviglärin äqsüksüz yevätip: Zarf-fiil grubu

Z. Z. Y.

iki törlüg (S) / yeviglär (İ): Sıfat tamlaması

iki (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

kamag tözünlär kâzigindin ärtip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

kamag (S) / tözünlär kâzigi (İ): Sıfat tamlaması

tözünlär (TY) / kâzigi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üç uguş yertinçütin ünüp: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

üç uguş (S) / yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / uğuş (İ): Sıfat tamlaması

alkuta başdınıkı yeg bolup: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

başdınıkı (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yeg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

söğütlär eligi m(a)habodi söğüť tipintä v(a)žirliq v(a)çirazan örgün üzäsintä b(ä)k

Ö. YT. YT. Z.

bağdaşınıu olorup: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

söğütlär eligi m(a)habodi: Unvan grubu

söğütlär (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

söğüť (TY) / tipi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

v(a)žirliq v(a)çirazan örgün (TY) / üzäsi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

v(a)žirliq (S) / v(a)çirazan örgün (İ): Sıfat tamlaması

v(a)çirazan örgün: Eksiz tamlama

şimnu süüsin utup: Zarf- fiil grubu

N. Y.

şimnu (TY) / süüsi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

burhan kutın bulup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

burhan (TY) / kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üç täqzinq iki v(e)g(i)rmi bölöklüq darmaçak(i)r nom tilgänin ävirip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

üç tægziñç (S) / iki y(e)g(i)rmi bölöklüg (S) / darmaçak(i)r nom tilgäni (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / tægziñç (İ): Sıfat tamlaması

iki y(e)g(i)rmi (S) / bölök (İ): Sıfat tamlaması

iki y(e)g(i)rmi: Sıfat tamlaması

darmaçak(i)r (İ) / nom tilgäni (İ): Tekrar grubu

nom (TY) / tilgäni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üzäliksiz nomlug küvrügüg yanıkurtu tokıp: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

üzäliksiz (S) / nomlug küvrüg (İ): Sıfat tamlaması

nomlug (S) / küvrüg (İ): Sıfat tamlaması

üzäliksiz ädgü tetyük nomlug labayıq ädqüti ürüp: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

üzäliksiz (S) / ädgü tetyük (S) / nomlug labayı (İ): Sıfat tamlaması

nomlug (S) / labayı (İ): Sıfat tamlaması

ädgü tetyük: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

üzäliksiz yeg başdinkı ıdok nomlug toogug örü tikip: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

üzäliksiz (S) / yeg (S) / başdinkı (S) / ıdok (S) / nomlug toog (İ): Sıfat tamlaması

nomlug (S) / toog (İ): Sıfat tamlaması

üzâliksiz y(a)ruk yaşuk nomlug yula tamturup: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

üzâliksiz (S) / y(a)ruk yaşuk (S) / nomlug yula (İ): Sifat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaşuk (İ): Tekrar grubu

nomlug (S) / yula (İ): Sifat tamlaması

üzâliksiz noş tatıglıq nomlug yagmur yaqıtıp: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

üzâliksiz (S) / noş tatıglıq (S) / nomlug yagmur (İ): Sifat tamlaması

noş (S) / tatıq (İ): Sifat tamlaması

nomlug (S) / yagmur (İ): Sifat tamlaması

ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut sanınça tınl(ı)glarınıñ nizvanılıq

kadguların tarkarıp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ülgüsüz sansız yüz miñ tümän kolti nayut sanınça tınl(ı)glarınıñ (TY) / nizvanılıq kadguları (TN): Belirtili isim tamlaması

ülgüsüz sansız (S) / yüz miñ tümän (S) / kolti nayut sanınça (S) / tınl(ı)glar (İ): Sifat tamlaması

ülgüsüz (İ) / sansız (İ): Tekrar grubu

yüz miñ (S) / tümän (İ): Sifat tamlaması

yüz miñ: Sayı grubu

kolti nayut (TY) / sanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kolti (İ) / nayut (İ): Tekrar grubu

uçsuz kırıksız ulug ämgäklig taloy ügüztin kaçürüp: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

uçsuz kırıksız (S) / ulug (S) / ämgäklig (S) / taloy ügüz (İ): Sifat tamlaması

uçsuz (İ) / kırıksız (İ): Tekrar grubu

taloy (İ) / ügüz (İ): Tekrar grubu

ulsuz tüpsüz tugmak ölmäklig sansarlıg tägzinçtin taşkaru tartıp: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

ulsuz tüpsüz tugmak ölmäklig sansarlıg tägzinçtin (İ) / taşkaru (ÇE): Edat grubu

ulsuz tüpsüz (S) / tugmak ölmäklig (S) / sansarlıg (S) tägzinç (İ): Sifat tamlaması

ulsuz (İ) / tüpsüz (İ): Tekrar grubu

tugmak (İ) / ölmäk (İ): Tekrar grubu

sansız sakışsız burhanlar birlä oqadmadın: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

sansız sakışsız burhanlar (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

sansız sakışsız (S) / burhanlar (İ): Sifat tamlaması

sansız (İ) / sakışsız (İ): Tekrar grubu

tuş bolguluk (S) / ädgülär (İ): Sifat tamlaması

tuş bolguluk: Sifat-fiil grubu

Y.

tükällig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **101** ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yänä ök t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka

inçä tep ötündilär (597-600)

Günümüz Türkçesiyle;

O zaman dört Maharaj Tanrılar, yine Tanrılar Tanrısı Buda'ya şöyle deyip arz ettiler.

ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yänä ök t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka inçä tep

Z.

Ö.

Z. CDU.

YT.

Z.

ötündilär

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Unvan grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **102** atı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg

kopda kötrülmiş nom eligi at(ı)g nom ärđini ken käligmä üddä ap ymä amtı

közünür üddä munçulayu ulug asıg tusu kıltaçı munçulayu ädgülärkä tükäl
tägürdäçi tetir (600-608)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıya değer Tanrım, bu altın renkli, parıltılı, bütünüyle yükselmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevheri, gelecek zamanda da şimdiki zamanda da bu şekilde büyük fayda sağlayacak, bu şekil iyiliklere tamamen eriştirecektir.

atı kötrülmüş ayakga tägimlik t(ä)ñrim bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda

CDU.

kötrülmüş nom eligi atl(ı)g nom ärdini ken kälıgmä üddä ap ymä amtı közünür

Ö.

üddä munçulayu ulug asıg tusu kıltaçı munçulayu ädgülärkä tükäl tägürdäçi tetir

Z.

Y.

YT.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayakga tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) / ayakga tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayakga tägimlik: Yönelme grubu

bo (S) / altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom eligi atl(ı)g (S) / nom
ärdini (İ): Sıfat tamlaması

altun örlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklıg (S) / kopda kötrülmiş (S) / nom eligi atl(ı)g (İ):
Sıfat tamlaması

altun (S) / örl (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom eligi atl(ı)g: Bağlama grubu

nom (TY) / eligi (TN): Belirsiz isim tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

ken käligmä üđ ap ymä amtı köžünür üđ: Bağlama grubu

ken käligmä (S) / üç (İ): Sıfat tamlaması

ken käligmä: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

amtı köžünür (S) / üđ (İ): Sıfat tamlaması

amtı köžünür: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

uluğ asıg tusu kıl- (F) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

uluğ asıg tusu kıltaçı: Sıfat-fiil grubu

Y.

uluğ asıg tusu (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

uluğ (S) / asıg tusu (İ): Sıfat tamlaması

asıg (İ) / tusu (İ): Tekrar grubu

tägür- (F) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

munçulayu (S) / ädgülär (İ): Sıfat tamlaması

→ **103** anı için kim kayu eliglär hanlar birök bo nom ärdiniġ äşidġali bolsarlar ötrü ülgüsüz üküş burhanlarka tuşup ädgü yiltızlıġ urugug tarımış bolgaylar (608-613)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için herhangi hükümdarlar eğer bu öğretiyi mücevherini dinlerse bundan dolayı sayısız çok Budalarla karşılaşır iyi, esaslı kökü ekmiş olacaklar.

anı için kim kayu eliglär hanlar birök bo nom ärdiniġ äşidġali bolsarlar ötrü

Z. CDU. Ö. Z. Z.

ülgüsüz üküş burhanlarka tuşup ädgü yiltızlıġ urugug tarımış bolgaylar

Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anı (İ) / için (ÇE): Edat grubu

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

eliglär (İ) / hanlar (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdiniġ äşidġali bolsarlar: Şart unsuru

Z. Y.

bo nom ärdiniġ äşidġali: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ülgüsüz üküş burhanlarka tuşup: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

ülgüsüz üküş (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (İ) / üküş (İ): Tekrar grubu

ädgü (S) / yıltızlıg (S) / urug (İ): Sıfat tamlaması

tarımış (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **104** ol eliglär hanlarıg biz kamağun küyü küzätü tutup ulug törlüg asıgka

ädgükä tägürgälir üçün k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqımız birlä közünmüz ät'özin ol

anutmış eemiş arıg turug nomlug oronta nom äşidgäli barı täqingäy biz

(613-621)

Günümüz Türkçesiyle;

O hükümdarları biz hep kollayıp büyük, türlü faydaya iyiliğe erıştirmek için kendi topluluğumuz ile görünmez bedenle, o süslenmiş, temiz öğretili yerde öğreti dinlemek için gideceğiz.

ol eliglär hanlarıg biz kamağun küyü küzätü tutup ulug törlüg asıgka ädgükä

tägürgälir üçün k(ä)ntü k(ä)ntü kuvraqımız birlä közünmüz ät'özin ol anutmış

Z.

eemiş arıg turug nomlug oronta nom äşidgäli barı täqingäy biz

Z.

Y.

(biz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol eliglär hanlarig biz kamağun küyü küzätü tutup ulug törlüg asıgka ädgükä
tägürgäilir (F) / üçün (ÇE): Edat grubu

ol eliglär hanlarig biz kamağun küyü küzätü tutup ulug törlüg asıgka ädgükä

Z.

YT.

YT.

tägürgäilir: Zarf-fiil grubu

Y.

ol eliglär hanlarig biz kamağun küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

N.

Ö.

Z.

Y.

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

eliglär (İ) / hanlar (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

ulug törlüg (S) / asıgka (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü k(ä)ntü kuvragımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü kuvragımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü (S) / kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

közünmüz (S) / ät'öz (İ): Sıfat tamlaması

ol anutmuş etmiş arıg turug nomlug oronta nom äşidgäli: Zarf-fiil grubu

YT.

N. Y.

ol (S) / anutmuş etmiş arıg turug nomlug oron (İ): Sıfat tamlaması

anutmuş etmiş (S) / arıg turug (S) / nomlug (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

anut- (F) / et- (F): Tekrar grubu

arıg (İ) / turug (İ): Tekrar grubu

bar- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **105** biziñçiläyü ök äzrua t(ä)ñri hormuzta t(ä)ñri sarasvaṭe t(ä)ñri şirikene
kut t(ä)ñrisi vasundare yer hatunı sançanaçaye yer uruñutı säkiz otuz bag
t(ä)ñrilär kuvragı ulug ärklig maheşvare t(ä)ñri v(a)çirapani toña manibadire
uruñut karininiñ anası beş yüz kuvragları birlä anavaṭapte luu hanı ulug taloy
ügüz ärkligi başlap ülgüsüz üküş t(ä)ñrilär yäklär kuvragı ymä ök ät'özün ol
eligliär hanlar orḍosıta ol nom nomlaguluk oronta nom tıñka yığılgaylar
(621-636)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bizim gibi Brahma Tanrı, Indra Tanrı, Saravasti Tanrı, Srikanya saadet Tanrısı, Vasumdhara yeryüzü kraliçesi, Sançanaçaye yeryüzü komutanı, yirmi sekiz tanrılar sülale topluluğu, büyük, güçlü Maheşvara Tanrı, Vajrapani, Manibhadra komutan karini'nin anası beş yüz topluluklarıyla anavatapte ejderha hükümdarı, ulu okyanus gücü başta olmak üzere sayısız çok tanrılar şeytanlar topluluğu da işte bedeniyle o hükümdarlar sarayında, o öğretinin açıklanacağı yerde öğretisi sesine toplanacaklar.

biziñçiläyü ök äzrua t(ä)ñri hormuzta t(ä)ñri sarasvate t(ä)ñri şirikene kut t(ä)ñrisi

Z. CDU.

vasundare yer hatunı sançanaçaye yer uruñutı säkiz otuz bağ t(ä)ñrilär kuvraqı

uluğ ärkliq maheşvare t(ä)ñri v(a)çirapani toña manibadire uruñut karininin

anası beş yüz kuvraqları birlä anavatapte luu hanı uluğ taloy üqüz ärkliqi başlap

Z.

ülgüsüz üküş t(ä)ñrilär yäklär kuvraqı ymä ök ät'özin ol eliglär hanlar ordosınta

Ö.

CDU.CDU. Z.

YT.

ol nom nomlaguluk oronta nom tıñka yığılgaylar

YT.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

äzrua t(ä)ñri hormuzta t(ä)ñri sarasvate t(ä)ñri şirikene kut t(ä)ñrisi vasundare

yer hatunı sançanaçaye yer uruñutı säkiz otuz bağ t(ä)ñrilär kuvraqı uluğ ärkliq

maheşvare t(ä)ñri v(a)çirapani toña manibadire uruñut karininin anası beş yüz

kuvragları birlä anavatapte luu hanı ulug taloy ügüz ärkliqi başlap: Zarf-fiil grubu

Ö.

äzrua t(ä)ñri hormuzta t(ä)ñri sarasvaŧe t(ä)ñri ŧirikene kut t(ä)ñrisi vasundare
yer hatunı sançanaçaye yer uruñutı säkiz otuz bag t(ä)ñrilär kuvragı ulug ärklig
maheŧvare t(ä)ñri v(a)çirapani toña manibadire uruñut karininiñ anası beŧ yüz
kuvragları birlä anavaŧapte luu hanı ulug taloy ügüz ärkliqi: Bağlama grubu

äzrua t(ä)ñri: Unvan grubu

hormuzta t(ä)ñri: Unvan grubu

sarasvaŧe t(ä)ñri: Unvan grubu

ŧirikene kut t(ä)ñrisi: Unvan grubu

kut (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

vasundare yer hatunı: Unvan grubu

yer (TY) / hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sançanaçaye yer uruñutı: Unvan grubu

yer (TY) / uruñutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

säkiz otuz bag t(ä)ñrilär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

säkiz otuz bag (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

säkiz otuz (S) / bag (İ): Sıfat tamlaması

säkiz otuz: Sayı grubu

ulug (S) / ärklig (S) / maheŧvare t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

maheŧvare t(ä)ñri: Unvan grubu

v(a)çirapani toña: Unvan grubu

manibadire uruñut: Unvan grubu

uruñut karininiñ anası: Unvan grubu

karininiġ (TY) / anası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

beş yüz kuvragları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

beş yüz (S) / kuvrag (İ): Sifat tamlaması

beş yüz: Sifat tamlaması

anavaçapte luu hanı: Unvan grubu

luu (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

uluġ (S) / taloy ügüz ärkliġi (İ): Sifat tamlaması

taloy ügüz (TY) / ärkliġi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

taloy (İ) / ügüz (İ): Tekrar grubu

ülgüsüz üküş (S) / t(ä)ñrilär yäklär kuvragı (İ): Sifat tamlaması

ülgüsüz (İ) / üküş (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñrilär (TY) / yäklär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / eliglär hanlar orçosı (İ): Sifat tamlaması

eliglär hanlar (TY) / orçosı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

eliglär (İ) / hanlar (İ): Tekrar grubu

ol (S) / nom nomlaguluk oron (İ): Sifat tamlaması

nom nomlaguluk (S) / oron (İ): Sifat tamlaması

nom nomlaguluk: Sifat-fiil grubu

N. Y.

nom tıñ: Eksiz tamlama

→ **106** atı kötrülmiş a ötrü ol üdün biz kamagun t(ä)ñrilär kuvragı ol

yalañuklar hanın ädgü öġli yolçı yerçi alınıp kop süzök köñülin ol eliglär hanlar

birlä nom äşidip nomluĝ noş tatıĝ üzä todĝay kangay biz (636-642)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş (tanrım), bundan dolayı o vakit, biz bütün tanrılar topluluĝu o insanlar hükümdarıyla iyi, düşünceli rehber seçip bütün(üyle) temiz gönülle o hükümdarlarla öğreti dinleyip öğreti ile ilgili tatlı lezzeti ile doyacaĝız.

atı kötrülmiş a ötrü ol üdün biz kamaĝun t(ä)ñrilär kuvraĝı ol yalañuklar hanın

CDU. Z. Z. Ö. Z. CDU.

ädĝü öĝli yolçı yerçi alınıp kop süzök köñülin ol eliĝlär hanlar birlä nom äşidip

Z. Z.

nomluĝ noş tatıĝ üzä todĝay kangay biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş: İsnat grubu

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñrilär kuvraĝı (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñrilär (TY) / kuvraĝı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol yalañuklar hanın ädĝü öĝli yolçı yerçi alınıp: Zarf-fiil grubu

N. N. Y.

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sıfat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ädgü ögli (S) / yolçı yerçi (İ): Sıfat tamlaması

ädgü ögli: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

yolçı (İ) / yerçi (İ): Tekrar grubu

kop süzök köñülin ol eliglär hanlar birlä nom äşidip: Zarf-fiil grubu

Z. Z. N. Y.

kop süzök (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

kop (S) / süzök (İ): Sıfat tamlaması

ol eliglär hanlar (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

eliglär (İ) / hanlar (İ): Tekrar grubu

nomlug noş taığı (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

nomlug noş taığı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomlug (S) / noş (S) / taığı (İ): Sıfat tamlaması

toğ- (F) / kan- (F): Tekrar grubu

→ **107** bo ok sävinçtä ötgürü ol elig hanıg eli uluşı bodunı karası birlä alku

üddä koluta kop törlüg adasınta tudasınta küyü küzätü tägingäy biz (643-647)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bu sevinçten ötürü o hükümdarı, memleketi, halkı ile tüm zamanlarda, her türlü tehlikede gözetip (yerine getireceğiz.)

bo ok sävinçtä ötgürü ol elig hanıq eli uluşı bodunı karası birlä alku üddä koluta

Z.

N.

N.

Z.

Z.

kop törlüg adasınta tudasınta küyü küzätü tägingäy biz

YT.

Y.

(biz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo ok sävinçtä (İ) / ötgürü (ÇE): Edat grubu

bo (S) / sävinç (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

eli uluşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

bodunı karası (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

bodunı karası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

alku (S) / üç kolu (İ): Sıfat tamlaması

üç (İ) / kolu (İ): Tekrar grubu

kop törlüg (S) / adası tudası (İ): Sıfat tamlaması

kop (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

adası tudası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **108** t(ä)ñrim birök yänä t(ä)ñrim kayu eliglär hanlarınñ elintä uluşınta bo nom ärdini bar ärip kertgünmäsar ädgärmäsär äşidmäsar tıñlamasar ayamasar ağırlamasar yänä bo nom ärdiniğ tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıg ymä açınmasar ayamasar ötrü biz kamagun t(ä)ñridäm kuvragımız birlä bo nom ärdiniğ äşidgäli bolmatın nomlug noş taığı üzä ägsük k(ä)rgäk bolup nom mänjisindin ogadıp çogsuz yalınsız küçsüz küsünsüz bolgay biz (648-660)
Günümüz Türkçesiyle;

Tanrım, yine tanrım bazı hükümdarların ülkesinde bu öğreti mücevheri var olduğuna inanmasa, dinlemese, saygı göstermese yine bu öğreti mücevherini yerine getirecek dört tür topluluğa da saygı göstermese, bundan dolayı biz bütün ilahi topluluğumuz ile bu öğreti mücevherini dinlemeden öğretiye ait hoş tattan eksik olup, öğreti mutluluğundan uzaklaşıp ışıksız, güçsüz olacağız.

t(ä)ñrim birök yänä t(ä)ñrim kayu eliglär hanlarınñ elintä uluşınta bo nom ärdini

CDU.

bar ärip kertgünmäsar ädgärmäsär äşidmäsar tıñlamasar ayamasar

ağırlamasar yänä bo nom ärdiniğ tutdaçı tört törlüg terin kuvraqıg ymä

Z. Z.

açınmasar ayamasar ötrü biz kamaqun t(ä)ñridäm kuvraqımız birlä bo nom

Z. Z. Ö. Z. Z.

ärdiniñ äşidgäli bolmatın nomluğ noş tatıqı üzä ägsük k(ä)rgäk bolup nom

Z.

mänisindin oğadıp çoqsuz yalınsız küçsüz küsünsüz bolğay biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu eligläñ hanlarınñ elintä uluşınta bo nom ärdini bar ärip kertgünmäsär

Z.

ädgärmäsär äşidmäsär tıñlamasar ayamasar ağırlamasar: I. şart unsuru

Y. Y. Y.

kayu eligläñ hanlarınñ elintä uluşınta bo nom ärdini bar ärip: Zarf-fiil

YT. N. Y.

kayu eligläñ hanlarınñ (TY) / eli uluşı (TN): Belirtili isim tamlaması

kayu (S) / elig han (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

kertgün- (F) / ädgär- (F): Tekrar grubu

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

bo nom ärdiniġ tutdaçı tört törlüg terin kuvragıġ ymä açınmasar ayamasar: II.

N.

CDU.

Y.

şart unsuru

bo nom ärdiniġ tutdaçı (S) / tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniġ tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

açın- (F) / aya- (F): Tekrar grubu

t(ä)ñridäm kuvragımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

t(ä)ñridäm kuvragımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

t(ä)ñridäm (S) / kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniġ äşidgäli bolmatın nomlug noş tatıġı üzä ägsük k(ä)rgäk bolup:

Z.

Z.

N.

Y.

Zarf-fiil grubu

bo nom ärdiniġ äşidgäli bolmatın: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

äŝid- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

nomlug noş tağığı (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

nomlug noş tağığı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomlug (S) / noş (S) / tağığ (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)rgäk (İ) / bol (YF): Birleşik fiil grubu

nom mänisindin oğadığ: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

nom (TY) / mänisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

çoğsuz yalinsız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğsuz (İ) / yalinsız (İ): Tekrar grubu

küçsüz küsünsüz (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küçsüz (İ) / küsünsüz (İ): Tekrar grubu

→ **109** üç yavlak yoldaki tınl(ı)đlar kuvrağı asılgay üstälgäy (660-662)

Günümüz Türkçesiyle;

Üç kötü yoldaki canlılar topluluğu artacak.

üç yavlak yoldaki tınl(ı)đlar kuvrağı asılgay üstälgäy

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üç yavlak yoldaki tınl(ı)glar (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üç yavlak yoldaki (S) / tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / yavlak (S) / yol (İ): Sıfat tamlaması

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

→ **110** t(ä)ñri yeri kişi aźunı esilgäy kooragay (662-663)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrı yeri, insan dünyası azalacak, mahvolacak.

t(ä)ñri yeri kişi aźunı esilgäy kooragay

Ö. Ö. Y. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(ä)ñri (TY) / yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kişi (TY) / aźunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **111** sansarlıg taloy ügüz içindä tægzingäylär (663-664)

Günümüz Türkçesiyle;

Samsara denizi içinde dolaşacaklar.

sansarlıq taloy ügüz içindä tãqzingäylär

YT.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sansarlıq (S) / taloy ügüz içi (İ): Sıfat tamlaması

taloy ügüz (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

taloy (I) / ügüz (İ): Tekrar grubu

→ **112** nirvanlıq inñin kızığığdaki yoltın ıragaylar (664-665)

Günümüz Türkçesiyle;

Nirvanaya ait öbür dünya kıyısındaki yoldan uzaklaşacaklar.

nirvanlıq inñin kızığığdaki yoltın ıragaylar

YT.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nirvanlıg inñin kıdıgđaki (S) / yol (İ): Sıfat tamlaması

nirvanlıg (S) / inñin kıdıg (İ): Sıfat tamlaması

inñin kıdıg: Eksiz tamlama

→ **113** atı kötrülmış ayagka tğimlik t(ä)ñrim kaçan biz bo töröläriğ körsär biz
ötrü elig uluşug ol elig hanıg ol bodunug karag tiñip ıdalap küyü küzätü tutguluk
köñöldin ketgäy biz yänä t(ä)ñrim yalanuz biz ök ol el luşug ol elig hanıg ol
bodunug karag tiñär ıdalayur ärmäz biz (666-674)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, ne zaman biz bu yasaları görsek ondan sonra ülkeyi, o hükümdarı, o halkı bırakıp gönülden gözetmeden gideceğiz yine tanrım, yalnız biz o ülkeyi, o hükümdarı, o halkı bırakmayız.

atı kötrülmış ayagka tğimlik t(ä)ñrim kaçan biz bo töröläriğ körsär biz ötrü elig

CDU.

Z.

Ö. Z.

uluşug ol elig hanıg ol bodunug karag titip ıdalap küyü küzätü tutguluk köñöldin

Z.

YT.

ketgäy biz yänä t(ä)ñrim yalanuz biz ök ol el uluşug ol elig hanıg ol bodunug

Y.

Z.

CDU.

Z.

Ö.CDU.

N.

N.

karag tiñär ıdalayur ärmäz biz

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemine göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu / olumsuz cümle

1. cümle:

kaçan biz bo töröläriq körsär biz ötrü eliq uluşuq ol eliq hanıq ol bodunuq karaq

Z. Ö. Z.

titip idalap küyü küzätü tutguluk köñüldin ketgäy biz

Z. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

t(ä)ñrim yalanuz biz ök ol el uluşuq ol eliq hanıq ol bodunuq karaq titär idalayur

CDU. Z. Ö. CDU. N. N. N.

ärmöz biz

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tögimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tögimlik: Yönelme grubu

kaçan biz bo töröläriq körsär biz: Şart unsuru

Z. Ö. N. Y.

bo (S) / törölär (İ): Sıfat tamlaması

eliq uluşuq ol eliq hanıq ol bodunuq karaq titip idalap: Zarf-fiil grubu

N. N. N. Y.

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

ol (S) / el han (İ): Sıfat tamlaması

el (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ol (S) / bodun kara (İ): Sıfat tamlaması

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

tiñ- (F) / idala- (F): Tekrar grubu

küyü küzätü tutguluk (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

küyü küzätü tutguluk: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

ol (S) / el uluş (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

ol (S) / el han (İ): Sıfat tamlaması

el (İ) / han (İ): Tekrar grubu

ol (S) / bodun kara (İ): Sıfat tamlaması

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

tiþ- ıdala- (F) / ár- (YF): Birleşik fiil grubu

tiþ- (F) / ıdala- (F): Tekrar grubu

→ **114** biznitä adın balık uluş orđo karşı küğçi küzätçi näçä tözün yavaş

t(ä)ñrilär ärsärlär olar barça biziñçiläyü ök tiþip ıdalap kodgay kemişgäylär ötrü ol

el uluşta öñi öñi adrok adrok ada tuda bolgay (674-681)

Günümüz Türkçesiyle;

Bizden başka ülkeyi, sarayı gözleyen ne kadar halim selim tanrılar varsa onların da hepsi bizim gibi vazgeçip terk edecekler sonra o ülkede başka başka, farklı farklı tehlike(ler) olacak.

biznitä adın balık uluş orđo karşı küğçi küzätçi näçä tözün yavaş t(ä)ñrilär

ärsärlär olar barça biziñçiläyü ök tiþip ıdalap kodgay kemişgäylär ötrü ol el uluşta

Z. Ö. CDU. Z. Y. Z. YT.

öñi öñi adrok adrok ada tuda bolgay

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

biznitä adın balık uluş orđo karşı küğçi küzätçi näçä tözün yavaş t(ä)ñrilär

ärsärlär olar barça biziñçiläyü ök titip idalap kodgay kämışgäylär

Z. Ö. CDU. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

ol el uluşta öñi öñi adrok adrok ada tuda bolgay

YT. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

biznitä adın balık uluş ordo karşı küğçi küzätçi näçä tözün yavaş t(ä)ñrilär

Z. Ö.

ärsärlär: Şart unsuru

Y.

biznitä adın: Bulunma grubu

balık uluş ordo karşı küğçi küzätçi (S) / näçä (S) / tözün yavaş (S) / t(ä)ñrilär (İ):
Sıfat tamlaması

balık uluş ordo karşı küğçi küzätçi

balık (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

orđo (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

kügçİ (İ) / küzätçİ (İ): Tekrar grubu

tözün (İ) / yavaş (İ): Tekrar grubu

tiğ- (F) / ıdala- (F): Tekrar grubu

koç- (F) / kâmiş- (F): Tekrar grubu

ol (S) / el uluş (İ): Sıfat tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

öñİ öñİ (S) / adrok adrok (S) / ada tuda (İ): Sıfat tamlaması

öñİ (İ) / öñİ (İ): Tekrar grubu

adrok (İ) / adrok (İ): Tekrar grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

→ **115** eli hanı el ornın içgingay (681-683)

Günümüz Türkçesiyle;

Hükümdar krallığını kaybedecek.

eli hanı el ornın içgingay

Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

eli hanı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

el (İ) / han (İ): Tekrar grubu

el (İ) / orun (İ): Tekrar grubu

→ **116** bodunı karası yavgan yavız köñüllüg bolgay (683-684)

Günümüz Türkçesiyle;

Halkı kötü gönüllü olacak.

bodunı karası yavgan yavız köñüllüg bolgay

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bodunı karası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

yavgan yavız köñüllüg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yavgan yavız (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

yavgan (İ) / yavız (İ): Tekrar grubu

→ **117** yintäm bäklämäk bukağulamak ölürmäk ämgätmäk tötüşmäk

karışmak yoña{a}rışmak ayıglaşmak yazuksuzug yalarmakta ulatı ayıg törölär

bolgay ötrü ol üdün ança tušta aç kız ig kägän yağı yavlak bolgay (684-691)

Günümüz Türkçesiyle;

Sürekli zincirleme, öldürme, acı çektirme, savaşıma, iftiraşıma, suçsuzlardan şüphelenme gibi kötü adetler olacak bundan dolayı o zaman, öyle vakitte açlık, kıtlık, hastalık, düşman olacak.

yintäm bāklāmāk bukaqulamak ölürmāk ämqätmāk tötüşmāk karışmak

yoṇa{a}rışmak ayıqlaşmak yazuksuzuq yalarmakta ulatı ayıq törölär bolgay

Ö.

Y.

ötrü ol üdün ança tušta aç kız ig kägän yağı yavlak bolgay

Z.

Z.

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

yintäm bāklāmāk bukaqulamak ölürmāk ämqätmāk tötüşmāk karışmak

yoṇa{a}rışmak ayıqlaşmak yazuksuzuq yalarmakta ulatı ayıq törölär bolgay

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

ötrü ol üdün ança tušta aç kız ig kägän yağı yavlak bolqay

Z. Z. Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bäklämək bukagulamak ölmäk ämgätmäk tötüşmək karışmak yoŋa{a}rşma
ayıglaşmak yazuksuzug yalarmakta ulatı ayıg törölär: Bağlama grubu

bäklä- (F) / bukagula- (F): Tekrar grubu

tötüş- (F) / karış- (F): Tekrar grubu

yoŋa{a}rş- (F) / ayıglaş- (F): Tekrar grubu

yazuksuzug yalarmak: İsim-fiil grubu

N. Y.

ayıg (S) / törölär (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

ança (S) / tuş (İ): Sıfat tamlaması

aç (İ) / kız (İ): Tekrar grubu

ig (İ) / kägän (İ): Tekrar grubu

yağı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

→ **118** basa basa kuçrukluğ yultuz tugay (691-692)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra kuruklu yıldız doğacak.

basa basa kudrukluğ yultuz tuğay

Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

basa (İ) / basa (İ): Tekrar grubu

kudrukluğ (S) / yultuz (İ): Sıfat tamlaması

→ 119 iki kün t(ä)ñri közüngäy (692-693)

Günümüz Türkçesiyle;

İki güneş Tanrısı görünecek.

iki kün t(ä)ñri közüngäy

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

iki (S) / kün t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

kün t(ä)ñri: Eksiz tamlama

→ 120 üdsüz kâzigsiz kün ay tutungay (693-694)

Günümüz Türkçesiyle;

Zamansız güneş ay tutulacak.

üdsüz kâzigsiz kün ay tutungay

Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üdsüz (İ) / kâzigsiz (İ): Tekrar grubu

kün (İ) / ay (İ): Tekrar grubu

→ 121 kara yürün yelü kögän b(ä)lgürgäy (694-695)

Günümüz Türkçesiyle;

Siyah beyaz gökkuşağı ortaya çıkacak.

kara yürün yelü kögän b(ä)lgürgäy

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kara yürüñ (S) / yelü kögän (İ): Sıfat tamlaması

kara yürüñ (İ): Tekrar grubu

yelü (İ) / kögän (İ): Tekrar grubu

→ **122** yavız irü b(ä)lgülär bolgay (695-696)

Günümüz Türkçesiyle;

Kötü işaretler olacak.

yavız irü b(ä)lgülär bolgay

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yavız (S) / irü b(ä)lgülär (İ): Sıfat tamlaması

irü (İ) / b(ä)lgülär (İ): Tekrar grubu

→ **123** uçar yultuzlar tüşgäy yer täpräqäy (696-697)

Günümüz Türkçesiyle;

Uçan yıldızlar düşecek, yer sallanacak.

uçar yultuzlar tüşgäy yer täpräqäy

Ö. Y. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

uçar yultuzlar tüşgäy

Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

yer täpräqäy

Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

uçar (S) / yultuzlar (İ): Sıfat tamlaması

→ **124** kuğug içintä ün üngäy suv taşğay üğsüz yël yagmur bolğay (697-699)

Günümüz Türkçesiyle;

Kuyu içinden ses yükselecek, su taşacak, zamansız yel yağmur olacak.

kudug içintä ün üngäy suv taşgay üdsüz yel yağmur bolgay

YT. Ö. Y. Ö. Y. Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

kudug içintä ün üngäy

YT. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

suv taşgay

Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

3. cümle

üdsüz yēl yagmur bolgay

Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kuğug (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yēl (İ) / yagmur (İ): Tekrar grubu

→ 125 tarıq tüş yemiş bütmägäy (699)

Günümüz Türkçesiyle;

Ekin, meyve, yemiş bitmeyecek.

tarıq tüş yemiş bütmägäy

Ö. Ö. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

→ 126 yat yagı küçädgäy (700)

Günümüz Türkçesiyle;

Yabancı düşman güçlenecek.

yat yağı küçüdüğü

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yat (S) / yağı (İ): Sıfat tamlaması

→ **127** bodun kara ämgäklik bolgay (700-701)

Günümüz Türkçesiyle;

Halk zahmet çekecek.

bodun kara ämgäklik bolgay

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

ämgäklik (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **128** öz yer suvta ögirmäksiz sävinmäksiz bolgay (701-702)

Günümüz Türkçesiyle;

Kendi yeryüzünde mutsuz olacak.

öz yer suvta ögirmäksiz sävinmäksiz bolgay

YT.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öz (S) / yer suv (İ): Sıfat tamlaması

yer (İ) / suv (İ): Tekrar grubu

ögirmäksiz sävinmäksiz (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ögir- (F) / sävin- (F): Tekrar grubu

→ **129** aşı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim inçip biz kamag t(ä)ñrilär tözün

yavaş kut vahşiklar kayu yer orontın tüzmiş üddä ok bo muntag ada tudalar

yavız artak törölär üküş bolgay (702-708)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, böylece biz, bütün tanrılar, halim selim ruhlar o yerden kaçtığımız zamanda bu şekil tehlikeler, kötü, bozuk töreler çok olacak.

atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim inçip biz kamağ t(ä)ñrilär tözün yavaş kut

CDU.

Z.

vahşiklar kayu yer orontın tæzmiş üddä ok bo muntağ ada tudalar yavız artak

Z.

CDU.

törölär üküş bolğay

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tægimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tægimlik: Yönelme grubu

biz kamağ t(ä)ñrilär tözün yavaş kut vahşiklar kayu yer orontın tæzmiş (S) / üç (İ): Sıfat tamlaması

biz kamağ t(ä)ñrilär tözün yavaş kut vahşiklar kayu yer orontın tæzmiş: Sıfat-fiil

Ö.

CDU.

CDU.

YT.

Y.

grubu

kamağ (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

tözün yavaş (S) / kut vahşiklar (İ): Sıfat tamlaması

tözün (İ) / yavaş (İ): Tekrar grubu

kut (İ) / vahşiklar (İ): Tekrar grubu

kayu (S) / yer oron (İ): Sıfat tamlaması

yer (İ) / oron (İ): Sıfat tamlaması

bo muntag (S) / ada tudalar (İ) / yavız artak törölär (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / muntag (İ): Sıfat tamlaması

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

yavız (S) / artak (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

üküş (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **130** anı üçün ädgün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliglär hanlar elin uluşın

küzätgäli k(ä)ntüläri enç mänjiliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat

yagıq utqalı kūsäsär ötrü ol eliglär hanlar bo nom ärdiniq süzök köñülin

äşidzünlär tıñlazunlar ayazunlar ağırlazunlar okızunlar okıtzunlar bitizünlär

bititzünlär (709-719)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için iyiliğe ulaşmış tanrım, eğer herhangi hükümdarlar memleketini gözetmek, kendileri huzurlu olmak, halkını huzurlu kılıp uzak düşmanı yenmek isterse o zaman o hükümdarlar bu öğreti mücevherini temiz gönülle dinlesinler, saygı göstersinler, okusunlar, okutsunlar, yazsınlar, yazdırsınlar.

anı üçün ädgün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliglär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mänjiliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat yagıq utqalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök köñülin äşidzünlär

Z. Z. Ö. N. Z.

tınlazunlar ayazunlar ağırlazunlar okızunlar okıtzunlar bitizünlär bititzünlär

Y. Y. Y. Y. Y. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Cümleler şartlı birleşik cümledir. Şart unsuru ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

1. cümle:

anı üçün ädgün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliqlär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mänjiliq bolğalı bodunın karasın enç äsän kılğalı yat yağıq utğalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök köñülin äşidzünlär

Z. Z. Ö. N. Z.

tınlazunlar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

anı üçün ädgün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliqlär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mänjiliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat yağıq utqalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök könülin ayazunlar

Z. Z. Ö. N. Z.

ağırlazunlar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

3. cümle:

anı üçün ädgün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliqlär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mänjiliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat yağıq utqalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök könülin okızunlar

Z. Z. Ö. N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

4. cümle:

anı üçün ädqün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliqlär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mäniliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat yağıq utqalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök köñülin bitizünlär

Z. Z. Ö. N. Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

5. cümle:

anı üçün ädqün barmış t(ä)ñrim birök kayu eliqlär hanlar elin uluşın küzätgäli

Z. CDU. CDU.

k(ä)ntüläri enç mäniliq bolqalı bodunın karasın enç äsän kılqalı yat yağıq utqalı

küsäsär ötrü ol eliqlär hanlar bo nom ärdiniq süzök köñülin bitizünlär

Z. Z. Ö. N. Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anı (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ädgün barmış t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ädgün barmış (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ädgün barmış: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

kayu eliglär hanlar elin uluşın küzätgäli k(ä)ntüläri enç mänjilig bolğalı bodunın

Ö.

Z.

Z.

karasın enç äsän kılğalı yat yağıq utğalı küsäsär: Şart unsuru

Z.

Z.

Y.

kayu (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

elin uluşın küzätgäli: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

k(ä)ntüläri enç mänjilig bolğalı: Zarf-fiil grubu

Ö.

Y.

enç mänjilig (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mänjilig (İ): Tekrar grubu

bodunun karasın enç äsän kılqalı: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

bodunı karası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

enç äsän (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / äsän (İ): Tekrar grubu

yat yaqıq utqalı: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yat (S) / yağı (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

süzök (İ) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

äşid- (F) / tıñla- (F): Tekrar grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

→ **131** ötrü biz kamag t(ä)ñrilär kuvragı k(ä)ntü k(ä)ntü terinimiz kuvragımız

birlä nomlug aşka tok bolup çoğumuz yalınımız asılgay üştälgäy (719-723)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra biz bütün tanrılar topluluğu kendi topluluğumuz ile öğretiyeye ait olan aşka doyup, gücümüz artacak.

ötrü biz kamağ t(ä)ñrilär kuvragı k(ä)ntü k(ä)ntü terinimiz kuvragımız birlä

CDU.

nomluğ aşka tok bolup çoğumuz yalınımız asılğay üstälgäy

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

biz kamağ t(ä)ñrilär kuvragı k(ä)ntü k(ä)ntü terinimiz kuvragımız birlä nomluğ

Ö.

CDU.

Z.

aşka tok bolup: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

kamağ (S) / t(ä)ñrilär kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñrilär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

k(ä)ntü k(ä)ntü terinimiz kuvragımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü terinimiz kuvragımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

terin (İ) / kuvragı (İ): Tekrar grubu

çoğumuz yalınımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

asıl- (F) / üstäl- (F): Tekrar grubu

→ 132 atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim k(a)ltı m(a)habrahmi ulug äzrua
t(ä)ñri yertinçükä asıglıgın ürüg uzatı yertinçülüg şastırlarıg ayıtı sözlädi
(723-728)

Günümüz Türkçesiyle;

*Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, Mahabrahmi yüce Brahma tanrı, yeryüzüne
daima faydalı dünyevi sastraları söyleyip açıkladı.*

atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim k(a)ltı m(a)habrahmi ulug äzrua t(ä)ñri

CDU.

CDU.

Ö.

yertinçükä asıglıgın ürüg uzatı yertinçülüg şastırlarıg ayıtı sözlädi

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tägimlik: Yönelme grubu

ulug (S) / äzrua t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

äzrua t(ä)ñri: Unvan grubu

yertinçükä asıglıgın ürüg uzatı yertinçülüg şastırlarıg ayıtı: Zarf-fiil grubu

N.

Z.

N.

Y.

yertinçükä asıglıg: Yönelme grubu

ürüg (İ) / uzatı (İ): Tekrar grubu

yertinçülüg (S) / şastirlar (İ): Sıfat tamlaması

→ **133** ançulayu ok hormuzta t(ä)ñri ulatı beş törlüg bögülüg ädrämkä tükällig

ulug küçlüg aržilar ymä adrok adrok şastirlarıg öñi öñi bitiglärig körkütdilär

ay{y}tılar (728-733)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu şekilde Indra tanrı ve beş türlü hikmetli ereme sahip yüce güçlü kahinler de ayrı ayrı sastraları, başka başka kitapları gösterdiler, söylediler.

ançulayu ok hormuzta t(ä)ñri ulatı beş törlüg bögülüg ädrämkä tükällig ulug

Z.

küçlüg aržilar ymä adrok adrok şastirlarıg öñi öñi bitiglärig körkütdilär ay{y}tılar

Ö. CDU. N. N. Y. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

hormuzta t(ä)ñri ulatı beş törlüg bögülüg ädrämkä tükällig ulug küçlüg aržilar:
Bağlama grubu

hormuzta t(ä)ñri: Eksiz tamlama

beş törlüg bögülüg ädrämkä tükällig (S) / ulug küçlüg (S) / aržilar (İ): Sıfat tamlaması

beş törlüg bögülüg ädrämkä tükällig: Yönelme grubu

beş törlüg bögülüg (S) / ädräm (İ): Sifat tamlaması

beş törlüg (S) / bögü (İ): Sifat tamlaması

beş (S) / törlüg (İ): Sifat tamlaması

ulug (S) / küç (İ): Sifat tamlaması

ağrok ağrok (S) / şastirlar (İ): Sifat tamlaması

ağrok (İ) / ağrok (İ): Tekrar grubu

öñi öñi (S) / bitiglär (İ): Sifat tamlaması

öñi (İ) / öñi (İ): Tekrar grubu

→ **134** inçip äzrua t(ä)ñriniñ aymış beş törlüg hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä tükällig aržilarnıñ körkitmiş şastirlar täğ bitiglär bo yertinçütä sansız sakışsız bolsarlar näñ t(ä)ñrim siz y(a)rlıkaguçı bo nom ärdinikä yüz miñ tümän kolti nayut san üzä arıtı ogşayu täginmäz (734-743)

Günümüz Türkçesiyle;

Böyle Ezrua tanrının söylediği, beş türlü Indra tanrının beş hikmetli erdeme sahip kâhinlerin gösterdiği sastralar gibi kitaplar bu yeryüzünde sayısız olsalar ancak tanrım, sizin açıkladığınız bu öğreti mücevheri(ne) yüz bin tümen sayısız sayısıyla tam olarak benzemez.

inçip äzrua t(ä)ñriniñ aymış beş törlüg hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä

tükällig aržilarnıñ körkitmiş şastirlar täğ bitiglär bo yertinçütä sansız sakışsız

bolsarlar nän t(ä)ñrim siz y(a)rlıkağuçı bo nom ärdinikä yüz min tımän kolti

Z. CDU. YT.

nayut san üzä arıtı oğşayu täginmäz

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

inçip äzrua t(ä)ñriniñ aymış beş törlüg hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä

Z.

tükällig aržılarnıñ körkitmiş şastirlar täğ bitiglär bo vertinçütä sansız sakıssız

Ö.

YT.

bolsarlar: Şart unsuru

Y.

äzrua t(ä)ñriniñ aymış beş törlüg hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä
tükällig aržılarnıñ körkitmiş şastirlar täğ (S) / bitiglär (İ): Sıfat tamlaması

äzrua t(ä)ñriniñ aymış beş törlüg hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä
tükällig aržılarnıñ körkitmiş şastirlar (İ) / täğ (ÇE): Edat grubu

äzrua t(ä)ñriniñ aymış (S) / beş törlüg (S) / hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg
ädrämkä түкällig aržılarnıñ körkitmiş (S) / şastirlar (İ): Sıfat tamlaması

äzrua t(ä)ñriniñ aymış: Sıfat-fiil grubu

äzrua t(ä)ñri: Eksiz tamlama

beş (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

hormuzta t(ä)ñriniñ beş bögülüg ädrämkä tükällig aržılarnıñ körkitmiş: Sıfat-fiil grubu

hormuzta t(ä)ñri: Eksiz tamlama

beş bögülüg ädrämkä tükällig (S) / aržılar (İ): Sıfat tamlaması

beş bögülüg ädrämkä tükällig: Yönelme grubu

beş bögülüg (S) / ädräm (İ): Sıfat tamlaması

beş (S) / bögülüg (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

sansız sakışsız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

sansız (İ) / sakışsız (İ): Tekrar grubu

siz y(a)rılıkaguçı (S) / bo nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

siz y(a)rılıkaqu: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

yüz miñ tümän kolti nayut san (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

yüz miñ tümän (S) / kolti nayut (S) / san (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ (S) / tümän (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ: Sıfat tamlaması

kolti (İ) / nayut (İ): Tekrar grubu

ogşa- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **135** nä üçün ogşayu täginmäz tep tesär kim bo nom ärdini küçintä

çambudivip uluşdaki eliglär hanlar köni nomça töröçä ävrilip ap öz at'özlärin ap
k(ä)ntü terinin kuvragın ap imäriqmä kamağ bodunın karasın adasız tudasız
ämğäksiz tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı up yat yağı basınçın tarkarıp ulatı
közünür at'özlüg közünmüz intın ağunluğ uluğ törlüg yeg başdınkı asıgka
tusuka tägırlär üçün anın ol şastırlar bo nom ärdinikä arıtı oğşayu täginmäzlär
(743-756)

Günümüz Türkçesiyle;

Niçin benzemez deyip söylenirse, bu öğreti mücevheri gücünde jambudvipa memleketindeki hükümdarlar doğru öğreti, töreye göre hareket edip, hem kendi vücutlarını hem kendi topluluğunu hem bütün halkını tehlikesiz, sıkıntısız kavgasız kılıp hem uzak düşman baskısını uzaklaştırıp ve görünür bedeni görünmez öbür dünyada varlık bulmuş yüce türlü, en üstün faydaya ulaştırdıkları için o sastralar bu öğreti mücevherine tam olarak benzemezler.

nä üçün oğşayu täginmäz tep tesär kim bo nom ärdini küçintä çambudivip

uluşdaki eliglär hanlar köni nomça töröçä ävrilip ap öz at'özlärin ap k(ä)ntü

terinin kuvragın ap imäriqmä kamağ bodunın karasın adasız tudasız ämğäksiz

tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı up yat yağı basınçın tarkarıp ulatı közünür

at'özlüg közünmüz intın ağunluğ uluğ törlüg yeg başdınkı asıgka tusuka tägırlär

üçün anın ol şastırlar bo nom ärdinikä arıtı oğşayu täginmäzlär

Z. Z. Ö. YT. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Şart unsuru ana cümleye zarf ilişkisi ile bağlanmıştır. Şart unsurunu da incelediğimizde;

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

nä üçün oğşayu täginmäz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

nä üçün oğşayu täginmäz tep tesär: Şart unsuru

Z. Y.

nä üçün oğşayu täginmäz tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ogşa- (F) / tãgin- (YF): Birleşik fiil grubu

bo nom ärdini küçintä çambudivip uluşdaki eliglär hanlar köni nomça töröçä ävrilip ap öz at'özlärin ap k(ä)ntü terinin kuvragın ap imäriqmä kamağ bodunın karasın adasız tudasız ämgäksiz tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı up yat yağı basınçın tarkarıp ulatı közünür at'özlüg közünmüz intın ażunlug ulug törlüg yeg başdınkı asıgka tusuka tãgırlär üçün (ÇE): Edat grubu

bo nom ärdini küçintä çambudivip uluşdaki eliglär hanlar köni nomça töröçä

ävrilip ap öz at'özlärin ap k(ä)ntü terinin kuvragın ap imäriqmä kamağ bodunın

Z.

karasın adasız tudasız ämgäksiz tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı up yat yağı

Z.

basınçın tarkarıp ulatı közünür at'özlüg közünmüz intın ażunlug ulug törlüg yeg

başdınkı asıgka tusuka tãgırlär bo nom ärdini küçintä çambudivip uluşdaki

YT.

Y.

YT.

eliglär hanlar köni nomça töröçä ävrilip: Zarf-fiil grubu

Ö.

Z.

Y.

bo nom ärdini (TY) / küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

çambudivip uluşdaki (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip uluş: Unvan grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

köni (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

köni (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

ap öz at'özlärin ap k(ä)ntü terinin kuvragın ap imärigmä kamag bodunın karasın
adasız tudasız ämgäksiz tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı up yat yagı basınçın
tarkarıp ulatı közünür ät'özlüg közünmüz inçin aźunlug ulug törlüg yeg başdınkı
asıgka tusuka: Bağlama grubu

ap öz at'özlärin ap k(ä)ntü terinin kuvragın ap imärigmä kamag bodunın karasın

N.

adasız tudasız ämgäksiz tolgaksız erişisiz karşısız kılğalı: Zarf-fiil grubu

Y.

ap öz at'özläri ap k(ä)ntü terini kuvragı ap imärigmä kamag bodunı karası:
Bağlama grubu

öz (S) / at'özlär (İ): Sıfat tamlaması

öz at'özläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü terini kuvragı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

imärigmä kamag bodunı karası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

imärigmä (S) / kamag (S) / bodun kara (İ): Sıfat tamlaması

bodun (İ) / kara (İ): Tekrar grubu

adasız tudasız (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

adasız (İ) / tudasız (İ): Tekrar grubu

ämgäksiz tolgaksız (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ämgäksiz (İ) / tolgaksız (İ): Tekrar grubu

erişisiz karşısız (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

erişisiz (İ) / karşısız (İ): Tekrar grubu

yat yağı basınçın tarkarıp: Zarf- fiil grubu

Z. Y.

yat yağı (TY) / basınç (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yat yağı (İ): Sıfat tamlaması

közünür ät'özlüg (S) / közünmâz inçin aẓunlug (S) / ulug törlüg (S) / yeg başdinkı (S) / asıg tusu (İ): Sıfat tamlaması

közünür (S) / ät'öz (İ): Sıfat tamlaması

közünmâz (S) / inçin aẓun (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

yeg (S) / başdın (İ): Sıfat tamlaması

asıg (İ) / tusu (İ): Tekrar grubu

ol (S) / şastırlar (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

ogşa- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **136** anı üçün atı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim yalañuklar hanı elig

bäglär k(ä)ntü öz ellärintä uluşlarınta bo nomlug y(a)ruk yulag tamçurzunlar
(757-761)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, insanlar hükümdarı, üst düzey görevliler kendi ülkelerinde bu öğretiyeye ait parlak meşaleyi tutuştursunlar.

anı üçün atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim yalañuklar hanı elig bağlär

Z.

CDU.

Ö.

Ö.

k(ä)ntü öz ellärintä uluşlarinta bo nomlug y(a)ruk yulağ tamturzunlar

YT.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anı (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

atı kötrülmüş ayagka tægimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tægimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tægimlik: Yönelme grubu

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

elig bağ: Eksiz tamlama

k(ä)ntü öz elläri uluşları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü öz (S) / el uluş (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü öz : İyelik grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

bo nomlug (S) / y(a)ruk yula (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (S) / yula (İ): Sıfat tamlaması

→ 137 nom tözlüg y(a)rukın kenürü y(a)rutzunlar (761-763)

Günümüz Türkçesiyle;

Öğreti özlü ışığını yayarak aydınlatsınlar.

nom tözlüg y(a)rukın kenürü y(a)rutzunlar

N. Z. Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nom tözlüg (S) / y(a)ruk (İ): Sıfat tamlaması

nom tözlüg: Eksiz tamlama

→ 138 ötrü biz başın kamag t(ä)ñrilär çambudivip uluştaki tözün yavaş kutlar

vaşıklar bo nom avant tıtag üzä üzäliksiz nomlug noş tatığıg tatgalı bolup çoğ

yalın küç küsün y(a)ruk yaşuk üzä ägsüksüz bolu tägingäy biz (763-770)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra biz başta olmak üzere bütün tanrılar, jambudvipa ülkesindeki soylu ruhlar bu öğreti sebebiyle daha üstü olmayan öğretinin tatlı tadını tadıp ışık, güç, parlak aydınlık ile eksiksiz olup donanacağız.

ötrü biz başın kamağ t(ä)ñrilär çambudivip uluštaki tözün yavaş kutlar vahşiklar

Z. Ö. Z. Ö. Ö.

bo nom avant tıtag üzä üzäliksiz nomlug noş tatıqıq tatqalı bolup çoğ yalın küç

Z.

küsün y(a)ruk yaşuk üzä äğsüksüz bolu tägingäy biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kamağ (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip uluštaki (S) / tözün yavaş kutlar vahşiklar (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip uluş: Unvan grubu

tözün yavaş (S) / kutlar vahşiklar (İ): Sıfat tamlaması

tözün (İ) / yavaş (İ): Tekrar grubu

kutlar (İ) / vahşiklar (İ): Tekrar grubu

bo nom avant tıtag üzä üzäliksiz nomlug noş tatıqıq tatqalı bolup: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

bo nom avant tıtag (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bo nom avant tıtag: Eksiz tamlama

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

avant (İ) / tıtag (İ): Tekrar grubu

üzäliksiz (S) / nomlug noş tatıg (İ): Sıfat tamlaması

nomlug (S) / noş tatıg (İ): Sıfat tamlaması

noş (S) / tatıg (İ): Sıfat tamlaması

tat- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğ yalın (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

çoğ (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

küç küsün (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

küç (İ) / küsün (İ): Tekrar grubu

y(a)ruk yaşuk (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

y(a)ruk (S) / yaşuk (İ): Sıfat tamlaması

ägsüksüz bolu: Zarf-fiil grubu

Y.

ägsüksüz (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **139** yalanuklar oqlanı ymä ençkä tınçka täggäylär (770-771)

Günümüz Türkçesiyle;

İnsanoğlu da rahata erişecek.

yalanuklar oqlanı ymä ençkä tınçka täggäylär

Ö. CDU. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yalaŋuklar (TY) / oğlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

enç (İ) / tinç (İ): Tekrar grubu

→ **140** kenki kenki aŋunlara ymä sakınu sözläyü yetinçsiz ädgü ädgü mänjiĝ
aŋagaylar (772-774)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonraki zamanlarda da düşünüp söylemesi imkânsız, iyi iyi huzuru alacaklar.

kenki kenki aŋunlara ymä sakınu sözläyü yetinçsiz ädgü ädgü mänjiĝ aŋagaylar

YT.

CDU.

N.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kenki kenki (S) / aŋunlar (İ): Sıfat tamlaması

kenki (İ) / kenki (İ): Tekrar grubu

sakınu sözläyü yetinçsiz (S) / ädgü ädgü (S) / mänji (İ): Sıfat tamlaması

sakınu sözläyü yetinçsiz

ädgü (İ) / ädgü (İ): Tekrar grubu

→ **141** burhanlarig tuşup ädgü yiltızlıĝ uruglarig asıp ükliŋip 'änj tüpintä yänä

alp bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutın bulup beş ażun

tınl(ı)glarıñ umuǵı ınadı bolgaylar (774-780)

Günümüz Türkçesiyle;

Budaları karşılayıp iyi köklü kökleri çoǵaltıp en dipte yine zor bulunan en dipte zor bulunan en üstün iyi doğru sezme, buda mutluluǵunu bulup beş dünya varlıklarının umudu olacaklar.

burhanlarıǵ tuşup ädgü yıldızlıǵ uruǵlarıǵ asıp üklitip 'añ tüpintä yänä alp

Z.

Z.

bulguluk üzäliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak burhan kutın bulup beş ażun

Ö.

Z.

tınl(ı)glarıñ umuǵı ınadı bolgaylar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

burhanlarıǵ tuşup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ädgü yıldızlıǵ uruǵlarıǵ asıp üklitip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ädgü (S) / yıldızlıǵ uruǵlar (İ): Sifat tamlaması

yıldızlıǵ (S) / uruǵlar (İ): Sifat tamlaması

'ān tūpintā yānā alp bulguluk üzāliksiz üstünki yeg köni tüz tuymak: İsim-fiil

YT. Z. N. Y.

grubu

'ān (S) / tūp (İ): Sıfat tamlaması

alp bulguluk (S) / üzāliksiz (S) / üstünki (S) / yeg (S) / köni tüz (İ): Sıfat tamlaması

alp bulguluk: Sıfat-fiil grubu

Y.

alp (İ) / bul- (YF): Birleşik fiil grubu

köni (İ) / tüz (İ): Tekrar grubu

burhan kutın bulup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

burhan (TY) / kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

beş aźun tınl(ı)glarıñ umuǵı inaǵı (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

beş aźun tınl(ı)glarıñ (TY) / umuǵı inaǵı (TN): Belirtili isim tamlaması

beş (S) / aźun tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

aźun tınl(ı)glar: Eksiz tamlama

umuǵ (İ) / inaǵ (İ): Tekrar grubu

→ **142** bo muntag yañlıǵ ulsuz tüpsüz yeg başdınkı tüşkä utlıka tägmäk

barça ugrayu t(ä)ñrim sizıñ t(ä)ñrili yalañuklı terin kuvragıñ kamag ädgülärintä

alkuta utmış yegädmış äzrua t(ä)ñriniñ (780-786)

Günümüz Türkçesiyle;

Bunun gibi sonsuz, iyi, en üstün sonuca tamamen ulaşmış tanrım, sizin tanrı ve insan topluluğunuz Ezrua tanrının bütün iyiliklerinden, hepsinden üstün olmuş. (yenmiş)

bo muntag yanlıg ulsuz tüpsüz yeg başdinkı tüşkä utlıka tægmək barça ugrayu

t(ä)ñrim sizin t(ä)ñrili yalanuklı terin kuvragın kamağ ädqülärintä alkuta utmış

CDU.

YT.→

yegädmiş äzrua t(ä)ñrinin

Y. ←YT.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo muntag yanlıg ulsuz tüpsüz yeg başdinkı tüşkä utlıka tægmək barça ugrayu
t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo muntag yanlıg ulsuz tüpsüz yeg başdinkı tüşkä utlıka barça ugrayu tægmək
(S) / t(ä)ñri: Sıfat tamlaması

bo muntag yanlıg ulsuz tüpsüz yeg başdinkı tüşkä utlıka barça ugrayu tægmək:

Z.

Z.

YT.

Z.

Y.

İsim fiil grubu

bo (İ) / muntag (İ): Tekrar grubu

ulsuz tüpsüz (S) / yeg (S) / başdinkı (S) / tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

ulsuz (İ) / tüpsüz (İ): Tekrar grubu

tüş (İ) / utlı (İ): Tekrar grubu

barça ugrayu : Zarf-fiil grubu

Z. Y.

siziñ t(ä)ñrili yalañuklı terin kuvragıñ (TY) / kamag ädgülärintä alkuta (TN):
Belirtili isim tamlaması

siziñ t(ä)ñrili yalañuklı terin kuvrag (ek yok): İyelik grubu

t(ä)ñrili yalañuklı (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñrili yalañuklı: Bağlama grubu

kamag (S) / ädgülär (İ): Sıfat tamlaması

äzrua t(ä)ñriniñ (TY) / kamag ädgüläri (TN): Belirtili isim tamlaması

äzrua t(ä)ñri: Eksiz tamlama

kamag (S) / ädgülär (İ): Sıfat tamlaması

ut- (F) / yegäđ- (F): Tekrar grubu

→ **143** täriñ bilgä biligindin 'ärtmiş hormuzta t(ä)ñriniñ (786-787)

Günümüz Türkçesiyle;

Indra tanrının derin bilgisini geçmiş(tir).

hormuzta t(ä)ñriniñ täriñ bilgä biligindin 'ärtmiş

YT.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

hormuzta t(ä)ñriniñ (TY) / täriñ bilgä biligi (TN): Belirtili isim tamlaması

hormuzta t(ä)ñri: Eksiz tamlama

täriñ (S) / bilgä bilig (İ): Sıfat tamlaması

bilgä bilig: Eksiz tamlama

→ **144** koçuru katıgıñnıñ y(i)ti kınıgıñta ozmış sansız sakışsız sansar

tolu beş törlüg bügölüg ädrämkä tükällig ulug ulug aržılarnıñ küü källig

ädrämlärintä irak yegädmış (788-792)

Günümüz Türkçesiyle;

Bütünöyle çabaladığı keskin gayretiyle sayısız dünyadan kaçmış beş türlü hikmetli fazilete sahip kâhinlerin sihir gücünden üstün olur.

koçuru katıgıñnıñ y(i)ti kınıgıñta ozmış sansız sakışsız sansar tolu beş

törlüg bügölüg ädrämkä tükällig ulug ulug aržılarnıñ küü källig ädrämlärintä irak

YT.

yegädmış

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

koçuru katıglanmaklıg y(i)ti kınıgınta ozmış sansız sakışsız sansar tolu beř törlüg bügölüg ädrämkä tükällig ulug ulug aržılarını (TY) / küü källig ädrämläri (TN): Belirtili isim tamlaması

koçuru katıglanmaklıg y(i)ti kınıgınta ozmış (S) / sansız sakışsız sansar tolu (S) / beř törlüg bügölüg ädrämkä tükällig (S) / ulug ulug (S) / aržılar (İ): Sıfat tamlaması

koçuru katıglanmaklıg y(i)ti kınıgınta ozmış: Sıfat-fiil

YT. Y.

grubu

koçuru katıglanmaklıg y(i)ti kınıgı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

koçuru katıglanmaklıg (S) / y(i)ti (S) / kınıg (İ): Sıfat tamlaması

koçuru katıglanmak: İsim-fiil grubu

Z. Y.

sansız sakışsız sansar tolu: Zarf-fiil grubu

N. Y.

sansız sakışsız (S) / sansar (İ): Sıfat tamlaması

sansız (İ) / sakışsız (İ): Tekrar grubu

beş törlüg bügölüg ädrämkä tükäl: Yönelme grubu

beş törlüg bügölüg (S) / ädräm (İ): Sıfat tamlaması

beş törlüg (S) / bügü (İ): Sıfat tamlaması

beş (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

ulug (İ) / ulug (İ): Tekrar grubu

küü kâlig ädrâm: Tekrar grubu

irak (İ) / yegäç- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **145** sakinguluksuz sözlägülüksüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rlikançuçı köñülünüz üzä artok bolu y(a)rlikap bo idok kutlug altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom ärdinig açä yada nomlayu berip çambudivip yertinçüdäki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg nomug törög biltürü ukduru y(a)rlikamakıñıznıñ ok ädgüsi teñir (792-805)

Günümüz Türkçesiyle;

Düşünülemeyecek, söylenemeyecek üç tür farklılığa sahip kutsal, yüce, merhametli gönlünüz ile çok olup açıklayıp bu kutsal altın renkli parıltılı tamamen yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevherini açıklayarak, öğüt verip jambudvipa yeryüzündeki hükümdarlara ve insan topluluğuna, ülkeye faydalı öğretiyi, yasayı bildirip, anlayıp açıklamanızın iyiliğidir.

sakinguluksuz sözlägülüksüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rlikançuçı

köñülünüz üzä artok bolu y(a)rlikap bo idok kutlug altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg

Z.

kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom ärdinig açä yada nomlayu berip

Z.

çambudivip yertinçüdäki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä

uluşka asıqlıq nomuq törög biltürü ukduru y(a)rıkamakıñızñıñ ok ädgüsi tetir

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sakınguluksuz sözlägülsüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rıkançuçı

könülünüz üzä artok bolu y(a)rıkap: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

sakınguluksuz sözlägülsüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rıkançuçı

könülünüz üzä artok bolu: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

sakınguluksuz sözlägülsüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rıkançuçı
könülünüz (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

sakınguluksuz sözlägülsüz üç törlüg adrokka tükällig idok ulug y(a)rıkançuçı
könülünüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sakınguluksuz (S) / sözlägülsüz (S) / üç törlüg adrokka tükällig (S) / idok (S) /
ulug (S) / y(a)rıkançuçı (S) / könül (İ): Sıfat tamlaması

üç törlüg adrokka tükällig: Yönelme grubu

üç törlüg (S) / adrok (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

artok bolu: Zarf-fiil grubu

Y.

artok (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

bo idok kutlug altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklığ kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom

ärdinig aça yada nomlayu berip: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

bo idok kutlug altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklığ kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom

ärdinig aça yada: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / idok kutlug altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklığ kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

idok kutlug (S) / altun öñlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklığ (S) / kopda kötrülmiş (S) / nom eligi atl(ı)g (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

idok (İ) / kutlug (İ): Tekrar grubu

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrıklığ (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom eligi atl(ı)g: Belirtme grubu

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

aç- (F) / yad- (F): Tekrar grubu

nomlayu berip: Zarf-fiil grubu

Y.

nomla- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg nomug törög biltürü ukduru y(a)rılıkamakıñızıñ (TY) / ok ädgüsi (TN): Belirtili isim tamlaması

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg nomug törög biltürü ukduru y(a)rılıkamakıñız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä

uluşka asıglıg nomug törög biltürü ukduru y(a)rılıkamak: İsim-fiil grubu

Z.

Y.

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä

uluşka asıglıg nomug törög biltürü ukduru: Zarf-fiil grubu

YT.

N.

Y.

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg (S) / nom (İ): Sifat tamlaması

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg (S) / törö (İ): Sifat tamlaması

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka asıglıg: Yönelme grubu

çambudivip yertinçüdüki eliglärkä hanlarka ulatı kişi yalañuk kuvragıña elkä uluşka: Bağlama grubu

çambudivip yertinçüdüki (S) / eliglär hanlar (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip yertinçü: Unvan grubu

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

kişi yalañuk (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kişi (İ) / yalañuk (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

→ **146** anın ağı kötrülmüş ayagka tãgimlik t(ã)ñrim biziñ antag ulug

küşüşümüz tãginür (805-807)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, bizim böyle büyük isteğimiz olur.

anın ağı kötrülmüş ayagka tãgimlik t(ã)ñrim biziñ antag ulug küşüşümüz tãginür

Z.

CDU.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ağı kötrülmüş ayagka tãgimlik t(ã)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ağı kötrülmüş (S) / ayagka tãgimlik (S) / t(ã)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ağı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tãgimlik: Yönelme grubu

biziñ antag ulug küşüşümüz: İyelik grubu

antag (S) / ulug (S) / kūsüş (İ): Sıfat tamlaması

→ **147** yalañuklar hanı eliqlär bağlär barça bo nom ärdiniğ boşgunzunlar tutzunlar ayazunlar ağırlazunlar ukzunlar oñarzunlar tapınzunlar udunzunlar ögzünlär alkazunlar ärti tep nä üçün tep tesär inçip bo nom ärdininiñ täriñ yörügi ulug asıgı sakınguluksuz sözlägülüksüz tetir (808-817)

Günümüz Türkçesiyle;

İnsanlar hükümdarları, beyler bütün bu öğretiy mücevherini öğrensinler, tutsunlar, saygı göstere sinler, anlasınlar, iyileştirsinler, hizmet etsinler, övünsünler deyip, niçin deyip söylenirse bu öğretiy mücevherinin derin anlamı, yüce faydası düşünülemez, söylenemezdir.

yalañuklar hanı eliqlär bağlär barça bo nom ärdiniğ boşgunzunlar tutzunlar

ayazunlar ağırlazunlar ukzunlar oñarzunlar tapınzunlar udunzunlar ögzünlär

alkazunlar ärti tep nä üçün tep tesär inçip bo nom ärdininiñ täriñ yörügi ulug

. Z. Z.

asıgı sakınguluksuz sözlägülüksüz tetir

N. Y. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Cümleler yapılarına göre şartlı birleşik cümlelerdir. Şart unsuru yapısına göre iç içe birleşik cümledir, ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

1. İç cümle:

yalanuklar hanı eliqlär bağlär barça bo nom ärdiniq boşgunzunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. İç cümle :

yalanuklar hanı eliqlär bağlär barça bo nom ärdiniq tutzunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

3. İç cümle:

yalanuklar hanı eliqlär bağlär barça bo nom ärdiniq ayazunlar ağırlazunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

4. İç cümle:

yalañuklar hanı elıglär bāglär barça bo nom ärdiniğ ukzunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

5. İç cümle:

yalañuklar hanı elıglär bāglär barça bo nom ärdiniğ onarzunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

6. İç cümle:

yalañuklar hanı elıglär bāglär barça bo nom ärdiniğ tapınzunlar udunzunlar ärti

Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

7. İç cümle:

yalanuklar hanı eliglär bäglär barça bo nom ärdiniğ ögzünlär alkazunlar ärti

Ö. Ö. Ö. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yalanuklar hanı eliglär bäglär barça bo nom ärdiniğ boşgunzunlar tutzunlar

ayazunlar ağırlazunlar ukzunlar oñarzunlar tapınzunlar udunzunlar ögzünlär

alkazunlar ärti tep nä üçün tep tesär: Şart unsuru

Z. Z. Y.

yalanuklar hanı eliglär bäglär barça bo nom ärdiniğ boşgunzunlar tutzunlar

ayazunlar ağırlazunlar ukzunlar oñarzunlar tapınzunlar udunzunlar ögzünlär

alkazunlar ärti tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yalanuklar (TY) / hanı eliglär(İ) (TN): Belirtisiz isim tamlaması

han (İ) / elig (İ): Tekrar grubu

barça (S) / bo nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

boşgun- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

tut- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

aya- ağırla- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

aya- (F) / ağırla- (F): Tekrar grubu

uk- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

oñar- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

tapın- uđun- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

tapın- (F) / uğun- (F): Tekrar grubu

ög- alka- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

ög- (F) / alka- (F): Tekrar grubu

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

bo nom ärdiniñ (TY) / täriñ yörügi (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

täriñ (S) / yörügi (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniñ (TY) / ulug asıgı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

ulug (S) / asıg (İ): Sıfat tamlaması

sakinguluksuz (İ) / teť- (YF): Birleşik fiil grubu

sözlägülüksüz (İ) / teť- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **148** anın bo nom ärdini kopda kötrülmiş nom eligi tetir tep ötündilär

(817-819)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için bu öğreti mücevheri her şeyden üstün öğreti hükümdarıdır deyip söylediler.

anın bo nom ärdini kopda kötrülmüş nom eligi tetir tep ötündilär

Z.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

anın bo nom ärdini kopda kötrülmüş nom eligi tetir

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

anın bo nom ärdini kopda kötrülmüş nom eligi tetir tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

kopda kötrülmiş nom eligi (İ) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

kopda kötrülmiş (S) / nom eligi (İ): Sıfat tamlaması

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **149** ol üdüñ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärkä yänä inçä
tep y(a)rılıkadı (820-822)

Günümüz Türkçesiyle;

*O zaman Tanrılar Tanrısı Buda dört Maharaja Tanrılara yine şöyle deyip
buyurdu.*

ol üdüñ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärkä yänä inçä tep

Z.

Ö.

YT.

Z.

Y.

y(a)rılıkadı

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / üdüñ (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtili isim tamlaması

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Eksiz tamlama

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **150** sizlär kamağ tört m(a)haraaçalar ulatı adın ymä t(ä)ñrilär kuvrağı

birök ol yalanuklar hanı bo nom ärdiniğ süzök köñülin äşidmişin ayamışın körsär

sizlär ol elig hanıg küyü küzätü tutup adasın tudasın tarkarıp enç mänjilig kılıñlar

(822-830)

Günümüz Türkçesiyle;

Sizler, bütün dört Maharajalar ve diğer başka tanrılar topluluğu, eğer o insanlar hükümdarının bu öğretini mücevherini temiz gönülle dinlediğini, saygı gösterdiğini görürseniz o hükümdarı koruyup gözeterek, teklikleri uzaklaştırıp huzurlu kılın.

sizlär kamağ tört m(a)haraaçalar ulatı adın ymä t(ä)ñrilär kuvrağı birök ol

Ö.

Ö.

yalanuklar hanı bo nom ärdiniğ süzök köñülin äşidmişin ayamışın körsär sizlär

Z.

ol elig hanıg küyü küzätü tutup adasın tudasın tarkarıp enç mänjilig kılıñlar

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kamag tört m(a)haraaçalar ulaşı adın ymä t(ä)ñrilär kuvragı: Bağlama grubu

kamag (S) / tört (S) / m(a)haraaçalar (İ): Sifat tamlaması

adın (S) / t(ä)ñrilär kuvragı (İ): Sifat tamlaması

t(ä)ñrilär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

birök ol yalañuklar hanı bo nom ärdiniğ süzök köñülin äşidmişin ayamışın körsär

Z.

N.

sizlär: Şart unsuru

Y.

ol yalañuklar hanı (TY) / bo nom ärdiniğ süzök köñülin äşidmişin ayamışı (TN):
Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / yalañuklar hanı (İ): Sifat tamlaması

yalañuklar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom ärdiniğ süzök köñülin äşidmiş ayamış: Sifat-fiil grubu

N.

Z.

Y.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sifat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

süzök (S) / köñül (İ): Sifat tamlaması

ol elig hanıg küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol (S) / elig han (İ): Sifat tamlaması

elig (İ) / han (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

adasın tudasın tarkarıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

adası tudası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

enç mänjilig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mänji (İ): Tekrar grubu

→ **151** birök toyın şamnanç upase upasanç tört törlüg terin kuvrag bo nom

ärđinig boşgunsarlar tutsarlar kenürü yadıp işläsärklär küyü küzätü tutup adasın

tudasın tarkarıp enç mänjikä tägingäy (830-837)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer rahip rahibe, mümin mümine dört tür topluluk bu öğreti mücevherini dikkate alıp anlasalar, bütünüyle yayıp çalışsalar koruyup, tehlikeleri uzaklaştırıp huzura erecekler.

birök toyın şamnanç upase upasanç tört törlüg terin kuvrag bo nom ärđinig

boşgunsarlar tutsarlar kenürü yadıp işläsärklär küyü küzätü tutup adasın tudasın

Z. Z. Z.

tarkarıp enç mänjikä tägingäy

Z. Z.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birök toyın şamnanç upase upasanc tört törlüg terin kuvrag bo nom ärdiniç

Z. Ö. Ö. Ö. Ö. Ö. N.

boşgunsarlar tutsarlar: Şart unsuru

Y.

tört törlüg (S) / terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

boşgun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

bo nom ärdiniç keñürü yadıp işläsärär: Şart unsuru

N. Z. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

keñürü yadıp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

küyü küzätü tutup adasın tudasın tarkarıp: Zarf-fiil grubu

Z. Z. Y.

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

adası tudası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

enç mänjikä (İ) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mänji (İ): Tekrar grubu

→ **152** kimlär birök adınlarka korkınçlıg ämgäklig kılmanlar (837-838)

Günümüz Türkçesiyle;

Başkalarına korku, zahmet çektirmeyin.

kimlär birök adınlarka korkınçlıg ämgäklig kılmanlar

CDU. CDU. YT. Y.

(siz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

korkınçlıg (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ämgäklig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **153** ät'özlärin köñüllärin bir yintäm enç kılınlar (839-840)

Günümüz Türkçesiyle;

Bedenlerini, gönüllerini sürekli huzurlu kılın.

ät'özlärin köñüllärin bir yintäm enç kılınlar

N. N. Z. Y.

(siz. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir (S) / yintäm (İ): Sıfat tamlaması

enç (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **154** kimlär olarnıñ uğurınta şurate üdkä tägi nom ärdini ulag sapıgı

üzülmäzün tep y(a)rılıkadı (840-843)

Günümüz Türkçesiyle;

Onların zamanından şimdiki zamana kadar öğreti mücevheri sırası (dizisi) kesilmesin deyip buyurdu.

kimlär olarnıñ uğurınta şurate üdkä tägi nom ärdini ulag sapıgı üzülmäzün tep

Z.

y(a)rılıkadı

Y.

(siz. Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

kimlär olarnıñ uğurınta şurate üdkä täği nom ärdini ulag sapıgı üzülmäzün.

CDU.

Z.

Ö.

Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

olarnıñ uğurınta şurate üdkä täği nom ärdini ulag sapıgı üzülmäzün tep: Zarf-fiil

N.

Y.

grubu

olarnıñ uğurınta şurate üdkä (İ) / täği (ÇE): Edat grubu

olarnıñ (TY) / uğurı (TN): Belirtili isim tamlaması

şurate (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini (TY) / ulag sapıgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

ulag (İ) / sapıgı (İ): Tekrar grubu

→ **155** anța ötrü ol üdün vaişaravane m(a)haraaça olormış oronıntın örü

turup t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka inçä tep ötündi (843-847)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan dolayı o vakit Vaisravana Maharaja oturduğu yerden ayağa kalkarak tanrı tanrısı Budaya şöyle deyip söyledi.

anta ötrü ol üdün vaişaravane m(a)haraaça olormış oronıntın örü turup t(ä)ñri

Z. Z. Ö. Z.

t(ä)ñrisi burhanka inçä tep ötündi

YT. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) / ötrü (ÇE): Edat grubu

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

vaişaravane m(a)haraaça: Unvan grubu

olormış oronıntın örü turup: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

olormış oronı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olormış (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

ör- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **156** atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim mänjin çintamani ärdini atl(ı)g

dar(a)nım ärür (847-850)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, benim cıntamani mücevheri adlı dharanim var.

atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim mänjin çintamani ärdini atl(ı)g dar(a)nım

CDU.

Ö.

ärür

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tägimlik: Yönelme grubu

mänjin çintamani ärdini atl(ı)g dar(a)nım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çintamani ärdini atl(ı)g (S) / dar(a)n (İ): Sıfat tamlaması

çinçamani ärdini (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

çinçamani ärdini: Unvan grubu

→ **157** yalanuk oqlanın ençkä äsänkä tägürdäçi (850-851)

Günümüz Türkçesiyle;

İnsanoğlunu huzura ulaştırarak.

yalanuk oqlanın ençkä äsänkä tägürdäçi

N. YT. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yalanuk (TY) / oqlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

enç (İ) / äsän (İ): Tekrar grubu

→ **158** köni nomça katıglandaçılarnıñ buyan bilgä biliglig bo iki törlüg

yeväglärin bütürgükä art basut boltaçı ärür (851-855)

Günümüz Türkçesiyle;

Doğru öğretiyeye göre gayret edeceklerin erdem, bilgi gibi bu iki tür donanımlarını tamamlamaya yardımcı olacaktır.

köni nomça katıglandaçılarnıñ buyan bilgä biliglig bo iki törlüg yeväglärin

bütürgükä art basut boltaçı ärür

YT. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

köni nomça katıglandaçıların buyan bilgä biliglig bo iki törlüg yeväglärin

N.

bütürgü: İsim-fiil grubu

Y.

köni nomça katıglandaçıların (TY) / buyan bilgä biliglig bo iki törlüg yevägläri
(TN): Belirtili isim tamlaması

köni nomça katıglandaçı: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

köni (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

buyan bilgä biliglig (S) / bo (S) / iki törlüg (S) / yeväglär (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / bilgä (İ) / bilig (İ): Tekrar grubu

iki törlüg (S) / yeväglär (İ): Sıfat tamlaması

iki (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

art basut bol- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

art basut (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

art (İ) / basut (İ): Tekrar grubu

→ 159 anı amtı t(ä)ñrim bo nom ärdinikä süzülmäk.... täginür.... nom

ärdinig..... m(ä)n ötünmiş bo çıntamani ärdini atl(ı)g darnim ymä birlä sözläsälär

m(ä)n ötrü ürüg uzatı tınl(ı)glarıg küyü küzätü tuçup ämgäkin tolgakın

ketärgäy m(ä)n (855-864)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için şimdi tanrım, bu öğreti mücevherine temizlenmek.... ulaşır.... öğreti mücevherini.... benim söylediğim bu cıntamani mücevher adlı dharanim ile söylerlerse ben sonra daima canlıları gözetip, koruyup sıkıntılarını gidereceğim.

anı amtı t(ä)ñrim bo nom ärdinikä süzülmäk.... täginür.... nom ärdinig..... m(ä)n

Z. Z. CDU.

ötünmiş bo çıntamani ärdini atl(ı)g darnim ymä birlä sözläsälär m(ä)n ötrü ürüg

Z.

Ö. Z.

uzatı tınl(ı)glarıg küyü küzätü tuçup ämgäkin tolgakın ketärgäy m(ä)n

Z.

Z.

N.

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ötünmiş bo çințamani ärdini atl(ı)g darnim ymä birlä sözläsälär: Şart unsuru

Z.

Y.

ötünmiş bo çințamani ärdini atl(ı)g darnim (İ) / ymä birlä (ÇE): Edat grubu

ötünmiş bo çințamani ärdini atl(ı)g darnim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ötünmiş (S) / bo çințamani ärdini atl(ı)g darni (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / çințamani ärdini atl(ı)g darni (İ): Sıfat tamlaması

çințamani ärdini atl(ı)g (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

çințamani ärdini (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

çințamani ärdini: Eksiz tamlama

ürüg (İ) / uzatı (İ): Tekrar grubu

tınl(ı)glarıq küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

kü- küzät- (F) / tuț- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

ämgäki tolgakın: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ämgäk (İ) / tolgak (İ): Tekrar grubu

→ **160** t(ä)ñrim birök ol m(ä)n ötünmişdä kayu kişi tutgalı sakınsar..... ç'ät'öz

küzätgülük bo darnig sözläzünler (865-868)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrım, eğer ben açıkladığımda bazı insanlar emri yerine getirmeyi düşünürlerse bedeni korumak için bu dharaniyi söylesinler.

t(ä)ñrim birök ol m(ä)n ötünmişdä kayu kişi tutqalı sakınsar..... ç'ät'öz

CDU. CDU. Z.

küzätgölük bo darnıq sözlüzünler

Z. N. Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol m(ä)n ötünmişdä kayu kişi tutqalı sakınsar: Şart unsuru

Z. Ö. Z. Y.

ol (S) / m(ä)n ötünmiş (İ): Sıfat tamlaması

m(ä)n ötünmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

kayu (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

ç'ät'öz küzätgölük: İsim-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / darnı (İ): Sıfat tamlaması

→ **161** darnisi bo ärür (868)

Günümüz Türkçesiyle;

Dharani budur.

darnisi bo ārūr

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

darnisi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **162** namo vaisiravanaya maharaja[ya]... taḍyatha rara knu kunu khnu
runu runu saba kara kara mahabakarma mahabakarma maharaaça raksa
(raksa) sarva satvanaca svaha (869-874)

(Darni, büyü sözü)

→ **163** atı kötrülmüş t(ä)ḥrim bo darnig bir otuz kata sözlöp yürün yip üzä
birär tügzün (875-877)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş tanrım, bu dharaniyi yirmi bir kez söyleyip birer beyaz ip ile bağlasın.

atı kötrülmüş t(ä)ḥrim bo darnig bir otuz kata sözlöp yürün yip üzä birär tügzün

CDU.

Z.

Z.

Z.

Y.

(of: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmüş t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmüş (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmüş: İsnat grubu

bo darnıq bir otuz kata sözlöp: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) / darnı (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz (S) / kata (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz: Sayı grubu

yürüñ yip (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

yürüñ (S) / yip (İ): Sıfat tamlaması

→ **164** munçulayu yañın bir otuz kata sözlöp bir otuz tügzün (877-879)

Günümüz Türkçesiyle;

Bunun gibi, bu şekilde yirmi bir kez söyleyip yirmi bir kez bağlasın.

munçulayu yañın bir otuz kata sözlöp bir otuz tügzün

Z. Z. Z. Z. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir otuz kata sözlöp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

bir otuz (S) / kata (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz: Sayı grubu

→ **165** antada ken [ol tögmiş yıparnı]gılı üz-.... [ažunınta bazun ötrü]

kara küži [kızıl çıntan] kapir sağbiç tagar [yürün] küži bolarnı tüz ülüş [bolup]
..... TWP tütsüg kılzun (879-884)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra o bağlanmış kokunun dünyasında bağlasın sonra kara tütsü, kızıl sandal ağacı, kafur, sağbiç, tagar, beyaz tütsü bunları doğru ayırıp tütsü yapsın.

antada ken [ol tögmiş yıparnı]gılı üz-.... [ažunınta bazun ötrü] kara küži

Z. YT. Y. Z.

[kızıl çıntan] kapir sağbiç tagar [yürün] küži bolarnı tüz ülüş [bolup] TWP

Z.

tütsüg kılzun

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

[ol tüğmiş yıparnı] ...gılı üz-.... [ažunıta bazun

YT.

Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle

kara küži [kızıl çıntan] kapir sağbıç tagar [yürün] küži bolarnı tüz ülüş [bolup]

Z.

....TWP tütsüg kılzun

Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol tüğmiş yıparnı (TY) / ažunı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / tögmiş (S) / yıpar (İ): Sıfat tamlaması

kara közi kızıl çintan kapir sagbiç tagar yrn közi bolarnı tz ülüş bolup:

CDU.

N.

Y.

Zarf-fiil grubu

tz lş (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tz (S) / lş (İ): Sıfat tamlaması

tütsüg (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **166** zi arıg suvka kirip yaıı arıg ton kdip ligint ttsglk tuta bo

ttsgg urup meni okızun (884-888)

Günümüz Türkçesiyle;

Kendisi temiz suya girip yeni temiz giysi giyip, elinde ttslk tutarak, bu ttsy yakıp beni çağırısın.

zi arıg suvka kirip yaıı arıg ton kdip ligint ttsglk tuta bo ttsgg urup

Z.

Z.

Z.

meni okızun

N. Y.

(of: Gizli zne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

özi arıg suvka kirip: Zarf-fiil grubu

Ö. YT. Y.

arıg (S) / suv (İ): Sıfat tamlaması

yañı arıg ton kädip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yañı (S) / arıg (S) / ton (İ): Sıfat tamlaması

äligintä tütsüglük tuta bo tütsügüg urup: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

äligintä tütsüglük tuta: Zarf-fiil grubu

YT. N. Y.

bo (S) / tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

→ **167** ötündüktä bo darnig sözläzün (888-889)

Günümüz Türkçesiyle;

Arz ettikten sonra bu dharaniyi söylesin.

ötündüktä bo darnig sözläzün

Z. N. Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

→ **168** darnisi bo ärür (889)

Günümüz Türkçesiyle;

Dharani budur.

darnisi bo ärür

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

darnisi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **169** namo vaisiravanaya namo ðanadaya aparamita dantisvara [bar]ama

karunika sarva satva hidicandha mamadanta [namo] barye sasayama

[a]karşa[ya] svaha (890-896)

(Darni, büyü sözü)

→ **170** bo darnig yüz säkiz kata sözlöp antada basa temin çintamani ärdini

atl(ı)g darnig sözläsün (897-899)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu dharaniyi yüz sekiz kez söyleyip ondan sonra hem cintamani mücevheri adlı dharaniyi söylesin.

bo darnig yüz säkiz kata sözlöp antada basa temin çintamani ärdini atl(ı)g

Z.

Z.

Z.

darnig sözläsün

N.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo darnig yüz säkiz kata sözlöp: Zarf-fiil grubu

N.

Z.

Y.

bo (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

yüz säkiz (S) / kata (İ): Sıfat tamlaması

yüz säkiz: Sıfat tamlaması

antada (İ) / basa (ÇE): Edat grubu

çintamani ärdini atl(ı)g (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

çintamani ärdini (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

çintamani ärdini: Eksiz tamlama

→ 171 sözlägäliir ärkän bo yükünçüg sözlöp <temin> bo darniq sözläzünlär

(900-901)

Günümüz Türkçesiyle;

Söylerken, bu saygıyı söyleyip hemen bu dhariniyi söylesinler.

sözlägäliir ärkän bo yükünçüg sözlöp <temin> bo darniq sözläzünlär

Z. Z. Z. N. Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sözlä- (F) / ä- (YF): Birleşik fiil grubu

bo yükünçüg sözlöp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / yükünç (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

→ 172 tügünçi {oku: yükünçi} bo ärür (902)

Günümüz Türkçesiyle;

Saygısı budur.

tügünçi {oku: yükünçi} bo ärür

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yükünçi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo (l) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **173** yükünür m(ä)n üç ärdinilär yükünür m(ä)n vaişir(a)vane m(a)haraçka
(902-904)

Günümüz Türkçesiyle;

Üç müvehere saygı duyarım, Vaisravana Maharajaya saygı duyarım.

yükünür m(ä)n üç ärdinilär yükünür m(ä)n vaişir(a)vane m(a)haraçka

Y.

YT.

Y.

YT.

(män: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

yükünür m(ä)n üç ärdinilär

Y.

YT.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

yükünür m(ä)n vaişir(a)vane m(a)haraçka

Y.

YT.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üç (S) / ärdinilär (I): Sıfat tamlaması

vaişir(a)vane m(a)haraç: Unvan grubu

→ 174 äđ tavar [üzä] tınl(ı)glar<nıñ> kūsüşin kantur[daçıka] alku iş

küdökläriğ bütürd[äçi-]kä kamag<ka> enç mänji bertäçi bolarka yinçürü töpön

yükünüp bo çinçamani ärdini atl(ı)g özän darnig sözläyür m(ä)n (904-910)

Günümüz Türkçesiyle;

Mal mülk ile canlıların isteğini tatmin edecek bütün işleri bitireceklere, hepsine huzur verecek.

äđ tavar [üzä] tınl(ı)glar<nıñ> kūsüşin kantur[daçıka] alku iş küdökläriğ

bütürd[äci-]kä kamağ<ka> enç mäni bertäçi bolarka yinçürü töpön yükünüp bo

Z.

çintamani ärdini atl(ı)g özän darnig sözläyür m(ä)n

N.

Y.

(m(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

äd tavar [üzä] tınl(ı)qlar<nıñ> küsüñin kantur[daçıka] alku iş küdökläriğ

bütürd[äci-]kä kamağ<ka> enç mäni bertäçi bolarka yinçürü töpön yükünüp:

CDU.

YT.

Z.

Z.

Y.

Zarf-fiil grubu

äd tavar [üzä] tınl(ı)qlar<nıñ> küsüñin kantur[daçı: Sıfat-fiil grubu

Z.

N.

Y.

äd tavar (İ) / [üzä] (ÇE): Edat grubu

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

tınl(ı)qlar<nıñ> (TY) / küsüñin (TN): Belirtili isim tamlaması

alku iş küdökläriğ bütürd[äci-]: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

alku (S) / iş küdöklär (İ): Sıfat tamlaması

iş (İ) / küḍök (İ): Tekrar grubu

enç mäñji (İ) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / mäñji (İ): Tekrar grubu

bo (S) / çinṭamani ärdini atl(ı)g özän darni (İ): Sıfat tamlaması

çinṭamani ärdini atl(ı)g (S) / özän darni (İ): Sıfat tamlaması

çinṭamani ärdini (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

çinṭamani ärdini: Eksiz tamlama

özän (S) / darni (İ): Sıfat tamlaması

→ **175** namo randa trayaya namo [vaisi] ravanaya maharajaya tadyatha simi

simi sumu sumu canda canda cara cara sara [sara] kara kara kili kili ku[u kuru]

mururu mururu curu curu sadh[aya] adhamanidyanandha dhadu svaha namo

vaisirava[na-]ya svaha danadaya svaha rathapari purakaya svaha (911-920)

(Darni, büyü sözü)

→ **176** bo d(a)rnig tutup aşnu miñ säkiz kata sözlüzün (921-922)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu dhariniyi tutup önce bin sekiz kere söyleyin.

bo d(a)rnig tutup aşnu miñ säkiz kata sözlüzün

Z. Z. Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo d(a)rnig tutup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

miñ säkiz (S) / kata (İ): Sıfat tamlaması

miñ säkiz: Sıfat tamlaması

→ **177** antada ken bir arıg ävtä ud mayakı üzä yerin suvap kiçig mandal

kılzun (922-924)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra temiz bir evde sığır gübresi ile toprağı sıvayıp küçük daire oluşturursun.

antada ken bir arıg ävtä ud mayakı üzä yerin suvap kiçig mandal kılzun

Z.

Z.

Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) / ken (ÇE): Edat grubu

bir arıg ävtä ud mayakı üzä yerin suvap: Zarf-fiil grubu

YT. Z. Z. Y.

bir (S) / arıg äv (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) / äv (İ): Sıfat tamlaması

ud mayakı (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ud (TY) / mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kiçig mandal (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

kiçig (S) / mandal (İ): Sıfat tamlaması

→ **178** üdinçä aşın suvsuşın süzök köñülin tapıg udug kılzun (925-926)

Günümüz Türkçesiyle;

Zamana uygun yiyecek, içecekler, temiz gönülle hizmet etsin.

üdinçä aşın suvsuşın süzök köñülin tapıg udug kılzun

Z. Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üdinçä (S) / aş (İ): Sıfat tamlaması

üdinçä (S) / suvsuş (İ): Sıfat tamlaması

süzök (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

→ **179** tütüsüg tütüni uzatı üzülmäzün (926-927)

Günümüz Türkçesiyle;

Tütsü dumanı hiç kesilmesin.

tütüsüg tütüni uzatı üzülmäzün

Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tütüsüg (TY) / tütüni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **180** ol d(a)rni tutdaçı kişi k(ä)ntü ögin köñülin öñi saçmadın bo özän

d(a)rniğ özi äşidip adınlar äşidmägüçä ünin akuruk(ı)ya sözläzün (927-931)

Günümüz Türkçesiyle;

O dharani(yi) tutacak kişi, kendi aklını, gönlünü farklı (yere) dağıtmadan, bu en öz dharaniyi kendisi dinleyip başkaları duymayacak şekilde sessizce söylesin.

ol d(a)rni tutdaçı kişi k(ä)ntü ögin köñülin öñi saçmadın bo özän d(a)rniğ özi

Ö.

Z.

âşidip adınlar âşidmâgüçä ünin akuruk(ı)ya sözlâzün

Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol d(a)rni tutdaçı (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü ögin köñülin öñi saçmadın: Zarf-fiil grubu

N. N. Y.

k(ä)ntü ögi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü ög (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü köñülü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(ä)ntü köñül (İ): Sıfat tamlaması

bo özän d(a)rniç özi âşidip: Zarf-fiil grubu

N. Ö. Y.

bo (S) / özän d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

özän (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

adınlar âşidmâgü: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

→ **181** ötrü ol üçün ogulum çanarşabe bir yigit körklä urı ät'özin b(ä)lgürtüp

bo d(a)rni sözlädäçi kişikä kälip ay tözün tınl(ı)g s(ä)n nä üçün kañım

vaişiravane m(a)haraaçıg okıyur ötünür s(ä)n tep ayıtgay (932-938)

Günümüz Türkçesiyle;

Sonra o vakit oğlum Janarşabha bir yiğit, güzel, delikanlı bedeniyle ortaya çıkıp bu dharaniyi söyleyecek kişiye gelip ey soylu canlı, sen ne için babam Vaisravana Maharajayı çağırıyorsun deyip söyleyecek.

ötrü ol üdün ogulum çanarşabe bir yigit körklä urı ät'özin b(ä)lgürtüp bo d(a)rni

Z. Z. Ö. Z.

sözlädäçi kişikä kälip ay tözün tınl(ı)g s(ä)n nä üçün kañım vaişiravane

Z.

m(a)haraaçıg okıyur ötünür s(ä)n tep ayıtgay

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

ay tözün tınl(ı)g s(ä)n nä üçün kañım vaişiravane m(a)haraaçıg okıyur ötünür

CDU. Ö. Z. N.

s(ä)n

Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

ogulum (S) / çanarşabe (İ): Sıfat tamlaması

ogulum: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bir yigit körklä urı ät'özün b(ä)lgürtüp: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

bir (S) / yigit (S) / körk (İ): Sıfat tamlaması

urı (S) / ät'öz (İ): Sıfat tamlaması

bo d(a)rni sözlädäçi kişikä kälip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

bo d(a)rni sözlädäçi (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

bo d(a)rni sözlädäçi: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

ay tözün tınl(ı)g s(ä)n nä üçün kañım vaişiravane m(a)haraaçıg okıyur ötünür

s(ä)n tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

tözün (S) / tınl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

nä (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

kañim (S) / vaişiravane m(a)haraaç (İ): Sıfat tamlaması

kañim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

vaişiravane m(a)haraaç: Unvan grubu

okı- (F) / ötün- (F): Tekrar grubu

→ **182** muntag ayıtdukda ol kişi m(ä)n ärsär üç ärdinikä tapınguluk ağır ayag

kılguluk äd tavar tiläyür m(ä)n bo küsüşümin vaişivane m(a)haraaçta kanturzun

tep tezün (938-943)

Günümüz Türkçesiyle;

Böyle söyledikten sonra o kişi, üç mücevhere hizmet etmek ve saygı göstermek, mal mülk istiyorum bu isteğimi Vaisravana Maharaja tatmin etsin desin.

muntag ayıtdukda ol kişi m(ä)n ärsär üç ärdinikä tapınguluk ağır ayag kılguluk

Z. Ö.

äd tavar tiläyür m(ä)n bo küsüşümin vaişivane m(a)haraaçta kanturzun tep tezün

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. İç cümle:

m(ä)n ärsär üç ärdinikä tapınguluk ağır ayag kılguluk äd tavar tiläyür

Z. N.

m(ä)n

Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. İç cümle:

bo küsüşümin vaişivane m(a)haraaça kanturzun

N.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

m(ä)n ärsär: Şart unsuru

m(ä)n (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

üç ärdinikä tapınguluk (S) / ağır ayag kılğuluk (S) / äd tavar (İ): Sifat tamlaması

üç ärdinikä tapınguluk: Sifat-fiil grubu

YT.

Y.

üç (S) / ärdini (İ):Sifat tamlaması

agır ayag kılguluk: İsim-fiil grubu

Y.

agır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

bo küsüşüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo küsüş (İ): Sıfat tamlaması

vaişivane m(a)haraaça kanturzun tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

vaişivane m(a)haraaça: Unvan grubu

→ **183** oglum çanarşabe bo savıg äşidsär ötrü t(ä)rkin tavrata ävrilip maña kälip t(ä)ñri kañım çambudivip yertinçütä antag balıkdakı antag antag atl(ı)g bir tözün kişi üç ärdinikä tapıg udug ağır ayag kılguluk süzök kertgünç köñül öritmiş inçip yänä anıñ yunlaguluk ädi tavarı yok täginmäz üçün anın t(ä)ñri kañım sizni okıyur ötünür ärmış tep ötüngäy (943-954)

Günümüz Türkçesiyle:

Oğlum Janarşabha bu sözü işitse sonra çabucak dönüp bana gelip tanrı babam Jambudvipa yeryüzünde böyle şehirdeki böyle böyle adlı bir soylu kişi üç mücevhere hizmet edip, saygı göstermek için temiz gönül oluşturmuş. Ancak onun kullanacak malı mülkü olmadığı için Tanrı babam sizi çağırılmış deyip söyleyecek.

oglum çanarşabe bo savıg äşidsär ötrü t(ä)rkin tavrata ävrilip maña kälip t(ä)ñri

Ö.

Z.

Z.

Z.

Z.

kañım çambudivip yertinçütä antaq balıkdakı antaq antaq atl(ı)ğ bir tözün kişi üç

ärdinikä tapıq udug ağır ayag kılquluk süzök kertgünç köñül öritmiş inçip yänä

anıñ yunlaquluk ädi tavarı yok täginmäz üçün anın t(ä)ñri kañım sizni okıyur

ötünür ärmış tep ötüngäy

Z. Y.

(ot: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

çambudivip yertinçütä antaq balıkdakı antaq antaq atl(ı)ğ bir tözün kişi üç

YT.

Ö.

ärdinikä tapıq udug ağır ayag kılquluk süzök kertgünç köñül öritmiş inçip yänä

N.

Y. Y. Y.

anıñ yunlaquluk ädi tavarı yok täginmäz üçün anın t(ä)ñri kañım sizni okıyur

Z.

Z.

CDU.

N.

ötünür ärmış

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

çambudivip yertinçütä antağ balıkdaki antağ antağ atl(ı)ğ bir tözün kişi üç

YT.

Ö.

ärdinikä tapıg uduğ ağır ayag kılğuluk süzök kertgünç könül öritmiş

N.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

inçip yänä anın yunlağuluk ädi tavarı yok täğınmüz üçün anın t(ä)ñri kañım sizni

Z.

Z.

Z.

Z.

CDU.

N.

okıyur ötünür ärmış

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

oglum (S) / çanarşabe (İ): Sıfat tamlaması

oglum: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo saviq aşidsär: Şart unsuru

N. Y.

bo (S) / sav (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)rkin tavraı ävrilip: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

t(ä)rkin (İ) / tavraı (İ): Tekrar grubu

mana kälip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

t(ä)ri kaıım çambudivip yertinçütä antaq balıkdakı antaq antaq atl(ı)g bir tözün

kişi üç ärdinikä tapıg uduq ağır ayaq kılquluk süzök kertgünc köñül öritmiş inçip

yänä anıq yunlaqluluk ädi tavarı yok täginmäz üçün anın t(ä)ri kaıım sizni

okıyur ötünür ärmış tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

çambudivip yertinçü: Unvan grubu

antaq balıkdakı (S) / antaq antaq atl(ı)g (S) / bir (S) / tözün (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

antaq (S) / balık (İ): Sıfat tamlaması

antaq antaq (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

antaq (İ) / antaq (İ): Tekrar grubu

üç ärdinikâ tapıg udug ağır ayag kılquluk: İsim-fiil grubu

YT.

Y.

üç (S) / ärdini (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / udug (İ): Tekrar grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

süzök kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzök (İ) / kertgünç (İ): Tekrar grubu

anıñ yunlaguluk ädi tavarı yok täginmäz (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

anıñ yunlaguluk ädi tavarı yok täginmäz: İsim-fiil grubu

Ö.

Y.

anıñ (TY) / yunlaguluk ädi tavarı (TN): Belirtili isim tamlaması

yunlaguluk (S) / äd tavar (İ): Sıfat tamlaması

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñri kañım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

t(ä)ñri kañ: Eksiz tamlama

ötün- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **184** kaçan m(ä)n oglum çanarşabetin bo savıg äşidü täğinsär m(ä)n ötrü

aña oglum s(ä)n t(ä)rkin tavraı barıp ol kişikä kün küntä miñ yüzär karşapan

altun bergil tep tutuzgay m(ä)n (954-959)

Günümüz Türkçesiyle;

Ne zaman ben oğlum Janarşabhadan bu sözü işittiğimde sonra ona oğlum sen çabuk gidip o kişiye her gün bin yüz karşapana altın ver deyip buyuracağım.

kaçan m(ä)n oğlum çanarşabetin bo saviğ äşidü täginsär m(ä)n ötrü ana oğlum

Z.

Ö. Z. YT.

s(ä)n t(ä)rkin tavrati barıp ol kişikä kün küntä miñ yüzär karşapan altun bergil

tep tutuzgay m(ä)n

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

oğlum s(ä)n t(ä)rkin tavrati barıp ol kişikä kün küntä miñ yüzär karşapan altun

CDU. Ö. Z. YT. Z. N.

bergil

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

kaçan m(ä)n oqlum çanarşabetin bo saviğ äşidü täqinsär: Şart unsuru

Z. Ö. YT. N. Y.

oqlum (S) / çanarşabe (İ): Sıfat tamlaması

oqlum: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo (S) / sav (İ): Sıfat tamlaması

s(ä)n t(ä)rkin tavrıtı barıp ol kişikä kün küntä miñ yüzär karşapan altun bergil

N.

tep: Zarf-fiil grubu

Y.

t(ä)rkin tavrıtı barıp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

t(ä)rkin (İ) / tavrıtı (İ): Tekrar grubu

ol (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

kün (İ) / kün (İ): Tekrar grubu

miñ yüzär (S) / karşapan altun (İ): Sıfat tamlaması

miñ yüz: Sıfat tamlaması

karşapan (S) / altun (İ): Sıfat tamlaması

→ **185** bir karşapan altun miñ altı yüz yartmak bolur (960-961)

Günümüz Türkçesiyle;

Bir karşapana altın bin altı yüz yartmaktır.

bir karşapan altun miñ altı yüz yartmak bolur

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir (S) / karşapan altun (İ): Sıfat tamlaması

karşapan (S) / altun (İ): Sıfat tamlaması

miñ altı yüz yartmak (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

miñ altı yüz (S) / yartmak (İ): Sıfat tamlaması

miñ altı yüz: Sıfat tamlaması

→ **186** kaçan d(a)rni tutdaçı kişi bo altun bermiş b(ä)lgüg körsär işim bütdi

tep bilmiş k(ä)rgäk (961-964)

Günümüz Türkçesiyle;

Dharaniyi tutacak kişi bu altın işareti görse işim bitti deyip bilmeli.

kaçan d(a)rni tutdaçı kişi bo altun bermiş b(ä)lgüg körsär işim bütdi tep bilmiş

Z.

Ö.

Z.

Z.

k(ä)rgäk

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

işim büttdi

Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

d(a)rni tutdaçı (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

d(a)rni tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo altun bermiş b(ä)lgüg körsär: Şart unsuru

N. Y.

bo (S) / altun bermiş b(ä)lgü (İ): Sıfat tamlaması

altun bermiş (S) / b(ä)lgü (İ): Sıfat tamlaması

altun bermiş: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

işim büttdi tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

işim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **187** antada ken ol kişi yalañuzın aglak oronta arıg ävtä tütsüg urup ät'özin

arığ küzâtip tünâmiş k(â)rgäk (964-967)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra o kişi yalnız şekilde ıssız yerde, temiz evde tütsü yakıp bedenini temiz tutup gecelemeli.

antada ken ol kişi yalnızın ahlak oronta arıq ävtä tütsüg urup ät'özin arıq

Z. Ö. Z. Z.

küzâtip tünâmiş k(â)rgäk

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) / ken (ÇE): Edat grubu

ol (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

ahlak oronta arıq ävtä tütsüg urup: Zarf-fiil grubu

YT. YT. N. Y.

ahlak (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

arıq (S) / äv (İ): Sıfat tamlaması

ät'özin arıq küzâtip: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

→ **188** tünägü oron başınta bir arıq ävtä yıdılıg yıparlıg kav urzun (968-970)

Günümüz Türkçesiyle;

Gecelediği yerin başına temiz bir evde güzel kokulu kap koysun.

tünägü oron başında bir arıg ävtä yıdılg yıparlıg kav urzun

YT.

YT.

N.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tünägü oron (TY) / başı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tünägü (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

bir (S) / arıg äv (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) / äv (İ): Sıfat tamlaması

yıdılg yıparlıg (S) / kav (İ): Sıfat tamlaması

yıdılg (İ) / yıparlıg (İ): Tekrar grubu

→ **189** y(a)rup y(a)ruğukda ol kav içindä tolu äd tavar körgäy (970-971)

Günümüz Türkçesiyle;

Parladığında o kap içinde dolu mal mülk görecek.

y(a)rup y(a)ruğukda ol kav içindä tolu äd tavar körgäy

Z.

YT.

N.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

y(a)ru- (F) / y(a)ru- (F): Tekrar grubu

ol kav (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / kav (İ): Sıfat tamlaması

tolu (S) / äd tavar (İ): Sıfat tamlaması

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

→ **190** ol ädig tavarıg ol kün üzä ök yunlap üç ärdinikä ağır ayag tapıg uduğ

kızun (972-974)

Günümüz Türkçesiyle;

O malı mülkü o gün kullanıp üç mücevhere saygı göstereceksin.

ol ädig tavarıg ol kün üzä ök yunlap üç ärdinikä ağır ayag tapıg uduğ kızun

Z.

YT.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol ädig tavarig ol kün üzä ök yunlap: Zarf-fiil grubu

N. Z. CDU. Y.

ol (S) / äd tavar (İ): Sıfat tamlaması

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

ol kün (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ol (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) / ärdini (İ): Sıfat tamlaması

agir ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

tapıg uğug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) / uğug (İ): Tekrar grubu

→ **191** yokka çıgayka buşı berzün (974-975)

Günümüz Türkçesiyle;

Yoksula sadaka versin.

yokka çıgayka buşı berzün

YT. Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yok (İ) / ıgay (İ): Tekrar grubu

buşı (İ) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **192** arturup yıgguluk kızlāgölük ärmäz (975-976)

Günümüz Türkçesiyle;

Artırıp yığmak, gizlemek olmaz.

arturup yıgguluk kızlāgölük ärmäz

Z. Ö. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

→ **193** yänä alku tınl(ı)g oqlanı üzä ädgü öqli y(a)rlıkançuçı köñül turgurzun
(976-978)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine bütün insanoğlu için iyi, merhametli gönül düşüncesi yerleştirsin.

yänä alku tınl(ı)g oqlanı üzä ädgü öqli y(a)rlıkançuçı köñül turgurzun

Z. Z. N. Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

alku tınl(ı)g oğlanı (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

alku (S) / tınl(ı)g oğlanı (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)g (TY) / oğlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ädgü ögli (S) / y(a)rlıkançuçı (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

ädgü (S) / ög (İ): Sıfat tamlaması

→ **194** övkälängü kakıgu ärmäz (979)

Günümüz Türkçesiyle;

Öfkelenme, sinirlenme olmaz.

övkälängü kakıgu ärmäz

Ö. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

→ **195** tävsüz körsüz äzügsüz armaksız bolzun (979-980)

Günümüz Türkçesiyle;

Hilesiz, yalansız olsun.

tävsüz körsüz äzüqsüz armaksız bolzun

Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tävsüz körsüz (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tävsüz (İ) / körsüz (İ): Tekrar grubu

äzüqsüz armaksız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

äzüg (İ) / armak (İ): Tekrar grubu

→ **196** tävlüg körlüg äzüg armak bolgu ärmäz (981-982)

Günümüz Türkçesiyle;

Hilekar ve yalancı olmak olmaz.

tävlüg körlüg äzüg armak bolgu ärmäz

Ö.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

tävlüg körlüg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

tävlüg (İ) / körlüg (İ): Tekrar grubu

äzüg armak (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

äzüg (İ) / armak (İ): Tekrar grubu

→ **197** näçädä birök bo savlarıg adınsıg kılıp övkä köñül turgursar ötrü

ançata ok bo bütmiş işin ıçgınur ikiläyü takı äd tavar bolmaz (982-986)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer bu sözleri başka kılıp öfke düşüncesi ortaya çıkarsa o zaman işte bu tamamlanmış işini kaybeder ve yeniden mal mülk olmaz.

näçädä birök bo savlarıg adınsıg kılıp övkä köñül turgursar ötrü açata ok bo

Z.

Z. CDU. CDU.

bütmiş işin ıçgınur ikiläyü takı äd tavar bolmaz

N.

Y.

Z. CDU.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre bağlı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu / olumsuz cümle

1. cümle:

näçädä birök bo savlarıg adınsıg kılıp övkä köñül turgursar ötrü açata ok bo

CDU. CDU.

Z.

Z. CDU. CDU.

bütmiş işin ıçgınur

N.

Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

ikilâyü takı äd tavar bolmaz

Z. CDU. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

bo savlarıq adınsıq kılıp övkä köñül turgursar: Şart unsuru

Z. N. Y.

bo savlarıq adınsıq kılıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / savlar (İ): Sıfat tamlaması

adınsıq (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

övkä (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / bütmiş iş (İ): Sıfat tamlaması

bütmiş (S) / iş (İ): Sıfat tamlaması

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

→ **198** anın bo savlarta saklanmış yıçanmış k(ä)rgäk (986-987)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için bu sözlerden saklanmalı.

anın bo savlarta saklanmış yıçanmış k(ä)rgäk

Z. YT. Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) / savlar (İ): Sıfat tamlaması

saklan- (F) / yıçan- (F): Tekrar grubu

→ **199** yänä ürüg uzatı meni oglum kızım birlä ögä alkayu bo ädgü kılınçığ

kılıp on karmap(a)t küzätip biziñä buyan ävirmiş k(ä)rgäk (987-991)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine, daima beni oğlum, kızım ile överek bu iyi davranışı yapıp, on iyi işi gözetip bize erdemlerini çevirmeli.

yänä ürüg uzatı meni oglum kızım birlä ögä alkayu bo ädgü kılınçığ kılıp on

Z. Z. Z. Z.

karmap(a)t küzätip biziñä buyan ävirmiş k(ä)rgäk

Z. YT. Y.

(of: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

meni oglum kızım birlä ögä alkayu: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

ürüg (İ) / uzatı (İ): Tekrar grubu

oglum kızım (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

oglum: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kızım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ög- (F) / alka- (F): Tekrar grubu

bo ädgü kılınçq kılıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / ädgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

ädgü (S) / kılınç (İ): Sıfat tamlaması

on karmap(a)t küzätip: Zarf-fiil grubu

N. Y.

on (S) / karmap(a)t (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) / ävir- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **200** kaçan biz ötrü kamağun ol d(a)rni tutdaçı kişi küyü küzätü tutup

adasız tudasız kılğay biz (992-994)

Günümüz Türkçesiyle;

O zaman biz bütün o dhariniyi tutacak kişiyi gözetip tehlikesiz kılacağız.

kaçan biz ötrü kamağun ol d(a)rni tutdaçı kişi küyü küzätü tutup adasız tudasız

Z. Ö. Z.

Z.

kılğay biz

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kamağun ol d(a)rni tutdaçı kişi küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

Z.

N.

Y.

ol (S) / d(a)rni tutdaçı kişi (İ): Sıfat tamlaması

d(a)rni tutdaçı (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

d(a)rni tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

küyü küzätü tutup: Zarf-fiil grubu

Y.

kü- küzât- (F) / tuğ- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzât- (F): Tekrar grubu

adasız tudasız (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ada (İ) / tuda (İ): Tekrar grubu

→ **201** yänä ažun ažunta yer altıñkı ağılıklarıg körgäli uđaçı bolgay (994-996)

Günümüz Türkçesiyle;

Yine dünyada yer altındaki hazineleri görebilmeye (muktedir) olacak

yänä ažun ažunta yer altıñkı ağılıklarıg körgäli uđaçı bolgay

Z. Y.T. N. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ažun (İ) / ažun (İ): Tekrar grubu

yer altıñkı (S) / ağılıklar (İ): Sıfat tamlaması

yer (TY) / altı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kör- u- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

kör- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **202** ağ yol ayag çiltäg tiläsär oñay bütgäy (997-998)

Günümüz Türkçesiyle;

Ad, yol, saygı, onur dilese kolayca tamamlanacak.

at yol ayaq çiltäg tiläsär onay bütgäy

Z. Z. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

at yol ayaq çiltäg tiläsär: Şart unsuru

N. N. N. Y.

→ **203** kuş kuzgun tilin ymä ukdaçı bolgay (998-999)

Günümüz Türkçesiyle;

Kuş, kuzgun dilini de anlayacak.

kuş kuzgun tilin ymä ukdaçı bolgay

N. CDU. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kuş (TY) kuzgun (TY) / tili (TN): Belirtisiz isim tamlaması

uk- (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **204** atı kötrülmüş ayagka tægimlig t(ä)ñrim bo d(a)rni tutdaçı kişilär birök meni körgäli kūsäsärlär ötrü yürün ay säkiz yañıta azu ymä beş y(e)g(i)rmitä üz bädizçig arıg baçaıp beş törlüg bodugka ıgaç yelimin katıp yañı arıg yürün böztä otırata t(ä)ñrim sizin körkünüzni bädizätzün (999-1008)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygı değer tanrım bu dhariniyi tutacak kişiler beni görmek isterlerse beyaz ayın ilk sekizinde veya da on beşinde usta ressamı temiz oruç tutturup beş çeşit boyaya ağaç tutkalını katıp yeni, temiz, beyaz bez ortasında tanrım, sizin güzelliğinizi resmetsin.

atı kötrülmüş ayagka tægimlig t(ä)ñrim bo d(a)rni tutdaçı kişilär birök meni körgäli

CDU.

kūsäsärlär ötrü yürün ay säkiz yañıta azu ymä beş y(e)g(i)rmitä üz bädizçig arıg

Z.

baçaıp beş törlüg bodugka ıgaç yelimin katıp yañı arıg yürün böztä otırata

Z.

Z.

YT.

t(ä)ñrim sizin körkünüzni bädizätzün

CDU.

N.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmüş ayakka tögimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmüş ayakka tögimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmüş: İsnat grubu

ayakka tögimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayakka tögimlik: Yönelme grubu

bo d(a)rni tutdaçı kişilär birök meni körgäli küsäsärlär: Şart unsuru

Ö. CDU. Z. Y.

bo d(a)rni tutdaçı (S) / kişilär (İ): Sıfat tamlaması

bo d(a)rni tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

meni körgäli: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yürün ay säkiz yanıta azu ymä beş y(e)g(i)rmitä üz bädizçig arıg baçatıp: Zarf-

Z.. N. Z. Y.

fiil grubu

yürün ay säkiz yanıta azu ymä beş y(e)g(i)rmitä: Bağlama grubu

yürün ay (TY) / säkiz yanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yürün (S) / ay (İ): Sıfat tamlaması

säkiz yan: Eksiz tamlama

yürün ay beş y(e)g(i)rmi: Eksiz tamlama

yürün (S) / ay (İ): Sıfat tamlaması

beş y(e)g(i)rmi: Sıfat tamlaması

üz (S) / bädizçi (İ): Sıfat tamlaması

beş törlüg bodugka ıgaç yelimiñ katıp: Zarf-fiil grubu

YT.

N.

Y.

beş törlüg (S) / bodug (İ): Sıfat tamlaması

beş (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

ıgaç (TY) / yelimi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yanı arıg yürün böz oıra: Eksiz tamlama

yanı (S) / arıg (S) / yürün (S) / böz (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

siziñ körkünüz: İyelik grubu

→ **205** soltın yınak şirikene kut t(ä)ñri hatunı öñdün yınak mänin körkümin

kuvragımın birlä tükäl bädizätzün (1009-1012)

Günümüz Türkçesiyle;

Sol tarafta şirikanya kut tanrıçayı, sağ tarafta benim görünüşümü, topluluğum ile tamamen resmetsin.

soltın yınak şirikene kut t(ä)ñri hatunı öñdün yınak mänin körkümin kuvragımın

N.

N.

birlä tükäl bädizätzün

Z. Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

soltın (İ) / yırnak (ÇE): Edat grubu

şirikene [kut t(ä)ñri hatunı]: Unvan grubu

kut t(ä)ñri (TY) / hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kut t(ä)ñri: Eksiz tamlama

öñdün (İ) / yırnak (ÇE): Edat grubu

mäñin körküm: İyelik grubu

kuvragımın (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

kuvragım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **206** kaçan büt<t>üktä ötrü hua çäçäkin yula tütsügin tünlä küntüz üzüksüz

tapınzun udunzun (1012-1015)

Günümüz Türkçesiyle;

Bittiği zaman hua çiçekle, meşale, tütsüyle gece gündüz sürekli hizmet etsin.

kaçan büt<t>üktä ötrü hua çäçäkin yula tütsügin tünlä küntüz üzüksüz tapınzun

Z. Z. N. N. Z. Z.

udunzun

Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kaçan büt<t>ük: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

hua çâçâk: Eksiz tamlama

tünlâ küntüz: Bağlama grubu

tapın- (F) / udun- (F): Tekrar grubu

→ **207** tûü törlüg äsrinü aş içgölär üzä şaşmadın üdinçä ağır ayag kılzun

(1015-1017)

Günümüz Türkçesiyle;

Türlü türlü, çeşitli yiyecekiçeceklerle şaşmadan zamanında saygı göstereceksin.

tûü törlüg äsrinü aş içgölär üzä şaşmadın üdinçä ağır ayag kılzun

Z. Z. Z. Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tüü törlüg äsrinü aş içgölär (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

tüü törlüg (S) / äsrinü aş içgölär (İ): Sıfat tamlaması

äsrinü aş (S) / içgölär (İ): Sıfat tamlaması

tüü (İ) / törlüg (İ): Tekrar grubu

agır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **208** uçuz yeniğ köñül tutmadın ağır ulug kertgünç köñül turgurup meni okıyu ötünü bo d(a)rniğ sözlüzün (1018-1021)

Günümüz Türkçesiyle;

Değersiz gönül göstermeden büyük, inançlı gönül yerleştirip, beni çağırıp bu dhariniyi söylesin.

uçuz yeniğ köñül tutmadın ağır ulug kertgünç köñül turgurup meni okıyu ötünü

Z.

Z.

bo d(a)rniğ sözlüzün

N. Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

uçuz yeniğ köñül tutmadın: Zarf-fiil grubu

N. Y.

uçuz yeniğ (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

uçuz (İ) / yeniğ (İ): Tekrar grubu

agır uluğ kertgünç köñül turgurup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

agır uluğ (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

agır (İ) / uluğ (İ): Tekrar grubu

kertgünç (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

meni okıyu ötünü: Zarf-fiil grubu

N. Y.

okı- (F) / ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

→ **209** d(a)rnişi bo ärür (1021)

Günümüz Türkçesiyle;

Dharani budur.

d(a)rnişi bo ärür

Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **210** namo siri kança ya namo budaya namo vaişiravane ya yakşa rakşa
saya m(a)haraaça aşıraçaya namo sirini yaya m(a)ha div(i)ni yaya tağyağa tara
tara turu turu ambara ambara susitđo susitđo hara hara mani kanaka vaçra
vayturiya mukđi alankrta sariraya ambo sarvasatva hitakama vaişiravane siridivi
parikalpağar ihi ihi man abilaba gurina gurin marisa ananağiki mama amuka mu
na şarsana kamasia mama.....im man prahlağaya svaha (1022-1035)

(Darni, büyü sözü)

→ **211** ağı kötrülmüş ayagka tğimlik ř(ä)řrim apam birök m(ä)n bo d(a)rni
sözlätäçi kişiniğ bo d(a)rnini sözlöp tapığ uđug ağır ayag kılmişların körü
tğinsär m(ä)n ötrü ögrünç sävinç köñülüm turu tğinip ađu kiçig oglank(a)ya
körkin ađu karı avınçga körkin ađu toyın dentar körkin kılıp eligimtä çinđamani
ärdini altun kapçuk birlä tuta mandal içindä kirip ät'özüm üzä ağır ayag kılı tilim
üzä burhanlar açın ağayu ol d(a)rni tutdaçi kişiniğ köñilintäki küsämüş küsüşin
ayığıp küsüşin kanturu tğingäy m(ä)n (1036-1052)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, şimdi eğer ben bu dhariniyi söyleyecek kişinin bu dhariniyi söyleyip, hizmet ettiğini, saygı gösterdiğini görürsem sonra sevinç gönlüme yerleşip ya küçük çocuğun görünüşü ya yaşlı ihtiyarın görünüşü ya da rahibin görünüşüne bürünüp, elimde cintamani mücevheri altın küçük kap ile tutarak, daire içine girip, bedenim ile saygı gösterip, dilim ile Budalar adını çağırıp, o dhariniyi tutacak kişinin gönlündeki istediği dileği söyleyip, dileğini saygıyla tatmin edeceğim

atı kötrülmüş ayakka tögimlik t(ä)ñrim apam birök m(ä)n bo d(a)rni sözlätäçi

CDU.

Z.

kişinin bo d(a)rni sözlöp tapıq uduq ağır ayak kılmışların körü töginsär m(ä)n

Z.

ötrü ögrünç sävinç köñülüm turu töginiş azu kiçiq oqlank(a)ya körkin azu karı

Z.

Z.

avınçga körkin azu toyın dentar körkin kılıp eligimtä çintamani ärdini altun

Z.

kapçuk birlä tuta mandal içindä kirip ät'özüm üzä ağır ayak kılı tilim üzä

Z.

Z.

burhanlar atın atayu ol d(a)rni tutdaçı kişinin köñilintäki küsämış küsüşin ayıtıp

Z.

Z.

küsüşin kanturu töginqäy m(ä)n

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

aþı kötrülmüþ ayagka tãgimlik t(ã)ñrim: Tamlayanı düþmüþ iyelik grubu

aþı kötrülmüþ (S) ayagka tãgimlik (S) / t(ã)ñri (İ): Sifat tamlaması

aþı kötrülmüþ: İsnat grubu

ayagka tãgimlik (S) / t(ã)ñri (İ): Sifat tamlaması

ayagka tãgimlik: Yönelme grubu

birök bo d(a)rni sözlätäçi kiþiniñ bo d(a)rnini sözläp tapıg uduq ağır ayag

Z.

Z.

kılmaþların körü tãginsär m(ä)n: Şart unsuru

N.

Y.

bo d(a)rni sözlätäçi kiþiniñ bo d(a)rnini sözläp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo d(a)rni sözlätäçi kiþiniñ (TY) / bo d(a)rnini (TN): Belirtili isim tamlaması

bo d(a)rni sözlätäçi (S) / kiþi (İ): Sifat tamlaması

bo d(a)rni sözlätäçi: Sifat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sifat tamlaması

bo (S) / d(a)rni (İ): Sifat tamlaması

tapıg uduq ağır ayag kılmaþ: Sifat-fiil grubu

Y.

tapıg uduq (İ) / kıl- (YF): Birleþik fiil grubu

tapıg (İ) / uduq (İ): Tekrar grubu

agir ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

agir (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

ögrünç sävinç köñülüm turu täginip: Zarf-fiil grubu

N. Ö. Y.

ögrünç (İ) / sävinç (İ): Tekrar grubu

köñülüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tur- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

azu kiçig oglank(a)ya körkin azu karı avınçga körkin azu toyın dentar körkin

N.

kılıp: Zarf-fiil grubu

Y.

azu kiçig oglank(a)ya körkin azu karı avınçga körkin azu toyın dentar körkin:
Bağlama grubu

kiçig oglank(a)ya (TY) / körki (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kiçig (S) / oglank(a)ya (İ): Sıfat tamlaması

karı avınçga (TY) / körki (TN): Belirtisiz isim tamlaması

karı (İ) / avınç (İ): Tekrar grubu

toyın dentar (TY) / körki (TN): Belirtisiz isim tamlaması

toyın (İ) / dentar (İ): Tekrar grubu

eligimtä çințamani ärdini altun kapçuk birlä tuta: Zarf-fiil grubu

YT. N. Z. Y.

eligim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çințamani ärdini: Eksiz tamlama

altun kapçuk (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

altun (S) / kapçuk (İ): Sıfat tamlaması

mandal içindä kirip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

mandal (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ät'özüm üzä ağır ayag kılı: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

ät'özüm (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ät'özüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

tilim üzä burhanlar atın atayu: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

tilim (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

tilim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

burhanlar (TY) / atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol d(a)rni tutdaçı kişiniñ köñilintäki küsämiş küsüšin ayıtıp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ol d(a)rni tutdaçı kişiniñ köñilintäki (S) küsämiş küsüşi (İ): Sıfat tamlaması

ol d(a)rni tutdaçı kişiniñ (TY) / köñili (TN): Belirtili isim tamlaması

ol d(a)rni tutdaçı (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

ol d(a)rni tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

ol (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

küsâmiş küsüşü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsâmiş (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kantur- (F) / tãgin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **212** birök ol tözünlär oğlı ät'öz kizlägülük törög küsâyür ärsär azu ärdini

yinçü b(ä)lgürtgäli küsâyür ärsär azu kamağ kişikä amrak ayaglıq bolgalı

küsâyür ärsär azu äd tavar altun kümüş küsâyür ärsär azu uçmak kalımak

ädrämig küsâyür ärsär azu uzun öz yaş azu mänji ögrünçü küsâyür ärsär bo

küsüşlärin barçanı köñül ey(i)n kanturgay m(ä)n ıakı ymä bolarta adın nä törlüg

küsüşü sakınçı ärsär alkunı barça bütürgäy m(ä)n (1052-1065)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer o soylular oğlu bedenini gizleyecek yasayı isterse veya mücevher, inci ortaya çıkarmak isterse veya bütün insanlara sevgili, saygılı olmak isterse veya mal mülk, altın gümüş isterse veya uçmak erdemini isterse veya uzun ömür ya da sevinç isterse bu isteklerin hepsini gönle göre tatmin edeceğim ve de bunlardan başka ne tür isteği varsa hepsini tamamlayacağım.

birök ol tözünlär oğlı ät'öz kizlägülük törög küsâyür ärsär azu ärdini yinçü

b(ä)lgürtgäli küsâyür ärsär azu kamağ kişikä amrak ayaglıq bolgalı küsâyür

ärsär azu äd tavar altun kümüş küsâyür ärsär azu uçmak kalımak ädrämig

küsäyür ärsär azu uzun öz yaş azu mäni ögrünçü küsäyür ärsär bo küsüşlärin

Z.

barçanı köñül ey(i)n kanturgay m(ä)n takı ymä bolarta adın nä törlüg küsüşü

N. Z. Y. CDU.

sakinçi ärsär alkunı barça bütürgäy m(ä)n

Z. N. Z. Y.

(m(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

1. Yapısına göre bağlı cümle
2. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
3. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
4. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

birök ol tözünlär ogılı ät'öz kizlägülük törög küsäyür ärsär azu ärdini yinçü

b(ä)lqürtqäli küsäyür ärsär azu kamaq kişikä amrak ayaqlıq bolgalı küsäyür

ärsär azu äd tavar altun kümüş küsäyür ärsär azu uçmak kalımak ädrämig

küsäyür ärsär azu uzun öz yaş azu mäni ögrünçü küsäyür ärsär bo küsüşlärin

Z.

barçanı köñül ey(i)n kanturgay m(ä)n

N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

bolarta adın nä törlüg kūsūşi sakınçı ärsär alkunı barça bütürgäy m(ä)n

Z.

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol tözünlär oglı ät'öz kizlägülük törög kūsäyür ärsär ažu ärdini yinçü b(ä)lgürtgäli
kūsäyür ärsär ažu kamag kişikä amrak ayaglıg bolgalı kūsäyür ärsär ažu äd
tavar altun kümüş kūsäyür ärsär ažu uçmak kalımak ädrämig kūsäyür ärsär ažu
uzun öz yaş ažu mänj ögrünçü kūsäyür ärsär: Bağlama grubu

ol tözünlär oglı ät'öz kizlägülük törög kūsäyür ärsär: I. şart unsuru

Ö.

N.

Y.

ol (S) / tözünlär oglı (İ): Sıfat tamlaması

tözünlär (TY) / oglı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ät'öz kizlägülük (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

ät'öz kizlägülük: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

küsâ- (F) / âr- (YF): Birleşik fiil grubu

ol tözünlär oğlu ärdini yinçü b(ä)lgürtgäli küsâyür ärsär: II. şart unsuru

Ö.

Z.

Y.

ol (S) / tözünlär oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünlär (TY) / oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ärdini yinçü b(ä)lgürtgäli: Zarf-fiil grubu

N.

N.

Y.

küsâ- (F) / âr- (YF): Birleşik fiil grubu

ol tözünlär oğlu kamağ kişikä amrak ayaglıq bolğalı küsâyür ärsär: III. şart

Ö.

Z.

Y.

unsuru

ol (S) / tözünlär oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünlär (TY) / oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kamağ kişikä amrak ayaglıq bolğalı: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

kamağ (S) / kişi (İ): Sıfat tamlaması

amrak (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ayaglıq (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küsâ- (F) / âr- (YF): Birleşik fiil grubu

äd tavar altun kümüş küsâyür ärsär: IV. şart unsuru

N.

N.

Y.

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

altun (İ) / kümüş (İ): Tekrar grubu

küsä- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

uçmak kalımk ädrämiğ küsâyür ärsär: V. şart unsuru

N. Y.

uçmak kalımk (TY) / ädrämi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

uç- (F) / kalı- (F): Tekrar grubu

küsä- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

uzun öz yaş azu män ögrünçü küsâyür ärsär: VI. şart unsuru

N. Y.

uzun öz yaş azu män ögrünçü: Bağlama grubu

uzun (S) / öz yaş (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) / yaş (İ): Tekrar grubu

män (İ) / ögrünçü (İ): Tekrar grubu

küsä- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

bo küsüşlärin (TY) / barçanı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

könül (İ) / ey(i)n (ÇE): Edat grubu

bolarta adın nä törlüg küsüşü sakınçı ärsär: Şart unsuru

N. Y.

bolarta adın nä törlüg küsüşü sakınçı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bolarta adın (S) nä törlüg (S) / küsüş sakınç (İ): Sıfat tamlaması

bolarta adın: Ayrılma grubu

nä (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

küsüş (İ) / sakınç (İ): Tekrar grubu

→ **213** inçip ärdinilig agılıklar üzä tolu ädgü ädrämlär üzä tükällig kılı

tägingäy m(ä)n (1065-1068)

Günümüz Türkçesiyle;

Böylece mücevherli hazineler ile dolu iyi erdemler ile egemen kılacağım.

inçip ärdinilig agılıklar üzä tolu ädgü ädrämlär üzä tükällig kılı tägingäy m(ä)n

Z.

Z.

Y.

(m(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ärdinilig agılıklar üzä tolu ädgü ädrämlär (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ärdinilig agılıklar üzä tolu (S) / ädgü (S) / ädrämlär (İ): Sıfat tamlaması

ärdinilig agılıklar üzä (S) / tolu (İ): Sıfat tamlaması

ärdinilig agılıklar (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

ärdinilig (S) / agılıklar (İ): Sıfat tamlaması

tükällig kıl- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

tükällig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **214** k(a)ltı t(ä)ñrim antag ugurı yıkı bolup bo күntä yorıyur күnli aylı yerkä

tüşgäy (1068-1070)

Günümüz Türkçesiyle;

Dahası tanrım, öyle bir zaman olacak ki bu günde hareket eden güneş, ay yere düşecek.

k(a)ltı t(ä)ñrim antag ugurı yıkı bolup bo küntä yorıyur künli aylı yerkä tüşgäy

CDU. CDU. Z. Ö. YT. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antag ugurı yıkı bolup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

antag ugurı yıkı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

antag (S) / ugur yık (İ): Sıfat tamlaması

ugur (İ) / yık (İ): Tekrar grubu

bo küntä yorıyur (S) / künli aylı (İ): Sıfat tamlaması

bo küntä yorıyur: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

bo (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

künli aylı: Bağlama grubu

→ **215** yetinçsiz yetiz yagız yer täpräp kökkä agtıngay kim m(ä)n öñünü

täginmiş bo kertü savım näñ inçip idi adınsıg bolu täginmägäy takı ymä atı

kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim bo ıdok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig

boşguntaçı tutdaçı okıdaçı sözlädäçi bitidäçi bititdäçi tözünlär oğlu tözünlär kızı

birök bo d(a)rniğ ymä birlä tutdaçılar sözlätäçilär bo nom ärdini küçindä

ämğäksizin sidi tegmä işig küdöküg t(ä)rk bütürgäylär (1071-1084)

Günümüz Türkçesiyle;

Ulaşılmaz, geniş yeryüzü hareket ederek göğe yükselecek ki söylemiş olduğum bu gerçek sözüm hiçbir şekilde başka türlü olmayacak ve de adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, bu kutsal öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevherini anlayacak, okuyacak, söyleyecek, yazacak, yazdıracak soylular oğlu, soylular kızı işte bu dhariniyi de yerine getirecek, söyleyecek (olanlar), bu öğreti mücevheri gücüyle zahmetsizce sihir gücü adlı işi gücü terk edecekler.

yetinçsiz yetiz yaqız yer täpräp kökkä aqtingay kim m(ä)n ötünü täginmiş bo

Ö. Z. YT. Y. CDU.

kertü savım nän inçip idi adınsıq bolu täginmäğäy takı ymä

Ö. Z. Z. Y. CDU.CDU

atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim bo ıdok nom eligi atl(ıg) nom

. CDU.

ärdiniğ boşguntaçı tutdaçı okıdaçı sözlädäçi bitidäçi bititdäçi tözünlär oğlu

tözünlär kızı birök bo d(a)rniğ ymä birlä tutdaçılar sözlätäçilär bo nom ärdini

Ö. CDU. Z..

küçindä ämğäksizin sidi tegmä işig küdöküg t(ä)rk bütürgäylär

YT. Z. N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre ki'li birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumsuz / olumlu cümle

1. cümle:

yetinçsiz yetiz yaqız yer täpräp kökkä aqtingay

Ö. Z. YT. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

m(ä)n ötünü täginmiş bo kertü savım näñ inçip idi adınsıq bolu täginmägäy

Ö. Z Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumsuz cümle

3. cümle:

atı kötrülmüş ayaqka tägimlik t(ä)ñrim bo idok nom eligi atl(ıg) nom

CDU.

ärdiniq boşguntacı tutdaçı okıdaçı sözlädäçi bitidäçi bitidäçi tözünlär oğlu

tözünlär kızı birök bo d(a)rniq ymä birlä tutdaçılar sözlätäçilär bo nom ärdini

Ö. CDU. Ö.

küçindä ämqäksizin sidi tegmä işig küdöküg t(ä)rk bütürgäylär

YT. Z. N. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yetinçsiz (S) / yetiz yagız yer (İ): Sıfat tamlaması

yetiz (S) / yagız yer (İ): Sıfat tamlaması

yagız (S) / yer (İ): Sıfat tamlaması

m(ä)n ötüñü täginmiş bo kertü savım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

m(ä)n ötüñü täginmiş (S) / bo kertü sav (İ): Sıfat tamlaması

m(ä)n ötüñü täginmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

ötüñ- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) / kertü sav (İ): Sıfat tamlaması

kertü (S) / sav (İ): Sıfat tamlaması

idi adınsıg bol- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

idi adınsıg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

idi (S) / adınsıg (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmiş (S) ayagka tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tågimlik: Yönelme grubu

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig boşguntaçı tutdaçı (S) / tözünlär ogli tözünlär kızı (İ): Sıfat tamlaması

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig boşguntaçı tutdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / idok nom eligi atl(ıg) nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

idok nom eligi atl(ıg) (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

idok nom eligi (S) / atl(ıg) (İ): Sıfat tamlaması

idok (S) / nom eligi (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

boşgun (F) / tut- (F): Tekrar grubu

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig okıdaçı (S) / tözünlär ogli tözünlär kızı (İ): Sıfat tamlaması

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig okıdaçı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig sözlädäçi (S) / tözünlär ogli tözünlär kızı (İ): Sıfat tamlaması

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig sözlädäçi: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig bitidäçi (S) / tözünlär ogli tözünlär kızı (İ): Sıfat tamlaması

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig bitidäçi: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig bititdäçi (S) / tözünlär ogı tözünlär kızı (İ):
Sıfat tamlaması

bo idok nom eligi atl(ıg) nom ärdinig bititdäçi: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo d(a)rnig ymä tutdaçılar sözlätäçilär (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

bo d(a)rnig ymä tutdaçılar sözlätäçilär: Sıfat-fiil grubu

Z. CDU. Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini küçi: Belirtisiz isim tamlaması

nom ärdini (TY) / küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

sidi tegmä (S) / iş küçök (İ): Sıfat tamlaması

sidi tegmä: Zarf-fiil grubu

N. Y.

→ **216** m(ä)n amtı t(ä)ñrim alku yok çıgay erinç y(a)rlıg ämgäklig tolgaklıg
tınl(ı)glarnıñ küsüñlärin kanturgalır üçün yänä ymä ugrayu bo nom ärdinig küyü
küžätü tutgalır üçün anın bo d(a)rni nomug törösi birlä aça yada öñünü täğindim
(1084-1091)

Günümüz Türkçesiyle;

*Ben şimdi tanırım, bütün yoksul, zavallı, sıkıntılı canlıların isteklerini
gerçekleştirmek için ve özellikle bu öğretiyi mücevherini koruyup tutmak için, bu
dhariniyi, öğretiyi yasa ile açıklayarak söyledim.*

m(ä)n amtı t(ä)ñrim alku yok çıgay erinç y(a)rılıg ämgäklig tolgaklıg tınl(ı)gların

Ö. Z. CDU.

küsüşlärin kanturgalır üçün yänä ymä ugrayu bo nom ärdiniğ küyü küzätü

Z. Z. CDU.

tutgalır üçün anın bo d(a)rni nomuğ törösi birlä açä yada ötünü täğindim

Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

alku yok çıgay erinç y(a)rılıg ämgäklig tolgaklıg tınl(ı)gların küsüşlärin kanturgalır (F) / üçün (ÇE): Edat grubu

alku yok çıgay erinç y(a)rılıg ämgäklig tolgaklıg tınl(ı)gların küsüşlärin

N.

kanturgalır: Sıfat-fiil grubu

Y.

alku yok çıgay erinç y(a)rılıg ämgäklig tolgaklıg tınl(ı)gların (TY) / küsüşläri (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) / yok çıgay erinç y(a)rılıg ämgäklig tolgaklıg tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

yok çıgay (S) / erinç y(a)rılıg (S) / ämgäklig tolgaklıg (S) / tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

yok (İ) / ıgay (İ): Tekrar grubu

erinç (İ) / y(a)rılıg (İ): Tekrar grubu

mgklig (İ) / tolgaklıg (İ): Tekrar grubu

bo nom rdinig ky kzt tutgalır (İ) / n (E): Edat grubu

bo nom rdinig ky kzt tutgalır: Sıfat-fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) / nom rdini (İ): Sıfat tamlaması

nom rdini: Eksiz tamlama

k- kzt- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

k- (F) / kzt- (F): Tekrar grubu

bo d(a)rni nomug trsi birl aa yada: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

trsi (İ) / birl (E): Edat grubu

trsi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

aç- (F) / yad- (F): Tekrar grubu

tn- (F) / tgin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **217** bo nom rdinig keņjr yaddaı m()n ötünmiş d(a)rniğ tutdaçı

tznlr oğlanın bir aunta eyin edr yorıp ky kzt tutgay m()n

(1091-1095)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğreti mücevherini ayrıntısıyla açıklayacak, söylediğim dhariniyi tutacak soylular oğluyla bir dünyada takip edip gözeteceğim.

bo nom ärdiniĝ kenürü yaddaĝı m(ä)n ötünmiş d(a)rniĝ tutdaĝı tözünlär oĝlanın

N.

bir aźunta eyin edärü yorıp küyü küzätü tutgay m(ä)n

YT.

Z.

Y.

(m(ä)n: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom ärdiniĝ kenürü yaddaĝı (S) m(ä)n ötünmiş d(a)rniĝ tutdaĝı (S) tözünlär oĝlanı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdiniĝ kenürü yaddaĝı: Sıfat-fiil grubu

N.

Z.

Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

m(ä)n ötünmiş d(a)rniĝ tutdaĝı: Sıfat-fiil grubu

N.

Y.

m(ä)n ötünmiş (S) / d(a)rni (İ): Sıfat tamlaması

m(ä)n ötünmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö. Y.

tözünlär (TY) / oğlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bir (S) / aźun (İ): Sıfat tamlaması

eyin edärü yorıp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

eyin edärü: Tekrar grubu

kü- küzät- (İ) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **218** munçulayu ök miñ bag yäklär kuvragım ol ol tözünlär oğlınıñ işin yumışın kılı täginip öñin öñin küyü küzätü tägingäylär (1095-1099)

Günümüz Türkçesiyle;

İşte bunu gibi bin sülale şeytanlar topluluğum o soylular oğlunun işini yerine getirip başka başka gözetecekler.

munçulayu ök miñ bag yäklär kuvragım ol ol tözünlär oğlınıñ işin yumışın kılı

Z. CDU. Ö.

täginip öñin öñin küyü küzätü tägingäylär

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

miñ bag yäklär kuvragım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

miñ bag (S) / yäklär kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

miñ (S) / bag (İ): Sıfat tamlaması

yäklär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol ol tözünlär oğlınıñ işin yumışın kılı täginip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

ol ol tözünlär oğlınıñ (TY) / işi (TN) / yumışı (TN): Belirtili isim tamlaması

ol ol tözünlär (TY) / oğlı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol ol (S) / tözünlär (İ): Sıfat tamlaması

ol (İ) / ol (İ): Tekrar grubu

kıl- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

öñin (İ) / öñin (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **219** yüz miñ turkı yertä y(a)ruk yaltrık közüntürgäylär (1100-1101)

Günümüz Türkçesiyle;

Yüz bin uzaklıktaki yerden parlak görünecekler.

yüz miñ turkı yertä y(a)ruk yaltrık közüntürgäylär

YT.

Z.

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yüz miñ turkı (S) / yer (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ (TY) / turkı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yüz miñ: Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

→ **220** bo mäniñ ötünmiş ötügüm äzüg igid bolu tägünmägüsiñä atı kötrülmüş ayagka tägimlik t(ä)ñrim tanuk bolu y(a)rılıkagay ärti tep ötündi (1101-1105)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu benim söylediğim sözlerim(in) yalan olmadığına adı yüceltilmiş saygıdeğer tanrım tanık olup buyuracak deyip söyledi.

bo mäniñ ötünmiş ötügüm äzüg igid bolu tägünmägüsiñä atı kötrülmüş ayagka

tägimlik t(ä)ñrim tanuk bolu y(a)rılıkagay ärti tep ötündi

Z.

Y.

(o!: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

bo mäniñ ötünmiş ötügüm äzüg igid bolu tägünmägüsinä atı kötrülmiş ayagka

YT.

täqimlik t(ä)ñrim tanuk bolu y(a)rlıkaqay ärti

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Kelime Grupları:

bo mäniñ ötünmiş ötügüm äzüg igid bolu tägünmägüsinä atı kötrülmiş ayagka

täqimlik t(ä)ñrim tanuk bolu y(a)rlıkaqay ärti tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

bo (S) / mäniñ ötünmiş ötügüm äzüg igid bolu tägünmägüsi (İ): Sıfat tamlaması

mäniñ ötünmiş ötügüm (TY) / äzüg igid bolu tägünmägüsi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

mäniñ (TY) / ötünmiş ötügüm (TN): İyelik grubu

ötünmiş (S) / ötüg (İ): Sıfat tamlaması

äzüg igid bol- (F) / tägün- (YF): Birleşik fiil grubu

äzüg igid (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

äzüg (İ) / igid (İ): Tekrar grubu

aṭı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ṇrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

aṭı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tägimlik (S) / t(ä)ṇri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tägimlik: Yönelme grubu

tanuk (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

y(a)rılıka- (F) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **221** vaişiravane m(a)haraaça bo ötügüg ötüñüp bo d(a)rnılarıṅ törösi birlä sözleyü tükätmiştä ken ötrü tükäl bilgä t(ä)ṇri t(ä)ṇrisi burhan vaişiravane m(a)haraaçıṅ ögä alkayu y(a)rılıkap ädgü ädgüsi vaişiravaneya bir ärsär kamaṅ yalanuklarıñ çıṅay ämgäklig tuṭ tulvı açığı ämgäklärin tarkarguluk ikinti ärsär bo nom ärdinikä ṭakı artokrak süzülgülük ärtinü k(ä)rgäklig ötüṅ ötüñdün birök kim kayu tınl(ı)ḡlar bo töröçä ävrilip kaṭıḡlansarlar küsämiş küsüşläri ymä kangay bo nom ärdini ymä yertinçütä keñürü yadıḡay tep y(a)rılıkadı (1105-1120)

Günümüz Türkçesiyle;

Vaisravana Mahārāja bu sözü söyleyip, bu dharinileri yasası ile söyleyip tamamladıktan sonra mükemmel Bilge, Tanrılar Tanrısı Buda Vaisravana Mahārājayı övüp buyurarak “İyilerin iyisi Vaisravana, ilk olarak bütün insanları fakirlik zahmeti, değersizlik sıkıntısından uzaklaştırmak, ikinci olarak bu öğretiyi mücevherine(yle) ve fazlasıyla temizlenmek için çok gerekli söz söyledin. Eğer ki bazı canlılar bu yasaya göre hareket ederlerse istedikleri dilekleri de gerçekleşecek. Bu öğretiyi mücevheri de yeryüzünde ayrıntısıyla yayılacak.” deyip buyurdu.

vaişiravane m(a)haraaça bo ötügüg ötüñüp bo d(a)rnılarıṅ törösi birlä sözleyü

tükätmiştä ken ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan vaişiravane m(a)haraaçıq

Z. Z. Ö.

ögä alkayu y(a)rıkap ädgü ädgüsi vaişiravaneya bir ärsär kamaq yalañukların

çıgay ämgäklig tut tulvı açıq ämgäklärin tarkarguluk ikinti ärsär bo nom ärdinikä

takı artokrak süzülgölük ärtinü k(ä)rgäklig ötüg ötündün birök kim kayu tınl(ı)glar

bo töröçä ävrilip kañıqlansarlar küsämiş küsüşläri ymä kangay bo nom ärdini

ymä yertinçütä keñürü yadılğay tep y(a)rıkadı

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

ädgü ädgüsi vaişiravaneya bir ärsär kamaq yalañukların çıgay ämgäklig tut

YT. CDU.

tulvı açıq ämgäklärin tarkarguluk ikinti ärsär bo nom ärdinikä takı artokrak

Z. CDU.

süzülgölük ärtinü k(ä)rgäklig ötüg ötündün birök kim kayu tınl(ı)glar bo töröçä

Z. N. Y.

ävrlip katıglansarlar kūsāmiş kūsüşlāri ymä kangay bo nom ārdini ymä

Z. N. CDU. Y. N. CDU.

yertinçütä kenürü yadılgay

YT. Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

ädgü ädgüsi vaişiravaneva bir ārsār kamağ yalanukların çığay ämgäklig tut

YT. CDU.

tulvi açığ ämgäklārin tarkarguluk ikinti ārsār bo nom ārdinikā takı artokrak

N.→ CDU.

süzülgülük ārtinü k(ä)rgäklig ötüg ötündün

N.→ ← N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

3. cümle:

birök kim kayu tınl(ı)qlar bo töröçä ävrilip katıqlansarlar küsämiş küsüşläri ymä

Z.

N.

CDU.

kangay

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

3. cümle:

bo nom ärdini ymä vertinçütä keñürü yadılğay

N.

CDU.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

vaişiravane m(a)haraaça bo ötügüg ötünüp bo d(a)rnılarıq törösi birlä sözleyü

tükätmiştä (İ) / ken (ÇE): Edat grubu

vaişiravane m(a)haraaça bo ötügüg ötünüp bo d(a)rnılarıq törösi birlä sözleyü

Ö.

Z.

Z.

tükätmiş: Sıfat-fiil grubu

Y.

vaişiravane m(a)haraaça: Unvan grubu

bo ötügüg ötünüp: Zarf-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / ötüg (İ): Sıfat tamlaması

bo d(a)rnılarıq törösi birlä sözleyü: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) / d(a)rnılar (İ): Sıfat tamlaması

törösi (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

törösi: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan vaişiravane m(a)haraaçıq ögä alkayu: Zarf-fiil

Ö. N. Y.

grubu

tükäl bilgä (S) / t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükäl (S) / bilgä (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

vaişiravane m(a)haraaç: Unvan grubu

ög- (F) / alka- (F): Tekrar grubu

ädgü ädgüsi vaişiravaneya bir ärsär kamaq yalañuklarınñ çıgay ämgäklig tut

tulvı açığı ämgäklärin tarkarguluk ikinti ärsär bo nom ärdinikä takı artokrak

süzülgülük ärtinü k(ä)rqäklig ötüg ötündün birök kim kayu tınl(ı)glar bo töröçä

ävrilip katıqlansarlar küsämiş küsüşläri ymä kangay bo nom ärdini ymä

vertincütä kenürü yadılğay tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

ädgü ädgüsü (S) / vaişiravane (İ): Sıfat tamlaması

ädgü (TY) / ädgüsü (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bir (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

kamag yalañuklarınıñ ıgay ämgäklig tuğ tulvı açığı ämgäklärin tarkarguluk (S) / bo nom ärdinikä akı artokrak süzülgölük (S) / ärtinü k(ä)rgäklig (S) / ötüg (İ): Sıfat tamlaması

kamag yalañuklarınıñ ıgay ämgäklig tuğ tulvı açığı ämgäklärin tarkarguluk: Sıfat-

N. Y.

fiil grubu

kamag yalañuklarınıñ (TY) / ıgay ämgäklig tuğ tulvı açığı ämgäkläri (TN): Belirtili isim tamlaması

kamag (S) / yalañuklar (İ): Sıfat tamlaması

ıgay (S) / ämgäklig (S) / tuğ tulvı (S) / açığı (S) / ämgäklär (İ): Sıfat tamlaması

tuğ (İ) / tulvı (İ): Tekrar grubu

ikinti (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

bo nom ärdinikä akı artokrak süzülgölük: Sıfat-fiil grubu

YT. CDU. Z. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

ärtinü k(ä)rgäklig (S) / ötüg (İ): Sıfat tamlaması

ärtinü (S) / k(ä)rgäk (İ): Sıfat tamlaması

birök kim kayu tınl(ı)glar bo töröçä ävrilip katıqlansarlar: III. şart unsuru

CDU.CDU. Ö. Z. Y.

kayu (S) / tınl(ı)glar (İ): Sifat tamlaması

bo töröçä ävrilip: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

bo (S) / törö (İ): Sifat tamlaması

küsämiş küsüşläri: Tamlayarı düşmüş iyelik grubu

küsämiş (S) / küsüşläri (İ): Sifat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sifat tamlaması

nom ärdini: Eksiz tamlama

kenür- (F) / yadıl- (F): Tekrar grubu

→ **222** ötrü antada basa tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yumgı olormış

oronlarıntın örü turup birtin sınar onj 'äñ{ñ}inlärintäki tonların açınıp k(ä)ntü

k(ä)ntü idok töpöläri üzä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan adakınta yinçürü töpön yükünüp

onj tizlärin çökiñip ayaların kavşurup ağır ayamakın t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg bo

şlok takşut üzä ögä inçä tep ötündilär (1121-1131)

Günümüz Türkçesiyle;

Ondan sonra dört Maharaja tanrıları(ın) hepsi oturduğu yerlerinden ayağa kalkıp, bir taraf(taki), sağ omuzlarındaki giysilerini açıp kendi kutsal başları ile tanrı tanrısı Buda ayağına secde edip, baş eğerek, sağ dizlerini yere koyup, ayalarını kavuşturup, saygı göstererek tanrı tanrısı Budayı bu dizlere ile överek, şöyle deyip söylediler.

örü antada basa tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yumgı olormış oronlarıntın örü turup

Z. Z. Z.

birtin sınar on 'än{n}inlärintäki tonların açınıp k(ä)ntü k(ä)ntü ıdok töpöläri üzä

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan adakınta yinçürü töpön yükünüp on tizlärin çökitiip

Z. Z.

ayaların kavşurup ağır ayamakın t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıq bo şlok takşut üzä

Z.

ögä inçä tep ötündilär

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) / basa (ÇE): Edat grubu

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat grubu

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Eksiz tamlama

yumgı olormış oronlarıntın örü turup: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

yumgı: Tamlayanı düşmüş isim tamlaması

olormış oronları: Tamlayanı düşmüş isim tamlaması

olormış (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

ör- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

birtin sınıar oŋ 'äŋ{n}inlärintäki tonların açınıp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

birtin sınıar oŋ 'äŋ{n}inlärintäki tonları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

birtin sınıar oŋ 'äŋ{n}inlärintäki (S) / tonlar (İ): Sıfat tamlaması

birtin (İ) / sınıar (ÇE): Edat grubu

oŋ 'äŋ{n}inläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oŋ (S) / 'äŋ{n}inlä (İ): Sıfat tamlaması

k(ä)ntü k(ä)ntü idok töpöläri üzä t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhan adakınta yinçürü töpön

Z.

YT.

Z.

yükünüp: Zarf-fiil grubu

Y.

k(ä)ntü k(ä)ntü idok töpöläri (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

k(ä)ntü k(ä)ntü idok töpöläri: İyelik grubu

k(ä)ntü (İ) / k(ä)ntü (İ): Tekrar grubu

idok (S) / töpölär (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhan (TY) / adakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ŋri (TY) / t(ä)ŋrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

töpön (İ) / yükün- (YF): Birleşik fiil grubu

oŋ tizlärin çökitiip: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

oŋ tizläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oŋ (S) / tizlär (İ): Sıfat tamlaması

ayaların kavşurup: Zarf-fiil grubu

N. Y.

agır (İ) / aya- (F): Tekrar grubu

agır ayamakın t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhanıq bo şlok takşut üzä ögä: Zarf-fiil grubu

Z. N. Z. Y.

t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ŋri (TY) / t(ä)ŋrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo şlok takşut (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

bo (S) / şlok takşut (İ): Sıfat tamlaması

şlok (İ) / takşut (İ): Tekrar grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **223** t(ä)ŋrim sizin yüzünüz tolun ayka oğşatı ärür yüz miŋ kün t(ä)ŋri

birgärü y(a)rutu yaşutu turur täg (1132-1134)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrım, sizin yüzünüz dolunaya benzer yüz bin güneş Tanrısı ile birlikte aydınlatır gibi.

t(ä)ŋrim sizin yüzünüz tolun ayka oğşatı ärür yüz miŋ kün t(ä)ŋri birgärü

CDU. Ö. YT. Y. Z.

y(a)rutu yaşutu turur täg

Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sizin yüüzünüz: İyelik grubu

tolun (S) / ay (İ): Sıfat tamlaması

ogşatı (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

yüz miñ kün t(ä)ñri (İ) / birgärü (ÇE): Edat grubu

yüz miñ (S) / kün t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ: Sıfat tamlaması

kün t(ä)ñri: Eksiz tamlama

y(a)rutu yaşutu turur (F) / täg (ÇE): Edat grubu

y(a)rut- yaşut- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

y(a)rut- (F) / yaşut- (F): Tekrar grubu

→ **224** közüñüzñüñ eñiği kök lenhuaka ogşayur (1135-1136)

Günümüz Türkçesiyle;

Gözünüzün biçimi mavi lotusa benziyor.

közüñüzñüñ eñiği kök lenhuaka ogşayur

Ö.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

közünüzün (TY) / eği (TN): Belirtili isim tamlaması

közünüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kök (S) / lenhua (İ): Sıfat tamlaması

→ **225** tüzdam yürün tişiniz karlıq tag tæg yaltriyur (1136-1137)

Günümüz Türkçesiyle;

Düzdün, beyaz dişiniz karlı dağ gibi parlıyor.

tüzdam yürün tişiniz karlıq tag tæg yaltriyur

Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tüzdam yürün tişiniz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tüzdam (S) / yürün (S) / tiş (İ): Sıfat tamlaması

karlıq tag (İ) / tæg (ÇE): Edat grubu

karlıq (S) / tag (İ): Sıfat tamlaması

→ **226** kırıksız ulug ädgünüz taloy ügüz tög keñ täriñ ulsuz tüpsüz ädgülüg

ädgü ärdinilärin yügmäk ol (1138-1140)

Günümüz Türkçesiyle;

Sınırsız, ulu erdeminiz okyanus gibi geniş, derin, uçsuz iyilik, iyi mücevherler ile yığındır.

kırıksız ulug ädgünüz taloy ügüz tög keñ täriñ ulsuz tüpsüz ädgülüg ädgü

Ö.

ärdinilärin yügmäk ol

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kırıksız ulug ädgünüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kırıksız (S) / ulug (S) / ädgü (İ): Sıfat tamlaması

taloy ügüz tög keñ täriñ (S) ulsuz tüpsüz (S) ädgülüg(S) / ädgü ärdinilär (İ):
Sıfat tamlaması

taloy ügüz tög (S) / keñ täriñ (İ): Sıfat tamlaması

taloy ügüz (İ) / tög (ÇE): Edat grubu

taloy (İ) / ügüz (İ): Tekrar grubu

keñ (İ) / täriñ (İ): Tekrar grubu

ulsuz (İ) / tüpsüz (İ): Tekrar grubu

ädgü (S) / ärdinilär (İ): Sıfat tamlaması

→ **227** bilgä biliglig sav üzä taşa turur üzüksüz (1141-1142)

Günümüz Türkçesiyle;

Hikmetli söz ile taşar sürekli.

bilgä biliglig sav üzä taşa turur üzüksüz

Ö. Z. Y. Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bilgä (İ) / biliglig (İ): Tekrar grubu

sav (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

taş- (F) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **228** yüz miñ törlüg yeg dyanlar ymä birlä tolu ärür (1142-1143)

Günümüz Türkçesiyle;

Yüz bin türlü en iyi meditasyonlar ile doludur.

yüz miñ törlüg yeg dyanlar ymä birlä tolu ärür

Z. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yüz miñ törlüg yeg dyanlar (İ) / [ymä] birlä (ÇE): Edat grubu

yüz miñ törlüg (S) / yeg (S) / dyanlar (İ): Sıfat tamlaması

yüz miñ (S) / törlüg (İ): Sıfat tamlaması

yüz (S) / miñ (İ): Sıfat tamlaması

tolu (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **229** ađakıñıznıñ uulınta çak(ı)r lakşan eñigi ol (1144-1145)

Günümüz Türkçesiyle;

Ayağınızın altında çark işareti süsüdür.

ađakıñıznıñ uulınta çak(ı)r lakşan eñigi ol

YT.

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ađakıñıznıñ (TY) / uulı (TN): Belirtili isim tamlaması

ađakıñız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çak(ı)r lakşan (TY) / eği (TN): Belirtisiz isim tamlaması

çak(ı)r lakşan: Eksiz tamlama

eği: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **230** miñ kigäykä tükällig oııra koollug ulduñlug äligiñiz ađakiñiz ‘äñräkläri
tözü turur eğiğ kop b(ä)lgükä ägsüksüz kazlar hanı eligi täğ (1145-1149)

Günümüz Türkçesiyle;

*Bin tekerleğe sahip, orta dereceli, muntazam, eliniz ve ayağınızın parmakları
belirtide eksiksiz olan kazlar hanı eli gibi tamamen süslüdür.*

miñ kigäykä tükällig oııra koollug ulduñlug äligiñiz ađakiñiz ‘äñräkläri tözü turur

Ö.

Z.

eğiğ kop b(ä)lgükä ägsüksüz kazlar hanı eligi täğ

Z.

Z.

YT.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

miñ kigäykä tükällig oııra koollug ulduñlug äligiñiz ađakiñiz (TY) / ‘äñräkläri
(TN): Belirtili isim tamlaması

miñ kigäykä tükällig oııra koollug ulduñlug äligiñiz ađakiñiz: Tamlayanı düşmüş
iyelik grubu

miñ kigäykä tükällig (S) oııra koollug (S) ulduñlug (S) älig ađak (İ): Sıfat
tamlaması

miñ kigäykä tükällig: Datif grubu

miñ (S) / kigäy (İ): Sıfat tamlaması

oçıra (S) / koollug (İ): Sıfat tamlaması

äligiñiz ađakıñız: Tamlayarı düşmüş iyelik grubu

etiglig (İ) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

b(ä)lgükä ägsüksüz kazlar hanı eligi (İ) / täg (ÇE): Edat grubu

b(ä)lgükä ägsüksüz (S) / kazlar hanı eligi (İ): Sıfat tamlaması

b(ä)lgükä ägsüksüz: Bulunma grubu

kazlar hanı (TY) / eligi (TN): Belirtisizi isim tamlaması

kazlar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **231** ät'özünüz yaltrıyur altunlug tag yaşuyur täg (1150-1151)

Günümüz Türkçesiyle;

Bedeniniz parlıyor altından dağın parladığı gibi.

ät'özünüz yaltrıyur altunlug tag yaşuyur täg

Ö. Y. Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ät'özünüz: Tamlayarı düşmüş iyelik grubu

altunlug tag yaşuyur (F) / täg (ÇE): Edat grubu

altunlug tag yaşuyur: Zarf-fiil grubu

Ö. Y.

altunlug (S) / tag (İ): Sıfat tamlaması

→ **232** arığı üzä säçilmiş adınka idi oğşamaz taqlar hanı sumer tag tåg alku

ädgölärin ağır tetir (1151-1154)

Günümüz Türkçesiyle;

Temizliğiyle seçilmiş, başkalarına asla benzemez olan dağların hükümdarı Sumeru dağı gibi bütün iyilikleriyle önemlidir (değerlidir).

arığı üzä säçilmiş adınka idi oğşamaz taqlar hanı sumer tag tåg

Z.

alku ädgölärin ağır tetir

Z. Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

arığı üzä säçilmiş adınka idi oğşamaz taqlar hanı sumer tag (İ) / tåg (ÇE): Edat grubu

arığı üzä säçilmiş (S) / adınka idi oğşamaz (S) / taqlar hanı sumer tag (İ): Sıfat tamlaması

arığı üzä säçilmiş: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

arığı (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

arığı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

adıńka idi oqşamaz: Sıfat-fiil grubu

YT. Z. Y.

taglar hanı (S) / sumer tag (İ): Sıfat tamlaması

taglar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sumer tag: Eksiz tamlama

alku ädgüläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

alku (S) / ädgülär (İ): Sıfat tamlaması

→ **233** anın amtı yükünür biz burhanlığ idok taglar hanıña (1154-1156)

Günümüz Türkçesiyle;

Onun için şimdi hürmet ederiz, Budalı kutsal dağlar hükümdarına.

anın amtı yükünür biz burhanlığ idok taglar hanıña

Z. Z. Y. YT.

(biz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

burhanlıg ıdok taglar (TY) / hanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

burhanlıg (S) / ıdok (S) / taglar (İ): Sıfat tamlaması

→ **234** lakşanlıg ädgülärinüz kolusuz kök kalık tæg täñläñçsiz tetir

(1156-1158)

Günümüz Türkçesiyle;

İşaretili iyilikleriniz sınırsızdır, gökyüzü gibi ölçülemezdir.

lakşanlıg ädgülärinüz kolusuz kök kalık tæg täñläñçsiz tetir

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

lakşanlıg ädgülärinüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

lakşanlıg (S) / ädgülär (İ): Sıfat tamlaması

kolusuz (İ) kök kalık tæg täñläñçsiz (İ) / tet- (YF): Birleşik fiil grubu

kök kalık tæg (S) / täñläñçsiz (İ): Sıfat tamlaması

kök kalık (İ) / tæg (ÇE): Edat grubu

kök (İ) / kalık (İ): Tekrar grubu

→ **235** miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmiş tæg artokrak yelvi kömän

sakıg tæg sakınguluksuz ärür siz anı üçün yükünür biz ilinçsiz arıg köñüllügkä

tep ötündilär (1158-1163)

Günümüz Türkçesiyle;

Bin güneş ay tanrısı birlikte ışık saçıyormuş gibi çok yüce, büyü, serap gibi akıl almazsınız onun için hürmet ederiz bağımsız, temiz gönüle deyip arz ettiler.

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmış tığ artokrak yelvi kömän sakıg tığ

sakınguluksuz ärür siz anı üçün yükünür biz ilinçsiz arıg köñüllüqkä tep

Z.

ötündilär

Y.

(olar: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmış tığ artokrak yelvi kömän

sakıg tığ sakınguluksuz ärür siz anı üçün yükünür biz ilinçsiz arıg köñüllüqkä

Y.

Z.

Y.

YT.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre bağlı cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk idmiş täg artokrak yelvi kömän

sakıq täg sakıngulaksuz ärür siz

Y.

(siz: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

yükünür biz ilinçsiz arıq köñüllügkä

Y.

YT.

(biz: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk idmiş täg artokrak yelvi kömän sakıq täg

sakınguluksuz ärür siz anı üçün yükünür biz ilinçsiz arıg köñüllüqkä tep: Zarf-fiil

N.

Y.

grubu

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmiş täg artokrak (İ) yelvi kömän

sakıg täg sakınguluksuz (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmiş täg (S) / artokrak (İ): Sıfat tamlaması

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmiş (İ) / täg (ÇE): Edat grubu

miñ kün ay t(ä)ñrilär birgärü y(a)ruk ıdmiş: Sıfat-fiil grubu

Ö.

Z.

Y.

miñ (S) / kün ay t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

kün ay t(ä)ñrilär: Eksiz tamlama

kün (İ) / ay (İ): Tekrar grubu

y(a)ruk (İ) / ıd- (YF): Birleşik fiil grubu

yelvi kömän sakıg täg sakınguluk: Sıfat-fiil grubu

Z.

Y.

yelvi kömän (İ) sakıg (İ) / täg (ÇE): Edat grubu

yelvi (İ) / kömän (İ): Tekrar grubu

anı (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

ilinçsiz (S) arıg (S) / köñüllüq (İ): Sıfat tamlaması

→ **236** tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg munçulayu ögä

tükätmiştä ken ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan ymä şlok takşutın tört

m(a)haraaça t(ä)ñrilärkä inçip yanțuru inçä tep y(a)rılıkadı (1163-1169)

Günümüz Türkçesiyle;

Dört Mahārāja tanrılar, tanrılar tanrısı Budayı bu şekilde övüp tamamladıktan sonra mükemmel bilge tanrı tanrısı Buda da şiiri dört Mahārāja tanrılara şöyle söyleyip buyurdu.

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg munçulayu ögä tükätmiştä

ken ötrü tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan ymä şlok takşutın tört m(a)haraaça

Z. Z. Ö. CDU.

t(ä)ñrilärkä inçip yanțuru inçä tep y(a)rılıkadı

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg munçulayu ögä tükätmiştä (İ)
/ ken (ÇE): Edat grubu

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıg munçulayu ögä tükätmiş:

Ö. Z. Y.

Sıfat-fiil grubu

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat grubu

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Unvan grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanıq munçulayu ögä: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sifat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tükäl (S) / bilgä (S) / t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sifat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

şlok takşutın tört m(a)haraaça t(ä)ñrilärkä inçip yanturu: Zarf-fiil grubu

N. YT. Z. Y.

şlok (İ) / takşut (İ): Tekrar grubu

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sifat grubu

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Unvan grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **237** altun öñlüg y(a)ruk yaltrıqlıg kopta kötrülmiş bo nom ärdinig üzäliksiz

on küçlüg ugrayu okıtu nomladım (1170-1173)

Günümüz Türkçesiyle;

Altın renkli parlayan, her şeyden üstün, daha üstü olmayan on güçlü öğreti mücevherini tamamıyla okuyup açıkladım.

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıqlıg kopta kötrülmiş bo nom ärdinig üzäliksiz on küçlüg

ugrayu okıtu nomladım

Z. Y.

(mân: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun önlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklıg (S) / kopta kötrülmüş (S) / üzäliksiz on küçlüg (S) / bo nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

(“üzäliksiz on küçlüg” kelime grubu “bo nom ärdini” kelime grubunu nitelediğinden yeri değıştirilmiştir.)

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopta kötrülmüş: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

üzäliksiz (S) / on küç (İ): Sıfat tamlaması

on (S) / küç (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

→ **238** sızlär kamag törtägü uzatı küyü küzätü tutguka turguralı yanmaksız

kınıg kaçıg b(ä)k köñül bo nom ärdini yörügi täriñdä täriñ keñ teñir (1173-1177)

Günümüz Türkçesiyle;

Sizlerin, bütün dördünüzün, sürekli koruyup gözetmesi, duran, değişmeyen, katı, sağlam gönül (yerleştirmesi için) bu öğreti mücevherinin anlamı derin ve geniştir.

sizlär kamağ törtägü uzatı küyü küzätü tutguka turqurğalı yanmaksız kınıq katıq

b(ä)k köñül bo nom ärdini yörüqi täriñdä täriñ tetir

Z.

Ö.

Y.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

sizlär kamağ törtägü uzatı küyü küzätü tutguka turqurğalı yanmaksız kınıq katıq

b(ä)k köñül bo nom ärdini yörüqi täriñdä täriñ tetir

Z..

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle

keñ tetir

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre isim cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

sizlär kamağ törtägü uzatı küyü küzätü tutguka yanmaksız kınığ kağı

CDU. Ö. Z. Z.

b(ä)k köñül turguralı: Zarf-fiil grubu

Y.

kamağ (S) / törtägü (İ): Sıfat tamlaması

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

yanmaksız kınığ kağı b(ä)k köñül (İ) / tur- (YF): Birleşik fiil grubu

yanmaksız (S) kınığ kağı (S) b(ä)k (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

kınığ (İ) / kağı (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdini (TY) / yörügi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

täriñdä täriñ: Lokatif grubu

→ **239** uyur bergäli tınl(ı)glarka kamağta yeg enç mänjig enç kılğalı uğaçı

üçün üküş tälim tınl(ı)glarıg uzatı keñürü yadıñlar çambudivip uluşta

(1177-1181)

Günümüz Türkçesiyle;

Canlılara herkesten daha çok huzur vermek, pek çok canlıyı rahat kılmak için jampudvipa ülkesinde sürekli yaysınlar.

uyur bergâli tınl(ı)glarka kamağta yeg enç mänjig enç kılğalı udaçı üçün üküş

Z.→

Z.

tälim tınl(ı)glarıg uzatı kenürü yadıñlar çambudivip uluşta

←Z.

Y.

YT.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üküş tälim (tınl(ı)glarıg) uyur bergâli (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

üküş tälim (tınl(ı)glarıg) uyur bergâli: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

üküş tälim (tınl(ı)glar (İ): Sifat tamlaması

üküş (İ) / tälim (İ):Tekrar grubu

u- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

tınl(ı)glarka kamağta yeg enç mänjig enç kıl- u- (F) / üçün (ÇE): Edat grubu

tınl(ı)glarka kamağta yeg enç mänjig enç kılğalı udaçı: Zarf-fiil grubu

YT.

N.

Y.

kamağta yeg enç mänji: Bulunma grubu

yeg (S) / enç mǎñji (İ): Sıfat tamlaması

enç (İ) / mǎñji (İ): Tekrar grubu

enç kıl- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

enç (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

keñür- (F) / yad- (F): Tekrar grubu

çambudivip (TY) / uluş (TN): Eksiz tamlama

→ **240** bo yertinçü içindä üç miñ ulug miñ uluşlarta kayu näçä bar ärsär

kamağ tınl(ı)g oğlanı tamuluğlar ulatı yılkı pret aźunı barça tarıkzun birgärü

bolarnıñ alku ämgäki (1181-1186)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu ülke içinde üç bin ulu, bin ülkede ne kadar insanoğlu varsa cehennem ve hayvan açlık ruhu dünyasıyla birlikte bunların bütün sıkıntısından tamamen uzaklaşsın.

bo yertinçü içindä üç miñ ulug miñ uluşlarta kayu näçä bar ärsär kamağ tınl(ı)g

oğlanı tamuluğlar ulatı yılkı pret aźunı barça tarıkzun birgärü bolarnıñ alku

Z. Z. Y. Z.

ämgäki

Ö.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo yertinçü içindä üç miñ ulug miñ uluſlarda kayu näçä bar ärsär kamag tınl(ı)g

YT.

YT.

Z.

Z.

Y.

oglanı tamuluğlar ulatı yıldı pret aźunı: Şart unsuru

Ö.

bo yertinçü (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç miñ (S) / ulug (S) / miñ (S) / uluſlar (İ): Sıfat tamlaması

üç miñ: Sıfat tamlaması

tınl(ı)g (TY) / oğlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

kamag tınl(ı)g oğlanı tamuluğlar ulatı yıldı pret aźunı: Bağlama grubu

kamag (S) / tınl(ı)g oğlanı (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)g (TY) / oğlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yıldı (TY) / aźunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

pret (TY) / aźunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bolarnıñ (TY) / alku ämgäki (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) / ämgäk (İ): Sıfat tamlaması

→ **241** küntin yıñak oñruğta yer oron sayu turdaçı kayu näçä bar ärsär öñi öñi

bağlıg kişilär uzağı ögrünçlüg bolzunlar (1186-1190)

Günümüz Türkçesiyle;

Güney taraf adada(ki) yerde duracak ne kadar başka başka bağlı kişiler varsa daima sevinçli olsunlar.

küntin yınak otrugta yer oron sayu turdaçı kayu nâçâ bar ârsâr öni öni bağlıq

Z.

kişilär uzatı ögrünçlög bolzunlar

Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küntin yınak otrugta yer oron sayu turdaçı kayu nâçâ bar ârsâr: Şart unsuru

YT. Z.. Z. Z. Y.

küntin yınak (S) / otrug (İ): Sıfat tamlaması

küntin (İ) / yınak (ÇE): Edat grubu

yer oron sayu turdaçı: Sıfat-fiil grubu

Z. Z. Y.

yer (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

öni öni (S) bağlıq (S) / kişilär (İ): Sıfat tamlaması

öni (İ) / öni (İ): Tekrar grubu

ögrünçlög (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **242** bo nom ärdini küçindä kamagun birgärü bolzunlar küzätçilig enç mäniq yänä ymä bo kamag tınl(ı)glar oqlanı ig aqrıqtın kutrulup yağısız yavlaksız bolzunlar (1190-1195)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğreti mücevherinin gücüyle hepsi koruma, huzur ile birlikte olsunlar ve bu bütün insanoğlu hastalıktan kurtulup düşmansız olsun.

bo nom ärdini küçindä kamagun birgärü bolzunlar küzätçilig enç mäniq yänä

YT. Ö. Z. Y.

yämä bo kamag tınl(ı)glar oqlanı ig aqrıqtın kutrulup yağısız yavlaksız bolzunlar

CDU. Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre bağılı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik / kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

bo nom ärdini küçindä kamagun birgärü bolzunlar küzätçilig enç mäniq

YT. Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle

bo kamag tınl(ı)glar oqlanı ig aqrıqtın kutrulup yağısız yavlaksız bolzunlar

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom ärdini (TY) / küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

küzätçilig enç mänjig (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küzätçilig (S) / enç mänji (İ): Sıfat tamlaması

enç (İ) / mänji (İ): Tekrar grubu

yänä (İ) / ymä (İ): Tekrar grubu

bo (S) / kamag (S) / tınl(ı)glar oqlanı (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)glar (TY) / oqlanı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ig aqrıqtın kutrulup: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

ig (İ) / aqrıg (İ): Tekrar grubu

yağısız yavlaksız (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yagı (İ) / yavlak (İ): Tekrar grubu

→ **243** el uluşta keñürü yağmış üçün bo nomug enç mänjikä täggäylär ıgısz

kämsiz busuşsuz (1195-1197)

Günümüz Türkçesiyle;

Memlekette bu öğreti yayıldığı için rahata ulaşacaklar hastaliksız kedersiz.

el uluşta keñürü yadmış üçün bo nomug enç mänikä täggäylär igsiz

YT.

Z.

YT.

kämsiz busuşsuz

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nomug el uluşta keñürü yadmış (İ) / üçün (ÇE): Edat grubu

bo nomug el uluşta keñürü yadmış: Sıfat-fiil grubu

N.

YT.

Y.

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

keñür- (S) / yağ- (F): Tekrar grubu

enç (İ) / mänji (İ): Tekrar grubu

igsiz kämsiz (İ) busuşsuz (İ) / täg- (YF): Birleşik fiil grubu

igsiz (İ) / kämsiz (İ): Tekrar grubu

→ **244** kayu yalañuk bo nomuğ süzök köñülin äşidip ağır ayayığ tiläsär äđ tavarıg küsäsär el uluş keñürülzün erşi karşı bolmazun tep köñül eyin küsüşü barça kangay tapınça (1198-1203)

Günümüz Türkçesiyle;

Her kim bu öğretiyi temiz gönülle dinleyip saygı gösterirse, mal mülk isterse ülke genişlesin, kavga olmasın deyip gönlününden dolayı tamamen gerçekleşecek.

kayu yalañuk bo nomuğ süzök köñülin äşidip ağır ayayığ tiläsär äđ tavarıg

küsäsär el uluş keñürülzün erşi karşı bolmazun tep köñül eyin küsüşü barça

Z. Z. Ö. Z.

kangay tapınça

Y. Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

el uluş keñürülzün erşi karşı bolmazun

Ö. Y. Ö. Y.

İç cümle ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

el uluş kenürülzün

Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

erşi karşı bolmazun

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu yalañuk bo nomuğ süzök köñülin äřidip ağır ayağığ tiläsär äd tavarığ

küsäsär el uluş kenürülzün erşi karşı bolmazun tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

kayu yalañuk bo nomuğ süzök köñülin äřidip ağır ayağığ tiläsär: I. şart unsuru

Ö.

Z.

N.

Y.

kayu (S) / yalañuk (İ): Sıfat tamlaması

bo nomug süzök köñülin äşidip: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

süzök (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

agır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

äd tavarıg küsäsär: II. şart unsuru

N. Y.

äd (İ) / tavar (İ): Tekrar grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

erşi karşı (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

erşi (İ) / karşı (İ): Tekrar grubu

küsüşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köñül (İ) / eyin (ÇE): Edat grubu

→ **245** ugay yanturu tıdğalı yat ellig yağılarıg kılğalı uzatı ençğülüg öz elin

uluşın (1203-1206)

Günümüz Türkçesiyle;

Yabancı ülke düşmanlarına engel olup kendi memleketini daima huzurlu kılmak

ugay yanturu tıdğalı yat ellig yağılarıg kılğalı uzatı ençğülüg öz elin uluşın

Y. Z. Z.

(of: Gizli özne)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yat ellig yağılarıq yanturu tıdgalı: Zarf-fiil grubu

N. Z. Y.

yat (S) / ellig yağılar (İ): Sıfat tamlaması

ellig (S) / yağılar (İ): Sıfat tamlaması

öz elin uluşın uzatı enççülüg kılqalı: Zarf-fiil grubu

Z. Z. Y.

öz eli uluşı: İyelik grubu

el (İ) / uluş (İ): Tekrar grubu

enççülüg (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **246** kopda kötrülmüş nom ol (1206)

Günümüz Türkçesiyle;

Her şeyden üstün öğretidir.

kopda kötrülmüş nom ol

Y.

(ol: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kopda kötrülmüş (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

kopda kötrülmüş: Ayrılma grubu

→ **247** bo munuñ küçindä tarkarıp kalısız alku ämgäk bolmağay takı busuş

kağgu (1206-1208)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu öğretinin gücüyle bütün sıkıntıları uzaklaştırıp kaygı olmayacak.

bo munuñ küçindä tarkarıp kalısız alku ämgäk bolmağay takı busuş kağgu

Z.

Z.

Ö.

Y.

CDU.

Ö.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo munuñ küçindä tarkarıp: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

bo (S) / munuñ küçi: Sıfat tamlaması

munuñ (TY) / küçi (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) / ämgäk (İ): Sıfat tamlaması

busuş (İ) / kağgu (İ): Tekrar grubu

→ **248** k(a)ltı birök bar ärsär ärdini sögüt nä için b(ä)lgürär ança üzüksüz
mänjilärniñ yevägi (1209-1211)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer mücevher ağaç varsa neden sevinlerin süsü ortaya çıkar orada sürekli?

k(a)ltı birök bar ärsär ärdini sögüt nä için b(ä)lgürär ança üzüksüz mänjilärniñ

Z. Z. Y. YT.

yevägi

N.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre soru cümlesi

Kelime Grupları:

k(a)ltı birök ärdini sögüt bar ärsär: Şart unsuru

CDU. CDU. Ö. Y.

ärdini (TY) / sögüt (TN): Eksiz tamlama

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

nä (İ) / için (ÇE): Edat grubu

mänjilärniñ (TY) / yevägi (TN): Belirtili isim tamlaması

→ **249** ançulayu ymä bar ärsär bo nom ärdini kayu eltä uyur bergäli eliglärkä
yegädinçlig kut buyan (1211-1214)

Günümüz Türkçesiyle;

Böylece de (varsa) bu öğreti mücevheri varsa herhangi ülkedeki hükümdarlara üstün erdem verebilir.

ançulayu ymä bar ärsär bo nom ärdini kayu eltä uyur bergäli eliqlärkä

Z. CDU. Z. YT. Y. YT.

yegädinçlig kut buyan

N.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bar ärsär bo nom ärdini: Şart unsuru

Y. Ö.

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

kayu (S) / el (İ): Sıfat tamlaması

ber- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

yegädinçlig (S) / kut buyan (İ): Sıfat tamlaması

kut (İ) / buyan (İ): Tekrar grubu

→ **250** k(a)ltı süzülmiş süzök suv sogıkiña tükällig uyur kanturgalı ozmakıg

äsirkämäk ämgäkig (1214-1217)

Günümüz Türkçesiyle;

Öyle ki süzölmüş temiz suya sahip olup sıkıntıları giderebilir.

k(a)ltı süzölmüş süzök suv sogıkiña tükällig uyur kanturgalı ozmakıg

CDU.

Z.

äsirkämäk ämgäkig

Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

süzölmüş süzök suv sogıkiña tükällig: Datif grubu

süzölmüş süzök suv (TY) / sogıkı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

süzölmüş (S) / süzök suv (İ): Sıfat tamlaması

süzök (S) / suv (İ): Sıfat tamlaması

ozmakıg äsirkämäk ämgäkig kantur- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

ozmakıg äsirkämäk ämgäkig kanturgalı uyur: Zarf-fiil grubu

N.

N.

Y.

äsirkämäk (İ) / ämgäk (İ): Tekrar grubu

kantur- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **251** ançulayu ymâ bo suður kopça kötrülmüş idok nom uyur kanturgalı

tınl(ı)glarıñ kut buyan tiläklig küsüşin (1217-1220)

Günümüz Türkçesiyle;

Böylece de bu sutra, her şeyden üstün kutsal öğreti canlıların erdemlerini, isteklerini gerçekleştirebilir.

ançulayu ymä bo suður koþta kötrülmiş idok nom uyur kanturgalı tınl(ı)glarıñ

Z. CDU. Ö. Ö.

kut buyan tiläklig küsüşin

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo (S) / suður (İ): Sıfat tamlaması

koþta kötrülmiş (S) / idok (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

koþta kötrülmiş: Ayrılma grubu

tınl(ı)glarıñ kut buyan tiläklig küsüşin kantur- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

tınl(ı)glarıñ kut buyan tiläklig küsüşin kanturgalı: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

tınl(ı)glarıñ (TY) / kut buyan tiläklig küsüş (TN): Belirtili isim tamlaması

kut buyan tiläklig (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kut buyan (S) / tiläklig (İ): Sıfat tamlaması

kantur- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

kut (İ) / buyan (İ): Tekrar grubu

→ **252** k(a)ltı kişiniñ bar ärsär ärdini kam-tsi ävintä nä k(ä)rgäki boltukda

tapınça bütär köñül eyin (1220-1223)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer birinin evinde mücevher kamtsı varsa ihtiyacı olduğunda gönlünce (istekleri) olur.

k(a)ltı kişiniñ bar ärsär ärdini kam-tsi ävintä nä k(ä)rgäki boltukda tapınça bütär

CDU. Z. Z. Z. Y.

köñül eyin

Z.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kişiniñ bar ärsär ärdini kam-tsi ävintä: Şart unsuru

YT.→ Y. N. ←YT.

kişiniñ (TY) / ävintä (TN): Belirtili isim tamlaması

ärdini kam-t: Eksiz tamlama

ävi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

nä k(ä)rgäki boltuk: Sıfat fiil grubu

N. Y.

nä k(ä)rgäki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nä (S) / k(ä)rgäk (İ): Sıfat tamlaması

könül (İ) / eyin (ÇE): Edat grubu

→ **253** ançulayu ymä bo sudur kopda kötrülmiş ıdok nom kop küsüşüg

kanturur könül eyin ägsüksüz (1223-1226)

Günümüz Türkçesiyle;

*Ayrıca da bu sutra, her şeyden üstün kutsal öğreti, bütün istekleri gerçekleştir
gönle göre, eksiksiz.*

ançulayu ymä bo sudur kopda kötrülmiş ıdok nom kop küsüşüg kanturur könül

Z. CDU. Ö. CDU. N. Y.

eyin ägsüksüz

Z. Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo (S) / sudur (İ): Sıfat tamlaması

kopda kötrülmiş (S) / ıdok (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

kop (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

köñül (İ) / eyin (ÇE): Edat grubu

→ **254** sizlär kamag t(ä)ñrilär kuvraqıñızlar birlä birgärü ağır ayag kılıñlar

(1226-1228)

Günümüz Türkçesiyle;

Siz, bütün tanrılar topluluğunuz ile birlikte saygı gösterin.

sizlär kamag t(ä)ñrilär kuvraqıñızlar birlä birgärü ağır ayag kılıñlar

Ö. CDU. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kamag (S) / t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

kuvraqıñızlar (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

kuvraqıñız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

→ **255** bo nom eligi suðurka usar sizlär y(a)rılığça buyan ädgü kılğalı bilgä

bilig çoğ yalın tükäl bolgay barçanıñ (1229-1232)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu kanun mücevheri sutranın buyurduklarınasevap kazanmak için kanuna göre uyarsanız herkesin hikmet ve ışığı çok olacak.

bo nom eligi sudurka usar sızlär y(a)rılıgça buyan ädgü kılğalı bilgä bilig çoğ

YT. Z.→ Z. ← Z.

yalın tükäl bolğay barçanıñ

Ö.→ Y. ←Ö.

(siz: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo nom eligi (S) / sudur (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom eligi

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

buyan ädgü kılğalı usar: Şart unsuru

buyan ädgü kıl- (F) / u- (YF): Birleşik fiil grubu

buyan ädgü kılğalı: Zarf-fiil grubu

Y.

buyan ädgü (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

buyan (İ) / ädgü (İ): Tekrar grubu

barçanıñ (TY) / bilgä bilig çoğ yalını (TN): Belirtisizi isim tamlaması

bilgä (İ) / bilig (İ): Tekrar grubu

çoğ (İ) / yalın (İ): Tekrar grubu

→ **256** ontın sınar äriqmä közünür üdki burhanlar kamağun yumğı küzätür öyü sakınu bo nomug körsärlär birök nomlataçığ bışrundaçı tutdaçığ ögä alkayu berürlär ädgülärin muñadıncıg (1232-1238)

Günümüz Türkçesiyle;

On tarafa ulaşan şimdiki zamandaki budalar topluluğuyla eğer bu öğretiyi büsbütün korumayı düşünüp görseler (bu öğretiyi) açıklayacak, gerçekleştirecek olanı iyilikleriyle fevkalade överler.

ontın sınar äriqmä közünür üdki burhanlar kamağun yumğı küzätür öyü sakınu

bo nomug körsärlär birök nomlataçığ bışrundaçı tutdaçığ ögä alkayu berürlär

Z. CDU. N. N. Y.

ädgülärin muñadıncıg

N.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

birök ontın sınar äriqmä közünür üdki burhanlar kamağun yumğı küzätür öyü

CDU. Ö. Z.. Z.

sakınu bo nomuğ körsärlär: Şart unsuru

Z. N. Y.

onñın sıñar ärigmä (S) / közünür üdki (S) / burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

ontın sıñar ärigmä: Sıfat-fiil eki

Z. Y.

onñın sıñar: Ayrılma grubu

közünür (S) / üd (İ): Sıfat tamlaması

yumgı küzätür: Sıfat-fiil grubu

Z. Y.

ö- (F) / sakın- (F):Tekrar grubu

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

bışrun- (F) / tut- (F): Tekrar grubu

ög- alka- (F) / ber- (YF): Birleşik fiil grubu

ög- (F) / alka- (F): Tekrar grubu

ädgülärin (TY) / muñadıncı (TN): Belirtili isim tamlaması

→ **257** kayu kişilär tınlaşarlar bo nom ärdinig kop köñülin ät'özläri köñülläri

kalañurgaylar ögrünçin (1238-1241)

Günümüz Türkçesiyle;

Her kim bu öğreti mücevherini gönülden dinlerse bedenleri, gönülleri sevinçle sıçrayacak.

kayu kişilär tınlaşarlar bo nom ärdinig kop köñülin ät'özläri köñülläri

Z. Ö. Ö.

kalanurgaylar ögrünçin

Y. Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kayu kişilär tınlaşarlar bo nom ärdiniğ kop köñülin: Şart unsuru

Ö. Y. N. Z.

kayu (S) / kişilär (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

kop (S) / köñül (İ): Sıfat tamlaması

ät'özläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köñülläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **258** ürüg uzatı yüzär miñ yäklär kuvragı yığılıp ärmış turmış oronta eyin

edärü küzätgäy (1241-1245)

Günümüz Türkçesiyle;

Daima yüz bin şeytanlar topluluğu toplanıp buldukları yerden takip ederek koruyacaklar.

ürüg uzatı yüzär miñ yäklär kuvragı yığılıp ärmış turmış oronta eyin edärü

Z. Z. YT. Z.

küzätgäy

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

ürüg (İ) / uzağı (İ): Tekrar grubu

yüzär miñ yäklär kuvragı yığılıp: Zarf-fiil grubu

Ö.

Z.

yüzär miñ (S) / yäklär kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

yüzär (S) / miñ (İ): Sıfat tamlaması

yäklär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

eyin (İ) / edärü (İ): Tekrar grubu

ärmiş turmiş (S) / oron (İ): Sıfat tamlaması

är- (F) / tur- (F): Tekrar grubu

→ **259** bo yer suvta ärigmä kamag t(ä)ñrilär kuvragı sanı sakışı kolusuz

sakınu yetinçsiz teñirlär (1245-1248)

Günümüz Türkçesiyle;

Bu yeryüzünde varolan bütün tanrılar topluluğu sayısı sonsuz, düşünülemezdir.

bo yer suvta äriqmä kamaq t(ä)ñrilär kuvraqı sanı sakışı kolusuz sakınu

Ö.

Y.→ Z.

yetinçsiz tetirlär

←Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

1. cümle:

bo yer suvta äriqmä kamaq t(ä)ñrilär kuvraqı sanı sakışı kolusuz tetirlär

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

2. cümle

bo yer suvta äriqmä kamaq t(ä)ñrilär kuvraqı sanı sakışı sakınu yetinçsiz tetirlär

Ö.

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo yer suvta ärigmä kamag t(ä)ñrilär kuvragı (TY) / sanı sakışı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo yer suvta ärigmä (S) / kamag (S) / t(ä)ñrilär kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

bo yer suvta ärigmä: Sıfat-fiil grubu

YT. Y.

bo (S) / yer suv (İ): Sıfat tamlaması

yer (İ) / suv (İ): Tekrar grubu

t(ä)ñrilär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

san (İ) / sakış (İ): Tekrar grubu

kolusuz (İ) / teñ- (YF): Birleşik fiil grubu

yetinçsiz (İ) / teñ- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **260** olar barça birgärü äşidgäylär bo nomug (1248-1249)

Günümüz Türkçesiyle;

Onların hepsi birlikte dinleyecekler bu öğretiyi.

olar barça birgärü äşidgäylär bo nomug

Ö. Z. Z. Y. N.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

→ **261** yanmaksızın sävinçlig küyü küzätü tutgaylar (1249-1250)

Günümüz Türkçesiyle;

Geri dönmeksizin sevinçle gözetip yerine getirecekler.

yanmaksızın sävinçlig küyü küzätü tutgaylar

Z. Z. Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kü- küzät- (F) / tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **262** kayu kişilär äşidip bo nom ärdiniğ boşgunsar ärkliğ türklüg alp atım

çoğlug yalınliğ bolgaylar (1251-1253)

Günümüz Türkçesiyle;

Her kim dinleyip, bu öğretiyi öğrense güçlü, kahraman, ışıklı olacak.

kayu kişilär äşidip bo nom ärdiniğ boşgunsar ärkliğ türklüg alp atım çoğlug

Ö. Z.

yalınliğ bolgaylar

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kayu (S) / kişiler (İ): Sıfat tamlaması

âşidip bo nom ârdiniğ boşgunsar: Şart unsuru

Z. N. Y.

bo (S) / nom ârdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ârdini (TN): Eksiz tamlama

ârkliğ türklüg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ârkliğ (İ) / türklüg (İ): Tekrar grubu

alp aţım (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

alp (İ) / aţım (İ): Tekrar grubu

çoğlug yalınliğ (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğlug (İ) / yalınliğ (İ): Tekrar grubu

→ **263** t(â)ñri yalañuk kuvrağı alkugun barça asılgay (1253-1255)

Günümüz Türkçesiyle;

Tanrının insanlar topluluğı tamamen çoğalacak.

t(â)ñri yalañuk kuvrağı alkugun barça asılgay

Ö. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

t(ä)ñri yalañuk (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(ä)ñri yalañuk: Eksiz bağlama grubu

→ **264** esilmäk busuş tarıkıp y(a)rukları üstälgäy tep y(a)rılıkadı (1255-1256)

Günümüz Türkçesiyle;

Azalmak sıkıntısı azalıp ışıkları artacak deyip buyurdu.

esilmäk busuş tarıkıp y(a)rukları üstälgäy tep y(a)rılıkadı

Z.

Y.

(o: Gizli özne)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümlesi

İç cümle:

esilmäk busuş tarıkıp y(a)rukları üstälgäy

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

esilmäk busuş tarıkıp y(a)rukları üstälgäy tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

esilmäk busuş tarıkıp: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

esilmäk busuş: Eksiz bağlama grubu

y(a)rukları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **265** ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanta bo şlok takşutlug nomlug y(a)rılıgı äşidü ärtinü ögirip sävinip t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka yänä inçä tep ötüñtilär (1257-1262)

Günümüz Türkçesiyle;

O zaman dört Maharaja tanrılar, Tanrılar Tanrısı Budada bu dizeleri, öğretili buyruğu dinleyip, çok sevinip Tanrı Tanrısı Budaya yine şöyle deyip bildirdiler.

ol üdün tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanta bo şlok takşutlug

Z.

Ö.

nomlug y(a)rılıgı äşidü ärtinü ögirip sävinip t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanka yänä inçä

Z.

Z.

YT.

Z.

tep ötüñtilär

Z. Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

ol (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça t(ä)ñrilär: Eksiz tamlama

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhanta bo şlok takşutlug nomlug y(a)rılıg äşidü: Zarf-fiil grubu

YT.

N.

Y.

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / şlok takşutlug nomlug y(a)rılıg (İ): Sıfat tamlaması

şlok takşutlug (S) / nomlug (S) / y(a)rılıg (İ): Sıfat tamlaması

şlok (İ) / takşut (İ): Tekrar grubu

ärtinü ögirip sävinip: Zarf-fiil grubu

Z.

Y.

ög- (F) / sävin- (F): Tekrar grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **266** aşı kötrülmiş ayagka tägimlig t(ä)ñrim ozadın bärü äşidmätük inçgädä

yinçgä tütürüm täriñ yörüglüg nom y(a)rılıgı bökünki küntä äşidgäli bolu
tägindimiz tep ötrü açıgları kälip yaşları tökülü ät'özläri titräyü sakınu sözläyü
yeñinçsiz ulug muñađmakka tägip ötrü mandarık m(a)hamandarık atl(ı)g
t(ä)ñridäm hua çäçäkläriğ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan üzä ağır ayag tapıg uđug kılıp
yänä inçä tep ötündilär (1262-1275)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, önceden beri duyulmamış, hassas, ince, derin yorumlu öğreti buyruğunu bugünkü günde işitmiş oluruz deyip sonra acıları (aklına) gelip, yaşları dökülüp, bedenleri titreyerek düşünüp, ulaşılmaz, söylemesi imkânsız büyük hayrete düşüp sonra Mandarık Mahamandarık adlı ilahi hua çiçekleri tanrı tanrısı Budaya saygı gösterip, yine şöyle deyip söylediler.

atı kötrülmüş ayagka tägimlig t(ä)ñrim ozadın bärü äşidmätük inçgädä yinçgä

CDU.

tütürüm täriñ yörüglüg nom y(a)rılıgı bökünki küntä äşidgäli bolu tägindimiz tep

Z.

ötrü açıgları kälip yaşları tökülü ät'özläri titräyü sakınu sözläyü yeñinçsiz ulug

Z.

Z.

Z.

muñađmakka tägip ötrü mandarık m(a)hamandarık atl(ı)g t(ä)ñridäm hua

Z.

Z.

çäçäkläriğ t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan üzä ağır ayag tapıg uđug kılıp yänä inçä tep

Z.

Z.

Z.

ötündilär

Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

İç cümle:

ozadın bärü äşidmätük inçgädä yinçgä tütrüm täriñ yörüglüg nom y(a)rılıgı

N.

bökünki küntä äşidgäli bolu tägindimiz

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

açı kötrülmiş ayagka tägimlik t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmiş (S) / ayagka tägimlik (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tägimlik: Yönelme grubu

ozadın bärü äşidmätük (S) / inçgädä yinçgä tütrüm täriñ yörüglüg (S) / nom y(a)rılıgı (İ): Sıfat tamlaması

ozadın bärü äşidmätük: Sıfat-fiil grubu

Z.

Y.

ozadın (İ) / bärü (ÇE): Edat grubu

inçgädä yinçgä (S) / tütürüm täriñ (S) / yörüg (İ): Sıfat tamlaması

inçgä (İ) / yinçgä (İ): Tekrar grubu

tütürüm (İ) / täriñ (İ): Tekrar grubu

bökünki küntä äşidgäli bolu tägindimiz tep: Zarf-fiil grubu

N.

Y.

äşidmätük (S) / inçgädä yinçgä tütürüm täriñ yörüglüg (S) / nom y(a)rlığı (İ): Sıfat tamlaması

inçgädä yinçgä (S) / tütürüm täriñ (S) / yörüg (İ): Sıfat tamlaması

inçgädä (İ) / yinçgä (İ): Tekrar grubu

tütürüm (İ) / täriñ (İ): Tekrar grubu

nom (TY) / y(a)rlığı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bökünki (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

äşid- bol- (F) / täg- (YF): Birleşik fiil grubu

äşid- (F) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

açıqları kälip: Zarf-fiil grubu

N. Z.

açıqları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yaşları tökülü ät'özläri titräyü: Zarf-fiil grubu

Z. N. Y.

yaşları tökülü: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yaşları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ät'özläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sakınu sözlâyü yetinçsiz ulug muñađmakka tığip: Zarf-fiil grubu

Z. Z. YT. Y.

yeținçsiz (S) / ulug (S) / muñađmak (İ): Sıfat tamlaması

mandarik m(a)hamandarik atl(ı)g t(ä)ñridäm hua çäçäkläriđ t(ä)ñri t(ä)ñrisi

N.

burhan üzä ağır ayag tapığ uđug kılıp: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

mandarik m(a)hamandarik atl(ı)g (S) / t(ä)ñridäm (S) / hua çäçäkläri (S): Sıfat tamlaması

mandarik m(a)hamandarik (S) / atlığ (İ): Sıfat tamlaması

mandarik m(a)hamandarik: Birleşik isim grubu

hua (TY) / çäçäkläri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ağır ayag (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ağır (İ) / ayag (İ): Tekrar grubu

tapığ uğug (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapığ (İ) / uğug (İ) :Tekrar grubu

inçä tep: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

→ **267** atı kötrülmüş ayagka tığimlig t(ä)ñrim uka y(a)rılıkamış bolzun

(1275-1277)

Günümüz Türkçesiyle;

Adı yüceltilmiş, saygıdeğer tanrım, anlayarak buyurmuş olsun.

atı kötrülmüş ayagka tægimlig t(ä)ñrim uka y(a)rılıkamış bolzun

CDU.

Z.

Y.

(o/: Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tægimlig t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) / ayagka tægimlig (S) / t(ä)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tægimlig: Yönelme grubu

yarlıkamış (F) / bol- (F): Yardımcı fiil grubu

→ **268** biz kamag tört m(a)haraaçlarınñ beşär yüz yäklär kuvragımız tægünür

(1277-1279)

Günümüz Türkçesiyle;

Biz, bütün dört Maharajalar, beş yüz şeytan topluluğumuzla yerine getirir (ulaşır).

biz kamag tört m(a)haraaçlarını beşär yüz yäklär kuvragımız täginür

Ö.

CDU.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

kamag tört m(a)haraaçlarını (TY) / beşär yüz yäklär kuvragımız (TN): Belirtili isim tamlaması

kamag (S) / tört m(a)haraaçlar (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) / m(a)haraaçlar (İ): Sıfat tamlaması

beşär yüz yäklär kuvragımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

beşär yüz (S) / yäklär kuvragı (İ): Sıfat tamlaması

beşär (S) / yüz (İ): Sıfat tamlaması

yäklär (TY) / kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **269** birök kayu kayu yer oronta bo nom ärdinig yänä bo nomug nomladaçı

nomçı bar ärsär ol ança kuvragımız birlä bo nom ärdinig nomlataçı nomçıg eyin

edärü oron oron sayu öñi öñi yadılıp küyü küzätü tägingäy biz (1279-1285)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer her nerede bu öğreti mücevherini yine bu öğretiyi öğretecek öğretmen varsa o zaman topluluğumuz ile bu öğreti mücevherini öğretecek öğretmeni takip ederek başka başka yerlere yayılıp koruyacağız.

birök kayu kayu yer oronta bo nom ärdinig yänä bo nomug nomladaçı nomçı bar

ärsär ol ança kuvraqımız birlä bo nom ärdinig nomlataçı nomçıg eyin edärü oron

Z. Z. Z. Z.

oron sayu öñi öñi yadılıp küyü küzätü tägingäy biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

birök kayu kayu yer oronta bo nom ärdinig yänä bo nomug nomladaçı nomçı

CDU. YT. Z. Ö.

bar ärsär: Şart unsuru

Y.

kayu kayu (S) / yer oron (İ): Sıfat tamlaması

kayu (İ) / kayu (İ): Tekrar grubu

yer (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

bo nom ärdinig yänä bo nomug nomladaçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdinig bo nomug nomladaçı: Sıfat-fiil grubu

N. N. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

bo (S) / nom (İ): Sıfat tamlaması

bar (İ) / är- (YF): Birleşik fiil grubu

ol (İ) / ança (ÇE): Edat grubu

kuvragımız (İ) / birlä (ÇE): Edat grubu

kuvragımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo nom ärdinig nomlataçı nomçıg (İ) / eyin edärü (ÇE): Edat grubu

bo nom ärdinig nomlataçı (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdinig nomlataçı: Sıfat-fiil grubu

N. Y.

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

eyin (İ) / edärü (İ): Tekrar grubu

oron oron sayu öñi öñi yadılıp: Zarf-fiil grubu

Z. Z. Y.

oron oron sayu: Zarf-fiil grubu

Z. Y.

oron (İ) / oron (İ): Tekrar grubu

öñi (İ) / öñi (İ): Tekrar grubu

kü- küzät- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) / küzät- (F): Tekrar grubu

→ **270** birök yänä bo nom ärdini içindäki kayu kayu pağakları kayu kayu

yörügläri unıñılsar kalsar biz kamagun ol nomçıñıñ köñülünjä kirip oğunduru

sakınduru täginip unıtduru täginmägäy biz (1285-1291)

Günümüz Türkçesiyle;

Eğer yine bu öğreti mücevheri içindeki nice sözleri, nice yorumları unutulursa biz, tamamen o öğretmenin gönlüne girip hatırlatıp unutturmayacağız.

birök yänä bo nom ärdini içindäki kayu kayu pağakları kayu kayu yörügläri

unıtılsar kalsar biz kamagun ol nomçınıñ köñülünä kirip odunduru sakınduru

Z. Ö. Z.

täğiniñ unıtılduru täğiniñmäğäy biz

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

bo nom ärdini içindäki kayu kayu pağakları kayu kayu yörügläri unıtılsar kalsar:

N. Y. Y.

Şart unsuru

bo nom ärdini içindäki kayu kayu pağakları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo nom ärdini içindäki (S) / kayu kayu (S) / pağaklar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdini içindäki kayu kayu yörügläri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo nom ärdini içindäki (S) / kayu kayu (S) / yörüglär (İ): Sıfat tamlaması

bo nom ärdini (TY) / içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

kayu (İ) / kayu (İ): Tekrar grubu

ol nomçınıñ köñülünä kirip: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

ol nomçınıñ (TY) / köñülü (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) / nomçı (İ): Sıfat tamlaması

oğundurı sakınduru täğiniñ: Zarf-fiil grubu

Z. Z. Y.

oğundur- sakındur- (F) / täğiniñ- (YF): Birleşik fiil grubu

oğundur- (F) / sakındur- (F): Tekrar grubu

unitdur- (F) / täğiniñ- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **271** d(a)rni tegmä üdrülmiş säçilmiş ıdok nom kapıqlarına tükällig kılıp
artokrak takı bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdiniñ kenürü
aça yada nomlaguluk yitlingäli batgalı ığmaguluk ulug küsüşin asa üştäyü
täğiniñ biz t(ä)ñrim tep ötünü täğindilär (1291-1299)

Günümüz Türkçesiyle;

Tılsım denilen seçkin, kutsal öğreti kapılarına tamamıyla ulaşip ve bu altın renkli, parlak, her şeyden üstün öğreti mücevherini genişletip yayarak açıklamak için kaybolmasın diye büyük istekle çoğaltırız tanrım deyip söylediler.

d(a)rni tegmä üdrülmiş säçilmiş ıdok nom kapıqlarına tükällig kılıp artokrak takı

bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdiniñ kenürü aça yada

nomlaguluk yitlingäli batgalı idmaguluk ulug küsüşin asa üstäyü täginür biz

t(ä)ñrim tep ötünü tägindilär

Z. Y.

(olar. Gizli özne)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

İç cümle:

d(a)rni tegmä üdrülmiş säçilmiş idok nom kapıqlarına tükällig kılıp artokrak takı

Z. CDU. CDU.

bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdinig kenürü aç a yada

nomlaguluk yitlingäli batgalı idmaguluk ulug küsüşin asa üstäyü täginür biz

N. Y.

t(ä)ñrim

CDU.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

d(a)rni tegmä üdrülmiş säçilmiş idok nom kapıqlarına tükällig kılıp artokrak takı

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdinig kenürü aç a yada

nomlaguluk yitlingäli batgalı idmaguluk ulug küsüşin asa üstäyü täginür biz

t(ä)ñrim tep: Zarf-fiil grubu

N. Y.

d(a)rni tegmä üdrülmiş säçilmiş idok nom kapıqlarına tükällig kılıp: Zarf-fiil grubu

YT.

Y.

d(a)rni tegmä (S) / üdrülmiş säçilmiş (S) / idok (S) / nom kapıqları (İ): Sifat tamlaması

d(a)rni tegmä: Sifat-fiil grubu

N. Y.

üdrül- (F) / säçil- (F): Tekrar grubu

nom (TY) / kapıqları (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tükällig (İ) / kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdinig kenürü aç a yada

nomlaguluk (S) / yitlingäli batgalı idmaguluk (S) / ulug küsüşü (İ): Sifat

tamlaması

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdinig kenürü aç a yada

Z.

nomlaguluk: Sıfat-fiil grubu

Y.

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdiniğ kenürü aç a yada:

N.

Y.

Y.

Zarf-fiil grubu

bo (S) / altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklıg kopta kötrülmiş nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk yaltrıklıg (S) / kopta kötrülmiş nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopta kötrülmiş (S) / nom ärdini (İ): Sıfat tamlaması

kopta kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) / ärdini (TN): Eksiz tamlama

aç- (F) / yad- (F): Tekrar grubu

yitlingäli batgalı idmaguluk: İsim-fiil grubu

Z.

Y.

yitlin- (F) / bat- (F): Tekrar grubu

ulug (S) / küsüş (İ): Sıfat tamlaması

as- üştä- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

as- (F) / üştä- (F): Tekrar grubu

t(ä)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ötün- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 272 muntada ulaṭı ol tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär başın ol kamağ ülgüsüz
sansız ulug terin kuvrag tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhantın bo ıdok
nomlug y(a)rılıgı äşidü täginip alkuğun barça bir yanlıg ulug bilgä biligkä ulug
tılanırmak ädrämkä ulug buyan ädgü kılınçka ulug süzülmäkkä ulug ögirmäkkä
sävinmäkkä tägip ünüşlüg ulug yolka aqtınıp ikiläyü yänä yanmaksız törölüg
bolup t(ä)rk üdün burhan kutın bulguluk ädgü ädgülärkä tägi tägindilär

(1300-1316)

Günümüz Türkçesiyle;

*Ondan sonra o dört Maharaja Tanrılar başı o bütün sayısız büyük topluluk bilge
tanrı tanrısı Budadan bu kutsal öğretili buyluğu dinleyip tamamen hepsi aynı
biçim büyük bilgeliğe, büyük güzel konuşma erdemine, büyük sevaba, büyük
sevince ulaşıp, büyük kurtuluş yoluna çıkıp, tekrar geri dönülmez öğreti sahibi
olup hemen Buda kutsallığını bulmak için iyiliklere ulaştılar.*

muntada ulaṭı ol tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär başın ol kamağ ülgüsüz sansız ulug

Z.

terin kuvrag tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhantın bo ıdok nomlug y(a)rılıgı

äşidü täginip alkuğun barça bir yanlıg ulug bilgä biligkä ulug tılanırmak

Z.

ädrämkä ulug buyan ädgü kılınçka ulug süzülmäkkä ulug ögirmäkkä

sävinmäkkä tägip ünüşlüg ulug yolka aqtınıp ikiläyü yänä yanmaksız törölüg

Z.

Z.

Z.

Z.

bolup t(ä)rk üdün burhan kutın bulguluk ädqü ädgülärkä täqi täqindilär

Z. Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

muntada (İ) / ulaşı (ÇE): Edat grubu

ol tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär başın ol kamağ ülgüsüz sansız ulug terin kuvrag

N.

tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhantın bo idok nomluğ v(a)rlıgıg äşidü

YT.

N.

täginip

Y.

ol (S) / tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär başı (İ): Sifat tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär (TY) / başı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sifat tamlaması

m(a)haraaça (TY) / t(ä)ñrilär (TN): Eksiz tamlama

ol kamağ ülgüsüz sansız ulug terin kuvrag tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi (S) / burhan (İ): Sifat tamlaması

ol kamağ ülgüsüz sansız ulug terin kuvrag (TY) / tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri (TY) / t(ä)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) / kamağ (S) / ülgüsüz sansız (S) / ulug (S) / terin kuvrag (İ): Sifat tamlaması

ülgüsüz (İ) / sansız (İ): Tekrar grubu

terin (İ) / kuvrag (İ): Tekrar grubu

tükäl bilgä biliglig (S) / t(ä)ñri (İ): Sifat tamlaması

tükäl (S) / bilgä bilig (İ): Sifat tamlaması

bilgä (İ) / bilig (İ): Tekrar grubu

bo (S) / ıdok (S) / nomlug y(a)rlıg (İ): Sifat tamlaması

nomlug (S) / y(a)rlıg (İ): Sifat tamlaması

äşid- (F) / tägin- (YF): Birleşik fiil grubu

alkuğun barça bir yañlıg ulug bilgä biligkä ulug tılañurmak ädrämkä ulug buyan

Z.

Z.

YT.

YT.

ädgü kılınçka ulug süzölmäkkä ulug ögirmäkkä sävinmäkkä tägip: Zarf-fiil grubu

YT.

YT.

YT.

Y.

bir yañlıg (S) / ulug (S) / bilgä biligkä (İ): Sifat tamlaması

bir (S) / yañlıg (İ): Sifat tamlaması

bilgä (S) / bilig (İ): Sifat tamlaması

ulug (S) / tılañurmak ädräm (İ): Sifat tamlaması

tılañurmak (TY) / ädräm (TN): Eksiz tamlama

ulug (S) / buyan ädgü kılınç (İ): Sifat tamlaması

buyan (İ) / ädgü (İ) / kılınç (İ): Tekrar grubu

ulug (S) / süzölmäk (İ): Sifat tamlaması

ulug (S) / ögirmäk sävinmäk (İ): Sifat tamlaması

ög- (F) / sävin- (F): Tekrar grubu

ünüşlög ulug yolka aqtınıp: Zarf-fiil grubu

YT. Y.

ünüşlög (S) / ulug (S) / yol (İ): Sıfat tamlaması

yanmaksız törölög bolup: Zarf-fiil grubu

Y.

yanmaksız törölög (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yanmaksız (S) / törö (İ): Sıfat tamlaması

t(ä)rk (S) / üdün (İ): Sıfat tamlaması

burhan kutın bulguluk: İsim-fiil grubu

N. Y.

ädgü ädgülär (İ) / tği (ÇE): Edat grubu

ädgü (İ) / ädgülär (İ): Tekrar grubu

→ **273** altun önlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom bitigdä tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yertinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök altınç tğzinç bitiyü okıyu yadıldı (1317-1324)

Günümüz Türkçesiyle;

Altın renkli, parlak, her şeyden üstün öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında, dört Maharaja Tanrıları(ın) yeryüzünü koruma(sı) adlı on ikinci bölüm, altıncı kitap yazılıp okunarak yayıldı.

altun önlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi atl(ı)g nom bitigdä tört

YT.

m(a)haraaça t(ä)ñrilär yertinçüg küzätmək atl(ı)g iki y(e)g(i)rminç bölök altınç

tägziñç bitiyü okıyu yadıldı

Ö. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

altun öñlüg (S) / y(a)ruk yaltrıklıg (S) / kopda kötrülmiş (S) / nom eligi atl(ı)g (S) /
nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) / öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) / yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom eligi (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) / eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom (TY) / bitig (TN): Eksiz tamlama

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yertinçüg küzätmək atl(ı)g (S) / iki y(e)g(i)rminç bölök
(İ) / alñınç tägziñç (İ): Sıfat tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär yertinçüg küzätmək (S) / atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

tört m(a)haraaça t(ä)ñrilär (TY) / yertinçüg küzätmək (TN): Eksiz tamlama

tört (S) / m(a)haraaça t(ä)ñrilär (İ): Sıfat tamlaması

m(a)haraaça (TY) / t(ä)ñrilär (TN): Eksiz tamlama

vertinçüg küzätmək: İsim-fiil grubu

N. Y.

iki y(e)g(i)rminç (S) / bölök (İ): Sifat tamlaması

iki y(e)g(i)rminç: Sifat tamlaması

altınç (S) / tægzinç (İ): Sifat tamlaması

→ **274** Kañsi y(e)g(i)rmi altınç yıl altınç aynıñ y(e)g(i)rmi ikisi kün üzä altınç bölöküg bitiyü tolu boltı (1325-1327)

Günümüz Türkçesiyle;

K'ang-hi on altıncı yıl, altıncı ayın on ikinci günü altıncı bölümü yazarak tamamladı.

Kañsi y(e)g(i)rmi altınç yıl altınç aynıñ y(e)g(i)rmi ikisi kün üzä altınç bölöküg

bitiyü tolu boltı

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

Kañsi y(e)g(i)rmi altınç yıl altınç aynıñ y(e)g(i)rmi ikisi kün üzä altınç bölöküg

Z.

N.

bitiyü: Zarf-fiil grubu

Y.

y(e)g(i)rmi altınç yıl (İ) / altınç aynın y(e)g(i)rmi ikisi kün (İ) / üzä (ÇE): Edat grubu

y(e)g(i)rmi altınç (S) / yıl (İ): Sıfat tamlaması

y(e)g(i)rmi altı: Sıfat tamlaması

altınç aynın y(e)g(i)rmi ikisi (S) / kün (İ): Sıfat tamlaması

altınç aynın (TY) / y(e)g(i)rmi ikisi (TN): Belirtili isim tamlaması

altınç (S) / ay (İ): Sıfat tamlaması

y(e)g(i)rmi iki: Sayı grubu

altınç (S) / bölök (İ): Sıfat tamlaması

tolu (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **275** erinç suvasti toyın ötüğ bolzun (1328-1330)

Günümüz Türkçesiyle;

Zavallı Suvasti rahibe dilek (rica) olsun.

erinç suvasti toyın ötüğ bolzun

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümlesi

Kelime Grupları:

erinç (S) / suvası toyın (İ): Sıfat tamlaması

suvası (TY) / toyın (TN): Eksiz tamlama

ötüg (İ) / bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **277** ädgü toyınlarka sadu ligso (1330-1331)

Günümüz Türkçesiyle;

İyi rahiplere iyi...

ädgü toyınlarka sadu ligso

YT.

Bu cümle;

Eksiltili cümle

Kelime Grupları:

ädgü (S) / toyınlar (İ): Sıfat tamlaması

SONUÇ

Yaptığımız bu tez Altun Yaruk Sudur'un VI. kitabı yani 12. bölümünün cümlelerini ve kelime gruplarını ele almaktadır. Daha önce bu bölüm hakkında cümlelerle ilgili bir çalışma yapılmaması, VI. kitabın tamamen 12. bölümden oluşması ve bu sayede konu bakımından sekteye uğramayacak olmam beni bu eseri incelemeye sevk etmiştir.

Eserin cümleleri tek tek yazılmış ve günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Günümüz Türkçesinin ardından cümleler öğelerine ayrılmıştır. Bu inceleme yöntemi kelime gruplarını belirgin hale getirmek maksadıyla izlenmiştir. Cümlelerin yapısına göre, yüklem türüne göre, yüklem yerine göre ve anlamına göre özellikleri belirlenmiştir.

Cümleleri bu özelliklerine göre değerlendirecek olursak yapısına göre cümleler; basit, şartlı birleşik cümle, iç içe birleşik cümle, sıralı cümle ve bağlı cümle olarak karşımıza çıkar.

Cümlelerin analizinden sonra öğelerle ortaya çıkan kelime gruplarının türleri belirlenmiştir. Kelime grupları arasında edat grupları, anlam ve işlev bakımından önemlidir. Cümle içerisindeki anlamı ve öğeleri belirlemek açısından iyi çözümlenmeleri gerekmiştir. Çeviri bir eser olması bakımından ve bir dinin terimlerinin de aktarımı söz konusu olduğundan yabancı kelimeler eserde görülmektedir. Genelde bu yabancı kelimelerin unvan gruplarını oluşturdukları belirlenmiştir. Çalışmada özellikle tekrar grupları dikkat çekmektedir. Bu tekrar grupları anlamı pekiştirmek için eş anlamlı kelimelerden oluşmuştur ve oldukça fazla sayıdadır. ol-, ur- vb. kelimelerle yapılan birleşik fiil grupları da dikkat çeker. Metinde yabancı kelimelerden veya Budizm'e dair kavramların Uygur Türkçesi karşılıklarından oluşan eksiz tamlamalar vardır.

Bulunan bütün cümle analizleri ve kelime grupları grafiklerle gösterilerek Altun Yaruk Sudur Altıncı Kitap'ta bulunan cümleler ve kelime grupları ortaya konulmaya çalışılmış, bu anlamda Altun Yaruk 12. bölümün söz diziminin fotoğrafı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

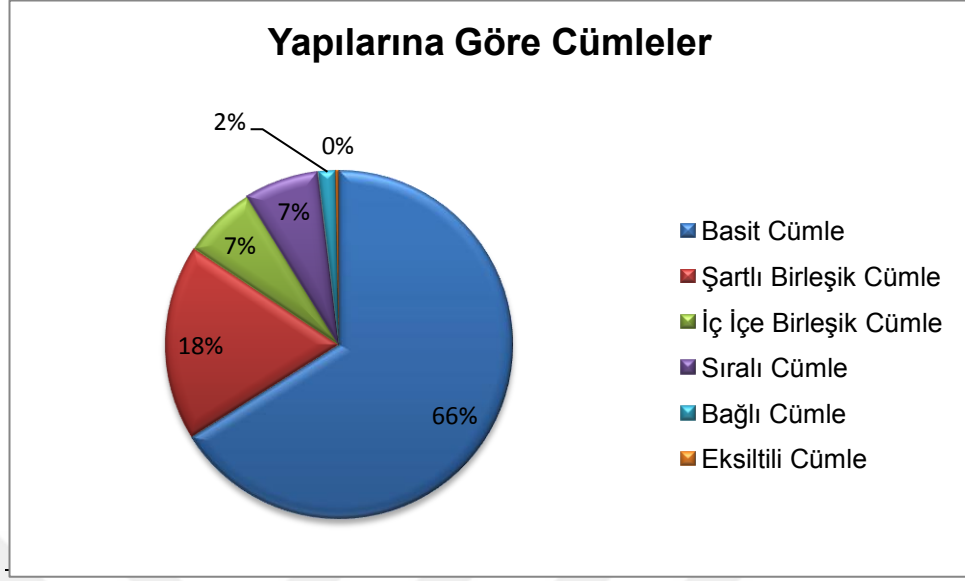
Eserdeki cümleleri yapılarına göre incelediğimizde basit cümlelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Yapılarına göre tüm cümlelerin % 64'ünü basit cümleler oluşturmaktadır. Şartlı birleşik cümleler tüm cümleler içerisinde % 18'lik paya sahiptir. Şartlı cümlelerde şart unsurları ana cümleye zarf ilişkisiyle bağlanmıştır. bazen şart unsurlarının içerisinde müstakil cümleler de vardır. İç içe birleşik cümlelerin oranı % 7 iken sıralı cümlelerinki % 9, bağlı cümlelerin % 2'dir. (Tablo 1) İç cümleler de yapılarına, yüklem türüne, yerine, anlamlarına göre analiz edilmiştir. Yine sıralı ve bağlı cümleleri oluşturan her bir cümle de bu şekilde değerlendirilmiştir. En az oranın eksiltildi cümlede olduğu tespit edilmiştir. İç içe birleşik cümleleri oluşturan iç cümleler de tüm bu özellikler bakımından ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Yüklemine göre cümlelerde % 93 oranla fiil cümleleri çoğunluktadır. Hareket, oluş, durum, iş bildiren kelimeler yüklem olarak tercih edilmiştir. Eserde %7 oranında isim cümlesi vardır. İsim cümlelerinde isimler, yardımcı fiillerle yüklem görevinde kullanılmışlardır.(Tablo 2)

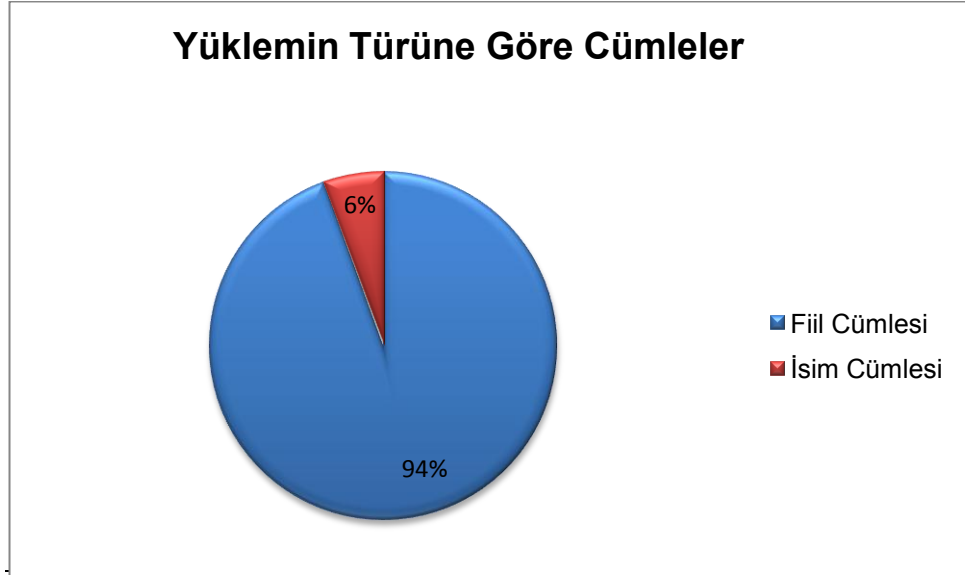
Cümleleri yüklem yerine göre incelediğimizde kurallı cümlelerin daha sıklıkta vardır. Kurallı cümlelerin oranı % 91, devrik cümlelerin oranı ise % 9'dur. Devrik cümlelerin özellikle eserin belli bir bölümünde yoğunlaşmış olması dikkat çekmektedir. (Tablo 3)

Anlamına göre cümleler soru cümlesi, olumlu ve olumsuz cümle olarak ayrılmıştır. Soru cümlelerinin oranı % 1'dir. Soru cümlesi tüm metinde iki tanedir. Eserde anlam olarak daha çok olumlu cümleler kullanılmıştır. Dinî bir eser olması ve yol göstericilik vasfı sebebiyle daha çok olumlu anlamlı cümlelerin olması mantığa uygundur. Olumlu cümlelerin oranı % 93 iken olumsuz % 6'dır. (Tablo 4)

Cümle türleri bu başlıklara göre belirlendikten sonra cümlelerin öğelerine göre kelime grupları ve türleri çalışılmıştır.

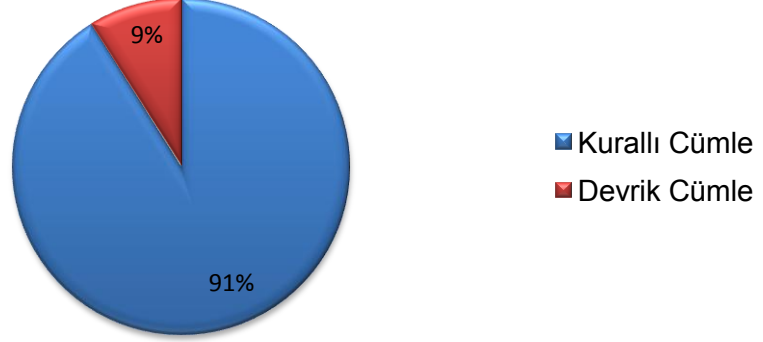

Tablo 1: Altun Yaruk Sudur'da yapılarına göre cümleler

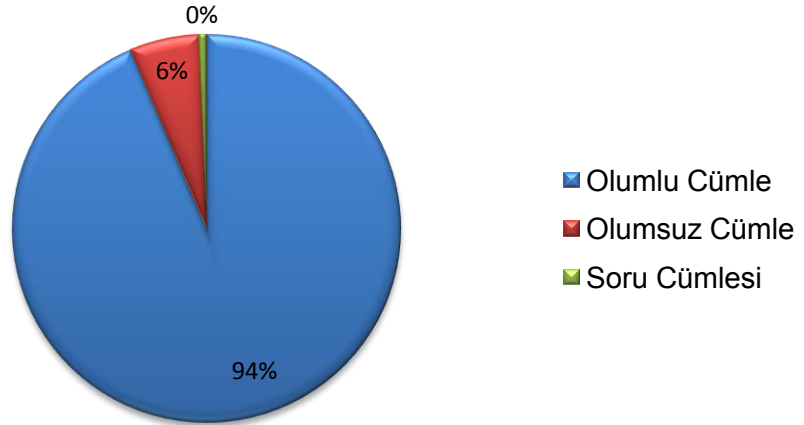
Tablo 2: Altun Yaruk Sudur'da yüklem türüne göre cümleler

Yüklemin Yerine Göre Cümleler

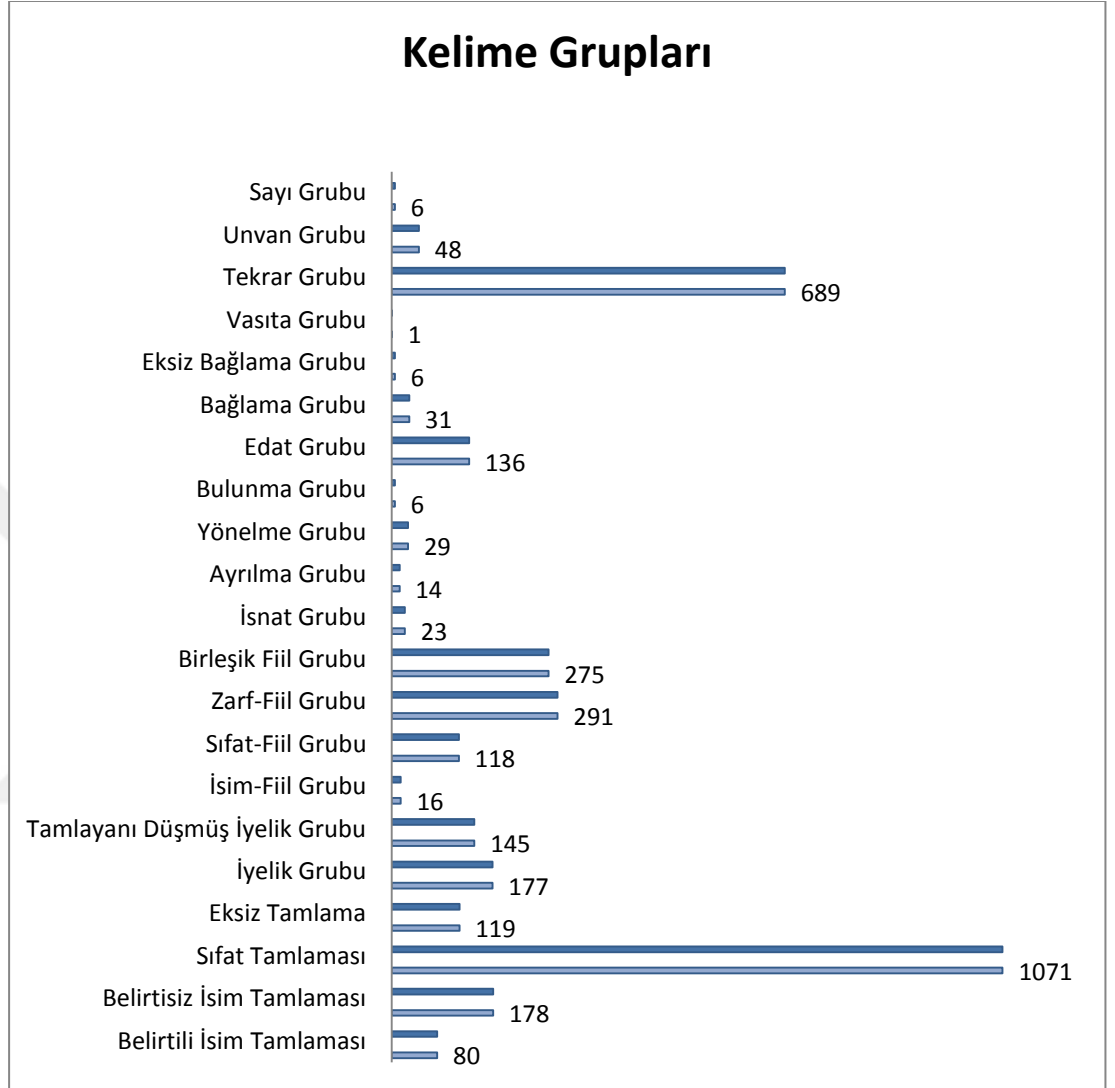

Tablo 3: Altun Yaruk Sudur'da yüklemine yerine göre cümleler

Anlamına Göre Cümleler

Tablo 4: Altun Yaruk Sudur'da anlamına göre cümleler

Tablo 5: Altun Yaruk Sudur'daki kelime grupları

KAYNAKÇA

- Almas, Turgun: **Uygurlar**, İstanbul, Selenge Yayınları, 2010.
- Arat, Reşit Rahmeti: **Makaleler Cilt I**, Yayına haz. Osman Fikri Sertkaya, Ankara, TKAE, 1987.
- Arat, Reşit Rahmeti: **Kutadgu Bilig I. Metin**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1999.
- Arat, Reşit Rahmeti: **Kutadgu Bilig II. Çeviri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1999.
- Arat, Reşit Rahmeti: **Türk Dili Üzerinde Araştırmalar Uygur Devrine Ait Dil Örnekleri 'Altun Yaruk'**, İstanbul, Fazilet Basımevi, 1936.
- Arat, Reşit Rahmeti: **Eski Türk Şiiri**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1965.
- Ayazlı, Özlem: **Altun Yaruk VI. Kitap Karşılaştırmalı Metin Yayını**, İstanbul, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.
- Aydın, Erhan: **Uygur Kağanlığı Yazıtları**, Konya, Kömen Yayınları, 2011.
- Bang, Willi, A. von Gabain: **Uigurische Studien**, Berlin, UJb.10, 1930.
- Bang Wili, R. Rahmeti Arat: "Türlü Cehennemler Üzerine Uygurca Parçalar", **Türkiyat Mecmuası**, Cilt 4, İstanbul, 1934, s. 251-263.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Barutçu Özönder, F. Sema:

“Eski Türklerde Dil ve Edebiyat”, **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt 3, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s.481-501.

Barutçu Özönder, F. Sema:

Üç İtigsizler, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998.

Caferoğlu, Ahmet:

Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1993.

Caferoğlu, Ahmet:

Türk Dili Tarihi, Birleştirilmiş 4. Baskı, Cilt 1-2, İstanbul, Enderun Kitabevi, 2000.

Can, Meltem:

Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2010.

Clauson, Gerard:

An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth-Century Turkish, Oxford, Clarendon Press, 1972.

Çağatay, Saadet Ş.:

Altun Yaruk'tan İki Parça, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1945.

Çağatay, Saadet Ş.:

Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978.

Çandarlıoğlu, Gülçin:

Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü (Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre), İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2004.

Çetin, Engin:

Altun Yaruk Yedinci Kitap. Berlin Bilimler Akademisindeki Metin Parçaları, Karşılaştırmalı

Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin, Adana, Karahan Kitabevi, 2013.

Doğan Şaban, Uluhan Özalan:

“Eski Uygurcada Tetir/Titir Cevher Fiili Üzerine”,
TÜRÜK Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 1, Sayı 1, Kastamonu, 2013, s. 252-263.

Ebulgâzî Bahadır Han: **Şecere-i Terâkime (Türkmenlerin Soykütüğü)**, Hazırlayan Zuhal Kargı Ölmez, İstanbul, Simurg, 1996.

Ehlers, Gerhard: **Alttürkische Handschriften, Teil 2: Das Goldglanzsūtra und der buddhistische Legendenzyklus Daśakarmapathāvadānamālā**, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 1987.

Elverskog, Johan: **Uygur Buddhist Literature**, Brepols, 1997.

Erdal, Marcel: **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon, c. I-II**, Wiesbaden, 1991.

Eraslan, Kemal: **Eski Uygur Türkçesi Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

Eraslan, Kemal: “-P Zarf-fiil Eki Hakkında”, **VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiri Kitabı**, Hazırlayan Mustafa Özkan, Enfel Doğan, Cilt 1, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2014, s. 397-403.

Ercilasun, A. Bican: **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, Ankara, Akçağ, 2005.

- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Basım Yayım Tanıtım, 2004.
- Finch, Roger: **“Chapter XXX of the Uigur Suvarṇaprabhāsottamasūtra (Altun Yaruk)”**, BILT, 36, Waseda University, 1988. s. 37-91.
- Gabain, A. von: **Alttürkische Grammatik**, Wiesbaden, 1941.
- Gabain, A. von: **Eski Türkçenin Grameri**, Çeviren Mehmet Akalın, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Gencan, Tahir Nejat: **Dilbilgisi**, Ankara, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, 2007.
- Golden, Peter B.: **Türk Halkları Tarihine Giriş**, Çeviren Osman Karatay, İstanbul, Ötüken, 2012.
- Grønbech, Kaare: **Türkçenin Yapısı**, Çeviren Mehmet Akalın, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.
- Gömeç, Saadettin: **Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü**, Ankara, Akçağ, 2002.
- Gulcalı, Zemire: **Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan ‘Aç Bars’ Hikâyesi**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.
- Hamilton, James Russell: **Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası Kalyanamkara ve Papamkara**, Ankara, Simurg, 1998.
- Hirik, Seçil: **Eski Uygur Türkçesinde Olasılık Kipliği**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.

- Hunutlu, Ümit: **Köktürk ve Uygur Türkçesinde Yan Cümleler**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2015.
- İzgi, Özkan: **Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.
- Kafesoğlu, İbrahim: **Türk Milli Kültürü**, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1977.
- Karaağaç, Günay: **Türkçenin Söz Dizimi**, İstanbul, Kesit Yayınları, 2009.
- Karahan, Akartürk: **Eski Uygurcada Bağlaçlar**, Ankara, Grafiker Yayınları, 2014.
- Karahan, Leyla: **Türkçede Söz Dizimi: Cümle Tahlilleri**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1997.
- Kaya, Ceval: **Uygurca Altun Yaruk Giriş, Metin, Dizin**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.
- Koç, Nurettin: **Yeni Dilbilgisi**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1990
- Kudara, Kōgi und Klaus Röhrborn: **Zwei verirrte Blätter des uigurischen Goldglanz-Sūtra im Ethnografika Museum**, ZDMG132, Stockholm, 1982, s. 336-342.
- Ligeti, Louis: **Bilinmeyen İç Asya**, Çeviren Sadrettin Karatay, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1997.
- Maḥmūd, Kāşgarī: **Divanü İûgat-it-Türk Tercümesi**, Çeviren Besim Atalay, Ankara, Ankara Üniversitesi, 1998.

Malov, Sergey Efimoviç: **Pamyatniki drevnetyurkskoy pis'mennosti**, Moskva-Leningrad, 1951.

Maue, Dieter, Klaus Röhrborn: **Ein caityastotra aus dem alttürkischen Goldglanz-Sūtra**, ZDMG, 129/2, 1979.

Müller, F. W. K.: **Uigurica I**, Berlin, 1908.

Müller, F. W. K., A. von Gabain:

Çaştani Bey Hikâyesi, Çeviren S. Himran, İstanbul, Türk Dili Kurumu Yayınları, 1945.

Müller, F. W. K., A. von Gabain:

Uygurca Üç Hikâye, Çeviren S. Himran, İstanbul, Türk Dili Kurumu Yayınları, 1946.

Orkun, Hüseyin Namık: **Eski Türk Yazıtları**, İstanbul, Devlet Basımevi, 1936.

Ögel, Bahaeddin: **Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1971.

Ölmez, Mehmet: **Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm)**, Ankara, Türk Dilleri Araştırma Dizisi:1, 1991.

Ölmez, Mehmet: "Eski Türk Budist Çeviri Edebiyatına Kısa Bir Bakış", **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı**, Ankara, 1997, s. 225-256.

Ölmez, Mehmet: "Burkancı (Budist) ve Manici (Maniheist) Türk Edebî Çevreleri-Nesir", **Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi**, Cilt

4, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2004, s. 129-135.

Ölmez, Mehmet: **Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları**, Ankara, Bilgesu, 2013.

Özkan, Mustafa, Veysi Sevinçli:

Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, İstanbul, Akademik Kitaplar, 2009.

Radloff, W.: **Suvarṇaprabhāsa (Das Goldglanz-Sūtra) I-III**, Leningrad, 1930.

Raschmann, Simone Christiane:

Alttürkische Handschriften Teil 5, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 1: Vorworte und erstes bis drittes Buch. Band XIII, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2000.

Raschmann, Simone Christiane:

Alttürkische Handschriften Teil 6, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 2: Vorworte und fünftes Buch. Band XIII, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2002.

Raschmann, Simone Christiane:

Alttürkische Handschriften Teil 7, Berliner Fragmente des Goldglanz-Sūtras Teil 3: Sechstes bis zehntes Buch. Kolophone, Kommentare und Versifizierungen. Gesamtkonkordanzen, Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 2005.

- Röhrborn, Klaus: “Ein neuer Impuls zur Erforschung des alttürkischen Goldglanz-Sūtras”, **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi. Tebliğler 1. Türk Dili**, Cilt 1, İstanbul, 23-28 Eylül, 1985a, s. 221-222.
- Röhrborn, Klaus: **Şunyavada und Vijñanavada Zentralasiatische Resonanzen eines Schulstreits**, UAJ, 5, 1985 b.
- Sertkaya, Osman Fikri: “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış”, **Türk Dili Eski Türk Şiiri Özel Sayısı**, 2. Baskı, Cilt 51, Sayı 409, Ankara, 2011, s. 43-80.
- Sertkaya, Osman Fikri: “Eski Uygur Türkçesinde Deyimler”, **Eski Türkçeden Çağdaş Uygurcaya, Mirsultan Osman’ın Doğumunun 85. Yılına Armağan**, Ed. Aysima Mirsultan, Mihriban Tursun Aydın, Erhan Aydın, Konya, Kömen Yayınları, 2015, s. 251-269.
- Şen, Serkan: **Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler, Yüksek Lisans Tezi**, Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Taşığıl, Ahmet: **Kök Tengri’nin Çocukları**, 2. Baskı, İstanbul, Bilge Kültür Sanat, 2014.
- Tekin, Şinasi: **Uygurca Metinler II Mayrısimit, Burkancıların Mehdîsi Maitreya ile Buluşma, Uygurca İptidaî Bir Dram**, Ankara, Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1976.
- Tekin, Şinasi: “Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller-Vezinler)”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, 1965, s. 26-68.

- Tekin, Şinasi: “Altun Yaruk’un Çincesinin Almancaya Tercümesi Dolayısıyla”, Ankara, **TDAY-Belleten**, 1959, s. 293-306.
- Tekin, Şinasi: “Uygurcada Yardımcı Cümleler Üzerine Bir Deneme” Ankara, **TDAY-Belleten**, 1965, s. 35-63.
- Tekin, Şinasi: “**Über die buddhistische Trinitätslehre in der uigurischen Version des Goldglanz Sūtra**”, UAJb, XXXIII/1-2, 1961.
- Tekin, Şinasi: “Buyan Evirmek (Sevâbın tevcihi)”, **Reşid Rahmeti Arat İçin**, Ankara, 1966, s. 390-411.
- Tekin, Şinasi: “**Die Kapitel über die bewußtseinlehre im uigurischen Goldglanzsūtra IX und X**”, Wiesbaden, 1971.
- Tekin, Şinasi: **Uygurca Metinler I Kuanşi İm Pusar (Ses İşiten İlâh)**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1993.
- Tekin, Talat: “İslam Öncesi Türk Şiiri”, **Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı I (Eski Türk Şiiri)**, Sayı 409, Ankara, 1986, s. 3-42.
- Tekin, Talat: **A Grammar of Orkhon Turkic**, Bloomington, Indiana University, 1968.
- Tezcan, Semih: **Das uigurische Insadi-Sūtra, Berliner TurfanTexte III**, Berlin, Akademie Verlag, 1974.
- Thomsen, Vilhelm: **Orhon Yazıtları Araştırmaları**, Çeviren Vedat Köken, İstanbul, 1993.

Tokyürek, Hacer, Çetin Pekacar:

“Eski Türkçeden Günümüze Eksiz Ad Tamlaması Meselesi”, **Dil Araştırmaları**, Sayı: 15, Ankara, Güz 2014, s. 9-38.

Tokyürek, Hacer:

Eski Uygur Türkçesinde Budizm ve Manihaizm Terimleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2011.

Tören, Hatice:

“Adlandırma Grubu”, **İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Cilt 32, İstanbul, 2004, s. 217-222.

Türk Dil Kurumu:

Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Türk Dil Kurumu:

Yazım Kılavuzu, 27. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

Uçar, Erdem:

“Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi”, **Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, Kastamonu, 2013, s. 227-251.

Uysal, İdris Nebi:

“Erte Sözcüğünün Altun Yaruk'ta Kullanılışı”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Cilt 5, Sayı 1, Adıyaman, 2012, s. 249-257.

Wilkins, Jens:

Die drei Körper des Buddha (trikaya), Ein Beitrag zum Verständnis einer zentralen Lehre des Māhāyana-Buddhismus, Berliner Turfantexte XXI, Turnhout, 2001.

- Wilkens, Jens: **Das Buch von der Sündeltilgung Teil 2, Edition des altturkisch-buddhistischen Kšanti Kılguluk Nom Bitig, Berliner TurfanTexte XXV**, Turnhout, 2007.
- Yavuz, Duygu: **Uygurca Prens Kalyanamkara Papamkara Hikayesi, Metin (Çeviriyazı ve Aktarım), Dil İncelemeleri (Cümle Bilgisi ve Sözcük Yapımı)**, İndeks, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011.
- Zieme, Peter: **Ein uigurischer Erntesege**n, AoF, 3, 1975.
- Zieme, Peter: **Sıngqu Sāli Tutung-Übersetzer buddhistischer Schriften ins Uigurische**, Tractata Altaica, Festschrift für Denis Sinor, Yayınlayan W. Heissig, Wiesbaden, 1976 a.
- Zieme, Peter: **Zu den Legenden im uigurischen GoldglanzSutra**, JTS, 1, 1977.
- Zieme, Peter: **Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren**, BT XVIII, Akademie Verlag, Berlin, 1985.
- Zieme, Peter: **Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang**, Studien zur alttürkischen Dichtung, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991.
- Zieme, Peter: **Altun Yaruk Sudur. Vorworte und das erste Buch**, BT XVIII, Brespols, Turnhout, 1996.